

CORPUS SCRIPTORUM CATALONIAE

SERIES B: SCRIPTA/2

JOSEP PERARNAU I ESPELT

BEGUINS DE VILAFRANCA
DEL PENEDÈS DAVANT
EL TRIBUNAL D'INQUISICIÓ
(1345-1346)

DE CAPTAIRES A BANQUERS?

BARCELONA • ROMA
2010

ISTITUTO STORICO ITALIANO PER IL MEDIO EVO

NUOVI STUDI STORICI – 85

JOSEP PERARNAU I ESPELT

BEGUINS DE VILAFRANCA
DEL PENEDÈS DAVANT
EL TRIBUNAL D'INQUISICIÓ
(1345-1346)

DE CAPTAIRES A BANQUERS?

ISTITUTO STORICO ITALIANO PER IL MEDIO EVO
INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
FACULTAT DE TEOLOGIA DE CATALUNYA
AJUNTAMENT DE VILAFRANCA DEL PENEDÈS

ROMA • BARCELONA
2010

CORPUS SCRIPTORUM CATALONIAE

SERIES B: SCRIPTA/2

JOSEP PERARNAU I ESPELT

BEGUINS DE VILAFRANCA
DEL PENEDÈS DAVANT
EL TRIBUNAL D'INQUISICIÓ
(1345-1346)

DE CAPTAIRES A BANQUERS?

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
FACULTAT DE TEOLOGIA DE CATALUNYA
AJUNTAMENT DE VILAFRANCA DEL PENEDÈS
ISTITUTO STORICO ITALIANO PER IL MEDIO EVO

BARCELONA • ROMA

2010

© Josep Perarnau i Espelt

© Institut d'Estudis Catalans, Facultat de Teologia de Catalunya,
Istituto Storico Italiano per il Medio Evo i Ajuntament de Vilafranca del Penedès,
per a aquesta edició

Primera edició: febrer de 2010

Compost per Jordi Ardèvol

Imprès a Limpergraf, SL

ISBN: 978-84-92583-85-0

Dipòsit Legal: B. 18416-2010

Aquesta obra és d'ús lliure, però està sotmesa a les condicions de la llicència pública de Creative Commons. Es pot redistribuir, copiar i reutilitzar, sempre que no hi hagi afany de lucre i que s'hi facin constar els autors. Aquesta autorització és sens perjudici dels drets derivats d'usos legítims o altres limitacions reconegudes per la llei. Es pot trobar una còpia completa dels termes d'aquesta llicència a l'adreça <http://creativecommons.org/licenses/by-nc/3.0/es/legalcode.ca>.

Les condicions damunt dites es refereixen, sobretot, als aspectes següents:

- **RECONeixEMENT EXPLÍCIT.** Cal fer constar els crèdits de l'obra de la manera especificada pels autors o per l'Institut d'Estudis Catalans.
- **NO COMERCIALITZACIÓ DE L'OBRA.** Aquesta obra no es pot utilitzar, en cap cas, amb finalitats comercials.
- **TERMES DE LA LLICÈNCIA.** En reutilitzar o redistribuir l'obra, cal especificar ben clarament els termes de la llicència d'ús concedida.
- **ALTRES PERMISSOS.** Els titulars dels drets d'explotació poden concedir permissos que depassin els termes d'aquesta llicència.

TAULA GENERAL

Introducció - presentació	7
ANÀLISI TEXTUAL I RECONSTRUCCIÓ DEL PROCÉS INQUISITORIAL CONTRA ELS BEGUINS DE VILAFRANCA DEL PENEDÈS	
Introducció	9
Abreviatures i sigles	11
Bibliografia	12
Fons de la recerca	20
Capítol primer: LES DECLARACIONS DEL PROCÉS	
Descripció del manuscrit	23
Ratio editionis	24
Depositio Lectoris Fratrum Minorum Ville franche	27
Depositio fratris Berengarii Bacella	43
Depositio fratris Raymundi Cuch	49
Testimonium Raymundi Punyera	65
Testimonium sororis Geraldone Fustera	67
Testimonium Geraldone Fustera	87
Depositio sororis Francisce de Puyalt	93
Depositio sororis Marie Iuste	105
Testimonium Raymundi Correger et Bernardi Gras	111
Sororis Elicsendis Valesa	113
Depositio sororis Bernarde	115
Depositio sororis Bonanate Torra	119
Valoració quantitativa i qualitativa dels texts anteriors	121
Capítol segon: DOCUMENTS COMPLEMENTARIS	
Introducció	125
Documents directament relacionats amb el procés	126
Guilhem Escriba prestamista	126
Manlleura a favor de Francesca (de Puigalt)	128
Nou escarceller del bisbe de Barcelona	129
Successor de Ramon Punyera a Santa Clara	131
Santa Clara defensa el seu dret a la sepultura de Ramon Punyera	133
Prohibicions del bisbe de Barcelona als beguins	135
Delegació per a subhastar els béns de Ramon Punyera	137
Jaume Sunyer es compromet a pagar deu lliures a l'inquisidor	138

Pericó des Puig reb l'orde menor de l'acolatat	139
Els Fuster venen un censal per la confiscació de béns del pare	140
Dues fonts indirectes	142
El paràgraf de Nicolau Eimeric i el Martirologi beguí	145
Cronologia del procés	149
 Capítol terç: TRENTA ANYS DESPRÉS	 153
 TAULES	
D'antropònims i de títols	171
De fons manuscrits	183
 <i>Post scriptum</i>	 209

Josep PERARNAU I ESPELT

BEGUINS DE VILAFRANCA DEL PENEDÈS
DAVANT EL TRIBUNAL D'INQUISICIÓ (1345-1346)

DE CAPTAIRES A BANQUERS?

A la Universitat de Barcelona,
que em premià aquest treball
i ara m'atorga doctorat honoris causa:
sincerament agraït

INTRODUCCIÓ

Presentació

Les pàgines que segueixen tenen dues parts molt desiguals: la primera i principal és la tesi de llicenciatura presentada al final del curs 1979-1980 a la Facultat de Geografia i Història i més en concret al Departament d'Història Medieval de la Universitat de Barcelona sota el títol *Anàlisi textual i reconstrucció del procés inquisitorial contra els beguins de Vilafranca del Penedès (1345-1346)*, amb la conformitat del director de la mateixa, l'Il·lm. prof. Dr. Manuel Riu i Riu, al qual, una vegada més, m'és grat de manifestar el deute d'agraïment per les nombroses atencions que en vaig rebre tant en aquella ocasió com en tantes d'anteriors i de posteriors; he procurat de transcriure-la, amb molt poques excepcions, al peu de la lletra; les excepcions són, per exemple: les referències a les línies són ja al número que cada una d'elles té en l'actual edició;

salvada sempre la tendència humana a l'error, la transcripció del text és més fidel al manuscrit, també en la diferència entre ,u/v', tot i que el manuscrit no seguís una norma unitària;

la introducció parla de dos altres capítols, un segon i un terç, que raons diverses han desaconsellat d'elaborar en aquest moment;

la raó primera és la publicació —finalment!— de la tesi doctoral de l'amic Josep BAUCCELLS I REIG, *Vivir en la edad media: Barcelona y su entorno en los siglos XIII y XIV (1200-1334)*. Volumen I-II-III-IV (Anejos del «Anuario de Estudios Medievales», 56, 57, 63, 64), Barcelona, Consejo Superior de Investigaciones Científicas 2004-2007, que amb els seus quatre volums i 3316 pàgines (sobre els quals em permeto de remetre a la recensió d'ATCA, XXVII (2008), 555-559), dóna una visió de conjunt de la vida cristiana i de la cura pastoral del bisbat de Barcelona els anys anteriors al nostre procés, de molta major amplitud i abast del que podria cabre en aquestes pàgines;

la segona és que els documents que eren prevists per als capítols terç i quart, durant aquests anys han anat eixint en publicacions diverses, com és ara: *Documents de tema inquisitorial del bisbe de Barcelona fra Ferrer d'Abella (1334-1344)*, dins «Revista Catalana de Teologia», 5 (1980), 443-478, els vint documents del qual ens porten a l'entrada del nostre procés;

El bisbe de Barcelona fra Bernat Oliver (1345-1346) i els framenors de Vilafranca del Penedès, dins «Estudios Franciscanos», 83 (1982), 277-306, els catorze documents del qual ens introdueixen a una discussió entre bisbat de Barcelona i framenors de Vilafranca, que de fet repercutí en el nostre procés, com veurem en algun moment de la primera declaració, i en el qual pregunto pel possible influx de la posició personal del bisbe en tot l'afer de la pobresa franciscana, també amb referència a *El sermó de Climent VI amb la fórmula de canonització de sant Iu (1347)*, dins «Estudios Franciscanos», 82 (1981), 117-123;

Una altra carta de Guiu Terrena sobre el procés inquisitorial contra el franciscà fra Bernat Fuster, dins «Estudios Franciscanos», 82 (1981), 383-392.

La topada de la catedral i els framenors de Vic (1347) vista pel bisbe de Girona, Arnau de Mont-rodon, dins «Revista Catalana de Teologia», 6 (1981), 379-392, els tres documents del qual refereixen un fet paral·lel vist entre Vic i Girona; i

Noves dades sobre beguins de Girona, dins «Annals de l'Institut d'Estudis Gironins», XXV-I (1979-1980 = Homenatge a Lluís Batlle i Prats), 237-248, amb dos documents sobre beguines de Girona, habitants de Narbona, amb els corresponents resums de llurs processos inquisitorials, de París, BN, *Collection Doat*, XXVIII, ff. 203v-205r i 224v-226v (pp. 245-248, de l'article).

La segona part porta per títol *Trenta anys després* i conté les consideracions tant fàctiques com interpretatives amb què cal completar el tema justos trenta anys després de la seva elaboració i presentació a l'esmentat departament.

És ocasió que aprofito amb molt de gust per a remeciar els encarregats tant del l'ADB com de la documentació escrita del aleshores Museu del Vi (ara a l'Arxiu Històric Comarcal) de Vilafranca del Penedès, als quals he d'aguir en especial l'absoluta confiança amb què em facilitaren el treball.

Friburg de Suïssa, Sant Agustí 2008

Primera part

ANÀLISI TEXTUAL I RECONSTRUCCIÓ
 DEL PROCÉS INQUISITORIAL
 CONTRA ELS BEGUINS DE VILAFRANCA DE PENEDÈS
 (1344-1345)

Introducció a la primera part

Del grup beguí de Vilafranca del Penedès només en fou conegut durant segles allò que en diu aquell paràgraf del *Directorium Inquisitorum* de Nicolau Eimeric, del qual ens ocuparem en el capítol segon. Però l'estudi de l'*Alia Informatio Beguinorum* d'Arnau de Vilanova no sols permeté de conèixer una (o potser dues) comunitats de beguins a Barcelona, ans encara proporcionà unes primeres notícies sobre alguns personatges concrets del beguinatge vilafranquí: Gerald (o Guerau) Pere i Bernat Fuster, les dues figures justament (sobretot el segon), que, tal com resultarà de l'estudi que ara encetem, sintetitzen tota la trajectòria del grup beguí de Vilafranca del Penedès durant la primera meitat del segle XIV.

És, doncs, explicable que la troballa i identificació en el fons de *Processos*, 3, de l'ADB d'uns plec amb actes del procés inquisitorial contra els beguins de Vilafranca del Penedès obligués d'alguna manera a emprendre'n immediatament la transcripció i l'estudi, car des de diversos punts de vista el seu interès sembla ésser considerable.

Ho és perquè fa emergir de la penombra tot un grup beguí, el qual havia prosseguit pacíficament la seva vida durant les successives maltempsades produïdes per la política dels papes Joan XXII, Benet XII i Climent VI, i sembla que hauria continuat de manera idèntica si una circumstància fortuïta i un excés de confiança no haguessin provocat la catàstrofe del procés inquisitorial; ho és perquè fins ara no teníem, a la Catalunya estricta, cap acta de procés contra beguins dels decennis anteriors a la Pesta Negra —el d'Adhemar de Mosset, rossellonès, havia estat fet per la inquisició del Regne de Mallorca— i perquè en tot Europa les actes d'aquesta naturalesa posteriors a la fúria anti-beguina pròpia dels primers processos fets a Occitània entorn el 1320 i anteriors a la Pesta Negra no deuen passar de set o vuit. Hi ha, encara, la raó complementària de constituir un episodi que caldrà tenir en compte a l'hora d'intentar una història de la nostra Inquisició medieval.

Però les dades del nostre procés no es limiten a Vilafranca del Penedès ni als anys 1345-1346, ans repercuteixen en tot el territori del bisbat de Barcelona i àdhuc més enllà, fins a Valls (i potser a València) d'una banda, i a Girona, Castelló d'Empúries i Argelers, ja al Rosselló, de l'altra (i fins a Nàpols), pel que fa a la geografia i es remunten fins als anys 1325 en la dimensió diacrònica. Era, doncs, natural que hom intentés de completar amb docu-

mentació procedent d'arxius tant de Barcelona com de Vilafranca del Penedès el coneixement que ens és possible d'assolir entorn del moviment beguí al bisbat de Barcelona abans del 1348. La relativament abundant documentació recollida en el capítol segon demostra que la recerca s'ho valia i que ella ens permetrà un coneixement de les comunitats beguines a l'antic bisbat de Barcelona durant la primera meitat del segle XIV incomparablement més rica i precisa que la que podíem tenir fins ara. Resultarà, encara, més escairada la reconstrucció del grup beguí de Vilafranca del Penedès, car no sols en coneixerem d'altres components que no apareixen en el procés i sabrem més detalls d'alguns d'ells —del framenor Bernat Fuster, per exemple— ans descobrirem una sèrie de dades d'autèntica transcendència cultural, com és ara una repetida actuació del personatge esmentat en el sentit definit per Arnau de Vilanova en el seu *De belemosina et sacrificio* en les ocasions en què hom li confia marmessories i, sobretot, la prova de la presència de llibres de fra Pèire Joan (Oliu), de 'frare' Ramon Llull, i del ja esmentat Arnau de Vilanova en el beguinatge vilafranquí de la primera meitat del segle XIV. I així, aquestes pàgines també seran, esperem-ho, una primera aproximació i incitació al coneixement d'una població catalana —Vilafranca del Penedès— durant el període que ens ocupa.

L'estudi, doncs, entorn del procés inquisitorial té com dos pols: d'una banda, els textos processals dels anys 1345-1346, i de l'altra l'aplec de documentació sobre beguins del bisbat de Barcelona anterior al 1348. És natural, doncs, que àdhuc l'estructura del volum reflecteixi aquesta bipolaritat. El primer capítol descriu els quaderns del procés, en transcriu els textos, n'il·lustra amb una sèrie de notes tant les variants textuais com sobretot els elements històrics que es van presentant en les declaracions. En el capítol segon aplego tota la documentació directament o indirectament relativa al procés, conservada tant a Vilafranca com a Barcelona, i estudio records d'aquell esdeveniment recollits en literatura més o menys contemporània; resultat de tot l'anterior és la cronologia, que clou el capítol segon. En un primer moment eren previstos un tercer i un quart capítols: el terç hauria tret les conseqüències que les noves dades tenen per a la visió de conjunt dels beguinatges catalans i hauria reconstruït, sobretot, la vida dels grups de Barcelona i, més encara, de Vilafranca del Penedès —la d'aquest, tant d'abans com de durant i després del procés inquisitorial—. El darrer capítol hauria intentat de veure més d'aprop la significació cultural i doctrinal d'uns esdeveniments tan fortament presidits pels tres autors abans esmentats i tan vinculats amb la crisi general de la història de l'esperit i de la cultura de la primera meitat del segle XIV. En apèndix hauria recollit tot el conjunt de documentació sobre beguins oferta pels arxius de Barcelona i de Vilafranca del Penedès, fora de la que fa referència directa al procés nostre, aplegada en el capítol segon.

L'actual tesina conté els capítols primer i segon de la investigació total dibuixada entorn el 1980 en els paràgrafs anteriors. Remercio vivament el prof. Manuel Riu i Riu per haver acceptat de patrocinar-la.

Però la revisió dels dos capítols amb vistes a la seva publicació ha conduït primer a unes reflexions i després a uns resultats tan espectaculars —em refereixo a la importància que els documents obliguen a donar a l'activitat captaire d'almoines vinculada al beguinisme i a les seves conseqüències— que la continuació de l'estudi després dels resultats d'aquests dos primers capítols, només seria possible plantejant-lo, des del primer moment, en un pla divers del que era formulat trenta anys abans. Per això, ha semblat enraonat de posar ara en mans del públic, sobretot dels recercadors, els dos capítols inicials, convenientment revisats, a fi que el públic en general tingui una informació i els estudiosos del tema tinguin a les mans un conjunt de dades, que permetin de reemprendre l'estudi sobre una base documental, altrament indispensable per a qualsevol pas endavant.

Abreviatures i sigles

- AA = Heinrich FINKE, *Acta Aragonensia* (vegeu bibliografia, secció 1).
 ACD = Arxiu Capitular de la Catedral de Barcelona.
 ADB = Arxiu Diocesà de Barcelona.
 add. = additur/additum/additio.
 BF = *Bullarium Franciscanum* (vegeu bibliografia, secció 2).
 BURR, *The Persecution* = David BURR, *The Persecution of Peter Olivi* (vegeu bibliografia, secció 2).
 cancell. = cancellatum.
 Collat. = *Collationum* (sèrie de l'ADB).
 corr = corrigit.
 DAMIATA, *Guglielmo d'Ockham* = Marino DAMIATA, *Guglielmo d'Ockham: povertà e potere. I. Il problema della povertà evangelica e francescana nei sec. XIII e XIV. Origine del pensiero politico di G. d'Ockham*, Florència 1978, 516.
 De officio = Il "De officio inquisitionis", la procedura inquisitoriale a Bologna e a Ferrara del Trecento. Introduzione, testo critico e note a cura di Lorenzo PAOLINI, Bologna 1976, XLII i 164 pp.
 DIAGO, *Historia* = Francisco DIAGO, *Historia de la Provincia de Aragón de la Orden de Predicadores desde su origen y principios hasta el año de mil y seiscientos*, Barcelona 1599.
 DCVB = Antoni M. ALCOVER, Francesc de Borja MOLL, *Diccionari català valencià balear*, Ciutat de Mallorca 1926-1962, volums I-X.
 doc. núm. a/1)... = Document recollit en el capítol segon.
 DU CANGE = Sieur DU CANGE, *Glossarium ad scriptores mediae et infimae latinitatis*, volums I-VI, París, 1840-1850.
 DUVERNOY, *Le Régistre* = *Le Régistre d'inquisition* (vegeu bibliografia, secció 1).
 f./ff. = foli/folis.
 FRIEDBERG = Aemilius FRIEDBERG, *Corpus Iuris Canonici*. Editio Lipsiensis secunda post Aemilii Ludovici RICHTERI curas, ad librorum manuscriptorum

et editionis Romanae fidem recognovit et adnotatione critica instruxit Aemilius FRIEDBERG. Pars Prior. *Decretum Magistri Griatiani*, Leipzig 1879, CIV + 1268 col.- Pars Secunda. *Decretalium Collectiones*, Leipzig 1879, LXXII + 1340 col.

GUIU, *Practica = Practica Inquisitionis* (vegeu bibliografia, secció 1).

I/II... = Número corresponent a cada declaració del capítol I.

lín. = línia.

MANSELLI, *Spirituali* = Raoul MANSELLI, *Spirituali* (vegeu bibliografia, secció 2).

mg. = (in) margine

ms. = manuscrit/manuscriptus (liber).

MV = Museu de Vilafranca del Penedès.

n./nn./núm. = número/ números.

NC = *Notularum communium* (sèrie de l'ADB).

Ordinat. = *Ordinationum* (sèrie de l'ADB).

PERARNAU = Josep PERARNAU, *Dos tratados...*; ídem, *El procés inquisitorial...*; ídem, *L'Alia...*; ídem, *Troballa...* (vegeu bibliografia, secció 1 i 2).

POU I MARTÍ, *Visionarios* = *Visionarios* (vegeu bibliografia, secció 2).

p./pp. = pàgina/pàgines.

REEVES = *The Influence of Prophecy in the Later Middle Ages. A Study of Joachimism*, Oxford 1969, XIV i 574 pp.

seq. = sequitur.

VINCKE, *Documenta = Documenta selecta mutuas civitatis Arago-Cathalaunicae et Ecclesiae relationes illustrantia*. Prolegomenis ac notis instructa edidit Johannes VINCKE (Biblioteca Històrica de la Biblioteca Balmes, sèrie II, volum XV), Barcelona 1936, XX i 544 pp.

VINCKE, *Zur Vorgeschichte* = Johannes VINCKE, *Zur Vorgeschichte* (vegeu bibliografia, secció 1).

Visit. = *Visitatum* (sèrie de l'ADB).

ZORZI, *Testi Inediti* = Diego ZORZI, *Testi inediti francescani in lingua provenzale*, dins «Miscellanea del Centro di Studi Medievali. Serie Prima» (Pubblicazioni dell'Università Cattolica del Sacro Cuore. Nuova Serie, vol. LVIII), Milà 1955, 269-323.

Bibliografia

L'objecte d'aquest estudi afecta tres nuclis bibliogràfics: la inquisició medieval a Catalunya, el moviment beguí en la mateixa àrea geogràfica i Vilafranca del Penedès. És impensable de pretendre una bibliografia completa dels dos primers temes (inquisició i moviments beguins), ni que només fos perquè una nova bibliografia seria impossible, sobretot pel que fa al moviment beguí i als corrents que hi són implicats. Els treballs bibliogràfics sobre aquests temes són constants i àdhuc voluminosos. Per això, tant pel

que fa a la inquisició com pel que toca el moviment beguí em limitaré a ressenyar els estudis que fan referència a Catalunya i encara al temps anterior a la Pesta Negra. A fi que ningú no s'estranyi de la presència d'estudis sobre aquests mateixos temes a Occitània, recordaré que segurament el moviment ,espiritual' d'acabaments del segle XIII i començos del XIV és el darrer gran fenomen cultural unitari de Catalunya i del Llenguadoc, fins al punt que un dels capdavanters de l',espiritualisme', el provençal i espiritual franciscà Bernat Deliciós, protagonitzà el complot dels ciutadans d'Albí, de Carcassona i de Cordes, encaminat a desvincular-se de la casa de França i a vincular-se altre cop amb el Casal de Barcelona en la persona de l'infant Ferran de Mallorca.

1. *Estudis sobre la inquisició a Catalunya abans de la Pesta Negra*

a) Obres generals

Célestin DOUAIS, *Saint Raymond de Penyafort et les hérétiques*, dins «Le Moyen Âge», XII (1899), 305-325.

Ferran VALLS I TABERNER, *El Diplomatarí de Sant Ramon de Penyafort*, dins «Analecta Sacra Tarraconensia», V (1929), 249-204, en particular 254-261 (edició de la *Consultatio facta per dominum Petrum archiepiscopum Terraconensem de consilio peritorum circa modum procedendi in negotio inquisitionis heretice pravitatis*, la qual darrerament també ha estat reproduïda, sense però citar l'edició de Valls i Taberner, per Kurt-Viktor SELGE, *Texte zur Inquisition* (Texte zur Kirchen- und Theologiegeschichte, 4), Gütersloh 1964, 50-56.

Antoine DONDAINE, *Le Manuel de l'Inquisiteur (1230-1330)* dins «Archivum Fratrum Praedicatorum», XVII (1947), 85-194 (estudi de cent anys de compilacions de dret inquisitorial a partir de l'abans esmentada de Sant Ramon de Penyafort).

Practica Inquisitionis hereticae pravitatis auctore Bernardo Guidonis, ordinis fratrum Praedicatorum. Document publicat per la première fois par Célestin DOUAIS, París 1886 XII i 372 pp. (,Summa' de la praxi inquisitorial, basada en l'experiència occitana entorn del 1325 amb moltes dades sobre el fenomen ,espiritual' i beguí).

Guillaume MOLLAT, *Bernard Gui, Manuel de l'Inquisiteur* Manuel de París 1926-1927, vol. I-II (edició del text llatí, amb traducció francesa de la part cinquena de l'obra, que s'ocupa del fet beguí).

b) Reculls de documentació:

Thomas RIPOLL, *Bullarium Ordinis Praedicatorum et ad autographam fidem recognitum, variis appendicibus, notis, dissertationibus ac Tractatu de con-*

- sensu bullarum* illustratum a P. Fr. Antonino BREMOND. Tomus I (ab anno 1215 ad 1280), Roma 1729.
- EIUSDEM, Tomus II (ab anno 1281 ad 1430), Roma 1729.
- Heinrich FINKE, *Acta Aragonensia. Quellen zur deutschen, italienischen, französischen, spanischen, zur Kirchen- und Kulturgeschichte aus der diplomatischen Korrespondenz Jaymes II. (1293-1327)*, Vol. I-II, Berlín-Leipzig 1908, CXXXII i 976 pp. (numeració única). Vol. III. Berlín-Leipzig 1922, LX i 584 pp. (Documentació procedent sobretot de l'Arxiu Reial de Barcelona, o de la Corona d'Aragó. Fou la primera obra que explotà aquest fons en relació a la Inquisició. Els documents que s'hi refereixen es troben en la secció XVII, *Zur Geschichte der aragonesischen Kirchenpolitik (Provinzialkonzilien, Inquisition, usw.)*, Vol. II, pp. 840-870; fan referència a la Inquisició les peces que porten els nn. 520, 527, 532, 534, 537, 538, 540, 542, 543, 546 i 548. Al vol. III, pp. LI-LIII, l'autor ofereix una primera visió de conjunt de la inquisició catalana medieval. Al vol. II, 661-677 ofereix documentació sobre els 'espirituals' a Sicília, acollits a la protecció del rei Frederic, germà de Jaume II de Catalunya-Aragó.
- Célestin DOUAIS, *L'Inquisition en Roussillon. Cinc pièces inédites (1345-1564)*, Tolosa de Llenguadoc 1892, 10 pp.
- Jean-Marie VIDAL, *Bullaire de l'Inquisition française au XIV siècle et jusqu'à la fin su Grand Schisme*, París 1913, LXXXVI i 560 pp. (aquesta inquisició 'francesa', aleshores no massa clara, enclou les de tots els territoris actuals de l'estat francès, per tant la del Rosselló i per aquesta raó el volum enclou els documents relatius a la inquisició del Regne de Mallorca).
- Johannes VINCKE, *Zur Vorgeschichte der spanischen Inquisition. Die Inquisition in Aragon, Katalonien, Mallorca und València während des 13. und 14. Jahrhunderts* (Beiträge zur Kirchen- und Rechtsgeschichte, 2), Bonn 1941, 192 pp. (documentació, pel que fa al nostre període, procedent de l'Arxiu de la Corona d'Aragó i no recollida per Heinrich Finke).

c) estudis sobre processos particulars:

- Joaquín CARRERAS ARTAU, *La polémica gerundense sobre el anticristo entre Arnau de Vilanova y los dominicos*, dins «Anales del Instituto de Estudios Gerundenses», V (1950), 5-58.
- Sententia de (sic) condemnationis operum et errorum Arnaldi de Villanova an. MCCCXVI*, dins Jaime VILLANUEVA, *Viage literario a las Iglesias de España. XIX. Viage a Barcelona y Tarragona*, Madrid 1851, 321-328.
- Roque CHABÁS, *Arnaldo de Vilanova y sus yerros teológicos*, dins «Homenaje a Menéndez y Pelayo en el año vigésimo de su profesorado. Estudios de erudición Española con un prólogo de D. Juan Valera», Vol. II, Madrid 1899, 367-382 (protesta d'En Ramon Conesa, marmessor d'Arnau de Vilanova, contra la sentència anterior, basant-se en què el papa s'havia reservat la causa).

Le Registre d'Inquisition de Jacques Fournier (Évêque de Pamiers) 1318-1325. Traduit et annoté par Jean DUVERNOY. Préface d'Emmanuel LE ROY LADURIE (Écoles des Hautes Études en Sciences Sociales. Centre de Recherches Historiques, Civilisations et Sociétés 43), Paris-La Haia-Nova York 1978, 843-869 i 914-921 (enquestes fetes l'any 1323 per la inquisició catalana sobre súbdits càtars del bisbe de Pamiers escapats a Catalunya, trameses i copiades en el registre esmentat).

Jean-Marie VIDAL, *Procès d'inquisition contra Adbémar de Mosset, noble roussillonnaais, inculpé de Beguinisme (1332-1334)*, dins «Revue d'Histoire de l'Église en France», I (1910), 555-589; 682-699; 701-724 (publica i estudia la *Inquisitio cum nobili viro domino Adbemario de Mosseto, milite, domino de Mosseto*, treta de Tolosa de Llenguadoc, Biblioteca Municipal 626, amb moltes notícies sobre el grup de l'infant Felip de Mallorca durant la seva estada a Perpinyà).

Edith PASZTOR, *Il processo di Andrea da Gagliano (1337-1338)*, dins «Archivum Franciscanum Historicum», XLVIII (1955), 252-297 (complement del procés, una part del qual ja era publicada en el *Bullarium Franciscanum*, vol. VI (ed. Conradus EUBEL), Roma 1902, 597-638: interessant per a conèixer el grup reunit en la cort reial de Nàpols entorn la reina Sança i el seu germà l'infant Felip de Mallorca).

Célestin DOUAIS, *La procédure inquisitoriale en Languedoc au quatorzième siècle d'après un procès inédit de l'année 1337*, Paris-Toulouse 1900, 60 pp. (procés contra Ramon Amelh, benedictí de Sant Policarp de Narbona, acusat de beguisme).

Josep PERARNAU, *Una altra carta de Guiu Terrena sobre el procés inquisitorial contra el franciscà fra Bernat Fuster*, dins «Estudios Franciscanos», LXXXII (1981), 383-392 (fra Bernat Fuster és fill del beguí de Vilafranca del Penedès, frare Bernat Fuster).

Josep PERARNAU, *El procés inquisitorial barceloní contra els jueus Janto Almulí, la seva muller Jamila i Jucef de Quatorze*, dins «Revista Catalana de Teologia», IV (1979), 309-353.

Josep PERARNAU, *Sobre un procés inquisitorial fet pel bisbe de Vic, Galceran Sacosta*, dins «Ausa» (Vic), IX/94 (1980), 83-85

d) Estudis de la inquisició catalana medieval:

Jorge VENTURA SUBIRATS, *El Catarismo en Cataluña*, dins «Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona», XXVIII (1959-1960), 75-168.

Jorge VENTURA SUBIRATS, *La Valdesía en Cataluña*, dins «Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona», XXIX (1961-1962), 275-317.

Jordi VENTURA I SUBIRATS, *Catarisme i Vadesia als Països Catalans*, dins «VIIIè Congrés d'Història de la Corona d'Aragó, 1-6 d'octubre de 1962», vol. III, Barcelona 1962, 123-134.

- Jordi VENTURA I SUBIRATS, *Pere el Catòlic i Simó de Montfort*. Pròleg de Martí de RIQUER (Biblioteca Biogràfica Catalana 24), Barcelona 1960, 342 pp. i 10 làmines.
- Jordi VENTURA I SUBIRATS, *Els heretges catalans*. Carta-pròleg de Miquel BATLLORI (Biblioteca Selecta, 348), Barcelona 1963, 241 pp. i 3 fulls al final sense numerar.
- Jordi VENTURA I SUBIRATS, *Els heretges catalans*. Carta-pròleg de Miquel BATLLORI. Nova edició posada al dia (Col·lecció Antílop 12), Barcelona 1976, 256 pp. i un full al final sense numerar.
- Mathias DELCOR, *La société cathare en Cerdagne: nobles et bergers du XII au XIV siècle*, dins «Bulletin de Litterature Ecclésiastique», LXXX (1979), 257-304; LXXXI (1980), 17-49.
- Pedro SANAHUJA, *Lérida en sus luchas por la fe (Judíos, moros, conversos, inquisición y moriscos)*, Lleida 1946, 208 pp. i 5 fulls al final sense numerar.
- Eufemià FORT I COGUL, *Catalunya i la Inquisició* (Biblioteca Biogràfica Catalana, 51), Barcelona 1973, 333 pp. i 1 full final sense numerar.

e) Estudis posteriors al 1980:

- Josep PERARNAU I ESPELT, *Francescanesimo ed eremitismo nell'area catalana*, dins *Eremitismo nel francescanesimo medievale*. «Atti del XVII Convegno Internazionale della Società di Studi Francescani. Assisi, 12-13-14 ottobre 1989», Perugia, Edizioni Scientifiche Italiane 1990, 165-183.
- EIUSDEM, *Opere di fr. Petrus Johannis in Processi catalani della prima metà del XIV secolo*, dins PIETRO DI GIOVANNI OLIVI, *Opera edita et inedita* (Editiones Archivum Franciscanum Historicum), Grottaferrata (Roma), Collegio S. Bonaventura 1999, 505-516.

2. *Estudis sobre els beguins a Catalunya abans de la Pesta Negra*

Nota prèvia: Cal tenir present que molts dels títols recollits an l'apartat anterior també fan referència als tema dels beguins.

- Bullarium Franciscanum seu Romanorum pontificum constitutiones, epistolae, diplomata tribus ordinibus minorum, clarissarum, paenitentium concessa*. Tomus V: *Benedicti XI, Clementis V, Johannis XXII monumenta...* a Conrado EUBEL, Roma 1898, 550 pp.
- Idem. Tomus VI. *Benedicti XII, Clementis VI monumenta* a Conrado EUBEL digesta, Roma 1902, 348 pp.
- Guiu TERRENA, *Summa de haeresibus*, Colònia 1635, 182-193.

- Josep M. PONS GURI, *Constitucions Conciliars Tarraconenses (1229-1330)*, en «*Analecta Sacra Tarraconensia*», XLVII (1974), 63-128; i XLVIII (1975), 241-364.
- José M. POU I MARTÍ, *Visionarios, beguinos y fraticelos catalanes (siglos XIII-XV)*, Vic 1930, 534 pp.
- Pedro SANAHUJA, *Historia de la Seráfica Provincia de Cataluña*, Barcelona 1959, 1004 pp.
- Raoul MANSELLI, *Spirituali e beghini in Provenza* (Studi Storici, fasc. 31-34), Roma 1959, VI i 358 pp.
- Pierre PÉANO, *Les Béguins du Languedoc ou la crise du T. O. P. dans la France Méridionale (XIII-XIV siècles)*, dins «*Collectanea Franciscana*», XLVII (1977), 97-117.
- Antonio OLIVER, *Heterodoxia en la Mallorca de los siglos XIII-XV*, dins «*Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana*», XXXIII (1963), 157-176.
- Raoul MANSELLI, *La "Lectura super Apocalipsim" di Pietro di Giovanni Olivi. Ricerche sull'escatologismo medievale* (Studi Storici, fasc. 19-21), Roma 1955, IV i 246 pp.
- David BURR, *The Persecution of Peter Olivi* (Transactions of the American Philosophical Society hold at Philadelphia por Promoting useful Knowledge. New Series 66/5), Philadelphia 1976, 98 pp.
- CIRO DA PESARO, *Il Clareno (Studio polemico)*, Macerata 1921, CXII i 446 pp. (El cap. XX exposa la relació d'Àngelo Clareno amb Jeroni de Catalunya, pp. 297-310; el XXII, la seva lletra a l'infant Felip de Mallorca, 338-363).
- Josep PERARNAU, *Troballa de tractats exspirituals perduts d'Arnau de Vilanova*, dins «*Revista Catalana de Teologia*», I (1976), 489-512 (al final, transcripció del text darrer del Vat. lat. 3824, ff. 262-263, text destinat, sembla, a beguins).
- Josep PERARNAU, *L'"Alia Informatio Beguinorum" d'Arnau de Vilanova* (Studia, textus, subsidia, 2), Barcelona 1978, 214 pp.
- Josep PERARNAU, *Noves dades sobre beguins de Girona*, dins «*Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*», XXV-I (1979 = Homenatge a Lluís Batlle i Prats), 237-248.
- Gabriel LLOMPART, *La población hospitalaria y religiosa de Mallorca bajo el rey Sancho (1311-1324)*, en «*Cuadernos de Historia Jerónimo Zurita*», 33-34 (1979), 67-98.
- Eufemià FORT I COGUL, *Clarícies sobre Jaume, fill bastard de Jaume II el Just*, dins «*Estudios Históricos y Documentos de los Archivos de Protocolos*», VI (= Miscelánea en honor de Josep Maria Madurell i Marimon II), Barcelona 1978, 179-188 (noves dades sobre un dels homes de confiança d'Arnau de Vilanova i un dels puntals de la política ,espiritual' del rei Frederic de Sicília, el barceloní Pere de Montmeló).
- Michel de DNITREWSKI, *Fr. Bernard Délicieux, O. F. M. contre l'inquisition de Carcassonne, son procès 1297-1319*, dins «*Archivum Franciscanum Historicum*», XVII (1924), 183-218; 313-337; 457-488; XVIII (1925), 3-32.

- José Ernesto MARTÍNEZ FERRANDO, *La primera aventura del infante Ferrando de Mallorca*, dins «Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona», XXVIII (1959-1960), 27-39.
- Yves DOSSAT, *Les origines de la querelle entre prêcheurs et mineurs provençaux. Bernard Délicieux*, dins «Franciscans d'Oc. Les Spirituels, ca. 1280-1324» (Cahiers de Fanjeaux 10), Tolosa de Llenguadoc 1975, 315-354.
- M. van HEUCHELM, *Spiritualistische Strömungen an den Höfen von Aragon und Anjou*, Berlín 1912.
- Jean-Marie VIDAL, *Un ascète de sang royal, Philippe de Majorque*, dins «Revue des questions historiques», XLV (1910), 361-403.
- Josep TARRÉ, *Un quadrienni de producció lul·lística a València (1335-1338)*, dins «Studia Monographica et Recensiones edita a Maioricensi Schola Lullistica», VI (1951), 22-30.
- Josep PERARNAU, *Tractats catalans "De paenitentia", de sant Ramon de Penyafort (1229) al bisbe de la Seu d'Urgell, Guillem Arnau de Patau (1364)*, dins «Escritos del Vedat», VII (1977), 259-298 (publica alguns textos del primitiu grup lul·lista valencià, segurament vinculats als beguins de València).
- Francesc Xavier RICOMÀ, *Un convers de Poblet defensor d'Arnau de Vilanova*, dins «Miscel·lània Històrica Catalana. Homenatge al pare Jaume Finestres, historiador de Poblet (+1769)», (Scriptorium Populeti 3), Poblet 1970, 259-262.
- Agustí ALTISENT, *Notes de cultura i art de Poblet (s. XII-XVII)*, dins «II Col·loqui d'Història del Monaquisme Català. Sant Joan de les Abadesses 1970», Vol. II (Scriptorium Populeti, 9), Poblet 1974, 133-212 (dades procedents de Poblet sobre el mateix personatge anterior, Pere de Vilanova, nebot d'Arnau de Vilanova).
- Agustí ALTISENT, *Història de Poblet*, Poblet 1974, 212-213 (resum dels dos articles anteriors pel que fa a Pere de Vilanova).
- Miquel BATLLORI, *Dos nous escrits espirituals d'Arnau de Vilanova*, dins «Analecta Sacra Tarraconensia», XXVIII (1955), 45-70 (em permeto de remetre a les meves observacions en *Dos tratados espirituales de Arnau de Vilanova en traducció castellana medieval* (Publicaciones del Instituto Español de Historia Eclesiástica. Monografías 25), Roma 1978, 5-6).

3. Bibliografia sobre Vilafranca del Penedès

Nota prèvia: a diferència de les dues seccions anteriors, en les quals l'abundància d'estudis convidava a limitar les llistes a les publicacions pràcticament indispensables, en el tema local de Vilafranca del Penedès la situació és la inversa: són tan escassos els estudis de tema medieval que jo conec (i no pas per manca de matèria prima, almenys pel que fa al segle XIV), que en principi he recollit tots els que he trobat, encara que no tinguin referència directa amb el nostre tema d'estudi.

- Q. G. (= Pere ALEGRET I VILARÓ), *Vilafranca del Penedès antiga i moderna*, Vilafranca 1872, 198 pp.
- Q. G. (= Pere ALEGRET I VILARÓ), *Apuntes históricos de Vilafranca del Penedès y su comarca. Entresacados del llamado Libro vert, de varios cronistas y de cuanto sobre el particular se ha publicado en la misma. Nueva edición corregida y aumentada*. Vilafranca 1887, 362 pp. i 3 fulls al final i un plànol desplegable de la vila.
- Agustín COY Y COTONAT, *Vilafranca del Penadés, su historia y monumentos*, Barcelona 1909, 607 pp.
- Claudi MAS I JORNET, *Comentaris a l'obra titulada "Vilafranca del Penadés, su historia y monumentos"*, Vilafranca 1910, 60 pp. i 3 fulls finals.
- Agustín COY Y COTONAT, *En defensa propia*, Vilafranca 1911, 58 pp.
- Pere MAS I PERERA, *Vilafranca del Penedès* (Enciclopèdia Catalunya 20), Barcelona 1932, 236 pp.
- Josep PLANAS, *Antics convents, esglésies i capelles de Vilafranca*, Vilafranca 1948, 134 pp. i 3 fulls al final.
- Ramon PARERA I MARQUÈS, Claudi MAS I JORNET, *Notes històric-arquitectòniques. La iglésia de sant Francesc*, Vilafranca 1895, 40 pp.
- Claudi MAS I JORNET, *Monuments vilafranquins. La iglésia de Sant Francesc i la capella de sant Joan*, Vilafranca 1896, 70 pp.
- Ramon d'ALÓS, *La pàtria d'Arnau de Vilanova i el Penedès*, dins «Penedès», III (1921), 234-236.
- Josep RIUS I SERRA, *Vilafranca medieval. La medicina*, I, dins «Quaderns mensuals d'acció», I (1926), 195-196.
- Idem, *La medicina*, II, ibid., 221-222.
- Idem, *La medicina*, III, ibid., 230-231.
- Pere REGULL I PAGÈS, *Dels carrers de Vilafranca*, dins «Gaseta de Vilafranca», III (1928), n. 54, 1-2; n. 56, 11-2 (reproduït dins *Edició d'homenatge a Pere Giró i Romeu, Antoni Massanell i Casas i Pere Regull i Pagès*, Vilafranca 1970, 87-92).
- Pere REGULL I PAGÈS, *Els carrers de Vilafranca*, dins «Gaseta de Vilafranca», III (1928), n. 60, 1; n. 62, 1; IV (1929), n. 68, 1.
- Antoni MASSANELL I ESCLASSANS, *Denominacions vials vilafranquines dels segles XIV-XV* (en curs de publicació).
- Josep M. MASSACHS I SURIOL, *Any 1188. Un privilegi d'Alfons II d'Aragó a la parròquia de Vilafranca*, dins "Olerdulae", n. 4, juliol 1978, 4-5.
- Josep PERARNAU, *Bisbes franciscans actuant a Barcelona entre el 1345 i el 1351*, dins «Estudios Franciscanos», LXXX (1972), 343-352 (dedicació de l'església de Sant Francesc de Vilafranca del Penedès l'any 1349).
- Manuel TRENCHS, *Del Monestir de Santa Clara de Vilafranca*, dins «Quaderns mensuals d'acció», I (1926), 238-240.
- Antoni MASSANELL I ESCLASANS, *L'Hospital de Sant Pere de la Calçada*, dins «Olerdulae», maig 1977, 8-9.
- Pere GRASES, *Cens de la vila i vegueria de Vilafranca del Penedès l'any 1376*, dins «Quaderns Mensuals d'Acció», II (1929), 38-40; 83-84; 90-92; 100.

Antoni MASSANELL I ESCLASANS, *Notes sobre els preus de l'ordi i el forment en la Vilafranca del 1385* (en curs de publicació).

Josep PERARNAU, *Frater Geraldus Petri, notarius Villae Franchae*, dins «Estudis d'història de la institució notarial a Catalunya en honor de Raimon Noguera», Barcelona, Fundació Noguera 1988, 97-105.

Jaume MENSA I VALLS, Recensió del llibre de Joan CUSCÓ I CLARASÓ, *Els beguins. L'heretgia a la Catalunya medieval* (Scripta et documenta, 70), Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2005, 110 pp., dins «ATCA», XXVI (2007), 806-811.

Fonts de la tesina

Barcelona

ACB, Notaria:

- a) Manuals ordinaris de Bernat Vilarrúbia.
- b) Manual de Testaments 1300-1339 del mateix Bernat Vilarrúbia.
- c) Manuals ordinaris de Pere Borrell.

Pia Almoïna. Administracions foranes. Vilafranca del Penedès

- a) Capbreus
- b) Llevadors de comptes

ADB, Notularum communium

- Collationum
- Visitationum
- Ordinationum
- Taxae beneficiorum

Munic

Staatsbibliothek, Clm. 10517

Vilafranca del Penedès

Museu del Vi, Arxiu de la Comunitat:

- a) Registe de la cort del batlle Ferrer Oller 1325.
- b) Plet sobre l'escrivania de l'església de Vilafranca.
- c) Transcripcions contemporànies de testaments 1348-1351.
- d) Pergamins. Carpetes 1, 2 i 3.

Protocols notarial:

- a) Manuals de Manuel Moratones.
- b) Manuals de Mateu Ferrandell.

Wolfenbüttel:

Schlossbibliothek, 1006, Helmst.:

Processus factus tempore Innocentii pape VI^{ti}

(M'ha proporcionat el text d'aquest procés el dr. Alexander Patschovsky, dels Monumenta Germaniae Historica, Munic. En remerciar-li la generositat, crec obligació meua declarar que, quan he fet ús de la seva transcripció provisional, a fi de no implicar en res la seva responsibilitat, he normalitzat el text per compte propi).

Capítol primer LES DECLARACIONS DEL PROCÉS

1. *Descripció del manuscrit*

L'ADB posseeix un fons de processos, al qual només recentment hom comença d'atribuir la importància que té en realitat. El fet d'haver-hi identificat el procés contra els beguins de Vilafranca del Penedès realitzat a Barcelona durant els mesos de desembre del 1345 i gener del 1346 —un procés que ens proporciona dades sobre un beguinatge català vint anys després d'haver desaparegut les notícies sobre els d'Occitània— pot ésser una mostra d'allò que és possible de trobar-hi.

El procés, en el seu estat actual, és format per tres plecs sencers de paper, encara relligats tal com ho foren inicialment —les restes de cordills semblen indicar que els actuals anaven cosits a d'altres plecs— i quatre folis escadussers, també de paper, que potser eren la meitat d'un altre plec, el primer dels actualment conservats. Els descriuré amb més detall.

Plec primer: és constituït pels quatre folis escadussers que acabo d'esmentar (ff. 1-4), els quals certament pertanyien al mateix plec i són consecutius; per això, és possible que el plec complet estigués format per quatre fulls doblats. La superfície dels folis actuals és de 21 × 14,7 cm. El foli segon té filigrana de cercle, partit i somat de creu (és possible que la filigrana completa fossin dos cercles i aleshores seria com la del Briquet 3182 i la del Valls i Subirà 1369, la qual, però, té el pal més curt). El foli 3 té la filigrana de campana amb jou, Briquet 4029, documentada per aquest autor a Perpinyà l'any 1346. Els trossos de cordill que surten dels quatre folis conservats indiquen que inicialment aquests formaven part d'un quadern relligat, ara incomplet; dissortadament no podem saber si la declaració del Lector de Framenors de Vilafranca prosseguia o no, i si s'ha perdut text; de fet, allò que resta del primer quadern no forma part del conjunt dels altres tres fascicles; la lletra; la .G. amb què comença la declaració de fra Bartomeu Bacella i el segon plec demostra dues coses; la manca de continuïtat entre els dos plecs inicials; i que les declaracions d'encausats no són completes, car hi manquen les sis assenyalats amb les lletres A-F,

El plec segon és format per quatre fulls doblats (ff. 5-12), amb relligat normal entre els ff. 8-9. La superfície del foli és de 22,8 × 14,5 cm. La filigrana torna a ésser la campana del f. 3 del plec anterior.

El tercer plec consta de deu fulls doblats (ff. 13-32), amb relligat normal entre els ff. 22-23. Superfície del foli, 23,5 × 14,5. Segueix, única, la mateixa filigrana.

El plec quart i darrer té vuit fulls doblats (ff. 33-48) i porta el relligat normal entre els ff. 40-41. La superfície del foli és de 21,8 × 14,8 cm. i la filigrana és la mateixa dels dos plecs anteriors.

Aquests 48 folis foren escrits per tres o quatre copistes. El primer i predominant redactà les declaracions de Ramon Moner (12 desembre 1345, ff. 1v-4v), Ramon Cuc (15 des., ff. 7r-11v), Geraldona Fuster (28 des. ff. 13r-16r; 29 des., ff. 16v-18r), Guillemona Fuster (29 des., ff. 23r-24r) i Francesca Puigalt (29 des., ff. 27r-29v) i l'abjuració de la ja esmentada Geraldona Fuster (12 gener 1346, ff. 18r-19v). Caixa d'escriptura, 17x 11'8 i 22 línies al f. 1v. La lletra és gòtica cursiva, fina de traç i elegant, però més caracteritzada per la seva amplària que per la seva verticalitat; és molt freqüent en les diverses sèries de registres episcopals contemporanis i àdhuc m'atreuaria a assenyalar-li un nom hipotètic: el de Guillem Vilella, notari de la cúria episcopal de Barcelona.

El segon només redactà el testimoniatge de Bartomeu Bacella (13 des. 1345, ff. 5r-6v) i potser el títol del d'Eliscèn Vallès (29 des., f. 33r). Caixa d'escriptura de 17,5 × 11,5 cm i 25 lín. al f. 5v. El tipus de lletra és gòtica cursiva, més menuda i aplanada que l'anterior i no tan arrodonida, però no m'atreuixo a assenyalar-li un nom propi.

El tercer actua en totes les altres peces. La caixa d'escriptura té 18'7 x 11'3 cm i 27 lin. al f. 24v. Tot i ésser cursiva, la seva lletra és molt més vertical i tirant a formada. En aquest cas, tenim el nom del notari: Bernat Mojó, el qual a l'ADB, *Not. comm.*, v. 13, f. 24r, en un document escrit amb la mateixa cal·ligrafia i datat el 8 d'abril del 1345, és qualificat de 'presbiter'.

Resta el problema de si actuà una mà diversa al f. 40r; la lletra, de tipus semblant a l'anterior, se'n diferencia perquè encara és més formada i estilitzada, sobretot en els pals. Però justament en aquella pàgina torna a constar el nom del notari, Bernat Mojó i no és impossible que el mateix tercer copista, tan atent a l'estètica de l'escriptura, en provés un nou caràcter. Per això deixo obert el problema de si foren tres o quatre els copistes dels nostres 48 folis.

Cada un dels folis (els no escrits inclosos) té numeració amb xifres àrabis, realitzada per mi poc abans del 1980 amb motiu del present estudi.

Hi ha algunes notes marginals, de mà no sols diversa ans encara no tècnica. Són les corrents en processos inquisitorials, indicant les persones contra les quals es poden usar les declaracions, al marge de les quals són escrites. Potser són de l'inquisidor Guillem Costa o d'algun dels seus secretaris; però havent-se conservat en l'ADB, és ben normal de pensar en el mateix bisbe, fra Bernat Oliver.

2. *La 'ratio editionis'*

Essent tan escassos els processos contra beguins catalans i aquest absolutament desconegut fins ara, sembla convenient de no retardar-ne més la publicació.

El present estudi té bàsicament dos capítols, d'estructura paral·lela: les dotze declaracions en el primer i els deu documents en el segon, en constitueixen la part bàsica, completada en aquell, primer, amb aparat crític i sense solució de continuïtat, amb notes complementàries, que també es troben en el segon, immediatament després dels respectius documents.

He intentat de reproduir el text amb fidelitat gairebé absoluta a l'original, entre d'altres raons, perquè em penso que només d'aquesta manera hom pot seguir la pronunciació catalana del llatí en aquell moment;¹ per això he deixat, sempre que es troba a l'original (copista primer), ,ianerii' en comptes de ,ianuarii' i, més en general, ,comendare' per ,comedare', ,loquutus' per ,loquutus', ,eciam' per ,etiam', etc.

Però com que tota transcripció comporta una regularització, m'he atès a les normes següents:

- a) he transcrit la ,j' per ,i';
- b) no he regularitzat, d'acord amb l'ús modern, les lletres ,u' i ,v';
- c) he canviat en majúscules les minúscules en començar noms propis de persones o de llocs;
- d) he corregit casos de declinació i gèneres clarament equivocats, bo i fent-ho constar en l'aparat crític;
- e) [i] algun cas, en què la falta ortogràfica sembla clara, p. e., la grafia ,auteticaverat' (,autenticaverat'), a I, lín. 123;
- f) he transcrit per una de sola les dues ,ff' quan es troben al començament de la paraula: ,ffrater'/,frater';
- g) el mot ,evangelium' és normalment escrit amb dues -vv-: ,evvangelium'; les he convertides en -w-: ,ewangelium';

En l'aparat crític, m'he acomodat a la tendència actual de simplificar els signes de puntuació fins al màxim. Cada unitat d'aparat crític comença amb el número de la línia corresponent, seguit de punt. Ve a continuació la paraula actual d'aquella línia, objecte d'annotació crítica; segueix, subratllat, i normalment abreujat d'acord amb l'ús corrent, el signe que pertoca (p. e., *ms.*, *seq.*, *corr.*, etc.); ve després la grafia que fou substituïda per la definitiva; i s'acaba, quan és necessari, amb una altra indicació subratllada (p. e. *cancell.*); quan una línia té dues o més unitats crítiques, aquestes es distingeixen entre elles per mitjà de punt i guió (-). Fora d'això, he prescindit de tots els altres signes, tan usats en els aparats crítics (p. e., els parèntesis quadrats). En general, les paraules en tipus rodó pertanyen al text en algun dels seus estadis i les

1. Ja quan aquestes pàgines es trobaven en procés d'edició, m'assabento que aquest tema atregué l'atenció d' Antoni M. Alcover i Sureda, al qual dedicà alguns escrits: se n'acaba d'ocupar Nicolau DOLS en editar pàgines d'Antoni M. ALCOVER I SUREDA, *La pronúncia llatina entre catalans (Estudis fonològics)*. Introducció, edició i notes de N. D., Palma de Mallorca – Barcelona 2004, 235 pp.; n'hi ha recensió de Maribel RIPOLL PERELLÓ, dins «Bolletí de la Societat Arqueològica Lul·liana», 62 (2006), 378-379 i 63 (2007), 425-426.

escrites en cursiva als signes d'aparat crític. Cada una de les dotze declaracions és seguida del seu aparat crític corresponent i aquest de les notes explicatives.

Una paraula sobre el títol: el fet que no s'hagi conservat tota la documentació del procés ans només alguna de les seves parts, bàsicament la dotzena de declaracions d'implicats i les quatre professions de fe ortodoxa de les quatre fadrines encausades, és la raó per la qual no seria encertat de prometre en el títol *El procés...*, perquè realment no ho és, ans només la part conservada, que és la que acabem d'indicar. Deplorant, doncs, que no hagin arribat a nosaltres les parts relatives als principals implicats, els beguins Francesc Joan, Guilhem Escriba, Bernat Fuster, Ramon Punyera, Domènec Torrasa, Bernat Gras i Jaume Sunyer, que, de més a més, devien contenir les declaracions més interessants i les més greus decisions del tribunal, ens hem de limitar a oferir al possible lector allò que tenim i ens informa de la o de les compareixences d'alguns d'aquells terciaris o terciàries franciscans de Vilafranca en el pas del 1345 al 1346; crec que el títol té en compte aquesta situació i s'hi ajusta.

El sotstítol, amb el seu interrogant, pot ésser la gran pregunta que el resultat de la present recerca deixarà en l'ambient de la investigació: és justificat d'haver-la formulada perquè una sèrie de factors ben documentats, obliga o almenys justifica de plantejar-la, el més important dels quals és la decisió del bisbe de Barcelona prohibint, immediatament després del nostre procés, la capta específica dels beguins, que se suma amb el primer dels documents del capítol segon, segons el qual Guilhem Escriba hauria prestat diners, que ara eren tornats, no pas a ell ni a la seva germana Jacmeta, ans als dos presidents del tribunal inquisitorial, el bisbe de Barcelona i l'inquisidor de la Corona; afegim-hi les declaracions de Francesca de Puigalt sobre la forma com fou portada a Vilafranca i la raó que li explicà Maria Just(a), i la informació oficial sobre les quantitats de diners trobades a València en poder del beguú Jaume Just. Ara, la futura investigació té la paraula.

{I}

Ff. 1^r-4^v

DEPOSICIO LECTORIS FRATRUM MINORUM
VILLE FRANCHE

Die lune, que fuit pridie idus decembris anno predicto, coram dic-
to domino inquisitore comparuit frater Raimundus Monerii, lector fra-
trum minorum Ville franche, et in presencia venerabilium duorum 5
religiosorum, scilicet fratris Bramundi Pagesii et fratris Petri de
Plana, de ordine predicatorum, et mei, notarii predicti, existens in
iudicio deposuit vt sequitur:

Et primo, interrogatus si scit vel audiuit aliquem de beguinis ter-
cie regule, qui isto anno fuerunt seu steterunt in Villa francha, uel 10
quoscumque alios, dixisse aliquid contra fidem vel de hoc alios infor-
masse, respondit et dixit verum esse quod isto anno, non recolit de
die, frater Bartholomeus Riera, de tertia regula, venit ad domum fra-
trum minorum Ville franche ad hunc deponentem, et petiuit ab eo si
scriptura fratris Petri Iohannis erat bona, nam frater Franciscus 15
Iohannis multa bona dicebat de dicta scriptura. Cui hic deponens res-
pondit quod non curaret de ista scriptura, sed diceret *Pater noster* et
Ave Maria.

Interrogatus que erant illa bona, que predictus frater Franciscus
dicebat de dicta scriptura, respondit quod non expressit plus huic 20
deponenti predictus frater Bartholomeus, nisi sicut iam dictum est.

Post hec, in vigilia beati Luche venerunt ad domum fratrum
minorum Ville franche, hora vesperarum, frater Franciscus Iohannis
et frater [f. 1v] Iacobus Sunyerii. Et, auditis vesperis, predictus frater
Franciscus, dimisso fratre Iacobo Sunyerii, traxit hunc deponentem 25
ad partem, versus altare maius et cauens sibi ne audiretur ab ipso fra-
tre Iacobo, dixit huic deponenti: «Vos estis visitator istorum fratrum
de tertia regula et debetis eos instruere et informare de hiis, ex qui-
bus posset eis periculum iminere. Ipsi enim occupant se in scripturis
fratris Petri Iohannis et legunt ibi, que erant condempnate», et non 30
assignans causam quare ille scripture erant condempnate nec dicens
in speciali quod dicti fratres tenerent aliquos alios errores, sed solum
quod ex dicta scriptura posset eis periculum iminere.

Interrogatus an predictus frater Franciscus nominauerit huic
deponenti aliquem fratrem de tertia regula, qui predictam scriptu-
ram haberet, respondit quod nominauit sibi duos, scilicet fratrem 35
Iacobum Sunyerii predictum, et fratrem Raymundum Corregerii, qui
dixerat predicto fratri Francisco quod libenter loqueretur de predicta
scriptura dicto Lectori, si posset in eo confidere.

Et post multa verba, cum hic deponens quereret a dicto fratre 40

Francisco quomodo et ubi posset predictos fratres instruere et informare de predictis, et si volebat quod ibidem loqueretur de hac materia cum dicto fratre Iacobo Sunyerii, qui ad partem remanserat, dictus frater Franciscus respondit quod non, «nam statim cogitaret quod ego de hoc fuerim vobis loquutus», [f. 2r] et sic finaliter fuit deliberatum quod crastina die, scilicet die sancti Luche post prandium, hic deponens in domo comuni ipsorum beguinorum, ubi omnes beguini essent congregati, faceret eis sermonem seu collacionem, ipsos informans et instruens de hiis que deberent vitare et facere, et ita factum est. Nam predicta die post prandium in domo predicta, hic deponens fecit eis sermonem seu collacionem, in qua incantauit eos quod temporibus preteritis multi de ordine ipsorum, et eciam de ordine fratrum minorum, voluerunt habere aliquas scripturas et inuenire et tenere aliquas oppiniones erroneas contra Deum et Ecclesiam Romanam, propter que multi fuerunt combusti: et ideo, cauerent sibi a talibus, non dicendo aliquid in speciali, a quo deberent cauere.

Dixit eciam interrogatus quod in predicto sermone fuerunt quasi omnes, videlicet fratres Dominicus Torrassa, Bartholomeus Riera, Bernardus Gras, Raymundus Corregerii, Petrus Cudina, Petrus Puig, Franciscus Iohannis et soror Fustereta, et Berengarius Bacella et Raymundus Punyera; frater autem Iacobus Sunyerii non fuit ibi presens, immo absentauit se, nesciens causam, vt dixit, quare se a dicto sermone [f. 2v] absentauit.

Interrogatus si scit quod scienter a dicto sermone se predictus frater Iacobus absentauerat, respondit quod credit quod sic: nam, sicut alii omnes sciverant quod dictus Lector debebat predicare, quia ipse Lector significauerat eis per fratrem Petrum Cudina, ita supponit hic deponens quod dictus frater Iacobus Sunyerii sciret. Dixit eciam quod in fine sermonis nullus respondit seu dixit aliquid huic deponenti, nisi solum frater Dominicus, qui respondit sibi quod quilibet sciebat quid habebat facere, vel «quilibet caueat sibi».

Dixit eciam interrogatus se nescire nec audiuisse quod aliquis de predictis fratribus crediderit seu tenuerit nec alios informauerit de aliquo errore in speciali, nisi modo, postquam fuerunt capti in posse domini Episcopi Barchinone.

Interrogatus quid credit hic deponens et quam oppinionem habet de predictis beguinis seu fratribus, respondit quod usque ad illam diem, vigiliam scilicet sancti Luche, qua predictus frater Franciscus reuelauit huic deponenti supradicta, habuit bonam oppinionem de eis et reputabat eos bonos homines; sed postea habuit et habet eos suspectos, et precipue fratrem Iacobum Sunyerii ex eo quia, post ser-

monem predictum, predicti beguini, ut fuit relatum huic deponenti, habuerunt rixam ad inuicem et grauia verba, nam frater Franciscus [f. 3r] Iohannis vocauit hereticum Raymundum Punyera, et e conuerso Raymundus Punyera dictum fratrem Franciscum. Et durante ista contencione, que fuit inter eos, predictus frater Iacobus Sunyerii absentauit se, ita quod duobus diebus vel circa non fuit visus. 85

Interrogatus de quo habet predictos fratres suspectos, respondit quod habet eos suspectos quod habeant et teneant aliquas scripturas fratris Petri Iohannis. 90

Dixit eciam interrogatus quod in die beati Lodovici, in domo fratrum minorum Ville franche, hoc teste presente et audiente, frater Guillelmus Raffardi, minor, qui predicauit ibi, in suo sermone comendauit et approbavit decretalem domini Iohannis pape .XXII., factam super proprio et communi, dicens quod ipsi poterant oblaciones peccuniaras recipere, sicut Predicatores recipiunt, nam dominus papa in quadam decretali parificauit Minores et Predicatores in paupertate. Quibus verbis dictis, frater Berengarius Bacella, qui, hoc uidente, presens erat in sermone, immediate surrexit ac recessit, exiens de ecclesia, causam autem quare, non expectato fine sermonis, dictus frater Berengarius Bacella, exiuit dictam ecclesiam, dixit se nescire, nisi quod frater Franciscus de Senechs, nunc defunctus, dixit huic deponenti: «No ha pogut sofferir fratre Berenguer Bacella con fratre Guillem Raffart ha aprovada e autenticada [f. 3v] la decretal de proprio et communi», et hoc idem credidit in corde suo hic deponens, quod ideo predictus frater Berengarius Bacella, auditis predictis verbis de approbacione dicte decretalis, incontinenti surrexit et inde recessit, quia uerba illa sibi non placuerunt. 95 100 105

Interrogatus si in predicto sermone, quando frater Guillelmus Raffardi predicauit approbando dictam decretalem, fuerunt presentes aliqui alii beguini, preter fratrem Berengarium Bacella, respondit quod sic, sed nesciebat nomina eorum, nec recolit de eis. Dixit tamen quod nullus surrexit nec recessit a dicto sermone, nisi frater Berengarius Bacella predictus. 110

Dixit eciam hic deponens quod die dominica infra octauas beati Francisci, cum frater Guillelmus Raffardi predictus deberet predicare in domo fratrum minorum, sabbato precedenti post vesperos, frater Franciscus Iohannis venit ad hunc deponentem et dixit ei quod fratres seu beguini de tercia regula habuerant consilium et deliberauerant quod illa die non venirent ad sermonem predicti fratris Guillelmi Raffardi, ex eo quia fuerant scandalizati et turbati contra dictum fratrem Guillelmum, qui in alio sermone precedenti comendauerat et autenticauerat decretalem factam de proprio et communi. Quo audito, hic deponens dixit ei quod male faciebant et periculo [f. 4r] 115 120

125 se exponebant, nam frater Guillelmus Raffardi bonus religiosus erat
 et comendando et approbando illam decretalem bene dixit et fecit quod
 debuit; quare ipsi non debebant ex hoc sermonem suum dimittere,
 dicens predicto fratri Francisco quod diceret eis quod omnino veni-
 130 rent, et ita fecerunt aliqui, qui uenerunt et interfuerunt sermoni, de
 quibus hic deponens non recordatur, sed bene scit quod frater Beren-
 garius Bacella non venit.

Dixit eciam interrogatus quod hic deponens nescit quod predicti
 fratres seu beguini dixerint vel tenuerint quod frater Guillelmus Raf-
 fardi predictus sit hereticus, ex eo quia in suo sermone predictam
 135 decretalem comendauit et approbauit.

Dixit eciam hic deponens quod postquam frater Franciscus fuit
 captus, antequam ipsi beguini caperentur, frater Iacobus Sunyerii
 venit ad hunc deponentem ad monasterium eorum et apportauit sibi
 aliqua instrumenta et unum sisternum papireum, ubi erat confessio,
 140 quam dictus frater Iacobus Sunyerii fecerat iam alias, et unum libel-
 lum fratris Raymundi Lull, et unum alium librum paruulum, vbi
 erant verba deuota, dicens huic deponenti ista verba: «Si alre s'esde-
 uenia, teneatis ista et seruate». Et post paucos dies, [f. 4v] dictus fra-
 ter Iacobus Sunyerii cum aliis fuit captus. Postquam autem fuit cap-
 145 tus, misit quendam germanum suum ad hunc deponentem, qui reci-
 peret ab hoc deponente et recuperaret supradicta, que predictus fra-
 ter Iacobus Sunyerii huic deponenti comiserat. Que omnia hic depo-
 nens tradidit seu reddidit predicto germano sepredicti fratris Iacobi
 Sunyerii, excepta illa confessione, que ex inaduertencia remansit pe-
 150 nes hunc deponentem.

Et incontinenti dictus inquisitor mandauit huic deponenti quod
 mitteret sibi predictam confessionem, quod hic deponens concessit et
 asseruit se facturum. Addens quod quando predictus Iacobus comen-
 dauit sibi omnia predicta, non comendauit sibi omnia simul, sed
 155 omnia, excepta dicta confessione, aportauit sibi et comendauit de die,
 sed in die beati Luche, in principio matutinarum, cum inciperetur
Inuitatorium, dictus frater Iacobus, veniens ad monasterium fratrum
 minorum, petiuit hunc deponentem et, totus territus, dixit sibi quod
 volebat sibi confiteri, sicut et fecit, et tunc apportauit predictam con-
 160 fessionem et comandauit eam huic deponenti. Ex quibus omnibus hic
 deponens dixit se habere predictum fratrem Iacobum Sunyerii vehe-
 menter suspectum quod sit culpabilis in scripturis et oppinionibus
 malis. [...?]

1 *Man saec XVIII add* Processus inquisitionis contra haeresim pravam 5 *franche ms* franchen 7 de ordine predicatorum *add int lin* 20 expressit *seq phi canc* 27 deponenti *seq ver canc* 50 Nam *seq illa canc* 53 invenire *seq alia (?) canc* 55 propter *seq multi (?) canc* | sibi *seq* ne haberent tales scripturas, non nominando eis magis scripturam fratris Petri Iohannis quam aliam, nec tenerent *canc* 62 absentavit se *seq* ex quo hic deponens haberet eum suspectum suis *canc* 66 predicare *corr* predicare 67 significaverat *seq j canc* 68 dixit *praeit* ,nota' 72 se nescire nec audivisse *add int lin* 74 capti *ms* capi 76 credit *add* ipse testis *canc* 77 beguinis *ms* beguins 88-89 respondit quod *seq* de scrip *canc* 94 XXII *seq* super proprio *canc* 96 peccuniaris *add int lin* 97 papa *add .I. canc* 99 Quibus verbis dictis *corr* Quo verbo dicto 98 immediate *corr* imediate 108 verba *add int lin* 112 eis *add* nu *canc* 117 post *seq* ver *canc* 121 fuerant *corr* furrant dictum *add int lin* 122 precedenti *corr* preoecedenti(?) 123 autenticaverat *ms* auteticaverat 127 hoc *seq* di *canc* 133 dixerint *seq* quod *canc* 138 venit ad *seq* cellam *canc* 140 iam *corr* *vocem illeg* 156 inciperetur *corr* inceperetur

1 A diferència de la següent, aquesta declaració no és precedida de majúscula ordinal, senyal que no era una de les declaracions dels encausats sota procés d'inquisició.

3 ,anno predicto': una altra dada que confirma la pèrdua de text anterior. L'escrivà de la declaració precedent hi hauria consignat l'any: 1345; cal recordar que en aquells moments, desembre i gener pertanyien al mateix any.

4 ,inquisitore': També en aquest cas, hom suposa el nom de l'inquisidor, conegut pels encapçalaments de peces anteriors. En les abjuracions de totes les dones del grup i en l'encapçalament de llurs tres darreres declaracions (i en els documents complementaris del 17 de desembre del 1345 i del 15 de maig de 1346) consta el seu nom: Guillem (de) Costa. El personatge no ha merescut massa atenció en la historiografia dominicana tradicional, però, en canvi, fa un bon paper en els reculls documentals moderns. Consta que ja era inquisidor el 25 de desembre de 1325 (AA, II, 870): tota la segona meitat de l'any 1328 el trobem viatjant a Nàpols, Sicília, Barcelona i Avinyó, missatger d'Alfons el Benigne al rei Frederic III de Sicília en un afer de màxima importància: el de mantenir-lo apartat de Lluís de Baviera i del seu anti-papa, Pietro da Corbaria, els quals prometien al sicilià de solucionar a favor seu el contenciós endèmic amb els Anjou de Nàpols, a canvi de la seva adhesió en la lluita contra Joan XXII; els documents es poden veure a AA, I, 438-440; III, 542-543, i en VINCKE, *Zur Vorgeschichte*, 74, núm. 29, i *Documenta*, 348, n. 477: en la primera d'aquestes dues obres de Vincke, ultra algunes dades sobre la subvenció econòmica reial per al càrrec d'inquisidor, pp. 67-69, nn. 19, 20 i 23, dels anys 1326 i 1327, hom pot veure la lletra del ja esmentat Alfons el Benigne, datada el 27 de juny del 1327, en la qual manifesta tant a l'interessat com al provincial dels dominics, Bernat de Puigcercós, el seu desig que Guillem Costa reprengui l'ofici d'inquisidor general dels seus regnes i terres; recordem, però, que ja en el procés de l'any 1342 contra els jueus Janto Almulí, la seva muller Jamila i Jucef de Quatorze, estudiat per mi, l'únic inquisidor general és Bernat de Puigcercós; potser el fet de trobar Guillem Costa ocupant aquest càrrec l'any 1345 s'ha d'atribuir a la política obstruccionista de l'esmentat Puigcercós contra Bernat S'Escala quan aquest fou elegit provincial, elecció que Puigcercós i dos d'altres invalidaren i que, malgrat tot, fou reafirmada pels electors i confirmada pel vicari del Mestre General l'any 1343; recordem que per dret

comú (dret que ens consta aplicat en la província dominicana d'Aragó) l'elecció d'inquisidor era prerrogativa del Provincial; sobre aquest afer, cf. DIAGO, *Historia*, f. 12c-d.

4 ‚frater Raymundus Monerii’: el seu nom figura en la llista de franciscans sacerdots, als quals, a proposta del guardià de Vilafranca del Penedès, el bisbe de Barcelona protagonista del nostre procés, fra Bernat Oliver, atorgava llicència de confessar amb data de 15 de juliol de 1345: „...noviter per venerabilem et religiosum virum, custodem ordinis predicti (fratrum minorum) nobis presentati fuerunt fratres predictae domus ad confessiones audiendas, videlicet: frater Thomas Petri, guardianus, fr. Raimundus Mulnerii, lector, fr. Raimundus Sicardi, vicarius principalis, fr. Guillelmus Rafardi, fr. Bernardus Pellicerii, fr. Petrus Fuxani, fr. Guillelmus de Crebeyno, fr. Romeus de Falchs, fr. Petrus de Avinione, fr. Jacobus Juliani, fr. Anthonius Burdi, fr. Ferrarius de Senechs, fr. Franciscus Rovira, fr. Ferrarius Sala”, ADB, NC 13, f. 86r; la llista es repeteix el 16 d'agost del mateix any en comunicació al vicari perpetu de Vilafranca, *ibid.*, f. 197r-v. Les fonts ens donen altres noms de franciscans de Vilafranca durant aquells anys: el 17 de maig de 1344 era guardià fr. Pere Dalmau; en el document va acompanyat de fr. Arnau de Peralba, del mateix convent; l'acta ens diu que el 1334 era guardià fr. Guillem Sarta, MV, *Protocols notarialis. M. Moratones 1344*, XVI kalendas iunii; el 6 d'agost de 1344 constava vicari del guardià fr. Ramon Segarra i l'acompanyaven els franciscans Pere Guerau i Pere Nicolau, *ibid.*, VIII idus augusti.

El cognom Moner/Mulner és molt freqüent al Penedès, sobretot amb la segona grafia, que és la recollida pels registres de Barcelona en parlar del lector de fraimenors de Vilafranca del Penedès: només a tall de mostra: “Petrus Mulnerii”, de Terraçola, en document del 26 de juny 1327, ADB, NC, 4, f. 100v; “Petrus Mulnerii, presbiter, regens curam animarum ecclesie monasterii sancti Petri de Rivo Birlarum”; el document, datat el 18 de desembre de 1327, *ibid.*, f. 133r; “Na Molnera”, també de Sant Pere de Riudeviltles, fou padrina de baptisme d'Alatzar/Pere, jueu convers, el desembre de 1340, ACB, còdex 126, f. 40v, text transcrit en PERARNAU, *Procés*.

6 Els dominics Bramond Pagès i Pere ça Plana no tornen a aparèixer en les declaracions següents (el segon, només en la II, 167-168); no sé si figuraven en els plecs perduts. Fins ara no en tinc notícies per d'altres fonts.

7 Tant per l'acta de la darrera declaració com pel document del 15 de maig de 1345 sabem que el notari era Guillem Vilella.

9-10 ‚beguinis tercię regule’: sobre les denominacions sinònimes de ‚begu’ a començaments del segle XIV, cf. PERARNAU, *L'Alia...*, 15-17; sobre el mateix punt, amb referència al pas del s. XIV al XV, cf. PERARNAU, *Dos tratados*, 483-487 i 7-11, respectivament.

13 ‚Bartholomeus Riera’: Aquest beguú només sembla documentat en les declaracions del procés i més en concret en aquesta primera i en la tercera, la de Ramon Cuch; segons aquest darrer, Bartomeu Riera hauria format part de la fracció ‚espiritual’ existent a l'interior del grup beguú de Vilafranca.

15 ‚scriptura fratris Petri Iohannis’: En les declaracions d'aquest procés, hom es refereix a l'obra escrita (i oficialment desqualificada) de fra Pèire Joan (Oliu) indistintament amb la paraula en singular (‚scriptura’) o en plural (‚scripturae’), encara que preval el singular; segons BURR, *The Persecution*, 80-90, la ‚scriptura’ de Pèire Joan s'ha d'entendre la *Lectura/Postilla super Apocalipsim* (cf. Friedrich STEGMÜLLER, *Repertorium Biblicum Medii Aevi*, vol. IV, Madrid 1954, n. 6725, pp. 351-352). Les proposi-

cions d'aquesta obra condemnades per Joan XXII es poden verure en Edith PASZTOR, *Le polemiche sulla ‚Lectura super Apocalipsim di Pietro di Giovanni Olivi fino alla sua condanna*, dins «Bulletino dell'Istituto Storico Italiano per il Medio Evo e Archivio Muratoriano», LXX (1958), 365-424; i en l'altre estudi de la mateixa autora, *Giovanni XXII e il Gioachinismo di Pietro di Giovanni Olivi, ibid.*, LXXXII (1970), 81-111, estudis que completen les dades ja aportades per Joseph KOCH, *Die Verurteilung Olivis auf dem Konzil von Vienne und ihre Vorgeschichte*, dins «Scholastik», V (1939), 489-522, i abans en *Der Prozess gegen die Postille Olivis zur Apokalypse*, dins «Recherches de Théologie Ancienne et Médiévale», V (1933), 302-315. En el nostre text, el sentit singular sembla no ésser genèric, ans molt concret: "... d i c t a scriptura..." (lín. 16). Tot porta, doncs, a pensar en el comentari a l'Apocalipsi. Pel que a fa al sentit de la paraula en plural, Nicolau EIMERIC, *Directorium Inquisitorum*, Barcelona 1503, f. 120d, recorda que les obres de Pèire Joan condemnades per Joan XXII foren, ultra l'esmentada, la *Postilla super Mattheum* i la *Postilla super Canonicas*.

15-16 ‚frater Franciscus Iohannis’: Personatge central en tot aquest procés, que retornarà constantment en les declaracions dels tres homes i apareixerà en la de Geraldona Fuster (líns. 558 i 561); també el trobarem en el capítol segon, en el document del 16 de desembre de 1345.

19 ‚frater Franciscus’: frare Francesc Joan, acabat d'esmentat.

21 ‚frater Bartholomeus’: frare Bartomeu Riera; cf. nota a la lín. 13.

22 ‚in vigilia beati Luche’: dilluns 17 d'octubre de 1345. No sé si pot tenir alguna relació el fet que la vila es devia trobar en plena ebullició, car l'endemà començava la gran fira anyal de Vilafranca del Penedès.

22-23 ‚ad domum fratrum minorum’: el convent de framenors fou construït extramurs de la vila i, tot i no haver-hi ja franciscans, el carrer encara és conegut per ‚de Sant Francesc’; ja aleshores s'havia convertit en punt de referència de la topografia ciutadana, àdhuc per a institucions més antigues, tal com demostra la frase següent: «...hospitale pauperum, vocatum vulgariter Hospitale Sancti Petri, quod est situatum iuxta domum Fratrum Minorum Ville franche», ADB, NC, 4, f. 174r, 4 juliol 1328; és, encara, la localització actual. En aquells moments, els franciscans remataven la construcció de llur església, que seria consagrada potser per Tots Sants de l'any 1349, tal com hom pot veure en el meu *Bisbes franciscans actuant a Barcelona entre 1345 i 1351*, dins «Estudios Franciscanos», 80 (1979), 348-349. La casa de la comunitat beguina o ‚Cases dels beguins’ eren prop de Framenors, tal com consta en una nota de l'any 1505 recollida per Antoni Mascarell en el seu treball inèdit, *Denominacions vials vilafranquines dels segles XIV i XV*: «...carrer dels beguins, prop del monestir de Framenors...»; sobre la casa dels beguins, cf. més avall, nota a la línia 47.

24 ‚frater Iacobus Sunyerii’: Aquest personatge ocupa molt d'espai en la declaració de fr. Ramon Moner, qui sembla considerar-lo com a particularment sospitos; de les altres declaracions no en resulta que fos particularment significat dins el grup begu; sortí del procés amb una pena mòdica, tal com permet de veure el document del 15 de maig del 1346, reproduït en el capítol segon. L'altra documentació ofereix notícies sobre un Jaume Sunyer, de Vilafranca; si aquest fos idèntic al nostre, n'hauríem de treure la conclusió que s'hauria fet begu en data relativament tardana, per l'estil de Ramon Cuch, car mai no és anomenat amb l'epítet de ‚frare’, títol que no sol mancar en parlar d'un begu. Sigui o no sigui idèntic al nostre, un Jaume Sunyer figura en la llista de persones, a les quals el 31 de desembre de 1325 Arnau Maçana, procurador del monestir de Santes Creus a Vilafranca «e de la dona Na Manseya,

muller d'En Guerau de Masdovelles, e d'En Moragues, clergue, e d'En Muntanyana, clergue», féu requerir per Francesc Amigó, saig de la cort del batlle: «Ítem, a-n Jacme Sunyer, de .II. quarteres d'ordi», MV, *Arxiu de la Comunitat. Registre de la cort del batlle Ferrer Oller 1325*, f. 222v; també figura en els registres de l'Almoïna de la Seu de Barcelona: «Ítem, Jacme Sunyer, per una peça de vinya e camp, que fa .I. quartera d'ordi (menys una palmada e la quarta part de una palmada, *cancel·l*)», ACB, *Pia Almoïna, Memòria dels terratenens de què deuem aver cartes* (1346-1350?), f. 36r: l'anotació es repeteix gairebé al peu de la lletra en el *Títol del cens que l'Almoïna pren en Vila francha* (posterior a l'any 1348?), f. 29r; en el *Capbreu del sençal que l'Almoïna de la Seu de Barchinona pren a Vilafranca del Penedès* (posterior a l'any 1350?), f. XLIIr, hi ha una indicació que podria servir per a localitzar casa seva: «Saurina, filla d'En Jacme Sunyer, està al car(r)er de la Macdalena, per camp e vinya .I. quartera d'ordi». En els diversos documents, el camp i la vinya són localitzats en la Quadra de Selom.

27 ,visitator': el fet d'ésser visitador fra Ramon Moner respon a la lletra de la Regla del terç Orde franciscà en la versió de Nicolau IV, *Supra montem* (17 d'agost de 1289), el qual aconsellava «ut visitatores et informatores et fratrum minorum ordine assumantur, quos custodes vel guardiani eiusdem ordinis, cum super hoc requisiti fuerint, duxerint assignandos», *Bullarum, Diplomatum et Privilegiorum Sanctorum Romanorum Pontificum Taurinensis editio*, vol. IV, Torí 1859, 94; cal, doncs, suposar que el Guardià de Framenors o el Custodi corresponent havia encarregat fra Ramon Moner de la cura habitual dels terciaris de Vilafranca. Però també cal no confondre aquesta funció habitual damunt el grup amb la d'examinador dels candidats a entrar-hi, funció que el bisbe de Barcelona havia encomanat al Guardià de Framenors i al Degà de Santa Maria de Vilafranca conjuntament el 22 d'octubre de 1325, ADB, NC 4, f. 24r.

30 ,condempnate': Vegeu nota a la línia 15.

37 ,fratrem Raymundum Corregerii': les altres dades que el procés proporciona sobre aquest beguí són coherents amb l'actual, en el sentit que el presenten formant part del grup més íntim, tant de Guillem Escriba (cf. línia 594-597) com de Bernat Fuster (cf. línia 629-631 i 767-770). Dissortadament, no s'ha conservat la seva declaració (cf. línia 1228). La documentació barcelonina ofereix dades sobre un Ramon Correger, que no sé si és el nostre, car no consta ,fratre'; si fos ell, hauria posseït a cens de l'Almoïna de la Seu de Barcelona unes cases al carrer de Sant Joan. «Ítem, Arnau Sorell (*sic*: Soler?), per cases que hac d'En Ramon Correger e él hac-les de Francesch Batle, qui afronten ab lo camí públich e ab En Maymó Dalmau e ab En Guillem Comoses e ab En Guillem Juhan, fa de cens XV diners, malla e pugesa», ACB, *Pia Almoïna, Memòria dels terratenens de què deuem aver cartes de Vilafranca Pia Almoïna*, (1346-1350?), f. 17v; dada resumida en el mateix fascicle, f. 21v, i també en *Títol del cens que l'Almoïna pren en Vila francha* (posterior a l'any 1348?), f. 6v, dades totes relatives al carrer de Sant Joan. L'anotació relativa a la terra de la Quadra de Santa Digna es troba en *Llevadors de comptes* (1345-1348), F, f. 16r: «Ítem, Raymundus Corrigierii».

47 ,in domo comuni ipsorum beguinorum': De començaments del s. XIV a començaments del s. XVI es troba a Vilafranca del Penedès la denominació ,Casa/Cases dels Beguins' o l'equivalent de ,Carrer dels Beguins', sempre amb la mateixa localització, tal com hom pot deduir d'aquests textos: «Con En Bernat Clergue agués feta cavar terra en .I., carrer qui passa dret del Carrer dels Beguins per l'ort d'En Guillemó d'Argensola e l'ort del dit En Bernat Clergue d'una part, e les cases d'En Gui-

llemó Robió e l'ort d'En Berenguer Duran de l'altra, e passa tro al carrer de Sant Julià; e tots los veïns del dit carrer duptassen que per lo dit cavament de la dita terra, la aygua qui vendria del dit Carrer dels Beguins e la altra aygua del altre carrer públich del Pont Nou no passàs per lo dit carrer e no donàs dan a los dits veïns, jafós que per lo dit carrer les dites aygues no aguessen acustumat de passar... determinaren los dits prohòmens que lo dit En Bernat Clergue puxa levar o fer levar la dita terra per él cavada o feta cavar del dit carrer. Enaxí, emperò, que fassa en manera que la aygua qui ve del dit Carrer dels Beguins ni la aygua qui ve del carrer públich del Pont Nou per nul temps no puscha passar per lo dit carrer del cantó de les cases del dit Bernat Clergue e de les cases d'En Barthomeu Aguiló a avall, ves lo carrer de Sant Julià», MV, *Arxiu de la Comunitat. Registre de la cort del batlle Ferrer Oller 1325*, f. 21r, anotació corresponent al dia 8 de febrer de 1325, divendres. Antoni Massanell ha recollit en seu treball inèdit *Denominacions vials vilafranquines dels segles XIV i XV*, aquesta altra anotació: «...casa qui té e possex en lo carrer de Sent Pere... e affronta... d'altra part ab les Cases dels Beguins...»: per tant, les 'Cases dels Beguins' s'han de localitzar més amunt del Carrer de Sant Julià (altrament no hi hauria pogut baixar l'aigua), sense, però arribar al Carrer de Sant Pere, amb una de les quals cases confrontava; l'altre punt de referència és el Pont Nou, denominació del segle XIV, de la qual ningú no sap donar raó a Vilafranca, havent-se desplaçat la denominació a un altre indret de l'altra banda de la vila; la meua hipòtesi és que el Pont Nou era el pont fet d'obra damunt el vall que resseguia la muralla, davant la porta de Sant Pere: un cop la frontera s'hagué desplaçat definitivament cap al Sud amb la conquesta de València, hom pogué superar la provisionalitat del pont llevadís substituint-lo per un d'obra.

Si aquesta hipòtesi fos encertada, tindríem que el Carrer dels Beguins hauria partit de la illa formada actualment pels carrers de Sant Pere, Sant Antoni, Sant Julià i Carretera de la Llacuna, en el sentit en què la partia la fortificació de la Guerra dels Set Anys, encara visible en el plànol de Vilafranca publicat l'any 1888 per Pere Alegret i Vilaró, impressor; em penso no equivocar-me, si considero que la trajectòria de l'esmentada fortificació permet d'endevinar quin era en aquest punt el traçat del carrer encara en la primera meitat del segle XIX.

52-53 'multi de ordine ipsorum, et eciam de ordine fratrum minorum': Amb aquesta forma d'expressar-se, fr. Ramon Moner reconeixia, de forma equivalent, que els terciaris constituïen un orde substantiu i no un apèndix dels framenors; cal recordar, d'una banda, la distància entre aquest reconeixement i l'afirmació que els terciaris barcelonins atribuïen a fra Arnau de Bonastre, qui els hauria acusat de 'fer novel ordre' (PERARNAU, *L'"Alia..."*), 96; de l'altra, la doctrina, diguem-ne tradicional, segons la qual sant Francesc fundà 'tres ordes', els de framenors, menorettes i terciaris; aquesta era la versió que havia oficialitzat Nicolau IV en la ja citada butlla *Supra montem* en parlar del Poverello com a «huius o r d i n i s institutor», *Bullarum...* (cf. nota a la lín. 27).

55 'multi fuerunt combusti': Aquesta constatació, formulada de manera igualment genèrica, ja es troba en la *Practica Inquisitionis* de Bernat Guiu (ed. DUAIS, París 1886, 264) i l'he recollida en PERARNAU, *L'"Alia..."*, 15; el martirologi beguís, conservat en el procés contra els franciscans italians, Giovanni Gudulchi de Castellione i Francesco d'Archata, és taxatiu afirmant que fins l'any 1347 els fraticelli o beguins executats foren 113; en realitat, si hom compta la llista dels que en aquell document consten de forma nominal, arriben a 115, als quals s'han d'afegir els 'alii pauperes evangelici', que haurien estat morts a Capestany el 18 d'octubre de 1319, ultra fra

Joan Barra i Pere Canonge, consignats amb llurs noms propis. Però no sols comptaven els perseguits; també ho feien els perseguidors, tal com demostra aquest text, que no pot ésser posterior al 1325, car és preparatori a la condemna de la *Lectura super Apocalipsim* de fra Pèire Joan (8 febrer 1326); diu així: «Patet etiam periculum maximum, quod imminet ex ista doctrina, nisi tollatur de medio, quia octoginta due persone ultimum supplicium pertulerunt propter defensionem et adherentiam doctrinae seu haeresum istius doctrinae. Nec debet modicum, ymmo summum et maximum periculum reputari, quia non invenitur ab origine catholicae et apostolicae ecclesiae aliqua doctrina in aliqua secta, quantumcumque haeretica, per quam tam clerici quam layci tantum possint retrahi a fide Christi, obedientia et reverentia Romanae Ecclesiae, quam per istam doctrinam...», *Allegationes super articulis tractis per dominum papam de Postilla, quam composuit fr Petrus Iobannis super Apocalipsim, quorum articulorum tenores inferius continentur*, París, Bibliothèque Nationale, lat. 4190, f. 40, transcrit per Edith PASZTOR, *Le polemiche ...* (cit. en la nota a la lín. 15), 82-83. Recordem també que Bernat Guiu afirma que alguns dels ‚combusti‘ ho foren a Catalunya; el *Martirologi beguí* ens en dóna els noms: «...frater Petrus de Elna..., frater Castilio de Giron-da..., soror Duruna (Durana?) cathalana (?)...», Narbona, 2 de febrer de 1320: «In festo beate Margarete in Gerunda, frater Petrus Durandi, frater Arnulphus Durandi. Item, anno... tempore..., in Barchinona, frater Petrus Olearii, de Maioricis, cum duobus aliis sociis suis... In Neapoli, frater Cathalanus de Barchilone... Item, anno Domini millesimo CCC^o XLVII, tempore Clementis VI, in Barchinona, frater Bonanatus, sacerdos, pauper evangelicus» (sobre aquest darrer, vegeu l'apartat final del capítol segon). Caldria completar la llista amb el o els que potser resultarien executats a conseqüència d'aquest procés?

55-56 ‚caverent sibi a talibus‘: Crec que tot el paràgraf anterior fa referència al conjunt de lluites espirituals del pontificat de Joan XXII, tant les relatives al problema de l'‚usus pauper‘, centrades en la personalitat i la doctrina de fra Pèire Joan, com les que tocaven la identitat i continuïtat de l'orde franciscà, vinculades als tres contestataris Michele da Cesena, Guillem d'Occam i Bonagrazia da Bergamo; l'advertiment de fra Ramon Moner feia ressò al de l'esmentat Joan XXII en lletra del 25 de maig de 1329 al Capítol General de Framenors a París: «...Satanas, ut sicut triticum vos cribraret, vos expetivit periculose nimium his diebus» (BF, 388-389, núm. 795).

57-58 ‚quasi omnes‘: Aquesta és una apreciació no excessivament precisa; encara que en aquell moment a Vilafranca no hi hagués hagut d'altres terciaris franciscans que els esmentats en les declaracions d'aquest procés que se'ns han conservat, mancarien tres o quatre homes (Bernat Fuster, si era viu, Ramon Cuch, Arnau Poncic i un altre del qual només sabem el nom, Marc) i cinc dones (Francesca de Puigalt, Maria Just, Elicsèn Vallès, Bernada, de la qual no conec el cognom, i Bonanata Torra. Però l'aspecte més interessant de la llista que segueix, és que sembla oferir-nos una certa estratificació del grup: els homes seglars, les dones, els capellans (els dos esmentats al final en nota a lín. 60, ho eren).

‚Dominicus Torrassa‘: la seva personalitat és pràcticament desconeguda, car les úniques notícies que en tenim provenen de les declaracions dels tres homes, conservades en aquest procés (lín. 70 d'aquesta; II, 208-209, i III, 267-268, 277, 287, 317, 346); fora de la reacció a la conferència de fr. Ramon Moner, ambígua («que cadascú s'espavili»: lín. 71), l'única cosa certa i important és la seva baralla verbal amb Francesc Joan el vespre del 18 d'octubre del 1345; a partir d'ací i potser com a resultes de la picabaralla, llurs relacions són tallades i hom té la impressió que Domènec Torras-

sa i els seus amics no volien ni sentir parlar de l'arribat d'Avinyó i que qualsevulla proposta d'aquest darrer era sistemàticament rebutjada (cf. III, 342-348); el darrer fet que ens consta és la denúncia de Torrassa contra Francesc Joan, pas que desencadenà tot el procés (cf. II, 258-259). Aquest darrer col·loca Torrassa en el nucli dels 'espirituals' a l'interior de la comunitat beguina (cf. III, 310); si l'acusació és verídica, cal tenir present que el seu nom no figura mai en cap de les enumeracions de les persones de confiança ni de Guillem Escriba ni de Bernat Fuster, fetes per les filles d'aquest en llurs declaracions.

58 ,Bartholomeus Riera': Vegeu nota a la línia 13 d'aquesta declaració.

,Bernardus Gras': Aquest personatge és pràcticament desconegut, car només sabem d'ell, ultra aquesta notícia, que convidà una vegada Berenguer Bacella i Francesc Joan (cf. II, 178-179) i que hom formà procés contra ell, car s'ha conservat el títol de la seva declaració (lín. 1228).

,Raymundus Corregerii': vegeu nota a la línia 37.

59 ,Petrus Cudina': Fora de detalls més o menys accidentals (cf. més avall, lín. 66 i III, lín. 261 i 313; cal, però, remarcar que en aquest darrer lloc es troben plegats els tres 'innocents' de la comunitat beguina), crec que té importància per a la qualificació del personatge la declaració de Francesc Joan a III, lín. 319, on podem veure una possible raó d'haver-los trobat abans fent grup independent. ,Pericó Puig': sembla que el seu nom encertat és Pericó des Puig (Despuig), tal com repeteix Ramon Cuch justament en la part de la seva declaració redactada en català (III, 314 i 319). Fora d'aquestes dades, el contingut de les quals ja coneixem, només torna a sortir en el procés com a escrivà d'una lletra al germà de Francesca de Puigalt, Joan (cf. VII, 954-956); el fet que després del procés el mateix bisbe de Barcelona, que en fou el principal jutge, el promogués a l'ordre d'acolitat (cap. II, doc. núm. 9, datat el 10 de juny de 1346), sembla confirmar que, si fou processat, fou absolt.

,Franciscus Iohannis': vegeu nota a les línies 15-16.

60 ,soror Fustereta': És Geraldona Fuster, car només ella consta com a ,soror' en el procés; més encara, l'escrivà del procés, que també considerava beguina Guillemo-neta Fuster i la qualificava de ,soror', ratllà la paraula, tal com hom pot veure en l'aparat crític del document d'abjuració. Sobre Geraldona Fuster, vegeu la nota inicial a la declaració núm. V, lín. 437.

,Berengarius Bacella': vegeu tota la seva declaració (líns. 164-240) i la nota a la línia 166.

,Raymundus Punyera': vegeu nota a la lín. 433.

,Jacobus Sunyerii': vegeu nota a la lín. 24.

70 ,frater Dominicus': Domènec Torrassa; sobre ell vegeu l'anotació entre les de les lín. 57-58.

74-75 ,in posse domini episcopi Barchinone': El fet de trobar-se en poder del bisbe de Barcelona no s'ha d'entendre únicament com a expressió d'un estat de fet, equivalent al d'ésser empronats en la presó del Palau Episcopal, cosa que ens consta per la declaració de Ramon Cuch (cf. III, lín. 408-409 i 414-416) i pel document núm. h/8) del capítol segon, datat el 15 de maig de 1346; gairebé tots els altres documents del mateix capítol ho confirmen. Però l'expressió té també un sentit jurídic: El bisbe de Barcelona i no l'inquisidor és el jutge davant el qual ha estat iniciat el procés i, per tant, l'autoritat màxima davant la qual han de respondre no sols els acusats, ans totes les persones que intervenen en el procés. I és aquesta la raó que explica el fet que els presos es trobessin en la presó del Palau Episcopal, car si el procés hagués estat

iniciat davant l'inquisidor, la presó hauria estat una altra, tal com hom pot veure en PERARNAU, *Procés inquisitorial*, 331, nota 41.

80 ‚bonos homes‘: Aquesta qualificació presenta el problema de quin és el seu significat, concretament en el nostre procés, en el qual retorna més d'una vegada i, ultra aquesta seva atribució a tot el grup en general, la trobarem referida de manera més personal frare Pèire Fort, a frare Pèire Trencavell (cf. V, 625, 646, 647, 650, 652; VII, 988, i VIII, 1136) i a frare Bernat Fuster (cf. VII, 995-996). El problema es presenta en recordar que aquesta mateixa qualificació té significat molt particular en literatura també inquisitorial i pràcticament contemporània, veïna de Catalunya; en efecte, en el *Registre d'Inquisició* de Jacme Forner, bisbe de Pàmies (1318-1325), la qualificació de ‚bon home‘ equival a la de ‚càtar‘: «...elle finit par me dire qu'il (Ramon Azema) la (vianda) portait aux bons hommes, que les autres appellent hérétiques», DUVERNOY, *Le registre*, I, 276, declaració de Beatriu de Planissoles; per a temps anteriors i amb referència més directa a Catalunya, hom pot veure Jordi VENTURA, *Els heretges catalans* (Biblioteca Selecta 348), Barcelona 1963, 111, i darrerament Matias DELCOR, *La société cathare en Cerdagne: nobles et bergers du XIIè au XIVè siècles*, dins «Bulletin de Littérature Ecclésiastique», LXXX (1979), 280-281, on trobem aquesta frase tan explícita, adreçada a Guillema de Brotós, de Berga: «...Utrum vellet se reddere Deo et Evangelio et bonis hominibus, scilicet haereticis», treta de París, Bibliothèque Nationale, *Collection Doat*, XXIV, f. 183r. En el nostre procés, en canvi, hom no pot dubtar del sentit de la frase, car, tal com demostra el context, equival a «habere bonam opinionem de eis» (lín. 79-80).

83 ‚rixam‘: Aquella renyina és exposada amb una certa detenció en les declaracions de Ramon Cuch (III, 260-281 i 308-328); una seva conseqüència en Jaume Suñer, és al final de la nostra declaració, líns. 153-163.

91 ‚in die beati Lodovici‘: Sant Lluís d'Anjou, franciscà, germà de la reina de Catalunya-Aragó, Blanca d'Anjou, i per diverses raons fortament vinculat amb franciscans catalans; vegeu sobre ell, PERARNAU, *L'Alia...*, 131, nota 64; i amb més detall Jacques PAUL, *Évangélisme et franciscanisme chez Louis d'Anjou*, dins «Cahiers de Fanjeaux», 8 (1973 = *Les mendiants en pays d'Oc au XIII siècle*), 375-401; havia estat canonitzat per Joan XXII, antic servidor seu, el 7 d'abril de 1317 (BF, V, 111-114, núm. 257, *Sol oriens in mundo*). La festa litúrgica era el 19 d'agost i per això sembla que cal col·locar el sermó de fra Guillem Rafart en aquella data de l'any 1345. Aquell any, la polèmica es trobà emmarcada en la relativa al dret dels framenors de Vilafranca a rebre oblacions pecuniàries dels fidels, tema sobre el qual hom pot veure, a l'ADB una dotzena de documents, que van del 15 de juny (NC 13, f. 60r-62v) fins al 20 d'octubre (ibid., f. 135r), passant pel 2 de juliol (ibid., f. 75v-77v), 15 de juliol (ibid., f. 85v-86v), 16 d'agost (ibid., 107r-v) i el 20 de setembre (ibid., f. 119v-120r; cf. ff. 128v-129r i 133r), també aplegats i publicats dins «Estudios Franciscanos», 83 (1982), 277-306.

92-93 ‚frater Guillelmus Raffardi‘: el seu nom consta en la llista de franciscans de Vilafranca recollida en la nota a la lín. 4 d'aquesta declaració; la referència al seu pensament continguda en el nostre paràgraf el classifica com a partidari de l'evolució de l'orde franciscà cap a formes de vida burgeses i allunyades del primitiu rigor de sant Francesc: una opció, que es troba d'acord amb les tesis defensades a Barcelona per fra Pere Tomàs en el seu *Liber de divite christiano*; la declaració de Berenguer Bacella no aporta elements nous pel que fa a Guillem Rafart (cf. II, 194-196, 216-221, 222-225, 234-236).

94-95 ,decretalem... super proprio et comuni': És la decretal *Cum inter nonnullos*, datada a Avinyó, 12 de novembre de 1223; text a BF, V, 256-259, núm. 518: aquesta presa de posició fonamental en provocà una sèrie de complementàries i sobretot la gran síntesi del 13 de novembre 1329, *Quia vir reprobis* contra Michele da Cesena, *ibid.*, 408-449, núm. 820. La primera de les esmentades entrà a formar part de les compilacions oficials del *Corpus Iuris Canonici* en les *Extravagantes Iohannis XXII*, tít. XIV, cap IV (ed. FRIEDBERG, II, 1229-1230); cf. Emil GÖLLER, *Die Publication der Extravagante «Cum inter nonnullos» Iohannes' XXII*, dins «Römische Quartalschrift», XXII (1908), 143-146. D'entre la immensa bibliografia entorn la dita decretal, hom pot veure les pàgines de Charles C. TOUATI, *Le pape Jean XXII et les spirituels. Ubertin de Casale*, dins «Cahiers de Fanjeaux», 10 (1975 = *Franciscains d'Oc. Les spirituels ca 1280-1324*), 263-324.

95-96 ,oblaciones peccuniaris recipere': Aquesta afirmació, almenys en el moment en què fou proferida en sermó (no sé si en el moment d'ésser recordada en judici), tenia una càrrega innegablement polèmica i anava adreçada contra la cúria contemporània de Barcelona, car amb data del 15 de juny d'aquell mateix any el vicari general, Guerau Celorri, els havia recordat que els estava prohibit de rebre almoines en forma de capta a l'església: «Cum intellexerimus et fidedignorum relacione nobis constet quod fratres minores domus seu conventus Ville franche predicte, contra iura et consuetudinem et comunem observanciam ordinis eorundem et regule beati Francisci puritatem, non advertentes quod questus omnis pecunie ac oblacionum pecuniarum receptio in ecclesia vel alibi sunt eis totaliter interdicta, immo utrasque invasionis manus extendere contra ius et iusticiam et dictas regulam, consuetudinem et comunem observanciam attempantes, in missarum sollempniis vertunt se ad recipiendum oblaciones panis, vini et denariorum christifidelium et eciam per ecclesiam vadunt ad invitandum populum ad offerendum eisdem, necnon in sermonibus publicis et privatis populum ipsius ville ad offerendum eis oblaciones panis, vini et denariorum, quos se recepturos offerunt, induxerunt et seduxerunt sine erubescencia et inducunt eciam et seducunt, in non modicum parrochialis ecclesie Ville franche, que archidiaconatus et honorabile membrum dicte ecclesie Barchinone est, preiudicium et iacturam. Quas quidem oblaciones in proprios usus convertunt contra iura, observanciam et regulam sepedictas», ADB, NC 13, f. 60r (lletra al vicari perpetu de Santa Maria de Vilafranca del Penedès, Guillem Frugell). La tensió entre framenors de Vilafranca del Penedès i el bisbe de Barcelona, fra Bernat Oliver i la documentació que se n'ha conservat, han estat objecte del meu *El bisbe de Barcelona fra Bernat Oliver (1345-1346) i els framenors de Vilafranca del Penedès*, dins «Estudios Franciscanos», 83 (1982) 277-306, en particular 289.

96-98 ,dominus papa... in paupertate': És cert que un papa, Gregori IX, havia equiparat framenors i dominics, afirmant que «in arcissima paupertate Christo pauperi famulentur»; el document se salvà en la compilació de les *Decretals* de Gregori IX, l. V, tit. XXXI, cap. XVII (FRIEDBERG, II, 842); Joan XXII es basà explícitament en aquesta equiparació a l'hora de fer acceptar als franciscans la propietat en comú; la seva argumentació resultava coherent: Gregori IX establí que tant franciscans com dominics segueixen Crist ,in arcissima paupertate' (Joan XXII llegeix ,altissima'); ,atqui' els dominics posseeixen béns en comunitat; ,ergo' el fet de posseir béns en comunitat no és obstacle a la pobresa més estricta. (*Quia quorundam*, del 10 de novembre del 1324: BF, V, 271-280, núm. 554; també en FRIEDBERG, II, 1230-1236; la frase que ens interessa es troba a la meitat de la col. 1233); per la seva banda,

fra Guillem Rafart desplegava un raonament semblant, partia de la mateixa premissa major, i seguia: ‚atqui’ els dominics poden rebre dels fidels almoines en diner; ‚ergo’ també els franciscans. Pel que fa als dominics, hom recordarà que ja les dues butlles, amb les quals Honori III confirmà llur ordre el 22 de desembre de 1216 (*Nos attendentes fratres i Religiosam vitam eligentibus*) els atribueixen possessions de tota mena: POTTHAST I, 5402-5403).

98-101 ‚Quibus verbis... dictam ecclesiam’: cal comparar aquesta versió amb la que presenta l’interessat en la seva declaració: II, 215-236, en particular 230-233.

102 ‚frater Ferrarius de Senechs’: El seu nom també es troba en la llista de franciscans de Vilafranca del Penedès, reproduïda en la nota a la línia 4 d’aquesta declaració; morí, doncs, entre el 19 d’agost i el 12 de desembre de 1345.

104 ‚ha aprovada e autenticada’: El sentit d’‚autenticar’ —repetit després en versió llatina, lín. 122— no és el que es troba en els diccionaris, tant en el DCVB com en el Du Cange; ací sembla que significa declarar o proclamar justificada o encertada una cosa; [i ací, potser: coherent amb l’Evangeli].

115 ‚die dominica’: Aquell any el diumenge dins la vuitada de sant Francesc fou el 9 d’octubre de 1345.

117 ‚vesperos’: Vegeu en Du Cange, *Vesperae*, la distinció, procedent d’Huguccio, entre el femení (cf. lín. 23) i el masculí d’aquesta paraula; el masculí significaria el mateix ofici o text que hom resa o canta a l’hora de vespres; l’hora o temps del dia apropiat a les vespres seria, en canvi, el femení: no sembla que ací hi hagi aquesta distinció.

136 ‚frater Franciscus’: És fratre Francesc Joan; vegeu nota a les líns. 15-16.

139 ‚aliqua instrumenta et unum sisternum papireum’: Enlloc no he trobada cap indicació sobre la naturalesa d’aquests documents, ni m’aventuro a fer cap hipòtesi, car aquesta dependria d’una qüestió prèvia: el fet de lliurar uns escrits al visitador del grup beguí i confessor personal seu equivalia a posar en mans d’un possible advocat unes proves de la pròpia ortodòxia o a desfer-se momentàniament de peces que hom veia comprometedores? En el primer cas, jo pensaria en el certificat d’ortodòxia, que li lliurarien els examinadors abans d’èsser acceptat com a membre del Terç Ordre; en el segon cas, em manquen elements de judici per a indicar quelcom de precís, si no eren lletres més o menys comprometedores. En canvi, pel que fa al sistern, posseïm la notícia que contenia la confessió feta en altre temps per Jaume Sunyer; penso si era la confessió o professió personal de fe anterior a la recepció del Terç Ordre. Però, qual-sevol que sigui l’ocasió en què fou redactada, ens és possible d’assenyalar-li un paral·lel: la *Confessió de la santa fe catbòlica* del llenguadocià fratre Mathieu de les Bosisgues, publicada darrerament per Diego ZORZI, *Testi inediti*, 272-278: les set pàgines de lletra impresa que ocupa la d’aquest ens ajuden a comprendre que també la de Jaume Sunyer fos llarga i ocupés més de la meitat d’un sistern.

140-141 ‚unum libellum fratris Raymundi Lull’: Aquestes cinc paraules contenen dues indicacions d’importància. La primera és que Ramon Llull era qualificat de ‚fratre’, és a dir, de cristià integrat en un grup de terciaris franciscans dels del pas del segle XIII al XIV a Occitània i a Catalunya o Mallorca, o equiparable; la dada no era desconeguda, car a començaments del s. XVI els Jurats de Mallorca la feien constar en lletra al cardenal Francisco Jiménez de Cisneros: «Tenim lo seu cors ab pia veneració en lo monestir del gloriós sant Francesch, del qual ell vivint no sols fo molt devot, ans encara de facto se vestí lo hàbit de la sua terça regla», P(ere) A(nton) SANCHE, *Fragmento de una carta dirigida por los jurados al arzobispo de Toledo, cardenal de*

España, agradeciendo su adhesión al beato Raimundo Lulio y a su doctrina, dins “Bolletí de la Societat Arqueològica Lul·liana”, III (1889-1890), 104, columna primera (remarqueu, però, que hauria portat l'hàbit de la Terça Regla ,de facto', segurament perquè l'hàbit de penitent i el de terciari franciscà eren molt semblants o jurídicament equiparats). Pel que fa l'obra de Llull, qualificada de ,llibret', hom pot pensar que aquesta s'explicca per la petitesa del llibre; i així, hom pensa gairebé espontàniament en el *Llibre d'amic e amat* tot sol o amb el comentari que ja havia escrit un membre del grup bessó de València l'any 1335, conegut només per una versió llatina del segle XVI, conservada a Milà, Ambrosiana N.250.Sup; però no és possible de desestimar ,a priori' alguna obra de les que el mateix Llull qualifica no de ,llibre', sinó de ,llibell', com, per exemple, el tractat sobre els àngels, ens el qualifica de ,libel dels àngels' (Munic, Staatsbibliothek, Hisp. 55, f. 35a).

141-142 ,alium librum parvulum, ubi erant verba devota': No sembla haver existit un devocionari específic del beguís o del terciari franciscà; hom pot veure fórmules d'oració, que poden donar alguna idea del possible contingut d'aquell llibre en ZORZI, *Testi inediti*, 269-272 i 279-282 (*En quinba manera se deu bon esforsar en bé a morir*), punt sobre el qual remeto a PERARNAU, *L'Alia...*, 179.

145 ,quendam germanum suum': Vegeu al capítol següent el document del 15 de maig de 1346 (h/8) amb la referència al germà de Jaume, Guillem Sunyer, seglar, el qual donà la cara a l'hora de traure de la presó el beguís encausat; és normal de pensar que fou el mateix qui anà a recollir els papers de fra Jaume a Sant Francesc de Vilafranca.

153-163 La comparació d'aquestes línies amb les 136-150, sembla que ens obliga a reconstruir els fets de la manera següent: frare Jaume Sunyer anà a trobar el lector de Vilafranca la nit del 17 al 18 d'octubre, després de la renyina a l'Hort dels Beguins (cf. nota a la línia 83) i li lliurà la seva confessió escrita; després desaparegué durant dos dies (cf. líns. 86-87); tornà i reprengué la vida normal fins que frare Francesc Joan fou acusat i empresonat; aleshores frare Jaume Sunyer tornaria a fra Ramon Moner i li lliuraria els documents i els dos opuscles: el de ,frare' Ramon Llull i el devocionari.

[III]

Ff. 5^r-6^v

.G. DEPOSICIO FRATRIS BERENGARII BACELLA

Die martis, idus decembris anno predicto, coram predicto domino inquisitore, comparuit frater Berengarius Bacella, de tercia regula, et in presencia duorum fratrum religiosorum, scilicet, fratris Petri de Plana, et fratris Egidii de Turbe, de ordine Predicatorum, et mei predicti notarii, existens in iudicio et iuratus ad sancta .iiii^{or}. Dei evvangelia tam de se quam de aliis dicere veritatem, deposuit ut sequitur. 165

Et primo, interrogatus si cognoscit fratrem Franciscum Iohannis, de tercia regula, et ubi cognouit eum et a quo tempore citra, respondit se cognouisse et cognoscere dictum fratrem Franciscum Iohannis. Cognouit autem eum et uidit in Villa francha a festo Pentecosthes citra vel circa. 175

Dixit autem interrogatus quod non iacuit cum eo in vna domo nec comedit cum eo nisi semel cum Bernardo Gras, qui eos inuitauerat.

Interrogatus si scit uel audiuit de quibus partibus dictus frater Franciscus venit ad Villam francham et quare venit, respondit quod uenit de Avinione et de illis partibus, causam autem quare uenit illuch dixit se nescire. 180

Dixit eciam interrogatus quod predictus frater Franciscus, quando venit apud Villam francham, non aportauit aliquam litteram huic deponenti nec dixit sibi aliquos rumores. 185

Dixit eciam interrogatus quod nunquam iuit cum dicto fratre Francisco ad aliquem locum, nec dictus [f. 5v] frater Franciscus aportauit sibi vnquam aliquam literam de aliquo loco.

Dixit eciam interrogatus quod nunquam audiuit a dicto fratre Francisco inmediate quod diceret seu docmatizaret aliqua contra fidem seu Ecclesiam Romanam, sed bene audiuit ab aliis fratribus, specialiter modo in capcione, quod multa dixerat contra fidem, et inter alia, quod frater Guillelmus Raffardi, qui in sermone comendauerat et approbauerat decretalem factam super proprio et comuni erat hereticus, et quod frater Petrus Iohannis erat sanctus homo, et quod decretalem predictam de proprio et comuni vocabat ,decretalem de Johanot', et quod religiosi erant in peccato mortali quia non seruabant regulam. 195

Dixit eciam interrogatus quod predicta verba uel alia contra fidem nunquam audiuit dici ab aliquo fratre de tercia regula. 200

Dixit eciam interrogatus quod ipse non fuit in consilio aliquo, in quo tractaretur quod predictus frater Franciscus caperetur; sed post-

205 quam fuit captus, hic deponens fuit vocatus per decanum Ville fran-
che et interrogatus si ipse deponens fecerat capi dictum fratrem Francis-
cum, nec si volebat aliquid dicere contra eum. Cui hic deponens respon-
dit quod non fecerat eum capi nec habebat aliquid contra eum, et sic,
hic deponens inde recessit. Ante autem quam recederet, venit frater
210 Dominicus, qui eum capi fecerat, vt hic deponens ibidem adidiscit.
Audiuit eciam ibi quod propter furtum [f. 6r] fuerat dictus frater
Franciscus captus, et propter aliqua que dixerat contra fidem.

Interrogatus eciam dixit quod in quodam sermone, quem Lector
fratrum minorum Ville franche fecit eis in die beati Luche proxime
preteriti in domo ipsorum beguinorum, hic deponens non interfuit,
215 quia non fuit vocatus.

Dixit eciam interrogatus quod in die sancti Lodouici proxime pre-
teriti fuit in domo minorum Ville franche, et predicauit ibi frater
Guillelmus Raffardi, cuius sermonem hic deponens audiuit.

220 Dixit autem interrogatus quod non recolit de aliquo uerbo in spe-
ciali, quod dictus frater Guillelmus Raffardi in eius sermone dixerit,
nisi solum quod recitauit vitam beati Lodouici.

Interrogatus, an dictus frater Guillelmus Raffardi in suo sermone
condempnauerit et reprobauerit decretalem factam de proprio et
comuni, dixit quod non, sed bene recolit modo quod comendauit eam
225 et approbauit, et in hoc bene fecit, vt dixit. Nam quod Ecclesia Dei
ordinat et facit, bene factum est.

Dixit eciam interrogatus quod predictum sermonem hic deponens
non audiuit complete, sed ante finem exiuit, non recolens in quo loco
sermonis exiuit de ecclesia.

230 Dixit eciam interrogatus quod dictum sermonem dimisit et exiuit
cum displicencia cordis propter necessitatem quam paciebatur. Nam
venerat ad dictum sermonem totus madefactus et in frigidatus, ex quo
paciebatur tantum dolorem cordis quod habuit inde exire.

235 Dixit eciam interrogatus [f. 6v] quod nunquam detraxit predicto
fratri Guillelmo Raffardi quia dictam decretalem approbauerat et
comendauerat, immo potius eum comendauit.

Dixit eciam interrogatus quod ipse non habet aliquam scripturam
fratris Petri Iohannis, nec scit quod aliquis alius habeat. Nec reputat
predictum fratrem Iohannis sanctum, nec facit nec fecit festum de eo,
240 nec scit nec audiuit ista de aliquo alio.

Consilium inter... [f. 7^r]

165 (coram) predicto *ms corr vocem illeg* 168-169 et mei predicti notarii *add int lin manu scriptoris depositionis praecedentis* 175 festo *seq* penj *canc* 176 vel *seq* citra *canc* 190 audivit *seq* ab *canc* 191 aliqua *seq* contra *canc* 201 regula *seq* de villa *canc* 209 adiscit *legatur* addidicit 240 nec audivit *add int lin*

164 .G.: Crec que aquesta majúscula s'ha d'interpretar com a xifra ordinal del lloc que pertocava al present plec entre les declaracions dels encausats en el procés.

164 ‚frater Berengarius Bacella’: La informació sobre aquest beguí és relativament abundosa. Era capellà. S’han conservat gairebé totes les anotacions relatives a les seves ordenacions dins la clerecia, començant per les quatre ordres menors (Barcelona, Sants, 21 de desembre de 1331) i seguint pel sotsdiaconat (Barcelona, Convent del Carme, 14 de març de 1332); diaconat (Palau Episcopal, 4 d’abril de 1332) i presbiterat (Seu de Barcelona, 18 d’abril de 1332). D’altra banda, la seva qualificació espiritual a l’interior del grup beguí resulta força precisa a base de les declaracions del procés; ja anys enrere formava part del cercle més íntim de Bernat Fuster (V, lín. 630; VI, lín. 769) i durant la temporada que estigué a Vilafranca Guillem Escriba (ca. 1338-1342), també del d’aquest (V, 462-464 i 594-596); per això, el vespre de sant Lluç del 1345 al fort de la picabaralla, frare Francesc Joan l’acusà d’heretge (III, 317) i durant el procés estigué empresonat (lín. 193). Sembla, doncs, haver estat una de les figures importants tant de la comunitat beguina de Vilafranca, com, més en particular, de la seva línia ‚espiritual’.

165-166 ‚predicto domino inquisitore’: Era fra Guillem Costa, sobre el qual hom pot veure la nota a I, lín. 4.

167-168 ‚fratris Petri de Plana’: L’hem trobat formant part del tribunal en la declaració anterior, lín. 6-7.

168 ‚fratris Egidii de Turbe’: Aquest dominicà compareix ara per primera vegada; el tornarem a trobar formant tribunal amb l’inquisidor i amb fra Pere de Plana en la declaració següent, lín. 246. Són les úniques notícies que en conec.

169 ‚notarii’: És el de tot el procés, Guillem Vilella.

172 ‚fratrem Franciscum Iohannis’: Vegeu nota a I, líns. 15-16.

178 ‚Bernardo Gras’: Vegeu nota a I, lín. 58.

194-196 Sobre el sermó de fra Guillem Rafart el dia de sant Lluís d’Anjou, bisbe, vegeu la informació en la declaració de fra Ramon Moner, I, lín. 91-114, amb les notes corresponents.

196 ‚frater Petrus Iohannis’: Pèire Joan (Olliu) fou franciscà nascut a Serinhan entorn 1248, mort a Narbona el 14 de març del 1298; professor de teologia a Montpeller i a Florència (on sembla que Dante fou oient seu), escriptor i sobretot teòric del franciscanisme en versió més o menys joaquimita, es convertí tant per la seva vida interior com pels seus escrits en bandera dels ‚espirituals’; les seves dades biogràfiques es poden veure en qualsevol diccionari teològic i àdhuc en alguns de cultura general. La incidència del culte a fra Pèire Joan en la seva tomba de Narbona és descrita per MANSELLI, *Spirituali*, 33-40, que recull testimoniatges contemporanis que obliguen a considerar la qüestió del culte a l’esmentat fra Pèire Joan com un dels punts cèntrics de tota la història dels ‚espirituals’. En el nostre procés segueix essent un dels nuclis bàsics de l’atenció dels inquisidors, cosa que ens permet de saber que també a Vilafranca hom celebrava la seva festa (V, lín. 612-633; VI, lín. 765-783). Pel que fa a l’ortodòxia dels seus escrits, vegeu la nota a I, 15.

187-188 ‚decretalem de Johanot’: Hom pot afirmar amb certesa que es tracta de la *Cum inter nonnullos*, sobre la qual cf. I, 93-95 i la nota corresponent. Cal remarcar la fórmula despectiva, gairebé d’argot popular, que no conec altrament documentada.

198-199 ‚religiosi... regulam’: La referència sembla que s’ha d’entendre dels framenors, car eren ells els directament afectats per tots els problemes de la interpretació que calia donar a la *Regla de sant Francesc* per al primer dels seus tres ordres; a ells es referia la problemàtica de l’*usus pauper*, discutida en el pas dels segles XIII-XIV, i la creada per les decisions de Joan XXII en el sentit de convertir-los comunitàriament en propietaris de llurs béns (esglésies, monestirs, diners...). Si per als beguins radicalitzats era inacceptable un ‚usus non pauper’ de coses rebudes d’altri, era abominació que les comunitats de framenors esdevinguessin propietaris de béns immobles. No es tractava solament d’exercicis de lògica a partir de premisses teòriques, ans també i sobretot de fets històrics, car quan el general franciscà Michele da Cesena, complint ordres de Joan XXII, el 12 d’octubre de 1317 sotmeté a interrogatori formal un grup d’espirituals, obligant-los a definir-se entorn l’*habitus vilis*’ i de si consideraven compatible amb la pobresa franciscana i per tant lícit, d’emmagatzemar provisions, Jacme Seguí afirmà que «peccaret mortaliter et transgrediretur votum suum si faceret ea que de habitu et questu bladi et vini et granariis et cellariis in dicta littera (de Joan XXII) continentur», segons el text editat per MANSELLI, *Spirituali*, 295. No fou l’únic a respondre d’aquesta manera.

202 ‚in consilio aliquo’: L’existència de tals ‚consells’ (segurament només fàctics) a l’interior de la comunitat beguina de Vilafranca del Penedès crec que és una dada de certa importància i és confirmada per la declaració de frare Ramon Cuch, III, 410-415.

204-205 ‚per decanum Ville franche’: El degà no era el responsable de la parròquia ni el seu càrrec era directament pastoral. La figura del degà és la d’un delegat del bisbe per a l’exercici de la jurisdicció eclesiàstica en tot el que afectava la vida exterior de les persones que li eren sotmeses; tenia el seu propi tribunal o cort amb poder damunt tot el Penedès, com també la seva presó pròpia, extrem aquest abundantament documentat en els fons de l’ADB (p. e., NC, 4, f. 4, amb data de 27 de maig de 1325, NC, 5, f. 72, del 13 de juny de 1332; NC, 6, f. 207v; NC, 7, f. 46r, 140r, 153v, 185-186, i 200v; NC, 8, f. 150r-v; NC 9, f. 27v, 104r, i amb d’altres llocs; sembla particularment interessant el document del 6 d’agost del 1327 perquè assenyala el camp al qual s’estén la jurisdicció del degà: NC, 9, f. 8r, i 4, f. 113r). El càrrec era atorgat a lliure beneplàcit del bisbe i per això és explicable que cada un es nomenés el seu: fra Benat Oliver hi trobà Berenguer Escofet, nomenat pel seu predecessor, Ferrer d’Abella el 14 de gener del 1340 (1339), ADB, NC., 9, f. 8r; però el 17 de juny de 1345, doblegant-se a les instàncies del rei Pere III el Cerimoniós, nomenà Guerau de Montbrú i li donà jurisdicció per a causes civils i per a empresonar persones de fur eclesiàstic, ADB, NC, 13, f.59v-60r; el 19 d’agost del 1345 seguia un nomenament més ampli, *ibid.*, f. 108r-v.

210 ‚propter furtum’: Aquest detall s’ha de completar amb els que dóna Ramon Cuc tant en III, 338-341, com més en particular en III, 358-362; però, si d’acord amb allò que Berenguer Bacella declarava immediatament abans, qui denuncià el furt que provocà l’empresonament de frare Francesc Joan fou Domènec Torrasa, cal suposar que es tracta d’acció diversa de la que tingué per víctima frare Ramon Cuch.

211 ‚contra fidem’: En les lín. 190-199 de la declaració de Berenguer Bacella tenim els punts contraris a la fe que els altres beguins atribuïen a frare Francesc Joan

durant llur empresonament al Palau Episcopal de Barcelona; en la declaració de fra Ramon Moner hi trobem també el fet, sembla cert, que el provençal havia arribat a cridar l'atenció per les seves lloances als escrits de fra Pèire Joan, I, 14-16; en la declaració de Geraldona Fuster, d'altra banda, hi ha el fet, segur car ella no el nega, d'haver lliurat a l'esmentat frare Francesc Joan un full clandestí, cosa que significa que aquest s'havia presentat com a persona pertanyent a la ,resistència espiritual', assabentada i de fiar (V, 559-565). Cal, encara, recordar la frase tan significativa de Ramon Corretger al dit frare Francesc Joan, el qual la reportà a fra Ramon Moner: «...dixerat (Ramon Corretger) predicto fratri Francisco quod libenter loqueretur de predicta scriptura (de Pèire Joan) dicto lectori (Ramon Moner), si posset in eo confidere» (I, 38-39); senyal, doncs, que tot i conèixer-lo de poc temps ençà, sí que es pensava poder-se confiar de frare Francesc Joan.

212-215 Sobre la conferència de fra Ramon Moner en la Casa dels Beguins de Vilafranca el dia de sant Lluç de 1345 havent dinat, vegeu la declaració del Lector franciscà, I, 27-71.

217-218 ,predicavit ibi frater Guillelmus Raffardi'. Sobre aquest sermó vegeu la declaració precedent, I, 91-114.

223 Sobre la decretal ací esmentada, vegeu la nota a I, 93-96.

230-231 L'interès de l'inquisidor entorn d'aquest detall s'explica per la interpretació que li donaren dos franciscans, tal com consta en la declaració anterior, I, 88-108.

234-236 Aquestes línies ens permeten de confirmar que els beguins de Vilafranca no restaren indiferents davant el sermó anteriorment comentat; i la declaració precedent ens ofereix detalls més precisos de llur reacció, I, 115-131.

239-240 Sobre la festa per l'aniversari de la mort de fra Pèire Joan, vegeu la nota a la línia 196 d'aquesta declaració.

241 ,Consilium inter...': Aquestes paraules, dissortadament truncades, semblen el títol o el començament d'aquella part del procés inquisitorial coneguda per ,consilium', en la qual l'inquisidor resumia els fets delictius resultants del procés, proposava la pena que al seu parer els corresponia i sotmetia l'esmentada proposta al judici d'un ,consell', format per tècnics en teologia i en dret canònic; el ,consilium' (i sentència alhora) més conegut i famós és el de Tarragona, 8 de novembre 1316, contra alguns tractats d'Arnau de Vilanova, salvat per Jaume VILLANUEVA, *Viage literario a las Iglesias de España*, XIX, Madrid 1851, 321-328; casos d'aquests ,consilia' són molts dels documents conservats en la Bibliothèque Nationale de París, *Collection Doat*, vol. 28, relatius a beguins llenguadocians; un de nostre, gairebé contemporani, relatiu a jueus, es pot veure en PERARNAU, *Procés inquisitorial...*, 343-346. Tot això vol dir que el o els inquisidors consideraren que els resultats de la investigació a càrrec de Berenguer Bacella oferien matèria que ells consideraven delictiva i digna de passar a una sentència condemnatòria.

{III}

Ff. 7^r-11^v

DEPOSICIO FRATRIS RAYMUNDI CUCH

Die iovis, que fuit .xviii. kalendas ianuarii, anno predicto, coram dicto domino inquisitore comparuit frater Raymundus Cuch, de tercia regula, et in presencia duorum fratrum religiosorum, scilicet fratris Egidii de Turbe et fratris Petri de Plana, de ordine Predicatorum, et mei, notarii supradicti, existens in iudicio et iuratus et interrogatus super predictis tam de se quam de aliis dicere veritatem: 245

et primo, interrogatus respondit quod plus quam annus cum dimidio est quod hic deponens recepit habitum tercie regule, in qua fecit professionem. 250

Interrogatus si ex tunc nec alias alii beguini de tercia regula informauerunt eum de aliquo errore contra fidem, et specialiter de hoc quod decretalis facta de proprio et comuni sit iniusta et falsa et mala et quod dominus papa, qui eam fecit, fuerit ex hoc factus hereticus, etc.; respondit quod nunquam in vita sua fuit de predictis informatus per ipsos beguinos, nec per aliquem alium, nec sciuit nec audiuit quod ipsi beguini crederent seu tenerent aliquem de predictis erroribus, nec de eis audiuit aliquem eorum de hoc loquentem. 255

Dixit eciam interrogatus quod quadam die, de qua non recolit, hic deponens et frater Petrus Cudina erant hora tarda ante cenam in domo comuni beguinorum de Villa francha, in orto ipsius domus, et existentes in dicto orto audierunt magnos clamores, [f.7v] sicut sunt clamores hominum qui rixantur; et mirati de illis clamoribus, fuit visum huic deponenti quod aliquis vocaret eos et tunc uenerunt et intrauerunt ipsam domum, vbi inuenerunt fratrem Franciscum Iohannis et fratrem Dominicum et fratrem Bartholomeum Riera, et viderunt et audierunt quod frater Franciscus et frater Dominicus rixabantur, et vnus dicebat alteri, clamando: «Tu es hereticus», et alius respondebat: «Immo, tu es hereticus», et hoc replicabant. Quod, cum hic deponens audiuit, miratus et turbatus, dixit: «Què vol dir açò d'aquestes heretgies? Ha eretgies entre vosaltres? Si u sabia, l'àbit me despularia». Et tunc frater Franciscus predictus dixit quod in dicta domo erant scripture fratris Petri Iohannis: cui hic deponens dixit: «Videamus et queramus vbi sunt», quod dicebat, vt dixit, ad istum finem, quod si inueniret predictas scripturas, comburerentur vel traderentur domino episcopo vel inquisitori. Et frater Dominicus, qui erat presens, respondit quod audacter quererent predictas scripturas, quia ipse nesciebat aliquam scripturam de predictis esse ibi. Et cum hic deponens instaret quod predicte scripture quererentur in dicta domo, dictus frater Franciscus respondit quod «exides n'eren». 260 265 270 275 280

Dixit eciam quod predictus frater Franciscus dixit tunc huic deponenti, qui dicebat ei quod haberent illas scripturas et feret de eis quod [f. 8r] fiendum erat, vt supra dictum est, quod si comburerent
 285 in vno monte predictas scripturas, uel traderent eas episcopo vel inquisitori, et darent sibi decem uel .xv. libras, ipse recederet. Cui respondit frater Dominicus quod non darent sibi obolum. Et hiis dictis, hic deponens inde recessit et iuit ad cenam ad domum suam.

Dixit eciam hic deponens quod, cum crastina die mane rediret ad
 290 dictam domum beguinorum, inuenit ibi predictos beguinos adhuc turbatos et murmurantes contra se ad inuicem circa istam materiam.

De aliis interrogatus, respondit se nescire aliud, quod multum faciat ad positum.

Post hec fuit vocatus per dictum dominum inquisitorem dictus
 295 frater Franciscus et in presencia predictorum duorum fratrum religiosorum et mei, notarii supradicti, fuit lecta predicto fratri Francisco confessio immediate dicta, quam fecerat frater Raymundus Cuch, ipso Raymundo presente. Qua audita, respondit frater Franciscus predictus quod falsa erat, et hoc intendebat probare.

Post hec, ibidem immediate fuit lecta deposicio predicti fratris
 300 Francisci dicto Raymundo Cuch, ipso fratre Francisco [f. 8v] presente, scilicet illa pars ubi nominatur dictus Raymundus Cuch, qua audita et intellecta, respondit dictus frater Raymundus Cuch quod predicta deposicio dicti fratris Francisci «en partida era vera e en partida falsa».
 305

«Demanat en quina partida és vera, respòs que, oÿda e entesa la deposició del dit frare Francesch e la informació que'l dit frare Francesch li ha feyta de paraula, li membre que és ver que'l dit frare Francesch, estant en la casa dels beguins comuna lo dia de sent Luch, hora
 310 tarda, ab frare Domingo, ab lo qual avia ahudes les paraules ja damunt deposades, aquest frare Francesch isqué de la dita casa e entrà en l'ort d'ez beguins, qui-s té ab aquela casa, on era lo dit frare Ramon Cuch e frare Pere Cudina e frare Pericó dez Puig, e tirà aquest frare Ramon Cuch a .i. depart, e dix-li: «Frare Ramon, aquests frares són tots heretges»; e'l dit frare Ramon demanà: «Qui són aqueix?». E respòs lo dit frare Francesch: «Aquests són: frare Bernat Fuster, frare Domingo, frare Jacme Sunyer, frare Berenguer Bacella, frare Barthomeu, frare Arnau, frare March. Axí que no'n hic ha negú qui sia cathòlich, sinó vós, e frare Pere Cudina e frare Pericó dez Puig». La
 315 qual cosa ohida, aquest frare Ramon [f. 9r] dix: «Vsdà, tamal dia, com se pot fer assò? Si axò és ver, l'àbit me despularia». E respòs frare Francesch que no li calia despular l'àbit, car si vn n'i hauia cathòlich, lo dit frare Francesch dix que ell tendria l'àbit ab aquell tro a la
 320 mort. E après d'açò, lo dit frare Ramon Cuch appel·là frare Bar-

thomeu Riera, qui era en vna partida del ort, e dix-li: «Frare Barthomeu, és ver so que aquest diu, que tots siats heretges?»» 325

Demanat quina resposta li féu lo dit frare Barthomeu, respòs que no li membra.

Demanat si lo dit frare Francesch li dix en especial quines heretgies tenien los dits frares, respòs que hoc, so és a ssaber: que tenien que papa Johan no era papa, e que l'Esgléya de Déu vagava; e que no y auia pastor en l'Esgléya de Déu, e que tota aquela nit, frare Ramon Punyera sobre vna caxa que li mostrà, ligia l'escriptura de frare Pere Johan. 330

Demanat si lo dit frare Francesch li dix lauores que volgués anar denunciar les damunt dites coses al inquisidor, respòs que no li membre. 335

Demanat aquest deposant si conseylà al damunt dit frare Francesch que se'n anàs e que-ls dits beguins li darien ho li paguarien breuiari, si aquest deposant ho sabia pagar del seu, respòs que no li membre res. 340

Demanat si-l dit frare Francesch [f. 9v] dix a aquest deposant que si cremauen los libres de frare Pere Johan e jurauen que d'aquí auant no tenguessen negunes d'aqueles errors e li donauen breuiari ho diner qui-l valgués, que él se-n iria, respòs que hoc. E d'aquestes coses tractà ab frare Domingo e ab Ramon Punyera e ab frare Barthomeu Riera, demanant-los si volien fer les coses damunt dites, e resposeren que no-n farien res. 345

Demanat si lo dit frare Francesch li dix que se-n iria a Terragona, al inquisidor, per reuelar-li e manifestar totes les coses damunt dites, respòs que ver és que li dix que se-n volia anar a Terragona, mas no li membre que li dixés que se-n volgués anar a l'inquisidor per reuelar-li les coses damunt dites. 350

Demanat si él sabé con lo dit frare Francesch partí de Vila francha per anar a Terragona, respòs que hoc. 355

Demanat si de paraula conseylà ne pregà lo dit frare Francesch que no-s n'anàs a Terragona ne de fet li féu neguna força, respòs que és ver que li dix de paraula e-l pregà que no-s n'anàs, e con lo dit frare Francesch s'esforçà's d'anar e de pendre .i. dobleret que aquest deponent tenia, lo dit deposant no-l li volch lexar, an lo retenia e-l aturaua per aquell, en tant que-l dit frare Francesch li aremí vn bastó que tenia, la qual cosa veent aquest deposant, jaquí-lo anar. 360

Demanat [f. 10r] per què aquest deposant conseylaua ne aturaua lo dit frare Francesch que no-s n'anàs a Terragona, respòs que per amor que fossen amichs. 365

Demanat si eren enamichs, respòs que no's sabia, si donchs no u eren per aquela rahon, con lo dit frare Francesch lus mostraue lur profit.

370 Après d'açò, veent lo dit inquiridor en la manera del seu respon-
 dre que ell no responia clarament ne dretament axí com deuia, dient
 que no era en son seny, donà-li acort entrò a l'endemà, que era diuen-
 dres, matí, que s'acordàs e-s pensàs bé e tornàs en son seny perquè
 pogués clarament respondre. E per lo sacrament que fet ha e per
 375 manament que li féu en virtut de obediència, que de res que l'inqui-
 ridor li aya dit ne demanat ne ell li aya respost, no parla ab neguna
 persona, mas que ab si matex s'acort de la veritat que deu respondre
 a açò que ja li és demanat ne li serà demanat d'aquí auant. E que no
 isque de la ciutat de Barchinona sens licència sua special. [f. 10v]

* * *

380 Die mercurii, que fuit .ii^o. nonas ianuarii anno predicto, coram
 dicto domino inquisitore, comparuit in iudicio frater Raymundus
 Cuch predictus, presentibus duobus religiosis, scilicet fratre Thoma
 de Bonuilà et fratre Petro Romei, de ordine Predicatorum, et me
 notario supradicto, qui per iuramentum astrictus, dixit se tam de se
 quam de aliis plenam et claram dicere veritatem.

385 Et primo, dictus inquisitor certifficauit eum de omnibus errori-
 bus, nominatim in quibus beguini de Villa francha communiter om-
 nes erant deprehensi, uel in omnibus uel in aliquibus, videlicet:

390 Quod Christus et apostoli nichil habuerant in proprio nec in
 comuni;

395 secundo, quod decretalis, que contrarium determinat, est iniqua
 et falsa, quia condempnauit vitam Christi et apostolorum;

400 tercio, quod dominus papa Iohannes, condendo illam decretalem
 errauit tantum quod fuit factus hereticus, et ex tunc perdidit potes-
 tatem papalem. Cardinales eciam, qui dicte decretali consenserunt,
 405 fuerunt facti heretici et perdiderunt potestatem eligendi papam. Et
 ideo, ex tunc, Ecclesia Dei vaccat et est sine capite. Quare ex tunc,
 dicunt quod Ecclesia Romana est illa magna meretrix, de qua fit
 mencio in *Apocalipsi*; et quod est destruenda et renouanda per ipsos
 beguinos, qui sunt pauperes ewangelici;

410 quarto, quod omnes qui propter dictos errores Barchinone vel
 alibi sunt combusti, sint sancti et martires, quia sunt mortui pro
 veritate fidei defendenda. Et prelati et inquisitores, qui eos tradide-
 runt curie seculari, sunt heretici et membra et officiales Antichristi.

415 Predictis omnibus erroribus et singulis expositis [. 11r] per dic-
 tum inquisitorem in romancio predicto fratri Raymundo Cuch, in
 quibus predicti beguini, vt dictum est, communiter sunt inuoluti,
 petiuit a dicto fratre Raymundo et interrogauit eum, si ipse sciuit vel

audiuit quod aliquis de beguinis predictis modo captis in palacio domini episcopi, crediderit seu tenuerit aliquem seu aliquos de predictis erroribus. Respondit se nichil scire de hoc nec audiuisset, nam ipsi beguini non confidebant multum in hoc deponente, vt dixit, nec admitebant ipsum ad consilia sua nec ad secreta. Ideo nunquam audiuit eos loqui nec facere uerbum huic deponenti de predictis erroribus, nec etiam audiuit alios loquentes de predictis erroribus, nisi ex quo predicti beguini sunt capti in palacio dicti domini episcopi, a quo tempore citra audiuit communiter dici quod propter predictos errores uel aliquos eorum erant capti.

Dixit eciam interrogatus quod de predictis erroribus nec de aliquo eorum fuit vnquam per aliquem informatus, nec ipse vnquam credit aliquem de predictis erroribus, quia nunquam audiuerat loqui de predictis, nisi ad tempus superius dictum.

Dixit eciam interrogatus quod quando hic deponens volebat componere et pacem facere cum fratre Francisco Iohannis et aliis beguinis de Villa francha, de inducendo dictum fratrem Franciscum ne iret Terrachonam, sicut iam superius prolixius deposuit, nunquam sciuit nec credidit quod aliqui errores de predictis essent in dictis beguinis, quia, [f. 11v] si hoc sciuisset, expoliasset sibi habitum et dimisisset eorum statum, vt supra deposuit, sed solum credidit quod contenderent ex aliis causis et maliciose et ex aliquo ranchore sibi inuicem crimen heresis imponerent. Et ideo tractabat compositionem inter eos, quam non tractasset, ut dixit, si sciuisset eos esse in erroribus supradictis.

Fuit sibi iniunctum ne aliquid de predictis reuelaret alicui.

253 de (hoc) *add. int lin* | hoc *ms corr* coc(?) 254 quod *seq dicta(?) canc* -a 258 de *add int lin* 260 eciam *corr* tamen(?) 264-265 fuit visum huic deponenti quod aliquis vocaret eos et tunc venerunt et *add int lin et in mg* 266 intraverunt *ms* intravernt *seq* dictum *canc* 267 Dominicum et *seq* ut sibi videtur *canc* 275 quod *corr* ut(?) 276 comburerentur vel traderentur *ms* comburarentur vel tradarentur 276-277 tradarentur *corr* eradarentur 278 quod *seq* audda *canc* 281 respondit *seq* que quod non oportebat eas querere *canc* | exides *seq* hic *canc* 284 comburerent *ms* comburarent 286 inquisitori *seq* ipse recederet, quo audito *canc* 292 De *seq* mul *canc* 296 fuit *corr* fun(?) 296-297 Francisco *seq* dic(?) *canc* 297 fecerat *seq* Raymundus *canc* 299 erat *corr* erant 301 Francisci *seq int lin* sibi... ubi ...tantur *canc* 302 scilicet illa pars ubi nominatur dictus Raymundus Cuch *add in mg super* 306 e entesa *add inter lin* 308-309 Francesch *ms* Fracesch 312 Ramon *seq* Cuh *canc* 316 frare *iteratur* | Francesch *corr* Franchsch 317 frare (Berenguer) *corr* prerare 318 March *seq* e de molts n'i ha *canc*

318-319 qui sia cathòlich *add int lin* 320 Ramon *seq* cridà frare Barthomeu qui era en una partida partida (*sic*) del ort e dix-li sa frare Bartho *canc* 323 dix que ell *add int lin* 327 Demanat *add int lin* | féu *seq* r *canc* 330 a saber *ms* assaber 342 dix *corr* dixit

344 errors *ms* orrors 346 Domingo e *add* frare Ramon Pu *canc* 351 (dix) que *seq* iria *canc* 352 se-n *ms* se-m 356 paraula *seq* ne de *canc* 357 força *seq* R *canc* 358 dix *seq* els(?) *canc* | de paraula *add int lin* | e-l *add in mg* 360 lo retenia *ms* lo rentenia 363 conseylve ne *add int lin* 364 respòs que *seq* no-s sabia què s'i digués, que no era en son seny *canc* 369 inquiridor *seq* que *canc* 371 seny *ms superponit sig abbrev* senyn(?) | era *seq f* *canc* 371-372 divendres *ms* divedres 372 seny *ut in lin* 371 408 beguinis *seq* que *canc* 419 eorum *seq* fuerat *canc* | per *corr* quod | (ipsi) unquam *corr* amquam(?) 419-420 creditidit *seq* in illis *canc* 425 superius *seq* de *canc* 433 revelaret *seq* alicii *canc*

244 ,inquisitore': vegeu la nota a I, 4.

,frater Raymundus Cuch': Els documents ens permeten de reconstruir les grans línies biogràfiques d'aquest beguí. El dia 4 de novembre de 1325, un grup de prohoms de Vilafranca, entre els quals es trobava frare Bernat Fuster, dictaminava en el contrast per un obrador entre la vídua d'En Bernat de Llotger, d'una part, i Ramon Cuch, de l'altra; aquest document, ultra la notícia de la confiança que En Cuc tenia en frare Bernat Fuster (interpreto així la seva presència en el grup de prohoms), ens permet de saber on era l',alberch d'En Ramon Cuch': «en la Plassa, a Cap de Creus», en l'actualitat confluència entre la Plaça i els carrers de la Cort, de la Parellada i dels Ferrers (MV, Arxiu de la Comunitat, *Registre de la Cort del batlle Ferrer Oller*, 1325, f. 186r); al cap de pocs mesos, el 19 de març del 1326 (1325), una notícia inesperada: dins la visita pastoral del bisbe Ponç de Gualba, els informadors «item dixerunt quod Raymundus Cuch tenet publice amasias Bassitam et Alamandam, filiam d'En Simon». (ADB, *Visit.*, 3, f.63v). Aquesta dada ens ajuda a entendre la notícia autobiogràfica de les lín. 249-251, segons la qual no faria gaire més d'un any i mig que hauria ingressat en el terç orde, per tant durant el primer semestre del 1344, gairebé vint anys més tard de la primera notícia històrica sobre ell; tindria, doncs, uns cinquanta-cinc anys, pel cap baix, i això vol dir que cercà en el Terç Orde un aixopluc espiritual que l'ajudés a reparar pecats passats i a preparar-se a bé morir. Tot fa suposar que ni fou empresonat durant el procés, ni aquest tingué per a ell cap mala conseqüència directa. De fet, després del procés, el seguim trobant a Vilafranca, on el 21 d'agost de 1346 féu de testimoni en la venda del censal feta pels germans Fuster, fills del seu amic frare Bernat, tal com hom pot veure en el document transcrit en el capítol següent; també sabem que el 13 de febrer de 1355 ja havia mort i que, d'acord amb els ensenyaments d'Arnau de Vilanova, havia designat hereus principals els «pauperes verecundantes dicte ville» (MV, Arxiu de la Comunitat, *Pergamins*, carp. 3, núm. 186). Tot fa suposar que la seva era una família benestant i que, com tantes d'altres de Vilafranca del Penedès en aquells moments, se sostenia econòmicament sobre bases variades: no sols posseïa dins la vila la casa en un lloc que cal suposar destinat a obrador o botiga, ans encara tenia vinyes a la Quadra de Santa Digna: una la posseïa sots alou de l'Almoïna de la Seu de Barcelona i en pagava nou quarteres d'ordi (ACB, *Capbreu del sençal que l'Almoïna de la Seu de Barcelona pren a Vilafranca del Penedès*, f. XXXV, el qual confirma que vivia «en la Parellada, a Cap de Creus», cosa que ens permet d'identificar casa seva amb una de les dues primeres cases de les dues bandes de la Parellada, que també donen a la Plaça; també ens diu que era ,genre de Na Meliona'); de l'altra vinya en posseïa ell algun dret senyorial («censuale octo solidorum Barchinone cum empara, faticha et laudimio») i la tenia arrendada als esposos Bernat Castellví i Geraldona (MV, Arxiu de la Comunitat, *Pergamins*, carp. 3, núm. 186): era a Santa Digna, tocant la Roca de Montaspre.

246 ‚fratris Egidii de Turbe et fratris Petri de Plana’: Vegeu les notes a II, 167-168.

247 ‚notarii’: vegeu nota a I, 7.

249-251 Vegeu la segona nota a la lín. 244.

254 ‚decretalis facta de proprio et comuni’: Vegeu nota a I, 93- 95.

255 ‚hereticus’: La desqualificació de Joan XXII per part dels ‚espirituals’ i dels beguins sembla haver seguit una escalada cap al refús total; abans del 1325 només trobem la desqualificació d’‚Antichristus mysticus’, no massa clara: «...est qui bonum et malum faciat simul», intenta d’explicar Ramon Joan davant l’inquisidor encara per l’octubre de 1325 (MANSELLI, *Spirituali*, 306, lín. 18-19; quatre mesos abans, Guillem Domènec explicava: «...iste dominus Iohannes Papa erat Mysticus Antechristus, quia sicut beatus Johannes Baptista paravit viam Iesu Christo, ita iste dominus Johannes papa parat et paravit vias illi maiori Antichristo futuro», *ibid.*, 322, lín. 19-22); aquest mateix seguia fent referència a l’acusació d’heretge (*ibid.*, lín. 25). Una beguina, sembla de Girona, Astruga de Randerà o de Cu(r)sac, exposava a Narbona ja pel setembre del 1325 la teoria completa entorn d’aquest punt; publico el resum de la seva declaració conservat en la Bibliothèque Nationale de París, en *Noves dades sobre beguins de Girona*, dins «Annals de l’Institut d’Estudis Gironins», XXV-I (1980 = Homenatge a Lluís Batlle i Prats), 237-248, en particular 245-248; al cap de poc, quan a partir de l’abril de 1328 esclatarà el xoc frontal entre Joan XXII i els màxims representants de l’ordre franciscà, les acusacions d’heretgia seran el projectil més llançat des de cada banda contra l’adversari (cf. DAMIATA, *Guglielmo d’Occam*, 370 ss.); no és estrany, doncs, que els inquisidors, dins els quals encara ressonarien les passades batalles dialèctiques, tinguessin un interès particular en aquest punt.

261 Petrus Cudina. Vegeu nota a I, 59.

‚Hora tarda ante cenam’: A Ramon Cuch no li recorda el dia (cf. lín. 260), però sí l’hora: ‚cap al tard, abans de sopar’. Per la declaració del Lector de Framenors, fra Ramon Moner, sabem que la renyina, que a continuació ens explicarà frare Ramon Cuch, es produí després de la conferència que l’esmentat lector féu a la Casa dels Beguins de Vilafranca del Penedès el dia de sant Lluc, havent dinat (I, 80-87).

‚in domo comuni beguinorum’: Vegeu nota a I, 45-56.

264 ‚hominum qui rixantur’: sobre aquella renyina, vegeu nota a I, 83.

266-267 ‚Franciscum Iohannis’: Vegeu nota a I, 15-16.

‚fratrem Dominicum’ és frare Domènec Torrasa: vegeu la nota a I, 58. Remarqueu que la versió que en coneixia fra Ramon Moner, era la d’una discussió entre Francesc Joan i Ramon Punyera, amb mútues acusacions d’heretgia, I, 83-87; Ramon Cuch, en canvi, bo i mantenint el protagonisme de Francesc Joan en una de les bandes de la discussió, dóna noms diversos per als protagonistes de l’altra banda. És possible que les dues versions no siguin inconciliables, car Ramon Cuch només parla d’allò que ell vegé un cop entrà en la Casa dels Beguins, després que li havia cridat l’atenció la remor de crits i que algú el féu entrar; però quan arribaren a tals crits, segurament ja discutien feia estona; és possible que en un moment previ a la presència de Ramon Cuch, hi hagués hagut un intercanvi d’acusacions entre els personatges indicats per frare Ramon Moner. D’altra banda, la memòria de Ramon Cuch ja no és massa precisa, car en la versió del mateix fet explicada des de la lín. 68, els detalls es concreten de manera diversa, p. e.: ell no hauria entrat en la casa, ans Francesc Joan n’hauria eixit. De més a més, també en la declaració de Ramon Cuch, Ramon Punyera apareix en aquest context.

‚fratrem Franciscum Iohannis et fratrem Dominicum’: D’acord amb la nota anterior, no m’atreveria a dir que les coses haguessin anat exactament així: però certament hi degué haver una contraposició indissimulable entre aquests dos personatges, confirmada pel fet que Domènec Torrasa denuncià Francesc Joan, II, 208-209, i desen-cadenà el procés.

267 ‚Batholomeum Riera’: Vegeu nota a I, 13.

274 ‚scripture fratris Petri Iohannis’: Remarqueu l’ús del plural, a diferència d’I, 15-16, on es repeteix tres vegades el singular, que torna en la nostra deposició, líns. 333-334. Ací, en canvi, tot el paràgraf parla d’escrits en plural. Hom pensa, no cal dir-ho, en la *Postilla super Apocalipsi*, car en les declaracions dels beguins del Llenguadoc es repetiran les notícies sobre la seva lectura per part d’ells (p. e., Berenguera Donàs, muller d’En Pèire Donàs: «...unum librum de doctrina fratris Petri Iohannis habuit... in predicto libro, quem habuit, fiebat mencio de una ecclesia carnali et alia spirituali et de illo mistico Antichristo»: París, Bibliothèque Nationale, *Collection Doat*, vol. XXVIII, f. 221r-v.; Amada de Llimós «audivit... legi libros, in quibus ecclesia Romana vocabatur Babilon- meretrix magna...» (*ibid.*, f. 238r); recordem, al respecte, que existí ja abans de l’any 1320, un resum en català d’aquella obra, de la qual només coneixem, fins ara, alguns paràgrafs traduïts en llatí i la refutació de Guiu Terrena i Pèire de Palu, en POU I MARTÍ, *Visionarios*, 483-512. Però hi havia d’altres possibilitats, car en la seva declaració, Bernat Mauri, prevere de Narbona, recorda que Pèire Trencavell «portabat secum libellos et scripturas editas per dictum fratrem Petrum Iohannis, videlicet in speciali quendam libellum in vulgari scriptum, facientes mencionem de oracione et ieiunio, et alium libellum facientem mencionem de paupertate Christi...» (MANSELLI, *Spirituali*, 335, lín. 18-21. Recordem, encara, que el ja citat Manselli, *ibid.*, 274-290, publica la traducció llatina de quatre opuscles, conservats també en provençal.

284-287 ‚si comburarent (!)... obolum’: Si no m’erro, aquestes línies són d’una certa significació per a la comprensió del procés i dels seus pressupòsits, cosa que potser es pot resumir amb aquesta frase: frare Francesc Joan s’havia convertit en un hoste pesat i indesitjable i ell se n’adonava; conscient que la seva marxa representaria una alliberació per als beguins indígenes i, per tant, un favor, se’l volia fer pagar, car (recordem que quinze lliures representava la despesa d’un pobre durant trenta mesos, comptant a partir del principi que «pro sustentatione vite, quatuor denarios singulis diebus», que trobo amb data de 4 de maig de 1335 a l’ADB, NC 6, f. 81r). Els altres no estaven disposats a pagar per treure-se’l de sobre; creien que tenia flancs vulnerables i optaren pel camí de la denúncia a l’autoritat: i això els perdé.

288 ‚ad domum suam’: Vegeu nota a la línia 244.

289-290 ‚ad dictam domum beguinorum’: Vegeu nota a I, 47.

292 ‚se nescire’: Vegeu-ne l’explicació més avall, lín. 410-416.

300-302 ‚deposicio... Cuch’: Tot feia suposar que existí una declaració de frare Francesc Joan davant el, o per al, o que d’alguna manera hauria arribat al tribunal de Barcelona, més encara, que fou tan comprometedora per a tots els altres, que difícilment se’n pogueren alliberar. Ara sabem dues coses per testimoniatge directe: que la declaració existia, que era peça que donava joc en els processos dels altres beguins i que contenia una part relativa a Ramon Cuch: a base d’algunes de les altres declaracions, podem endevinar quelcom més: tota la primera part de la declaració de Berenguer Bacella (II, 172-211) fa referència a allò que Francesc Joan havia declarat contra ell; una pregunta feta per l’inquisidor a Geraldona Fuster només s’explica pel fet que

el que havia vingut d'Avinyó havia revelat un contacte clandestí (V, 558-564); tot fa suposar que aquesta devia ésser la tònica general.

312-313 ,Ramon... Puig': Sobre el detall de trobar agrupats aquests tres noms, vegeu nota a I, 58-59.

313-314 ,tirà... a .I. depart': Expressió adverbial, coneguda pel DCVB, però gairebé un segle més antiga que els exemples aplegats allí, s. v., ,Depart'.

315 ,aqueix': Grafia plural desconeguda del DCVB.

316 ,frare Bernat Fuster': Personatge central de la comunitat beguina de Vilafranca del Penedès i del nostre procés: devia ésser de força edat, car ja fou present el 15 de juliol de 1312 a l'acte de presentació de la protesta-requesta del ministre de la comunitat beguina de Barcelona, frare Guillem Martí, al vicari general del bisbat de Barcelona, Berenguer de Ladera (PERARNAU, *L'“Alia...”*, 100), i el 1325 un fill seu ja era frare franciscà a Ciutat de Mallorca i era objecte d'un procés inquisitorial; l'any 1345 devia tenir almenys uns setanta anys. Les declaracions de les dues filles seves, Geraldona (V) i Guillemona (VI), giraren en gran part entorn la seva figura. El fet d'ésser esmentat per frare Francesc Joan el vespre del 18 d'octubre de 1345, encapçalant una llista de persones, totes elles vives en aquell moment, porta a concloure que aquell dia seguia essent viu; més encara, que també ho era el 15 de desembre quan Ramon Cuch féu la seva declaració, car altrament sembla que ho hauria fet constar: aquesta hauria estat la darrera notícia referent a ell en vida; pel darrer dels documents transcrits en el capítol segon, sabem que el 13 d'agost del 1346 ja havia mort.

,frare Domingo': És Domènec Torrasa: sobre ell, vegeu nota a I, 58.

317 ,frare Jacme Sunyer': Vegeu nota a I, 24.

,Frare Berenguer Bacella': Vegeu tot el II, en particular la nota a II, 166.

,frare Barthomeu': Sobre frare Bartomeu Riera, vegeu nota a I, 13.

318 ,frare Arnau': En cap punt del procés no figura el seu cognom. Per la meua part només puc aventurar la hipòtesi de si es pot identificar amb un framenor, no pas terciari o beguí, Arnau Pons (,Arnaldus Poncii'), també de Vilafranca, el qual sembla que havia estat objecte d'un procés inquisitorial l'any 1344, tal com hom pot veure en les sis lletres datades entre el 27 d'octubre i el 2 de desembre del 1344, del bisbe de Barcelona, fra Ferrer d'Abella, a diversos eclesiàstics, també al delegat inquisitorial per a Catalunya i també dominic, fra Berenguer Saiol, datada el 2 de desembre d'aquell any, transcrites dins el meu *Documentació inquisitorial del bisbe de Barcelona, fra Ferrer d'Abella (1334-1344)*, dins «Revista Catalana de Teologia», V (1980), 472-477, on consta que, predicant a Santa Maria de Vilafranca del Penedès, «dictus frater quedam dixerat non bene dicta» (lletra al Degà del Penedès, Berenguer Escofet: 27 octubre, 472, núm. 15), sense que puguem saber per cap d'aquelles sis lletres quina cosa havia dit el framenor Arnau Ponç. No crec que fossin la mateixa persona.

,frare March': Em manca qualsevol element d'informació o de judici per a aventurar cap hipòtesi sobre els seus cognom i persona.

319 ,cathòlic': En el context de les controvèrsies doctrinals del s. XIV la paraula ,cathòlic' pren una significació molt específica. No significa, com ha fet després, el membre de l'església centrada entorn el bisbe de Roma, ans aquell qui, ja essent-ho, es troba en plena identitat doctrinal amb els successius ensenyaments de la seu Romana. Tinc la impressió que el sentit que en aquell moment tenia la paraula fou definit amb precisió, ja des del títol, per l'obra contemporània anònima, escrita per un membre del primitiu grup lul·lista valencià, la *De vera creença i vera obediència* (20-28 de

novembre de 1336), el text de la qual no es cansa de fer referència als ,vers creents e vers obedients'.

320 ,Vsda': Exclamació desconeguda del DCVB, el qual, però, recull ,osta', que és la mateixa expressió que trobem en boca d'Aura, muller de Guillem Faura, de Mervelh, entre Foix i Mirapoix, i es pot veure en el text publicat per DUVERNOY, *Le Registre*, I, 36; en canvi, a Vilafranca mateix, un jueu foraster s'havia adreçat a Aquinet, noi jueu de Xartres, amb l'exclamació: «Olda, e tu no portaves roda d'aquests dies a Barcelona?», transcrita en el *Registre de la cort del batlle Ferrer Oller*, f. 116r (*Procés inquisitorial*, 323-324, nota 23): seria possible de considerar les tres grafies com a variants de la mateixa exclamació?

,ta mal dia': La ja esmentada Alda Faura s'adreçava a una tia seva amb aquestes paraules: "Osta, tia, ta bé m'avesta coffortada!" (*ibid.*); sembla, doncs, que equival a ,quin mal dia' exclamatiu.

321 ,l'àbit me despullaria': L'hàbit beguú d'aquell moment és descrit per Bernat Guiu en la *Practica Inquisitionis* amb la frase: ...portantes brunum seu de brunello habitum cum mantello vel sine mantello...», PERARNAU, *L'"Alia..."*, 15, descripció, a la qual sembla que cal afegir un cinyell divers del cordó dels franciscans del primer ordre, d'acord amb l'intent de Benet XIII de fer-los canviar, PERARNAU, *Dos tratados*, 14, nota 29; i no oblidem l'intent d'Arnau de Vilanova de relativitzar el problema del cinyell en el *De zona pellicea*, publicat dins «Revista Catalana de Teologia», I (1976), 508-512 [i completat dins «ATCA», XII (1993), 25-35.]

326 ,heretges': Sembla que, en connexió amb el sentit de ,catòlic', cal remarcar la contraposició d'aquell concepte, exposat més amunt, en nota a la línia 319, amb el d',heretge'.

329-334 Si Francesc Joan digué a Ramon Cuch tots els extrems continguts en aquest paràgraf, no és possible que ho fés aquell mateix vespre. El darrer punt ho confirma: la notícia sobre l'activitat de Ramon Punyera aquella nit només pot ésser posterior al 18 d'octubre. Hi hagué, doncs, uns contactes entre Francesc Joan i Ramon Cuch, destinats a informar, després de la renyina, aquest darrer dels punts doctrinals, dels quals el primer acusava els beguins; els inquisidors en coneixien més i ja els tenien formulats (vegeu el text de les línies 385-403), de manera que els suggerits per Francesc Joan es troben reunits en el punt terç, líns. 392-399, però no es pot descartar la possibilitat que frare Ramon Cuch no recordés tots els que li havia assenyalat frare Francesc Joan.

332-333 ,frare Ramon Punyera': Vegeu nota a IV, 434.

333-334 ,l'escriptura de frare Pere Joan': Vegeu nota a I, 15 i III, 274.

335-337 ,denunciar... al inquisidor': Completeu aquesta dada amb les línies 349-365 d'aquesta mateixa declaració; sembla evident que frare Francesc Joan havia fet constar en la seva declaració haver dit a frare Ramon Cuch que volia denunciar a l'inquisidor els beguins sospitosos. Era una forma de defensar-se, car altrament podia sortir del procés condemnat com a ,defensor haereticorum' pel fet de no haver-los delatat; però, malgrat tanta insistència, el vilafranquí no confirmà la jugada.

340 i 344 ,breviari': L'accepció d'aquest mot en ambdues línies no és cap de les recollides pel DCVB; l'equivalència establerta en aquest darrer lloc entre ,breviari ho diner qui-l valgués' ens fa pensar en les quinze lliures de la línia 286 i aventurar la hipòtesi que el mot podia significar ,bossa o farcell proveït per al viatge'. Gabriel Llompart acaba de publicar l'ordre de pagament i de les coses comprades en compliment de la decisió de l'infant Felip de Mallorca a favor d'«una fadrina, per nom

Berenguerona, la qual En Pere de Besanta amenà de Cepta, qui era cativa, e lo senyor de Cepta tramès al dit monsenyer En Felip e eyl manà que fos mesa ab les Penedides», ordre que fa referència a «roba, axí de jaure com de vestir, e breviari»; de la factura no es dedueix que hom comprés cap llibre per a resar, ans només l'eixovar (roba) i estris (p. e., una tassa) indispensables (cf. *La población hospitalaria y religiosa en Mallorca bajo el rey Sancho, 1311-1324*, dins «Cuadernos de Historia Jerónimo Zurita», 33-34 (1979), 97-98. ‚Breviari’ equivaldria, doncs, a «conjunt d'estrís personals indispensables per a una situació determinada» (p. e., de vida religiosa o de viatge) i per extensió a la bossa que els contenia?

346 ‚frare Domingo’: Domènec Torassa, sobre el qual vegeu I, 58.

349-350 ‚a Terragona, a l'inquisidor’: Aquesta dada obliga a fer dues puntualitzacions. Primera: pel que fa a la línia dilèctica i defensiva de frare Francesc Joan, sembla clar i cert que ell manifestà desig d'anar-se'n a Tarragona (on també hi havia un grup beguï i on no es pot descartar que intentés de passar una temporada, tal com havia fet a Vilafranca); però també sembla que hi afegeix haver-s'hi decidit a fi de denunciar a l'inquisidor els beguins de Vilafranca —però almenys Ramon Cuch no confirma aquest extrem. I això obliga a preguntar-se si la part relativa a l'inquisidor era una especulació sense fonament o si en realitat en aquells moments l'inquisidor es trobava a Tarragona. En aquest cas, caldria afegir: Com ho sabia frare Francesc Joan? Car si es trobava en aquella ciutat no era pas pel fet que hi estés vinculat el càrrec d'inquisidor (consta que el 7 d'agost del 1343 els papers o arxiu de la Inquisició eren a Barcelona, en la cel·la que fra Bernat de Puigercós tenia a Santa Caterina, ADB, NC, f. 152v- 153r), ans per algun desplaçament, i aleshores, com li podia constar això a frare Francesc Joan? El normal, si volia fer una denúncia inquisitorial és que anés a Barcelona, on hauria trobat algú del tribunal i també el bisbe o el seu vicari general. Però Francesc Joan no parlava d'anar a Barcelona, i aquest em sembla el punt bàsic: No li convenia de tornar-hi (ja hi devia haver fet parada venint de Provença pels volts de Pentecosta), car la comunitat de beguins, per experiència pròpia o per la seva relació amb la de Vilafranca, el coneixia massa: li calia avançar per terreny desconegut.

Pel que fa a la paraula ‚inquiridor’, remarquem que també en les línies 369 i 374-375, la grafia és ‚inquiridor’; afegim que, si Joaquim Llorenç Villanueva ens en dóna la transcripció exacta, en l'incipit del *De belemosina et sacrificio* d'Arnau de Vilanova, consta la grafia ‚enquiridor’: *Viage literario a las Iglesias de España*, XIX, Madrid 1851, 326. POU I MARTÍ, *Visionarios*, 158, nota 1, reproduceix un document dels arxius de Perpinyà, datat el 21 d'octubre de 1315, on trobem la grafia ‚enqueridor’.

349-357 ‚a Terragona’: Encara que en aquest moment no veig que hi hagi cap relació, crec haver desmentat el fet que cinc anys abans Pèire Fabra ‚beguinus de tertia regula sancti Francisci, que durant molts anys („multis annis”) s'havia refugiat a Tarragona i en altres llocs del món, era detingut a la presó episcopal Barcelona i lliurat al missatger del delegat inquisitorial de l'arquebisbe de Narbona; la insistència de Francesc Joan a arribar a Tarragona tenia qualche relació amb l'estada (i amb l'activitat?) de Pèire Fabra? La seva ‚història’ i la de la seva captura i retorn a Narbona és resumida en lletra del bisbe de Barcelona, Ferrer d'Abella, publicada per mi dins *Documents de tema inquisitorial del bisbe de Barcelona, fra Ferrer d'Abella (1334-1344)*, dins «Revista Catalana de Teologia», 5 (1980), 452-454 i 464-466.

359 ‚.I. dobleret’: Vegeu el DCVB, s. v.; si ací tingués el sentit de la segona de les expressions recollides en aquest article („alforges o bossa petita’) podria ésser sinònim de ‚breviari’.

360 ‚no-l li volch lezar’: Aquesta expressió sembla confirmar la hipòtesi sobre el sentit de ‚dobleret’, exposat en la nota anterior; el joc de prendre-lexar s’adiu més a un sarró que a una moneda.

‚lo rentenia’: Remarqueu la metàtesi per ‚lo’n retenia’.

369 ‚inquiridor’: Vegeu el final de la nota a la línia 349-350.

371-372 ‚l’endemà, que era divendres matí’: Si realment se celebrà, no s’ha conservat cap notícia d’aquesta sessió del 17 de desembre del 1345 amb frare Ramon Cuc.

382 ‚Thoma de Bonuilà’: Aquest dominic apareix ara per primera vegada i continuarà fins al final del procés. Sembla procedent de Vilanova i la Geltrú, on aquell cognom era molt freqüent, sempre amb la grafia de Bon Vilar; Ramon Bon Vilar, de la Geltrú, tonsurat el dia 11 d’abril de 1334, ADB, *Ordinat.*, 1, foli corresponent a aquella data; un Bernat Felip, ‚alias cognominatus de Bon Vilar’, surt dues vegades en ADB, NC, 4, f. 236r-v. (4 febrer 1330[1329]) i NC, 6, f. 56r, amb data de 13 de febrer de 1335 (1334).

‚Petri Romei’: Per la documentació conservada, només consta que intervingué en aquest cas.

386-387 ‚comuniter... aliquibus’: Notícia important: el dia 4 de gener de 1346 [1345], l’inquisidor ja havia arribat a la conclusió expressada per aquestes paraules, que, però, no s’han de prendre al peu de la lletra, car sembla cert que no tots els beguins de Vilafranca, sense excepció, foren trobats en error; aquest Ramon Cuch n’és una mostra; crec que el pot acompanyar Pericó des Puig, també Pere Cudina (vegeu nota a la línia 59), i no parlem de les dones, la meitat de les quals ni tan sols hagueren d’abjurar. L’afirmació de l’inquisidor, doncs, s’ha d’entendre en el sentit que ell creia que, en un moment o altre, els altres beguins, ni que fos de bona fe, havien pensat d’alguna de les maneres indicades en els quatre punts següents. Sobre aquests, cal recordar que Bernat Guiu havia elaborat una llista de setanta-cinc proposicions errònies, extractades per ell dels processos contra ‚espirituals’ i beguins d’Occitània (*Practica Inquisitionis*, ed. C. DOUAIS, París 1886, 267-277) i que el nostre Guiu Terrena les reduïa a vint-i-una (*Summa de haeresibus*, Colònia 1635, 183-192).

388-389 ‚Quod... comuni’: Aquesta és una de les dues tesis bàsiques, entorn les quals gira tota la crisi i la lluita doctrinal amb els ‚espirituals’; l’altra és la qüestió de l’‚usus pauper’ (hom pot veure les pàgines que dediquen a la precisió d’aquest concepte, darrerament, tant BURR, *The Persecution*, 11-17, com DAMIATA, *Guglielmo d’Occam*, 245-247). Tant Bernat Guiu com Guiu Terrena, no sols la col·loquen al cap de la llista (en primer i en segon lloc, respectivament), ans encara la precisen amb algunes proposicions complementàries; el punt més important, absent a Vilafranca, és el corresponent a la terça de les tesis recollides per Terrena: «Tertio errant dicentes quod evangelica perfectio necessario exigit nihil habere in proprio vel communi», *Summa de haeresibus*, Colònia 1635, 187a. Si hom la pren en la seva materialitat, la fórmula de la proposició, tal com es troba en el nostre procés, s’ha de considerar tradicional i res no ho demostra tant com el fet que en les lluites entre seculars i mendicants de la Universitat de París durant la segona meitat del segle XIII, els defensors de l’ortodòxia la imposaren contra Guillem de Saint-Amour, per al qual era contrària a la veritat l’afirmació que «nihil habere, neque in proprio neque in communi» era de més perfecció cristiana que «nihil habere proprium, sed habere in communi» (*De periculis novissimorum temporum*, cit. per DAMIATA, *Guglielmo d’Ockham*, 64, nota 32). Tots els partidaris de l’ortodòxia defensaren unànimement contra ell la major perfecció de no

posseir ni en comú; el mateix sant Tomàs d'Aquino, polemitzant amb l'esmentat Guillem, afirmava de forma taxativa que els apòstols «non leguntur, sua relinquentes, aliquas possessiones habuisse in communi», *Contra impugnantes Dei cultum et religionem*, 128, nota 37; Tomàs de York, en la seva *Manus quae contra Omnipotentem*, defensa explícitament que el «contemptus perfectissimus (temporalium), quem Christus docuit, nihil habet in proprio aut communi», *ibid.*, 67, nota 60. La llista es podria allargar indefinidament, amb noms com els de sant Bonaventura, *ibid.*, 148, nota 151; 150, nota 161; Joan Peckham, *ibid.*, 158, nota 212; Nicolau de Lira, *ibid.*, 214, nota 242, fins a arribar al papa Climent V i al Concili de Viena (constituïció *Exiivi de paradiso*), en la qual, en precisar la prescripció de la Regla Franciscana «fratres nihil sibi appropriant...», recordava i s'apropiava la forma com l'havien entesa els papes anteriors amb aquestes paraules: «...declaratum extitit per nonnullos predecessores nostros Romanos Pontifices, hanc appropriationem intelligi debere tam in speciali quam etiam in communi, propter quod et rerum omnium concessarum, oblatarum et donatarum fratribus, quas et quarum usum, facti scilicet, ordini vel ipsis fratribus licet habere, proprietatem et dominium in se et Romanam Ecclesiam receperunt, dimisso ipsis fratribus in eis tantummodo usu facti simplicis...», *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*, Bologna (segona edició) i Freiburg im Breisgau 1962, 373. Per això és explorable, sobretot si hom té en compte les posicions de Nicolau III en la *Exiit qui seminat*, tan favorables a la pobresa franciscana, que el Lector de Framenors de Barcelona, Berenguer Talon, discrepés de l'inquisidor a l'hora de donar consell sobre les afirmacions d'un begu i sostingués que afirmar que Crist i els apòstols no posseïren res ni en concepte de propietat individual ni de col·lectiva, no sols no era error, ans conforme a la doctrina tradicional (MANSELLI, *Spirituali*, 210; DAMIATA, *Guglielmo d'Ockham*, 315). El gran debat, obert per Joan XXII i conservat en manuscrits com és ara Madrid, Biblioteca Nacional 4165; Vat.lat. 3740; Vat. Chig. 452, i Venècia, Marciana, Zanetti lat. 142, arribà a un primer resultat amb la butlla del mateix papa *Cum inter nonnullos* (cf. I, 94-96). És un document molt curt, el centre del qual estableix dues afirmacions bàsiques: «... nos, assertionem huiusmodi pertinacem (Iesum Christum eiusque apostolos in speciali non habuisse aliqua, nec in communi etiam)... deinceps erroneam fore censendam et haeticam... hoc perpetuo declaramus edicto»; i «... in posterum pertinaciter affirmare quod Redemptori nostro praedicto eius(que) apostolis (in) iis, que ipsos habuisse Scriptura Sacra testatur, nequaquam ius ipsis utendi competierit ... assertionem ipsam pertinacem... deinceps erroneam fore censendam merito ac haeticam declaramus», *Extravagantes Iohannis XXII*, tit. XIV, cap. IV (FRIEDBERG, II, 1230). No és estrany que després d'aquell 12 de novembre de 1323, nasqués una gran perplexitat en tota l'Església d'Occident i en particular en els ambients franciscans, fins a la divisió del primer ordre entre els qui acceptaven les decisions de Joan XXII i els qui les refusaven; l'any 1328 es sumaven als descontents el mateix ministre general dels framenors, Michele da Cesena, i Bonagrazia da Bergamo, tots dos col·laboradors, fins aleshores de la política del papa Duès contra espirituals i beguins, i Guillem d'Occam. A partir d'aleshores la qüestió de la pobresa evangèlica es barrejarà amb problemes polítics bàsics, com és ara la lluita entre Joan XXII i Lluís de Baviera (sobre la qual, des d'un punt de vista documental, hom pot veure la gran recopilació de Heinrich FINKE, *Acta Aragonensia*, I-III, Berlín-Leipzig 1908-1922, i des d'un punt de vista més doctrinal la de Rudolf SCHOLZ, *Unbekannte politische Streitschriften aus der Zeit Ludwigs des Bayern (1327-1354)*, vol. I-II, Roma 1911 i 1914), o amb aportacions doctrinals de tanta vàlua com les de l'esmentat Gui-

llem d'Ockham entorn de la nomenclatura jurídica relativa a propietat i a ús de béns, DAMIATA, *Giglielmo d'Ockham*, 400-411. En els processos contra espirituals i beguins, el tema de la pobresa de Crist i dels Apòstols, que no haurien posseït res (ni béns ni drets) ni individualment ni tots plegats, es repeteix de manera constant, tant en processos ja publicats (p. e., el de Domènec Verrer, MANSELLI, *Spirituali*, 321-324), com en d'altres (p. e., en el resum, fins ara inèdit, de la confessió d'Astruga de Randera o de Curssac, que publico en *Noves dades de beguins de Girona*, dins «Annals de l'Institut d'Estudis Gironins» XXV-I (1979-1980 = Homenatge a Lluís Batlle i Prats), 237-248, en particular 245-248, i torna a ocupar el primer lloc en la confessió de fra Francesc d'Archata, recollida en el *Processus factus tempore Innocentii pape VI*, del manuscrit de Wolfenbüttel.

Pel que fa a les actes del nostre procés, l'inquisidor coneixia la sospita de fra Ramon Moner contra Berenguer Bacella, en el sentit que aquest no hauria estat d'acord amb la decretal *Cum inter nonnullos* (I, 91-106); sabia també que els altres beguins acusaven frare Francesc Joan de menysprear la decretal esmentada (II, 198-199), però tinc la impressió que a l'hora de redactar aquest primer article no es basà en les dues declaracions acabades de citar, ans en les de les dones, i més en concret en les de Geraldona Fuster, Francesca de Puigalt i Maria Just, el testimoniatge de les quals convergeix en dos extrems: a) Que el ja difunt Guilhem Escriba defensava aquesta doctrina (V, 588-592; VII, 961-964; VIII, 1130-1133); b) que les esmentades i un altre grup considerable de Vilafranca (i àdhuc una monja de Jonqueres, de Barcelona: V, 653-661), en escoltar-lo, se'l creien (V, 588-598; recordem que, d'acord amb les normes legals que regien en procés inquisitorial en matèria de fe, per aquest sol fet, eren 'credentes' amb totes les conseqüències penals, «quia credunt verum esse quod credunt et dicunt heretici», II "*De officio...*", 47).

En el moment d'entrar en impressió m'arriba a les mans el llibre de Filippo Sedda, *Veritatem sapientis animus non recusat. Testo fraticellesco sulla povertà contro Giovanni XXII*. Studio ed edizione critica (Medioevo 17), Roma, Antonianum 2008, que hauria estat escrit entre el 1342 i 1352 (75), i on, comparat amb les línies 388-389, no tenim allò que Joan XXII hauria prohibit d'afirmar, ans allò que ell hauria ensenyat i que l'autor d'aquell text considera un error:

"Octavus error est quod Dominus noster Ihesus Christus non interdixit simpliciter et absolute apostolis suis ne possiderent aurum, nec argentum et pecuniam in zonis, sed solum pro tempore vie, quando ibant ad predicandum, post reditum autem a predicatione poterant libere possidere et portare. Iste error contradicit evangelice veritati..." (146).

390-391 A diferència de la proposició anterior, aquesta no té tantes arrels, car neix d'un fet gairebé contemporani: és interessant de constatar que per l'octubre de 1325, un 'espiritual', que sembla tenir posicions precises en d'altres punts conflictius, Ramon Joan, encara no sabia a què atendre's pel que fa a la *Cum inter nonnullos* (MANSELLI, *Spirituali*, 304, lín. 3-15), i així hom té la impressió que en els beguinatges d'Occitània, almenys abans de la ruptura del primer orde franciscà el 1328, l'atenció col·lectiva era acaparada per la problemàtica primitiva de l'*usus pauper* i sobretot per les execucions col·lectives de Marsella, Narbona, Cap d'Estany, Besers, Lluell, Pezenàs i Lodèva. Pel que fa al nostre procés, la font de la segona proposició és impossible de determinar a base de les declaracions salvades; la referència de fra Ramon Moner a un possible desacord de Berenguer Bacella amb la citada decretal (I, 105-108), no diu res d'un judici tan pejoratiu i, d'altra banda, no fou confirmada per l'in-

teressat i, per tant, pel que sabem, no permetia de considerar-la una dada veritable (resultat, al qual havia de conduir el procés inquisitorial ‚sola facti veritate perspecta’); per això, ens hem de limitar a hipòtesis: la meua seria que es trobava en la declaració de frare Francesc Joan i qui sap si fou una acusació contra Ramon Punyera (cf. líns. 332-334 d’aquesta mateixa declaració), i encara I, 93-96.

392-399 Tenim en aquest tercer apartat una de les reaccions dels beguins davant la persecució: la qualificació, o més ben dit, la desqualificació teològica de Joan XXII, considerat el culpable màxim. Recordem que l’ambient era propens a aquesta transformació teològica de les persones, PERARNAU, *L’Alia...*, 20-21. Les declaracions dels beguins de totes les èpoques són constants en aquest punt, tal com hom pot veure en l’Apèndix de MANSELLI, *Spirituali*, 302-345. I no és gens estrany que una de les bases, a partir de la qual ells elaboraren la teoria d’aquella desqualificació, sigui la visió més o menys joaquimita de la història, tal com es troba en la *Postilla super Apocalipsim* de fra Pèire Joan: d’ací ve l’ús de la figura bíblica de l’Anticrist. Les declaracions de les germanes Estruga i Maria de Randera o de Curssac tenen en aquest punt el doble avantatge de presentar una síntesi i de fer-nos saber que la versió corria també entre les dones beguines; el resum de la declaració de Maria diu així: «... cum tribus begguinabus, que morabantur Narbone et que parabant cybaria pro begguinis dudum detentis in carceribus domini Archiepiscopi Narbonensis, que begguine postea combuste fuerunt tanquam heretice, familiaritatem habuit. Item, ab ipsis begguinabus, dum viverent, audivit quod dominus Iohannes papa vicesimus secundus fuerat electus canonice in papam et positus in loco beati Petri Apostoli; sed propter hoc non habebat illam potestatem quod posset dispensare in votis evangelicis et in Regula sancti Francisci, nec dispensare quod fratres minores haberent granaria nec cellaria, sed debebant servare paupertatem, et hoc dicebant ipse begguine; ut dicit, se credere hac de causa, propter hoc quod condempnari et comburi faciebat quatuor fratres minores Massilie et begguinos Narbone et alibi, condemnatos et combustos...», París, BN, *Collection Doat*, XXVIII, f.204r-v: PERARNAU, dins «Annals de l’Institut d’Estudis Gironins», XXV-I (1979-1980 = Homenatge a Lluís Batlle i Prats), 245-248). És, doncs, explicable que en els reculls de proposicions atribuïdes a ‚spirituals’ i beguins, les relatives a la desqualificació de Joan XXII siguin nombroses: divuit (de la dinou a la trenta-set) en el de Bernat GUIU, *Practica Inquisitionis*, 269-271; Guiu Terrena, en canvi, refusà sistemàticament qualsevol frase de desqualificació del seu amic i protector, Joan XXII. En aquest punt, crec que la compilació del nostre terç apartat reflecteix força la importància que el tema havia tingut i devia seguir tenint en les comunitats beguines, car no es limita a reportar una frase, ans en recull cinc, més o menys lògicament travades.

Pel que fa a la font concreta, sense oblidar que Guilhem Escriba havia fet manifestacions comprometedores en aquest sentit (V, 604-607), crec que s’ha de cercar en la declaració de frare Francesc Joan, car Ramon Cuch recordava que aquest li havia explicat que els seus companys de Vilafranca «tenien que papa Joan no era Papa; e que l’Església de Déu vagava; e que no hi havia pastor en l’Església de Déu» (líns. 329-332). No es pot descartar, certament, que alguna de les declaracions perdudes (i penso en la de Ramon Punyera) contingués alguns dels punts d’aquest apartat.

400-403 El tema d’aquest punt quart devia constituir el moment crític de tota aquella història i no crec que hi pugui haver document tan representatiu del fet que els ambients ‚spirituals’ i beguins consideraren màrtirs aquells dels seus que la Inqui-

sició portà a la foguera com el martirologi, del qual ja parla Bernat Guiu en la *Practica Inquisitionis*, basant-se en fonts que es remunten al 1321; Bernat Peirotas, per la seva banda, declarava, ja abans del 2 de juliol de 1323, que en data més endarrerida (en qualsevol cas, abans del 21 de juliol de 1322, data, en la qual «fuit captus ultimo in Lodova», MANSELLI, *Spiriuali*, 316, lín. 7): «dum esset in Biterri quidam, quem nominat, ostendit sibi quemdam libellum pergameni, in quo erant scripta omnia nomina begguinorum, qui fuerant combusti», *ibid.*, 318, líns. 14- 16. La frase que li dedica Bernat Guiu és més rica: «Aliqui ex bequinis scripserunt et notaverunt nomina predictorum condemnatorum et dies seu kalendas, in quibus passi fuerunt sicut martires, ut ipsi asserunt, secundum quod Ecclesia Dei de sanctis et iustis martiribus facere consuevit et nomina eorum annotaverunt in suis kalendaris et in suis invocabant litanis», *Practica Inquisitionis*, 271. Recordaré, encara, que la denominació de ‚sants màrtirs‘ no es reduïa a un judici mental, ans ens consta que almenys l’esmentat Bernat Peirotas «cum esset in Narbona, officium suum diurnum et nocturnum quadam die dixit et officiauit de predictis hereticis combustis et dicebat in reverentia ipsorum hereticorum officium de communi plurimorum martirum», MANSELLI, *Spiriuali*, 317, líns. 30-33. El martirologi s’ha conservat en un manuscrit de Wolfenbüttel i n’he extractat les dades sobre catalans en la nota a I, 55, on també consten els qui foren cremats a Barcelona. De la documentació del procés resulta que l’afirmació de la santedat dels condemnats per la Inquisició la feien tant Guilhem Escriba (en donen testimoni Geraldona Fuster, V, 599-602, la seva germana Guillemona, VI, 762-764, i Francesca de Puigalt, VII, 968-971); també Joan de Puigalt (testimoniatge de la germana Bernada: XI, 1279-1281) i, sembla, en dependència del darrer, Sibila de Roses, d’acord amb el testimoniatge acabat de citar. La part relativa a la culpa dels qui condemnarem els executats sembla treta gairebé al peu de la lletra de la declaració de Geraldona Fuster, que l’atribuïa a Guilhem Escriba, V, 603-607.

410-409 ‚modo captis in palacio domini Episcopi‘: vegeu nota a I, 74-75.

410-412 ‚Nam ipsi... ad secreta‘: Aquesta explicació de frare Ramon Cuch confirma l’existència de diversitats notables a l’interior de la comunitat beguina de Vilafranca: hom té la impressió de trobar-se davant d’una mena de constel·lació. Hi ha, d’una banda, els que ja he anomenat ‚innocents‘ (vegeu nota a I, 58-59); hi ha, a l’altra banda, el grup de confiança de frare Bernat Fuster, en les reunions del qual hom exposava doctrines i valoracions de persones, que desembocarien en les acusacions formals de l’inquisidor; Geraldona Fuster ens en dóna els noms: Berenguer Bacella i Ramon Corretger no hi manquen, ultra les germanes Fuster i els difunts Guilhem Escriba i Guillem Martí (V, 627- 632); entremig, amb una certa independència, encara que basculant més cap al grup de Bernat Fuster, hi trobaríem Domènec Torrasa, Ramon Punyera, Bartomeu Riera i potser algun altre: cf. més amunt, líns. 245- 246.

416-417 ‚propter... capti‘: Aquestes paraules semblen confirmar que frare Ramon Cuch no estigué empresonat; la comparació d’aquesta frase amb una de paral·lela en la declaració de Berenguer Bacella sembla confirmar-ho: aquest «bene audit ab aliis fratribus, specialiter modo in captione, quod multa dixerat (Francisc Joan) contra fidem», II, 191-192; Ramon Cuch, en canvi, ens dóna l’explicació que en donava allò que ara en diríem l’opinió pública (‚communiter‘) i era la font de les seves informacions; ell no es podia referir a allò que deien els seus companys ara a la presó.

426 ‚superius‘: Vegeu el text de les línies 114-151. D’acord amb allò que ja he exposat en la nota a la línia 130, remarco que Ramon Cuch només torna a recordar que Francisc Joan se’n volia anar a Tarragona, sense cap referència a l’inquisidor.

[IV]

F. 12^v

TESTIMONIUM RAYMUNDI PUNYERA

(434)

434 El cognom Punyera es troba en algun altre indret del Penedès, ultra Vilafranca; així, al *Capbreu del censal que l'Almoïna de la Seu de Barcelona pren a Vilafranca del Penedès*, ACB, Pia Almoïna, Administracions foranes, Vilafranca del Penedès, Llevadors de comptes, f. 53, trobem un Guerau Punyera. Un Ramon Punyera apareix en documentació vilafranquina a partir del dijous, 26 setembre 1325, en un plet mantingut per ell i el seu germà Jaume contra llur marastra, Saura, entorn l'herència del pare i espòs respectiu, Bernat Punyera: cf. *Registre de la cort del batlle Ferrer Oller 1325*, f. 159v; en l'anotació del mateix volum, corresponent al 21 de novembre d'aquell any, consta prevere, f. 197v, i fill de l'esmenat Bernat Punyera. Cal suposar que es tracta de la mateixa persona, car es fa difícil de pensar que Bernat Punyera tingués dos fills, tots dos Ramon i tots dos preveres. El nostre personatge seria, doncs, fill i marmessor del dit Bernat Punyera, germà de Jaume, i capellà. L'any 1345, a partir del 2 de novembre, tornem a trobar un Ramon Punyera, prevere, actuant en diverses ocasions com a hereu de confiança del difunt Macià Pinyol, sol o amb els commarmessors, Guillem Punyera, sastre i nebot seu, i Jaume Maçana, MV, Arxiu Notarial, *Manual de Mateu Moratones*, sense foliar, acta corresponent a 2 de novembre (IV nonas Novembris); les altres actuacions normals són dels dies 5, 7 i 14 del mateix novembre, *ibid.*, anotacions corresponents a aquests dies. El primer de desembre, sempre en el mateix manual notarial, al costat d'un document, on encara consten els tres marmessors esmentats, n'hi ha un altre, on només actuen els dos darrers, els quals, però, fan constar que són marmessors amb Ramon Punyera. En l'acta del 5 de desembre, els altres dos concreten: «absente predicto Raymundo Punyera, commanumissore nostro, qui dicta manumissoria uti non potest», *ibid.*, nonas decembris; els altres documents segueixen tenint la mateixa tesitura fins al del 27 de gener (després veurem que per força s'ha de tractar d'un text preparat amb antelació); en l'acte següent, del 9 de febrer del 1346 (1345), els altres dos marmessors fan constar que ho són «cum Raymundo Punyera quondam, presbitero de dicta villa», *ibid.*, V idus februarii.

Els documents publicats en el capítol següent ens fan saber que el 23 gener 1346 (1345) el benifet de Santa Maria en l'església de Santa Clara de Vilafranca del Penedès es trobava en situació de «vacans per obitum Raymundi Punyera, presbiteri, beneficiati eiusdem», ADB, *Collat.*, 8, f. 143r; i que quatre dies més tard les clarisses discutien el seu cadàver al vicari perpetu i als altres preveres de Santa Maria de Vilafranca, MV, Protocols notarials, *Mateu Moratones 1345* (1346), sense foliar, anotació corresponent a VI kalendas februarii. Aquest darrer fet porta a la conclusió que, d'acord amb el principi jurídic 'ubi funus, ibi tumulus', Ramon Punyera s'havia mort a Vilafranca; els altres documents ens asseguren que morí donant signes de penitència, però, això no obstant, l'inquisidor i el bisbe manaven de procedir a la confiscació i subhasta dels seus béns el 28 d'abril de 1346, ADB, NC, 14, f. 61r-v. El benefici de Santa Maria en l'església de Santa Clara li rendia no més de 170 sous anyals, segons declaració pròpia, acceptada com a bona pels clergues de la Cambra Apostòlica, que acompanyaven l'arquebisbe d'Ais de Provença, Armand de Narcés, en la seva segona vinguda, la del 1344 (sobre la qual hom pot veure el document relatiu al subsidi que

les esglésies del país li havien de lliurar per les despeses de la missatgeria, 50 (cinquanta) florins diaris, ADB, NC, 12, 91v-92r: «Beneficium Sancte Marie in ecclesia Sancte Clare iuramento computavit redditus suos .CLXX. sol., quorum decima est .XVII. solidi, cuius quantitatis est tallia...» (en blanc), ADB, Taxa reddituum ecclesiasticorum de anno 1344 ad 1398: *Liber quarte tallie racione extimacionum factarum per rev. d. Armandum, arch. Aquensem, {Sedis} Apostolice nuncium ad terras... Aragonie et Maioricarum dicioni subiectas..., anno Domini M^oCCC^oXL^oIII^o*, sense foliar, secció 'Penitents'. Com a punt de referència: el rector de Vilafranca reconeixia uns rèdits anyals de 3.500 sous, *ibid.* Cal, però, no oblidar que Ramon Punyera havia rebut béns de l'herència del seu pare; en sabem alguns, car el divendres, 20 de desembre de 1325, el batlle reial de Vilafranca, Ferrer Oller, feia executiva una sentència del savi en dret de la mateixa vila, Guillem Llobet, en virtut de la qual els germans Ramon i Jaume Punyera havien d'entrar en possessió de terres conteses amb llur marastra, Saura: part de dos trossos de terra a la partida de Burma(?), part d'un a la partida del Sunyer, una peciola a Santa Digna i una peciola de vinya al Botanet, MV, Arxiu dela Comunitat: *Registre de la cort del batlle Ferrer Oller 1325*, f. 218v. Pel que fa a la seva posició espiritual dins el grup, ultra dues indicacions no excessivament significatives (III, 345-348: Ramon Cuch hauria parlat amb Domènec Torrassa, Ramon Punyera i i Bartomeu Riera de donar quelcom a Francesc Joan amb motiu de la seva marxa. I VII, 954-957; Francesca de Puigalt hauria demanat a Ramon Punyera d'escriure-li una lletra al seu germà, Joan), en tenim dues d'altres de més significatives, sense moure'ns de les declaracions del procés: fra Ramon Moner sap o creu saber (en tot cas, considera versemblant) que el vespre de Sant Lluç, 18 octubre 1345, amb motiu de la picabaralla a la Casa dels Beguïns, hi hauria hagut mútues acusacions d'heretgia entre Francesc Joan i Ramon Punyera (I, 83-85) i el mateix Francesc Joan hauria dit a Ramon Cuch que Ramon Punyera, assegut en una caixa, hauria passada tota aquella mateixa nit llegint l',escriptura' de fra Pèire Joan, pel que sembla, la *Postilla super Apocalipsim* (III, 332-334); sobre el sentit de l',escriptura de frare Pere Joan', cf. nota a I, 14-15 i III, 274. El ja esmentat document del 28 d'abril de 1346 és taxatiu en l'afirmació que «dum vivebat tenerat hereses et errores plurimos manifeste»; cal suposar que, si ja abans l'havia acusat de passar-se una nit sencera llegint pàgines de fra Pèire Joan, en la seva declaració Francesc Joan no hauria estat piadós envers Ramon Punyera i que aquesta contindria una part relativa a aquest, de la mateixa manera que n'hi havia una altra de relativa a Ramon Cuc (cf. III, 300-302). Pel que fa a la grafia del cognom, he de remarcar que en la primera anotació sobre la família Punyera continguda en el *Registre de la cort del batlle, Ferrer Oller, 1325*, f. 159v, trobo 'Puyera', grafia repetida el dijous, 26 de setembre 1325 i citada més amunt; i que en l'anotació del 2 de novembre de 1345, del MV, *Manual de Mateu Moratones*, tant el nostre personatge com el seu nebot Guillem són anomenats Pinyera; fora d'aquests dos casos, la grafia normal és 'Punyera'.

No sé si abans o després de la seva mort, però allò que és documentat en lletra episcopal és que abans del 2 d'abril del 1346 hi hagué sentència inquisitorial per al seu cas, que tot i haver-se penedit abans de morir, el penalitzà amb confiscació de béns, que en lletra datada aquell dia, bisbe i inquisidor manaven de vendre en subasta; la lletra és transcrita en el capítol segon, g/6)

[V]

Ff. 13^r-19^v

DEPOSICIO SORORIS GERALDONE FUSTERA

435

Die mercurii, que fuit .v. kalendas ianuarii anno predicto, coram dictis dominis Episcopo et inquisitore, comparuit in iudicio soror Geraldona Fustera, de tercia regula, in presencia religiosorum fratris Thome de Bonuilà, de ordine Predicatorum, et fratris Petri Andree, de ordine Augustinorum, et mei, notarii predicti, que iurauit ad sancta .IIIIOR. Dei Ewangelia tam de se quam de aliis dicere veritatem. 440

Respondit quod est parata facere; protestata est tamen quod si aliquid vnquam dixit uel fecit, uel modo diceret, quod esset contra Deum uel contra Romanam Ecclesiam, quod de omnibus est parata stare correccioni reuerendi domini Episcopi Barchinone et inquisitoris, et se supponit correctioni eorum. 445

Post hec, interrogata si vidit in Villa francha fratrem Guillelmum Scribe, dixit quod sic. Nam bene sunt .vii. vel .viii. anni, vt sibi videtur, quod dictus frater Guillelmus venit ad Villam francham et fuit moratus aliquo tempore in quodam hospicio fratris Bernardi Fusterii, patris huius deponentis, qui dictum hospicium acomodauit dicto fratri Guillelmo bene per .IIIIOR. vel .v. annos. Infra quod tempus hec deponens, vt dixit, ibat pluries ad predictam domum, ubi dictus frater Guillelmus Scribe morabatur et ipse Guillelmus Scribe veniebat aliquando ad domum fratris Bernardi Fusterii predicti, vbi hec deponens, eius filia, cum ipso patre suo morabatur. Et quando erat hec deponens in domo predicti fratris Guillelmi audiebat dictum fratrem [f. 13v] Guillelmum Scribe legentem libros fratris Petri Iohannis et aliquos alios, presentibus et audientibus hac deponente et sorore Maria et aliis, de quibus non recordatur. Similiter dixit quod quando predictus frater Guillelmus Scribe veniebat ad domum fratris Bernardi Fusterii, patris huius deponentis, dictus frater Guillelmus Scribe in presencia predicti fratris Bernardi Fusterii et huius deponentis et fratris Berengarii Bacella et Guillemonete, germane huius deponentis, et aliorum aliorum beguinorum, de quibus non recordatur, legebat predictos libros. 450
455
460
465

Interrogata que et qualia erant illa, que in dictis libris legebat predictus frater Guillelmus, respondit quod inter alia legebat ibi de paupertate, comendando paupertatem.

Interrogata si in speciali legebat ibi aliquid de paupertate Christi et apostolorum, dicendo quod nichil habuerint in proprio nec in comuni, dixit se non recordari, sed dixit quod in domo ipsius fratris Guillelmi Scribe et in domo fratris Bernardi Fusterii predicti, quando dictus frater Guillelmus Scribe legebat predictas scripturas, 470

475 comendabat multum fratrem Petrum Iohannis, dicendo quod erat
 sanctus homo et in hoc pater huius deponentis et hec deponens et
 quotquot erant ibi assenciebant predicto fratri Guillelmo Scribe, cre-
 dentes quod frater Petrus Iohannis erat sanctus homo. Dixit eciam
 hec deponens quod predictus frater Guillelmus Scribe inducebat hanc
 480 deponentem et patrem ipsius et alios ad credendum sanctitatem
 ipsius fratris [f. 14r] Petri Iohannis, ex hoc quia dicebat eis quod in
 Narbona fiebat festum magnum de dicto fratre Petro Iohannis et
 quod multa miracula fiebant per eum et quod ad sepulcrum eius
 aportabantur multe ymagines de cera in testimonium miraculorum,
 485 que faciebat. Et propter hec, que dictus frater Guillelmus Scribe dice-
 bat eis, hec deponens et pater eius et alii audientes credebant verum
 esse quod ipse frater Guillelmus dicebat eis.

Interrogata si scit vel audiuit quod dictus frater Guillelmus Scri-
 be postquam fuit in Villa francha, in hospicio suo vel alibi, fecerit fest-
 490 tum de dicto fratre Petro Iohannis, et dixit se nescire.

Interrogata si scit quod frater Bernardus Fusterii, pater ipsius
 deponentis, in domo sua propria fecerit festum de fratre Petro Iohan-
 nis, inuitando illa die beguinos de tercia regula ad honorem dicti
 festi, respondit quod pater suus, cum esset minister fratrum de tercia
 495 regula, frequenter quolibet anno inuitabat aliquos fratres de tercia
 regula, secundum magis et minus; sed quod eos inuitaret ad honorem
 fratris Petri Iohannis, de quo illa die faceret festum, dixit se nescire.
 Dixit tamen verum esse quod pater huius deponentis, bis, vna vice
 cum vxore sua tunc viuente, et alia vice sine vxore, iuit ad sanctum
 500 Petrum de Monte Maiori; et vna vice, postquam rediit, nescit si fuit
 post primam vicem uel post secundam, dictus pater suus dixit mul-
 tas laudes de dicto fratre Petro Iohannis, non solum huic deponenti,
 immo etiam multis, qui uolebant ipsum [f. 14v] audire uel ascultare,
 dicendo quod «a Narbona» fiebat festum magnum de dicto fratre
 505 Petro Iohannis et quod gentes in magna multitudine veniebant ad eius
 sepulcrum, vbi eciam aportabant multas ymagines de cera magnas, in
 testimonium miraculorum que faciebat. Ex quibus omnibus innuebat
 expresse se habere magnam deuocionem ad dictum fratrem Petrum
 Iohannis et credere ipsum esse sanctum, secundum quod hec depo-
 510 nens dixit percipere ex verbis eius. Dixit tamen se nescire quod dic-
 tus pater suus in domo sua uel alibi fecerit festum de dicto fratre
 Petro Iohannis.

Interrogata si scit vel audiuit quod predictus frater Guillelmus
 Scribe et predictus frater Bernardus Fusterii, pater eiusdem deponen-
 515 tis, uel aliqui alii, dicerent seu crederent quod illi combusti propter
 errores frequenter superius nominatos, qui sibi fuerunt nominatim
 expressati, essent sancti et martires, et quod prelati et inquisitores,
 qui eos tradiderunt curie seculari, errauerint et fuerint in hoc officia-

les Antichristi, dixit quod nescit nec audiuit aliquem hoc dixisse.

Dixit eciam interrogata, quod bene sunt .XX. anni uel circa, quantum sibi videtur, quod frater Petrus Fortis, qui modo est propter crimen heresis in carcere domini pape inclusus, veniens ad [f. 15r] Villam francham, declinauit ad domum fratris Bernardi Fusterii, patris huius deponentis, ad quam domum duxit predictum fratrem Petrum Fortis, frater Guillelmus Martini, nunc defunctus; et in dicta domo stetit predictus frater Petrus Fortis absconsus bene per .XV. dies vel per .III. septimanas, ita quod non audebat ire de die per dictam villam, dicens quod fugiebat ex eo quia volebant eum capere.

Interrogata qui erant illi qui volebant eum capere et quare volebant eum capere, dixit se non posse dicere veritatem, quia nesciebat.

Interrogata si pater suus sciebat quis volebat illum capere et propter quid, dixit quod ipsa bene credit quod pater suus omnia ista sciuit, set huic deponenti non comunicauit. Dixit eciam quod predictus frater Petrus Fortis solum de die morabatur in hospicio predicti fratris Bernardi Fusterii, patris huius deponentis, qui dicto fratri Petro Fortis dabat comedere aliquando de suo. Postquam autem erat hora bene tarda et de nocte, dictus frater Petrus Fortis recedebat de domo predicti fratris Bernardi Fusterii et, secrete associante eum predicto fratre Guillelmo Martini, ibat ad domum comunem fratrum de penitencia, que est in Villa francha, ubi iacebat qualibet nocte. Dixit autem interrogata quod quando dictus frater Petrus Fortis recessit de Villa francha, nescit hec deponens si pater suus dedit sibi aliquam elemosinam.

Interrogata qui erant tunc temporis in predicta domo [f. 15v] comuni, cum predictus frater Petrus Fortis iacebat in illa, dixit se non recordari nisi solum de fratre Guillelmo Martini predicto.

Interrogata si hec deponens scit uel audiuit ubi est modo predictus frater Petrus Fortis, dixit quod audiuit dici quod est captus in Auinione, sed dixit se nescire nec audiuisse causam quare est captus. Dixit eciam interrogata quod pater huius deponentis sciuit eciam per auditum quod dictus frater Petrus Fortis erat captus in Auinione, sed an sciuerit causam quare erat captus, dixit se nescire.

Dixit eciam interrogata quod ipsa nescit quod postquam pater eius sciuit dictum fratrem Petrum Fortis captum in Auinione, dixerit uel crediderit quod dictus frater Petrus Fortis sit sanctus homo, nec sit Elias uel Enoch, qui debent pugnare cum Antichristo.

Dixit eciam interrogata se nescire quod pater suus predictus in vita sua haberet seu teneret aliquam scripturam fratris Petri Iohannis.

Interrogata si obtulit fratri Francisco Iohannis quandam papirum, in qua erat aliquid de informacione debencium recipere martirium pro veritate, quam docuit frater Petrus Iohannis, respondit quod bene obtulit quandam papirum scriptam dicto fratri Francisco Iohannis,

set nesciebat quid continebatur in ea, licet ipsa [f. 16r] deponens sciat
 melius legere quam ille, cui dictam scripturam exhibebat; quam
 565 scripturam dixit se proiecisse, sed non recolit ubi.

Interrogata si fuit per aliquem informata vel instructa quod nega-
 ret veritatem domino Episcopo et inquisitori de hiis uel de aliquibus,
 in speciali de quibus per ipsos dominos interrogaretur, nec eciam si
 de hoc ipsa cum aliis conuenerint, respondit quod non.

570 Interrogata si scit uel audiuit quod frater Bernardus Fusterii, fra-
 ter minor, et Franciscus Fusterii, secularis, germani huius deponen-
 tis, sciuerint aliqua de predictis, que hec deponens superius deposuit,
 specialiter de fratre Petro Fortis, quod habitauerit tot diebus in domo
 patris huius deponentis, respondit quod frater Bernardus Fusterii,
 575 frater minor, nichil sciuit de predictis, quia non erat in partibus istis;
 sed bene possibile est quod dictus Franciscus Fusterii sciuerit quod
 predictus frater Petrus Fortis habitabat et erat in domo predicta, nam
 vna die vidit eum ibi. [f. 16v]

* * *

Postea, die iouis, que fuit .iiii. kalendas ianuarii anno predicto
 580 coram dictis dominis Episcopo et inquisitore comparuit soror Geral-
 dona predicta in iudicio, presentibus venerabilibus viris, dominis
 Bernardo Lulli, archidiacono de Mari, fratre Arnaldo de Castlarino,
 de ordine minorum, Francisco de Podio, decretorum doctore, Bernar-
 do Rovira et Guillelmo Petri Pallaresii, canonicis Barchinone, et fra-
 585 tre Thoma de Bonuilà, de ordine Predicatorum, et me, notario supra-
 dicto, et volens continuare predictam suam confessionem sub virtute
 predicti iuramenti:

interrogata, dixit verum esse quod frater Guillelmus Scribe venie-
 bat frequenter ad domum fratris Bernardi Fusterii, patris huius depo-
 590 nentis, et ibi legebat de scripturis fratris Petri Iohannis et comenda-
 bat multum paupertatem Christi et apostolorum, dicens quod nichil
 habuerunt in hoc mundo nec in proprio nec in comuni. Et in hoc consen-
 ciebat predictus frater Bernardus Fusterii, pater huius deponentis, et ipsa
 deponens. Et quando ista dicebantur dixit quod erant aliquando pre-
 595 sentes predictus frater Berengarius Bacella, frater Guillelmus Marti-
 ni quondam, et Guillemona Fustera, soror huius deponentis, et Ray-
 mundus Corregerii, qui omnes, iudicio huius deponentis, consencie-
 bant in predicto errore.

Dixit eciam quod dictus frater Guillelmus Scribe dicebat fre-
 600 quenter, audientibus et approbantibus ipsa deponente et patre suo et
 aliis predictis modo immediate nominatis, quod omnes illi, qui fue-
 runt combusti propter predictum errorem sunt salui et fuerunt mar-

tires Ihesu Christi, et illi, qui eos fecerant comburi, male fecerant et erraverant. Dixit eciam quod videtur sibi quod dictus frater Guillelmus Scribe dicebat quod prelati et inquisitores, qui supradictos tradiderant curie seculari, errauerant in hoc et erant ministri et officiales Antichristi. [f. 17r] Dicens quod ipsa deponens ita credebat et, iudicio suo, ita eciam credebat pater suus predictus et alii predicti qui audiuerant, sicut dictus frater Guillelmus Scribe dicebat. 605

Dixit eciam interrogata quod audiuit dici a sororibus Maria et Francisca, que simul morabantur in eadem domo cum fratre Guillelmo Scribe: dictus frater Guillelmus Scribe semel in anno, in .xl.^a, vt sibi videtur et non recordatur de die, faciebat festum in domo sua de fratre Petro Iohannis et illa die vacabant ab omni opere seruili, sed dixit hec deponens quod nunquam fuit ibi presens in illo festo. Dixit eciam se audiuisse a sorore Maria predicta quod post mortem predicti fratris Guillelmi Scribe, venit ad domum ipsius Guillelmus Petri de Gerunda, qui portauit secum plures libros, qui fuerant predicti fratris Guillelmi Scribe, nesciens, vt dixit, quis tradidit predicto Guillelmo Petri predictos libros nec in quo loco fuerunt sibi traditi. Dixit eciam quod frequenter audiuit dictum fratrem Guillelmum Scribe in domo sua propria et eciam in domo fratris Bernardi Fusterii, patris huius deponentis, comendantem fratrem Petrum Fortis et fratrem Petrum Tranquiulli, qui propter crimen heresis sunt capti in carcere domini pape, quod erant boni homines. 610 615 620 625

Dixit eciam se recolere quod frater Bernardus Fusterii, pater suus, faciebat festum quolibet anno, in .xl.^a, vt sibi videtur, sed non recollit de die, de fratre Petro Iohannis in domo sua; et illa die [f. 17v] qua faciebat festum predictum inuitabat multos fratres, scilicet fratrem Berengarium Bacella, fratrem Guillelmum Scribe, fratrem Guillelmum Martini, Raymundum Corregerii; et hoc faciebat quia reputabat dictum fratrem Petrum Iohannis sanctum hominem ex eo quia, ut dicebat, faciebat multa miracula. 630

Dixit eciam, volens corrigere depositionem suam superius precedenti die factam de fratre Petro Fortis: quando venit ad domum patris sui, vbi dixerat quod nesciebat quis vel qui uolebant eum capere nec causam quare volebant eum capere, quod bene sciuit per dictum ipsius fratris Petri Fortis et illius fratris, qui eum adduxerat ad domum predicti fratris Bernardi Fusterii, quod inquisitor citauerat eum et ipse, timens quod caperetur per dictum inquisitorem, fugiebat a facie ipsius inquisitoris. Et hoc idem, vt dixit hec deponens, sciuit pater huius deponentis predictus. 635 640

Interrogata si hec deponens et pater suus predictus, postquam fuerunt certificati quod dictus frater Petrus Fortis ideo fugiebat quia fuerat citatus per inquisitorem, per quem timebat et credebat capi, reputabant 645

et reputauerunt ipsum esse bonum hominem, respondit quod sic.

Interrogata quomodo poterant eum reputare bonum hominem, cum citatus per inquisitorem fugeret et nollet comparere coram eo, respondit quia audiebant ab eo multa bona verba, ex eo videbatur eis
650 quod esset bonus homo; et dictus frater Guillelmus Martini, qui ipsum ad domum ipsorum adduxerat, [f. 18r] dicebat eis quod erat bonus homo.

Dixit eciam interrogata quod nescit pro certo quod aliqua alia persona crediderit uel tenuerit aliquem de predictis erroribus preter
655 illos quos superius nominauit, nisi quod na Sibília Barrada, monialis de Joncheriis, erat multum familiaris fratri Guillelmo Scribe, qui eam frequenter informabat, sed nescit in speciali nec pro certo de quibus eam informabat. Sed bene credit, vt dixit, quod informabat eam de predictis erroribus, et credit eciam quod ipsa Sibília credebat et
660 adherebat hiis, de quibus per predictum fratrem Guillelmum informabatur.

* * *

Die iouis, que fuit pridie idus ianuarii, anno predicto, coram dictis dominis Episcopo et inquisitore comparuit in iudicio predicta soror Geraldona, presentibus venerabilibus Petro Benedicti, officiali
665 Barchinone, licenciato in *Decretis*, Guillelmo de Bonuilà, de ordine Predicatorum, et fratre Petro Andree, de ordine Augustinorum, et me, notario supradicto.

Et fuit interrogata sub virtute iam prestiti iuramenti, si scit uel recordata est aliqua alia, tam de se quam de aliis, quam deposuerit.
670 Et dixit quod non.

Post hec vero, dicta soror Geraldona, constituta ut premittitur in iudicio coram dominis Episcopo et inquisitore predictis, presentibus religiosis supradictis et me, notario predicto, sacrosanctis ewangeliis positus coram ipsa et manu sua tactis, flexis [f. 18v] genibus, abiurauit vt sequitur:
675

«Ego soror Geraldona Fustera, de tercia regula, habitatrix Ville franche Penitensis, in iudicio constituta, coram vobis, reuerendo domino fratre Bernardo, diuina prouidencia Barchinone episcopo, et venerabili Guillelmo Costa, de ordine Predicatorum, inquisitore
680 heretice prauitatis in regnis et terris illustrissimi domini regis Aragonum, sacrosanctis Dei ewangeliis coram me positis et meis manibus tactis, abiuro penitus et renego omnem heresim extollentem se aduersus fidem catholicam domini nostri Ihesu Christi et sancte Romane Ecclesie; et specialiter et expresse abiuro omnes oppiniones
685 erroneas, tam scismaticas quam hereticas extollentes se aduersus sanctam Romanam Ecclesiam et apostolicam sedem et primatum eius,

aut contra potestatem domini Pape, vicarii domini nostri Ihesu Christi, aut contra statum seu potestatem prelatorum et claves Ecclesie sancte, necnon contra sanam doctrinam Scripture Sacre, quam Roma[na] Ecclesia seruat et docet. 690

«Item, corde credo et ore confiteor vnam esse sanctam Ecclesiam catholicam, cui in presenti presidet sanctissimus pater dominus Clemens papa .VI^{us}, extra cuius Ecclesie fidem et obedienciam non est salus. Item, reuoco et abiuro omnia illa, in quibus aliquis error aut falsa oppinio, aut doctrina erronea esse dinoscitur aut deprehenditur quoquo modo. Et specialiter et expresse reuoco et abiuro id quod dixeram me credere et tenere et eciam alia, de quibus sum habita suspecta, scilicet, quod Christus et apostoli nichil habuerunt in proprio nec in communi; item, quod Decretalis facta in contrarium erat falsa et iniqua, quia condempnauit vitam Christi et apostolorum; item, quod dominus papa Iohannes papa .XXII. faciendo illam decretalem de proprio et comuni errauerat et fuerat factus hereticus et perdiderat potestatem papalem, et cardinales dicte decretali consencientes fuerunt et sunt heretici et perdiderunt potestatem eligendi papam, quare ex tunc Ecclesia Romana vaccauit et vaccat et est sine capite. 700
Item, [f. 19r] quod prelati Ecclesie predicte decretali consencientes et non contradicentes sunt heretici, et omnes alii qui predicte decretali adherent. Et quod nullus potest saluari qui credit contenta in decretali predicta. Item, quod Ecclesia Romana est illa Babilonia, magna meretrix, que debet destrui et renouari per begunos, qui predictos errores credunt et tenent. Item, quod beguni et alii, qui propter predictos errores sunt combusti, sunt salui et martires; et quod illi prelati et inquisitores, qui eos persequuntur et tradiderunt eos curie seculari, sunt heretici et ministri et officiales Antichristi. 705

«Omnia predicta et singula in speciali, tanquam falsa et heretica, et omnem aliam heresim abiuro et detestor et renego; et confiteor me tenere et credere modo et deinceps totum oppositum predictorum errorum et omnium aliorum. Et in hiis et in omnibus aliis conformo me sancte Romane Ecclesie, cui de presenti presidet sanctissimus pater dominus Clemens papa .VI^{us}. Abiuro eciam omnem fauorem seu fautoriam, et receptacionem, defensionem et participacionem ipsorum, sub pena que de iure debetur relapsis in heresim in iudicio abiuratam. Item, iuro atque promito me pro posse meo persequi et detegere, seu reuelare et facere capi et reddi inquisitoribus heretice prauitatis, hereticos cuiuscumque secte dampnate, et specialiter secte predicte, credentes et fautores et receptatores ac defensores eorum, et illos eciam quos scirem uel crederem pro facto heresis fugitiuos et quemlibet predictorum et eciam nuncios eorum quandocumque vel ubicumque scirem esse predictos vel aliquem predictorum. Item, iuro et promitto me tenere et seruare ac defendere fidem catholicam, 710
715
720
725
730

quam Romana Ecclesia predicat et obseruat. Item, iuro et promito
 obedire et parere mandatis Ecclesie et inquisitorum, et uenire ad
 diem et ad dies coram ipsis uel eorum locatenentibus quodocunque
 735 uel alias, et nunquam fugere nec me contumaciter et scienter absen-
 tare. Et suscipere et pro posse [f. 19v] meo complere penam seu peni-
 tenciam, quam michi duxerint iniungenda. Et ad hec obligo me et
 omnia bona mea ubique sint, habita et habenda.»

740 Qua abiuracione facta, dicti dominus Episcopus et inquisitor
 licenciauerunt predictam sororem Geraldonom Fustera, quod possit
 redire et redeat ad Villam francham. Et impensa prius per ipsos domi-
 nos Episcopum et inquisitorem absolucione dicte sorori Geraldone a
 sentenciis et vinculis excomunionis, quibus erat ligata a canonibus
 745 propter illa, que confessa fuerat in iudicio coram ipsis, mandauerunt
 et iniunxerunt sibi quod non exeat suis pedibus vel alienis Villam
 francham seu terminos eius, donec per ipsos dominos Episcopum et
 inquisitorem, imposita sibi fuerit pena seu penitencia, quam sibi
 duxerint iniungendam seu eciam imponendam.

437 inquisitore *ms* inquisitori 440 et mei, notarii predicti *add int lin* 453 ibat *seq*
 frequenter *canc* | pluries *add int lin* 457 in *corr* ibi | domo *ms* superponit signum bre-
 uiationis, *canc* | predicti *corr* patris(?) 459 alios *seq* similiter dixit *canc* 461 fratris *seq*
 s *canc* 462 Guillelmus *corr* breuiat Gus. 465 recordatur *seq* le *canc* 478-479 Contra
 Guillelmum Scribe *ms* in *mg* al man 485 hec *corr* hoc 509 et *seq* rpete(?) *canc* | esse
add int lin | sanctum *praeit* e *canc* 516 fuerunt *seq* ex *canc* 517 prelati et *add int lin*
 531 sciebat *seq* quare *canc* 544 tunc *corr* tinct 558 Iohannis *seq* nec *canc* 562 Fran-
 cisco *add int lin* 530 Fusterii *seq* ger *canc* 587 iuramenti *seq* lib *canc* 588 interro-
 gata *praeit* et primo *canc* 589 ad *seq* o *canc* 590 Contra Guillelmum Scribe *al man* in
mg 592 mundo *seq* nec *canc* 592-593 Contra Fratrem Bernardum Fusterii *al man* in *mg*
 596-597 Contra Raymundum Corregerii *al man* in *mg*, unde *seq* lin verticalis signans totam pag
 600-601 ipsa deponente et patre suo et aliis *add int lin* 602 errorem *seq* fuerunt *canc*
 616 eciam *corr* cciam 618 plures *int lin* *corr* omnes 619 tradidit *seq* sibi 620 loco
add int lin 630 Berengarium *seq* p *canc* 634-635 precedenti die *add int lin* 636 vel
corr vii 646 reputaverunt *ms* reputavernt 655 Contra Na Sibília Barrada in *mg* al man
 656 familiaris *seq* dicto *canc* 657 nec pro certo *add int lin* 658 eam *add int lin* 669
 quam *seq* non *canc* 676 soror *ms* sor 388 statum *add* eius *canc* 690 seruat *corr* ser-
 uet 691 Item *praeit* signum *nov lin* 698 scilicet *praeit* sign *nov lin* 699 Item *praeit* sign
nov lin 700 Item *praeit* sign *nov lin* 707 Item *praeit* sign *nov lin* 708 adherent *ms* adher-
 rint 709 Item *praeit* sign *nov lin* 710 renovari *ms* reuonari *canc* 711 Item *praeit* sign
nov lin 715 Omnia *praeit* sign *nov lin* 716 Abiuro *praeit* sign *nov lin* 723 Item *praeit*
sign *nov lin* 729 Item *praeit* sign *nov lin* | promitto *ms* promito *seq* obedire et parere
 mandatis ecclesie *canc* 731 Item *praeit* sign *nov lin* 734 requisita *corr* requisitus 739
 dicti *corr* dictis

437 ,dictis': Aquest mot demostra que la present declaració no es troba en el lloc que inicialment li corresponia, perquè cap de les tres declaracions anteriors no fou feta davant bisbe i inquisidor, ans només davant l'inquisidor (líns. 4, 166, 244, 294 i 380); per tant, abans de la declaració de Na Geraldona Fuster del 28 de desembre del 1345, entre el 16 i el 28 de desembre havien declarat o s'havien pres resolucions entorn els ,peixos grossos', com la del 16 de desembre sobre els béns de Guilhem Escriba, incautats a la inquisició.

,episcopo et inquisitore': És la primera vegada que en les declaracions salvades apareix en el tribunal d'inquisició el bisbe de Barcelona, el qual, però no és anomenat, perquè segurament ja havia estat present en declaracions anteriors perdudes; és de doldre que no se'ns hagi conservat l'acta de la sessió, en la qual comparegué per primera vegada fra Bernat Oliver, però tot fa suposar que fou la del dia abans, 27 de desembre (si fou dia judicialment hàbil, essent festa d'un apòstol); ateses les dades que el procés ens ha conservat sembla que el bisbe assistí a sessions intencionadament escollides: fou present tant el 28 de desembre com l'endemà a les declaracions de les germanes Fuster i en canvi el mateix dia 29 ja no assistí a les de Francesca de Puigalt i de Maria Just; es presentà altre cop el dia 7 de gener de 1346 (1345) a les d'Eliscèn Vallès, Bonanata Torra i de la germana Bernada, qui sap si amb l'expectativa de treure'n informacions espectaculars. Però si la hipòtesi relativa a aquestes tres beguines només es basa en suposicions, sembla més sòlida la relativa a les germanes Fuster, en relació a les quals crec que la presència del bisbe en llurs declaracions respon a un interès indissimulable a conèixer directament les interioritats de la família Fuster i, sobretot, la personalitat del pare, Bernat Fuster; m'ho fa dir el detall de la presència ja citada de fra Bernat Oliver, el 29 de desembre de 1345, en la declaració de Guillemona Fuster i la seva absència de les altres dues, fetes el mateix dia. Fou també present, el 12 de gener del 1346 (1345) a les sessions d'abjuració i absolució de les dones encausades, car era necessària, per dret, la presència de bisbe i d'inquisidor a l'hora de dictar sentència (Constitució *Multorum quaerela* del Concili de Viena 1311-1312, recollida entre les *Clementinae*, lib. V, tit. III, cap I, 1: FRIEDBERG, II, 1181). Sobre el pas de Bernat Oliver per la Seu de Barcelona, cf. en primer lloc *Nomina et acta episcoporum Barcinonensium, binis libris comprehensa, atque ad historiae et chronologiae rationem revocata, auctore Matthaeo AYMERICH*, Barcelona, Joan Nadal 1760, 373-374; després, Sebastià PUIG I PUIG, *Episcopologio de la Sede Barcinonense* (Biblioteca Històrica de la Biblioteca Balmes, sèrie I, volum I), Barcelona 1929, 251-254. Una informació més general sobre la seva persona i obra es troba en Francisco CANTERA BURGOS, *El tratado "Contra cecitatem iudaeorum" de Bernardo Oliver*. Edición crítica y bio-bibliografía, Madrid-Barcelona 1965, en particular el capítol segon, on hom disposa de l'estudi fins ara més complet sobre les obres atribuïdes al nostre bisbe; recordem el seu *Exercitatori de la pensa a Déu*. Text i anotació per Pere BOHIGAS (Els nostres clàssics 22-23), Barcelona 1929, 288 pp. El text llatí original de l'obra fou publicat a base de la còpia d'El Escorial, b.III.3, ff. 1-28, per Benigno FERNÁNDEZ, *Excitatorium mentis in Deum*, Madrid 1911. XXXII i 232 pp.; hi ha traducció castellana medieval, publicada pel mateix autor, *Esperimento de la voluntad en Dios*, dins «La Ciudad de Dios», 69-72 (1906-1907). L'inquisidor, no cal dir-ho, és el que ja coneixem d'I, 4.

437-439 ,soror Geraldona Fustera': a diferència de la seva germana Guillemoneta (cf. VI, 751-752), Geraldona consta sempre ,soror'; havia, doncs, professat com a

terciària, extrem que consta tant en el procés com en el document del 25 d'agost de 1346, recollit en el capítol següent; tot fa suposar que era la més gran dels fills de frare Bernat Fuster romasos a Vilafranca, encara que fra Bernat Fuster, framenor, germà d'ella, podia haver estat l'hereu i el més gran. El seu nom fa pensar si no hauria estat un dels seus padrins (recordem que en aquell moment era costum al bisbat de Barcelona que tant els padrins com les padrines fossin dos, Cf. PERARNAU, *El procés*, nota 46), el també beguï de Vilafranca i, sembla, secretari d'Arnau de Vilanova, frare Gerald o Guerau Pere, sobre el qual vegeu PERARNAU, *L'"Alia..."*, en particular 88-89, nota 3, de la mateixa manera que el nom de la seva germana ens recorda que frare Guillem Martí, ministre dels terciaris de Barcelona (*ibid.*, 91-92, nota 1), era persona de confiança a casa dels Fuster (cf. més avall, línies 525, 539, 546, 595- 596, 630-631). La fesomia espiritual de Na Geraldona resulta ben dibuixada en les seves dues declaracions i sobretot en la segona, com la d'una fadrina remarcablement instruïda (cf. líns. 561-564), molt més coneixedora de les posicions mantingudes pel seu pare que no pas la seva germana i tan decidida a favor de les posicions de resistència ,espiritual', que no sols en coneixia la literatura clandestina, ans n'era anella transmissora. La seva primera declaració sembla tan presidida per la voluntat de despistar el tribunal, com la segona per la de dir-ho tot. Segurament és aquest el detall més difícil d'explicar en la seva actuació i el més discutible de la seva figura: la facilitat amb què, després d'haver ,resistit' en la declaració inicial, revelà en la següent tot allò que sabia, ni que fos incriminant el seu propi pare.

439 ,Thome de Bonuilà': Vegeu III, 381-382.

,Petri Andree': Apareix per primera vegada un membre no dominic del tribunal, però religiós: no és estrany que fos un augustinia, car el bisbe fra Bernat Oliver també n'era. A partir d'aquest moment formarà part del tribunal inquisitorial en totes les declaracions i actuacions que se'ns han conservat. El seu nom no m'és conegut per cap altra font.

447-448 ,fratrem Guillelmum Scribe': aquest personatge, fins ara, només ens és conegut per les declaracions femenines d'aquest procés. Tant els homes, les declaracions dels quals se'ns han conservat, com els autors actuals (POU I MARTÍ, MANSELLI) el desconeixen. Això no obstant, les dades d'aquest procés ens obliguen a reconèixer que era un personatge important en el beguinisme occitanocatalà i que, durant els anys que visqué a Vilafranca, fou el mentor de la facció ,espiritual' d'aquell grup de terciaris franciscans. La seva existència és confirmada pel document del 17 de desembre de 1345, el qual, dissortadament, no diu la raó per la qual el bisbe de Barcelona i l'inquisidor cobraren una certa quantitat, que Bernat de Corbins, de Vilafranca, havia rebut del nostre personatge; si fos en concepte de confiscació de béns, podríem deduir que era clergue, car altrament haurien anat a l'erari reial; però és possible que fossin en concepte de despeses del procés. El document esmentat ens permet d'afirmar que el nom de Guilhem Escriba ja resultava implicat en el procés inquisitorial abans del 17 de desembre (només el dia abans havia feta la seva segona declaració frare Ramon Cuch, sense que parlés de l'esmentat Escriba); per això sembla plausible la hipòtesi que el tribunal tenia notícia de les seves existència i vinculacions amb els Fuster per la declaració de frare Francesc Joan.

448 ,.VII. vel .VIII. anni': Hauria arribat, doncs, a Vilafranca l'any 1337 o el 1338, acompanyat de la seva germana Jacmeta. La grafia constant del nom de la germana, tant en el procés (VII, 903 i 979) com en el document del 17 de desembre de 1345 i d'altres elements de judici (cf. VIII, 1115-1119), condueixen a pensar que

procedia dels encontorns de Narbona. Frare Guilhem visqué a Vilafranca fins a la mort, sembla el 1342, fora d'alguna eixida, com és l'anada a Girona i a Castelló d'Empúries poc abans de morir (cf. VII, 890-892).

449-452 ‚fuit moratus... quinque annos’: Si visqué quatre o cinc anys en la casa que li llogà frare Bernat Fuster, em sembla que se'n pot deduir que hi visqué durant tot el temps de la seva estada a Vilafranca i que, per tant, el sintagma ‚aliquo tempore - un quant temps’ no s'ha d'entendre en el sentit d'una part del que Guilhem Escriba passà a Vilafranca, sinó en relació als records de Na Geraldona: en el conjunt del temps, al qual s'estenen els records de la testimoni, els anys que visqué Guillem Escriba en una casa llogada per Bernat Fuster és només una part, cinc anys. La paraula ‚hospicium’, equivalent contemporani a ‚hostal’ en tota l'àrea d'Occitània i de Catalunya, fa pensar en una casa completa, dins la qual hi podia haver diverses unitats, normalment entorn un pati o bé hort, tal com es pot deduir de la frase següent, treta d'un contracte de lloguer contemporani de Vilafranca del Penedès: «...quoddam hospicium, exceptis duabus domibus ipsius hospicii...» (Vilafranca del Penedès, Museu del Vi. *Protocolos. Mateu Moratones 1344*, 24 setembre. En el contracte acabat d'esmentar, el lloguer d'un ‚hospicium’ a Vilafranca per un any costava seixanta-cinc sous; precisaré que l'‚hospicium’ d'aquest contracte documentat havia de servir d'escola de gramàtica, i és normal que el preu fos més alt. Això no obstant, la distinció entre ‚domus’ i ‚hospicium’ sembla fluctuant, tal com demostren les frases que segueixen en la declaració.

452-454 ‚Infra... morabatur’: Les anades i vingudes entre les dues cases semblen fer suposar que no eren ni massa allunyades ni massa acostades (Guilhem Escriba només anava ‚algunes vegades’ a can Fuster, sense que consti cap retorn de visita per part de frare Bernat); sabem que aquest tenia drets senyorialls sobre unes cases del Carrer de Sant Julià, veí, com ja sabem, de les Cases dels Beguins; la notícia és treta d'un inventari fet a requesta de Maria, vídua de Bernat Pertxes, sobre els béns propietat de la seva filla Geraldona, menor d'edat, de la qual l'esmentada Maria era tudriu: «Item, quasdam domos cum pertinenciis suis in vicho vocato ‚de sent Julià’ et tenentur per fratrem Bernardum Fusterii sub censu duorum solidorum cum dimidio, et affrontant cum domibus Petri Milà» (MV, Arxiu Comunitat, *Registre de la cort del batlle Ferrer Oller 1325*, f.32r, anotació corresponent al dimarts, 26 de febrer de 1325 (1324). Però, si la situació jurídica d'aquelles cases no havia canviat, frare Bernat Fuster no les podia llogar, perquè havien estat per ell establertes en emfiteusi. Per això no puc dir que aquella fos la casa llogada a Guilhem Escriba.

458 ‚libros’: Vegeu més avall el text de les líns. 615-620 i VIII, 1122-1129. ‚Libros’ deu voler dir que no sempre llegia el mateix, car en tenia diversos i podia escollir. Aquell conjunt de llibres, que anaren de Vilafranca del Penedès a Girona i allí caigueren en mans de l'inquisidor, no sabem d'on venien i l'únic punt de referència conegut per mi en aquest moment és l'altre conjunt tret de Narbona i Besers per Pèire Trencavell i defensat per ell de les mans dels inquisidors jugant al gat i la rata d'una banda a l'altra del Rose entorn d'Avinyó i no puc deixar de preguntar-me (sense tenir cap resposta) si no eren els mateixos que després intentaríen de salvar-se a Vilafranca del Penedès. Què eren aquell conjunt de llibres: només un grapat de llibres heterogeni o era quelcom més, un conjunt d'obres de fra Pèire Joan que calia salvar a qualsevol cost perquè representaven la raó d'ésser del franciscanisme resistent en tant que definit per aquell teòleg? És una pregunta, de moment, sense resposta. Sobre els ‚altres llibres’ que podien més fàcilment trobar-se en les mans d'un ‚espiritual’, vegeu

PERARNAU, *L'Alia...*, 16, i recordem les dades d'I, 139-142, amb les respectives notes.

459-460 ‚sorore Maria’: S’ha d’identificar amb Maria Just, a la qual pertany la declaració VIII, 1197-1230.

460 ‚aliis’: Ni en aquesta declaració ni en la de l’endemà no serà més explícita pel que fa als noms de les persones aplegades a casa d’En Guilhem Escriba, a diferència de les aplegades a casa seva, sobre les quals hom pot veure les líns. 461-465 i 592-597. Pel que fa als assistents a les sessions de Guilhem Escriba, tampoc no són més explícites ni Francesca de Puigalt (VII, líns. 970-975) ni Maria Just (VIII, 1107-1111).

464 ‚Berengarii Bacella et Guillemone’: Vegeu més avall, líns. 595-597, la llista no gaire més extensa dels assistents en la segona declaració.

471-472 ‚in proprio nec in comuni’: Vegeu III, 388-389, i nota.

476 ‚sanctus homo’: Vegeu el resum relatiu a la fama de santedat de fra Pèire Joan, en MANSELLI, *Spirituali*, 35-39. La fama de santedat es traduí en dues manifestacions de tipus públic: la celebració litúrgicopopular entorn el seu sepulcre a Framenors de Narbona en l’aniversari del seu traspàs (14 de març) i l’àpat successiu amb molts convidats. En aquesta mateixa declaració trobarem testimoni dels dos extrems. Fixem-nos també en el detall que l’interès dels inquisidors en l’avaluació de la santedat de fra Pèire Joan per part dels beguins de Vilafranca només té sentit informatiu, car no es tradueix ni en l’al·lusió més mínima a aquest punt en les fórmules, en les quals el tribunal resumeix els càrrecs contra els encausats, que ja coneixem per la segona part de la declaració de frare Ramon Cuch (III, 385-399) i tornarem a trobar en l’abjuració conservada després de les declaracions de les quatre primeres dones, p. e., V, líns. 698-714. En canvi, fou un dels quatre punts d’acusació la fama de santedat dels ‚spirituals’ i beguins morts de resultes d’una condemnaçió inquisitorial, tal com hom pot veure al final dels dos llocs acabats d’esmentar.

482 ‚fiebat festum magnum’: Cal donar tota la força al pretèrit, perquè en realitat ja no es celebrava, des que l’any 1318: la Comunitat dels framenors ‚ortodoxos’ en destruï el sepulcre i féu desaparèixer les restes mortals de fra Pèire Joan; la decisió destructora fou segurament presa davant la magnitud del culte i veneració, que el poble manifestava envers les despulles d’aquella figura, dels quals trobem noves dades en aquesta mateixa declaració. L’havien fomentada els ‚spirituals’ franciscans, aprofitant la circumstància que, a fi de posar pau entre les dues configuracions de l’orde franciscà, Climent V féu atorgar als ‚spirituals’ els convents de Narbona, de Carcassona i de Besers (cf. MANSELLI, *Spirituali*, 110). La primera referència directa a aquella festa sembla ésser la de fra Angelo Clareno a set franciscans amics seus del centre d’Itàlia, datada el 3 d’abril de 1313 i publicada per Franz EHRLE, *Die Briefsammlung des fr. Angelus de Clarino*, dins «Archiv für Literatur- und Kirchengeschichte des Mittelalters», I (1885), 543-544, d’on la recollí CIRO DA PESARO, *Il Clareno (studio polemico)*, Macerata 1921, 392-393; la notícia que el cos de Fr. Pèire Joan fou tret del seu sepulcre de Narbona i amagat en lloc desconegut fins a l’any 1318, és de Bernat GUIU, *Practica inquisitionis*, 287; recordem també que, en començar el pontificat de Joan XXII, la Comunitat foragità els ‚spirituals’ dels tres convents esmentats. Aquesta precisió cronològica és d’interès per a la nostra narració, pel fet que tant Guilhem Escriba com Bernat Fuster semblen haver estat testimonis oculars del culte atribuït a fra Pèire Joan en el seu sepulcre de Narbona, i això ajuda a precisar l’edat i la cronologia dels dos personatges.

488-490 Vegeu més avall, V, líns. 610-614.

494 ,minister': La Regla del Terç Orde, aprovada per Nicolau IV en la butlla *Supra montem*, prohibia que aquest càrrec fos vitalici: «Nullus minister instituat ad vitam», *Bullarum, Diplomatum et Privilegiorum Sanctorum Romanorum Pontificum Taurinensis editio cura et studio Aloysii TOMASETTI*, IV, Torí 1859, 94. Tenint en compte aquesta indicació legal, sembla que el ,cum' inicial de la frase s'ha d'entendre i traduir per ,quan', no pas per ,com que'. Tinc la impressió que en començar aquest procés, Bernat Fuster segurament vivia encara (cf. III, lin. 316), però ja no era ell el ministre dels terciaris, ans frare Domènec Torrasa, que ocupa el lloc immediatament després de Bernat Fuster en III, 316-317; més encara, és Torrasa qui pren la iniciativa de denunciar frare Francesc Joan (II, 208-209). Recordem que Bernat Fuster havia fet testament el 6 de juny de 1345, cosa que sembla indicar un estat de salut preocupant, potser més per vellesa que per malaltia. I m'atreveixo a afirmar que tot fa la impressió que frare Bernat Fuster ja era mort quan la seva filla Geraldona féu aquesta declaració; els pertèrits perfectes ,...scivit...', repetits en les línies 533, 554, 642, i l'expressió ,in vita sua' (lín. 557-558) semblen indicar-ho. D'altra banda, les declaracions de les dones afirmen la presència o la visita de Guilhem Escriba a casa de frare Bernat Fuster, però mai que aquest darrer anés a casa d'aquell, cosa que obliga a preguntar-se si Bernat Fuster ja no es movia de casa durant el temps que Guilhem Escriba s'estigué a Vilafranca; sabem només que, durant algun espai de temps d'aquells anys fou ministre, tal com declararà Francesca de Puigalt (VII, líns. 990- 994).

496-497 Vegeu més avall, líns. 626-633.

496-499 ,bis... Maiori': Aquests dos viatges a Sant Pere de Montmajor s'han de col·locar, respectivament, abans i després del 1318; el primer sembla que coincidí amb els anys esplendorosos del culte a fra Pèire Joan en el seu sepulcre de Narbona, tal com demostra la narració dels detalls d'aquesta mateixa declaració (líns. 498-507), per tant entre els anys 1312-1318 (potser 1312-1316); col·locaria la segona visita en temps posterior a l'abril de 1327, data en la qual el seu fill homònim, el framenor fr. Bernat Fuster, arribà a Marsella i fou acompanyat pres a Avinyó, sotsmès a procés inquisitorial incoat dos anys abans a Mallorca; he estudiat la cronologia d'aquell procés en el meu *Una altra carta de Guiu Terrena sobre el procés inquisitorial contra el franciscà fra Bernat Fuster*, dins «Estudios Franciscanos», LXXXII (1981), 383-392. Montmajor pertanyia al bisbat d'Arles de Provença.

500-501 ,post primam vicem vel post secundam': les dades que hem recordat en les notes anteriors semblen conduir a la conclusió que fou després del primer viatge.

502 ,huic deponenti': Per tant, la testimoni ja era, almenys, adolescent entre l'any 1312 i el 1318 (o 1316).

510-512 ,dixit... Iohannis': Vegeu, en canvi, la correcció feta en la segona declaració, la de l'endemà, V, líns. 626-633.

513-517 Vegeu nota a III, líns. 400-403.

520 ,.XX. anni': Era, per tant, entorn del any 1325. Havia estat sotsmès a procés inquisitorial el maig del 1322 i, abjurades les anteriors creences errònies, n'havia eixit condemnat al Mur de Carcassona; MANSELLI, *Spirituali*, 203-205, ha analitzat amb un cert detall el resum de la seva confessió fet per l'inquisidor Bernat Guiu. Remarquem que les notícies vilafranquines que l'afecten no esmenten ni el procés ni la possible fuga del Mur. Cal suposar que en seria alliberat al cap de poc més d'un any, cosa que devia ésser normal, tal com hom pot veure, p. e., en DUVERNOY, *Le Registre*, I, 157, nota 9, i 221, nota 4, on dos condemnats al Mur (el primer amb la precisió de ,presó

perpètua'), de fet hi són del 8 de març de 1321 al 4 de juliol de 1322; en d'altres casos, l'estada podia ésser més llarga, p. e., del 8 de març del 1321 al 17 de gener de 1328, *ibid.*, I, 253, nota 35.

523 ,ad domum fratris Bernardi Fusterii': Fins ara no sé en quin indret de Vilafranca, era situada aquesta casa i m'he de limitar a donar dues referències, directa una, indirecta l'altra: la primera ens diu només que era prop d'allò que ara en diríem la bàscula pública i aleshores se'n deia el ,Pondus regale - el Pes del Rei'; el text diu així: «...inter que bona et iura (d'Alexandre Nicolau) esse dicuntur Pensum regale dicte ville et hospiciium, in quo regitur et in quo dicitur Petrum Terracie habitare, terminatum dictum hospiciium cum hospicio quod fuit (*add int lin*: Guillelmi Milani, quondam, et) hospicio, quod fuit Berengarii Bauleni et hospicio fratris Bernardi Fusterii, de tercio ordine beati Francisci...», ADB, NC, 10, f. 65, de 29 de gener de 1342 (1341); la indicació indirecta es troba en aquesta mateixa declaració, lín. 537: ,hora bene tarda et de nocte', fr. Pèire Fort feia el camí que separava la casa de Bernat Fuster de la dels beguins; sembla que aquesta indicació ens permet d'hipotitzar i àdhuc d'advertir que la casa de Bernat Fuster, com la dels beguins (cf. nota a I, 47-48), era fora o extramurs de Vilafranca, altrament hauria estat impossible de fer aquest desplaçament de nit sense ésser descobert, per la senzilla raó que normalment els portals devien ésser tancats o només oberts pel guarda. A base d'aquestes dues indicacions, crec que és possible de formular una hipòtesi: la casa de Bernat Fuster, amb un grup d'altres, es trobava fora de la muralla de Vilafranca, molt prop del portal per on entrava a la vila l'antic camí reial de Barcelona: sembla ésser l'indret on té més sentit el Pes del Rei, potser prop de l'actual confluència dels carrers de la Parellada, Santa Clara i Carretera de Barcelona. [El darrer document notarial del capítol següent afirma que féu testament el 8 de juny de 1345; i en cap dels casos, en què el seu nom surt en les declaracions no li és afegit el fatídic ,quondam'; hauria mort, doncs, després dels Reis del 1346 (1345)]; sobre el terciari Bernat Fuster, vegeu la nota a la línia 497.

525 ,frater Guillelmus Martini': Vegeu sobre aquest personatge les dades que en vaig poder aplegar en *L'Alia...*, 91; puc afegir que el 1332 (1331), ja havia estat substituït en el càrrec de ministre dels terciaris de Barcelona per fratre Pere Llancer, personatge fins ara desconegut; la dada es troba a l'ACB, *Notaris. Bernat Vilarrúbia. Testaments. 1300-1339*, f. 45r, del 18 de febrer de 1332 (1331); la dada de la lín. 595-596 ens certifica que encara era viu durant el temps d'estada de Guilhem Escriba a Vilafranca (1337-1342); pel que fa al nostre procés, no sols consta per la declaració de la Geraldona que ja era difunt, ans encara que, a diferència d'allò que s'esdevingué amb Guilhem Escriba, també mort, la inquisició no sentí cap atractiu envers la seva persona. Remarquem les dades sobre la seva presència a Vilafranca, tant en l'àpat del 14 de març (líns. 629-631), com entre les persones de confiança de Guilhem Escriba (lín. 595-596).

528 ,volebant eum capere': Aquesta dada obliga a plantejar-se, almenys, una pregunta: Què havia passat que hom el volgués agafar o que almenys ell s'ho temés? D'una banda, no sembla que s'hagués d'escapar (cf. lín. 520, nota), però de l'altra devia córrer en algun ambient beguí la versió que el convertia en l'Elias o l'Enoc del pròxim canvi d'època en la història salvífica de la humanitat (lín. 553-555). Vegeu la correcció en les líns. 634-642.

537 ,Hora bene tarda et de nocte': Vegeu nota a la lín. 523.

539 ,domum comunem': Vegeu nota a I, 47.

539-540 ‚fratrum de penitencia’: Aquesta és una de les denominacions oficials del terciaris: vegeu PERARNAU, *L'Alia...*, 126-127, i *Dos tratados*, 10-11.

541-543 El sentit de la pregunta és el de cercar elements de judici que permetessin d'incriminar Bernat Fuster pare com a ‚fautor hereticorum’; l'acusació de ‚receptator’ sembla ésser segura després de totes les informacions sobre les visites a casa seva per part de Guilhem Escriba i sobre l'estada de Pèire Fort.

544 ‚qui erant tunc temporis in predicta domo’: També aquesta pregunta sembla tenir un objectiu molt precís: conèixer possibles encobridors, a fi d'aclarir si també tenien d'altres responsabilitats

548-549 La notícia del segon empresonament de Pèire Fort a Avinyó, la de la seva supervivència fins aleshores, com, així mateix, el detall de també ésser viu i empresonat a Avinyó Pèire Trencavell (cf. líns. 622-623), eren desconegudes fins ara, àdhuc de l'especialista en els beguinatges provençals, Raoul Manselli, tal com hom pot veure en el seu *Spirituali*, on les notícies sobre aquests personatges s'estronequen entorn el 1325.

555-556 ‚Elias vel Enoch’: Sobre la tendència general dels grups ‚espirituals’ a veure les coses i les persones, revestides de categories teològiques, i en concret escatològiques, vegeu PERARNAU, *L'Alia...*, 20-21. Per a Joaquim de Fiore, el ‚nou’ profeta Elias, tot i arrelar en ple Vell Testament, iniciaria l'eclosió cap a una nova edat del món; més en general, era la personificació dels ‚viri spirituales’; per això, tot i referir-se a un altre context, és aplicable al nostre cas la formulació de Marjorie REEVES: «...to elevate a human being into the eschatological position of the... Elijah in this second coming, implied the initiation of a new ‚status’ of history», *The Influence*, 180. Però l'explicació que engloba els dos noms esmentats la trobo en la pseudoarnaldiana *Expositio super Apocalipsi*, potser d'Hug de Nevers (de Sant Victor de Marsella): llur funció era la d'encetar el tercer esdeveniment principal del sisè temps de l'Església amb llur predicació pública, blanc de la fúria destructora de l'Anticrist (ed. de Joaquim CARRERAS ARTAU, etc., Barcelona 1971, p. 135, líns. 132-141), el qual els matarà corporalment (p. 172, líns. 102-105), però la força de llur doctrina, sumada a la de llurs imitadors (p. 258, lín. 183) serà tan gran que, mort l'Anticrist, «consummabitur laus devotione perfecta, tam propter efficacissimam praedicationem Elie et Enoch, quam propter claritatem resurrectionis eorum» (p. 116, líns. 221-226). Em penso que la pregunta de l'inquisidor anava a descobrir si en els cercles beguins de Vilafranca del Penedès hom havia ‚teologitzat’ les persones de Pèire Fort i de Pèire Trencavell. La frase final del paràgraf sembla demostrar-ho.

559-561 ‚quandam... Iohannis’: A fi d'entendre el sentit de la pregunta i àdhuc la mena de literatura, de la qual es tracta, cal distingir entre obres anònimes i fulls voladors. La situació general de malfiança envers els ‚espirituals’ provocà la dissimulació d'autors i d'obres sota forma d'anonimat, àdhuc en els casos en què autor i títol eren coneguts, com és el d'Arnau de Vilanova (cf. PERARNAU, *Troballa*, 489-490); recordem els de poc posteriors tractats d'alquímia aixoplugats sota els noms de d'Arnau o de Ramon Llull. Més encara, causà l'aparició de literatura anònima de tota mena, de la qual, entre nosaltres segurament l'exemple més frapant és el conjunt d'obres anònimes del primitiu grup lul·lista valencià (1317-1338). Però, tant en un cas com en l'altre, es tractava d'obres destinades a la publicació i a expandir-se pels camins normals. En canvi, la literatura, a la qual es refereix la pregunta, era la clandestina en el més ple sentit de la paraula; tota la seva raó d'ésser responia a una situació, que feia impossible publicar-la: un canvi en el marc persecutori, una normalitza-

ció en les condicions de vida inutilitzava aquella literatura, fins al punt que la seva possible publicitat hauria obeït a objectius diversos dels que li eren propis i la feren néixer. En aquest moment m'és possible d'assenyalar un parell de mostres d'aquest gènere literari, ultra el *Martirologi beguí*, que ja coneixem (vegeu nota a I, 55): la *Confessio aliquorum pauperum tempore pape Iohannis*, salvada dins el *Processus factus tempore Innocentii pape VI*, i un escrit sense títol, que comença *Prima est sequi studium sancte orationis*, conté nou indicacions per al capteniment en els temps difícils i es podria intitular *Regulae novem pro tempore persecutionis*. En canvi, no veig que sigui pròpiament literatura clandestina el *Transitus sancti Patris* (cf. Bernat GUIU, *Practica*, 287), perquè és un text compost durant els anys 1312-1318 («... cuius sacratissimum corpus in Fratrum Minorum Narbone ecclesia in medio chori venerabiliter ,requiescit'») i estava destinat a ésser llegit públicament, qui sap si àdhuc com a lectura del segon nocturn de Matines; és innegable, certament, que, com tantes d'altres peces sorgides de manera normal, després es convertís en clandestina.

563-564 ,sciat melius legere': la manca de precisió no permet de solucionar el dubte de si aquest ,saber més de llegir' només es refereix a la llengua ,romanç' com en deien aleshores, o també a la llatina. Remarquem, només, dos extrems: primer, que havent ofert aquell text clandestí a frare Francesc Joan, ella ja el posseïa durant aquell mateix any 1345 (cf. II, 175-176); segon: que, com en d'altres ocasions, els inquisidors ja estaven assabentats del fet per la declaració del beguí que havia vingut d'Avinyó (cf. III, 300-302).

566-569 No tenim cap dada que ens permeti d'afirmar que entre els beguins de Vilafranca hi hagués hagut tractes en aquest sentit; sabem per la nota de les líns. 559-561 que existia literatura clandestina relativa a aquella situació i també ens consta que en algun altre cas hi hagué una recerca col·lectiva de respostes a possibles interrogatoris inquisitorials: Amada (Manselli llegeix ,Amata', *Spirituali*, 347 de l'índex, i ,Amada' a 180, nota 3), de Llimós confessà que «in quadam congregacione fuit cum multis aliis Begguinabus et duobus Begguinis, ubi fuerunt informate qualiter responderent, si contingeret eas interrogari», París, BN, *Collection Doat*, XXVIII, f.238r, text datat el primer de març de 1326; cal tenir present que és un resum (,extractio') per al consell inquisitorial i que, per tant, les declaracions podien haver estat anteriors (en el cas de Bernat Maurí, MANSELLI, *Spirituali*, 326-345), passà un any (19 maig 1326-12 maig 1327) des del primer interrogatori fins al moment en què hom lliurà còpia de les diverses declaracions de l'interessat al dominicà Joan des Prat, inquisidor del regne de França resident a Carcassona).

570-577 ,frater Bernardus Fusterii, frater minor': Només aquest procés i un document vilafranquí del 1325 saben que els dos Bernat Fuster són pare i fill; acabo d'aplegar tant la documentació ja coneguda com la nova sobre el procés inquisitorial contra el framenor vilafranquí Bernat Fuster en *Una altra carta de Guiu Terrena sobre el procés inquisitorial contra el franciscà fra Bernat Fuster*, dins «Estudios Franciscanos», LXXXII (1981), 383-392.

571 ,Franciscus Fusterii, secularis': Sembla ésser el fill petit del beguí fra Bernat Fuster; es casà (vegeu el document del 25 d'agost de 1346) i sembla que tingué fills, car en la inacabable llista dels ,scolares' tonsurats a Sant Francesc de Vilafranca el 14 de gener del 1342 (1341), figuren Francesc i Ramon Fuster, fills de Francesc Fuster (ADB, *Visit.*, 6, f.52v); tot i no ésser beguí, en un punt almenys sembla que es mantingué fidel als ideals de la família i és en la preocupació envers els pobres, car en diversos documents vilafranquins compareix (en companyia d'un altre cognom vila-

franquí lligat al grup dels beguins, el de Bernat Pelegrines, germà de la beguina Maria, no representada en el procés, però sí en altra documentació), com a acaptador i administrador del bací dels pobres vergonyants de la vila, p. e., en al manual notarial de Berenguer Mata (MV, *Protocolos. Berenguer Mata 1351*, anotació del 27 de setembre). Hi ha algun altre Francesc Fuster en la documentació barcelonina contemporània, p. e., un beneficiat del Pi a Barcelona, ordenat de diaca el 20 de març de 1344 (1343), ADB, *Ordinat*, 2, f. 136r, però no sembla que es puguin confondre.

575 ‚non erat in partibus istis’: Realment, si Pèire Fort aparegué per Vilafranca del Penedès l’any 1325 (cf. lín. 520-523), en aquella data el framenor Bernat Fuster era a Mallorca, sotsmès a procés inquisitorial; he exposat amb més detenció la cronologia d’aquell procés en l’article esmentat en la nota a les lín. 570-577.

582-584 En aquesta sessió del 29 de desembre de 1345 el tribunal fou solemne com mai; el bisbe i l’inquisidor ja els hem trobat en la sessió anterior, també el dominicà Tomàs de Bonvilà, ja conegut d’abans (III, lín. 382). Ara, però, compareixen cinc personatges nous (el tribunal, doncs, fou compost de vuit membres), un franciscà i quatre clergues del bisbat de Barcelona. Fra Arnau de Castlarí surt alguna vegada en la documentació barcelonina de l’època; les ocasions en què he trobat el seu nom, fora d’aquesta, són marmessories: el 13 de febrer de 1332 (1331) rebia 30 sous del testament de Francesca, muller de Guillem Llull (ACB, *Protocolos, Bernat Vilarrúbia. Testaments 1300-1339*, f. 111v); uns quants anys més tard el trobarem formant part de la marmessoria de Bernat de Montcada, amb data del 17 d’abril de 1343 (ADB, NC 11, ff. 82v-83r) i altre cop el 25 de setembre de 1344, *ibid.*, NC 12, f. 161r. Els quatre diocesans devien ésser reconeguts per llur perícia en qüestions jurídiques, car també foren consultats per l’inquisidor precedent, fra Bernat de Puigercós, abans de donar sentència en el procés contra els jueus Janto Almuli, la seva muller Jamila, i Jucef de Quatorze, el 8 o el 9 d’agost de 1342, PERARNAU, *Procés*, «Revista Catalana de Teologia», IV (1979), 333, nota 45, i pp. 343-346; l’única diferència és que en aquell ‚consilium’ foren també presents Pere Plana, aleshores oficial del bisbe de Barcelona, i Guerau Celorri, canonge de la Seu de Barcelona.

588 ‚Guillelmus Scribe’: Vegeu nota a lín. 447-448.

589 ‚Bernardi Fusterii’: vegeu les notes a les línies 494 i 523.

591-592 Vegeu les notes a I, 93-95, i a III, 388-389; cal remarcar la pràctica identitat verbal entre aquesta confessió de la Guillemona i la formulació de la primera de les quatre proposicions que, al cap de pocs dies, trobarem tant en l’abjuració proposada a les dones, com en la darrera sessió amb frare Ramon Cuch. Equivalia a acusar d’heretge a frare Guillem Escriba.

592-594 ‚consenciebat... deponens’: En la dialèctica del procés inquisitorial, aquesta declaració justificava que l’inquisidor apliqués a frare Bernat Fuster i a la seva filla gran les penes previstes per als ‚credentes’.

594-598 ‚Et quando... errore’: Aquesta declaració, si no es demostrava falsa, permetia als inquisidors de condemnar com a ‚credentes haereticorum’ tots els esmentats. Sobre Berenguer Bacella, vegeu II, en particular nota a la lín. 116; sobre Guillem Martí, vegeu nota a la línia 525 d’aquesta mateixa declaració; sobre Guillemona Fuster, vegeu nota a les línies 437-439 de la declaració present i tota la que ve; sobre Ramon Corretger, vegeu nota a I, 35, i sobretot a la línia 1231.

601-603 Aquesta declaració, amb les seves dues meitats, es reflecteix en la quarta de les proposicions elaborades pel tribunal com a resultat de tota la seva investigació (vegeu III, 400-403 i nota); la tornarem a trobar en l’abjuració (vegeu més avall, lín.

711-714); una declaració semblant es troba tant en boca de Guillemona Fuster (VI, líns. 762-764) com en la de Francesca de Puigalt (VII, líns. 1059- 1062). Però la segona part, relativa als qui els feren cremar, no es troba, d'entre les declaracions esmentades, en la de Guillemona Fuster; hi ha, però, una diferència considerable entre la declaració de la Geraldona («...male fecerant et erraverant...») i la formulació dels inquisidors («...sunt heretici et membra et officiales Antichristi»), diferència que sembla portar a la conclusió que hi hagué alguna altra font a l'hora de formular les acusacions concretes contra els beguins de Vilafranca del Penedès; hom pensa espontàniament en frare Francesc Joan, sense, però, descartar d'altres fonts possibles. Sobre la frase final de la formulació dels inquisidors, tan maximalista, diré que no es troba ni en la *Practica Inquisitionis* de Bernat Guiu (p. 271), ni en la *Confessio aliquorum pauperum tempore pape Iohannis* (vegeu més amunt, nota a les líns. 559-561); amb poques variants, totes dues fonts coincideixen en la sentència «qui eos condempnaverunt, dum in condempnacione pertinaciter stant, esse hereticos» (*Confessio*); vegeu una fórmula semblant en boca de Guilhem Domènec, en MANSELLI, *Spirituali*, 323, líns 29-31.

604-607 Remarquem, en relació a la frase final de la formulació dels inquisidors, que la testimoni no pot donar per cert ni que fos defensada per Guilhem Escriba, ni creguda pels seus oients; els inquisidors, en canvi, donen per segurs tots dos extrems.

610-611 ‚Maria et Francisca’: Són, respectivament, Maria Just(a), testimoni de la declaració VIII, i Francesca de Puigalt, protagonista de la VII.

613 ‚festum’: Vegeu nota a la lín. 482.

617-618 ‚Guillelmus Petri de Gerunda’: Estic segur que aquest personatge no s'ha d'identificar amb l'homònim, també del bisbat de Girona, sobre el qual he trobat la nota següent a l'ADB, NC 8, f. 119v, data del 19 d'abril de 1339: «...cum Guillelmus Petri (*add clericus tonsuratus*), de Castilione Impuriarum, teneretur captus sub compedibus in episcopali palacio Barchinone, eo quia est inculpatus de quibusdam vulneribus illatis in persona Francisci Cultellarii, de Villa Francha, nobilis vir dominus Rogerius Bernardi de Paylars, vicarius generalis dicti domini Episcopi, certificatus prius quod dictus vulneratus erat desuspicatus et quod non timebat mortem ratione ditorum vulnerum, concessit dictum Guillelmum Petri tradere manuleute sub isto pacto, quod dictus Guillelmus non exeat nec exire audeat civitatem Barchinone suis pedibus vel alienis. Et manulevaverunt eum Jacobus Sabateri et Simon de Castro Arnaldi, cives Barchinone, et uterque eorum in solidum pro toto...: Testes, nobilis fr. Raimundus de Impuriis et fr. Simon de Castro Arnaldi, de ordine Hospitalis». De més a més, sembla que les dades objectives, si són segures, no permeten la identificació del nostre personatge amb l'homònim, que també apareix en l'ADB, NC 10, f. 16v, el 18 de setembre de 1341: «Clamosa et frequens ad nos perduxit insinuacio quod Guillelmus de Petra, clericus tonsuratus de Barchinona, multa gravia et enormia comisit crimina et excessus; nosque de eis omnimodam veritatem inquiri velimus...», diu el bisbe Ferrer d'Abella al seu oficial Pere Plana, en encarregar-li la investigació sobre les acusacions. No semblen ésser el mateix personatge, perquè no és fàcil que un clergue del bisbat de Girona, amb el precedent de l'estada ‚captus et compeditus’ en la presó episcopal de Barcelona el 1339, un any i mig després ja fos clergue de Barcelona; d'altra banda, el testimoniatge tant de Geraldona Fuster com el de Maria Just(a) (VIII, líns. 1122-1126) el fan de Girona el 1342, data de la mort de Guilhem Escriba (vegeu nota a la lín. 447), més encara, Maria Just(a) precisa, ‚clericus de Gerunda’ (líns. 1125-1126). El noble Roger Bernat de Pallars era vicari general però només ‚in temporalibus’ del seu parent, Ferrer d'Abella, bisbe de Barcelona:

nomenament, 26 de gener 1339, a ADB, NC 8, f. 92r. La vinculació entre Guilhem Escriba i el dit Guillemus Petri gironí dóna una dimensió nova a la presència del primer a Castelló d'Empúries, tal com certifica Francesca de Puigalt en la declaració seva, lín. 920-924. Sobre aquests contactes em permeto de remetre al meu *Noves dades sobre beguins de Girona*, dins «Annals de l'Institut d'Estudis Gironins», XXV-I (1979-1980 = Homenatge a Lluís Batlle i Prats), 241-243.

618 ‚plures libros’: vegeu VIII, lín. 1123-1125.

623-624 ‚fratrem Petrum Fortis et fratrem Petrum Tranquivilli’: Sobre Pèire Fort vegeu nota a les lín. 520. Sobre Pere Trencavell (cognom que en les transcripcions de la *Collection Doat* és escrit Trencavelli) hi ha una gran quantitat de notícies en MANSELLI, *Spirituali*, el qual, però, perd la pista tant d'aquest important personatge com de la seva filla l'any 1327, en passar de les mans de l'inquisidor de Provença, Miquel Monjo, a les de l'inquisidor del reialme de França amb seu a Carcassona, Jean Du Prat, p. 255: «Dopo questa notizia nulla più sappiamo di loro»; la grafia del cognom esmentat en llatí es troba *ibid.*, 334, lín. 8, 13-14, 19 i 23. La notícia, doncs, de la nostra font és una novetat absoluta. En acabar l'any 1345 seguia a la presó papal d'Avinyó, cal suposar la pròpia del palau papal, inaugurada el 1328 d'acord amb les dades de K. H. SCHÄFER, *Die Ausgaben der apostolischen Kammer unter Johann XXII. Nebst den Jahresbilanzen von 1316-1375* (Vatikanische Quellen zur Geschichte der Päpstlichen Hof- und Finanzverwaltung 1316-1378, II), Paderborn 1911, 511 (només del 16 de setembre 1328 ençà l'escarceller Arnau Barte és qualificat de «custodem carceris hospicii papalis Avenionen.»; abans era de l'«hospicii episcopalis», tot i que els presos fossin del papa).

625 ‚boni homines’: Vegeu nota a I, 20 i 80.

627 ‚festum’: Vegeu nota a lín. 482.

630-631 ‚Berengarium Bacella’: Vegeu nota a II, 166.

‚Guillelmum Scribe’: Vegeu la nota a les lín. de V, 447-448.

‚Guillelmum Martini’: Vegeu nota a lín. 525.

‚Raymundum Correger’: Vegeu nota a I, 37.

632 ‚sanctum hominem’: Vegeu nota a lín. 475.

635-636 ‚quando venit ad domum patris sui’: Vegeu lín. 520-528, amb les notes corresponents.

638 ‚illius fratris’: És frare Guillem Martí, antic ministre dels beguins de Barcelona, cf. lín. 650; vegeu sobre aquest personatge la nota a la línia 525.

646 ‚bonum hominem’: Vegeu nota a I, 20 i 80.

650 ‚Guillelmus Martini’: Vegeu nota a lín 525 i 630-631.

655 ‚Na Sibília Barrada, monialis de Joncheriis’: Aquesta dada sembla important no sols per allò que diu, ans sobretot per allò que no diu. La seva part negativa és aquesta: per allò que en sap Geraldona Fuster, les vinculacions de frare Guilhem Escriba amb Barcelona, no afectaven els terciaris o beguins que seguia havent-hi a la ciutat; això mateix es pot dir d'una altra manera: Sempre atenet a les notícies donades per la testimoni, Guilhem Escriba no hauria trobat en el beguinatge barceloní el grup d'oients que trobà a Vilafranca i que coneixem per la declaració que ens ocupa, lín. 462-465 i 592-597. En canvi, Geraldona Fuster coneixia una vinculació a través de la monja esmentada del Monestir de Jonqueres; en el moment d'escriure aquesta nota no tinc cap altra notícia sobre Na Sibil·la Barrada; conec una llista de les monges de Jonqueres, on el seu nom no consta; és a l'ADB, *Visit.*, 3, f. 100r-v; tampoc no figura en la llista que dóna Josep BAUCELLS I REIG, *Els monestirs del bisbat de Barcelona*

durant el pontificat de Ponç de Gualba, dins «II Col·loqui d'Història del Monaquisme Català. Sant Joan de les Abadesses 1970» (Scriptorium Populeti, 7) I, Poblet 1972, 133. Cal remarcar que aquesta declaració relativa a la monja de Jonqueres cridà l'atenció d'un dels jutges, tal com ja hem indicat en l'aparat crític: ‚Contra Na Sibília Barrada’. No puc dir si aquesta nota marginal tingué o no conseqüències ni si provocà alguna investigació a càrrec de la denunciada.

663 ‚Episcopo et inquisitore’: Vegeu nota a la lín. 437, pel que fa al bisbe; pel que fa a l’inquisidor, vegeu nota a I, 4.

664 ‚Petro Benedicti’: A diferència de la sessió del 29 de desembre 1345, en la qual la germana Geraldona Fuster declarà tot allò que sabia, i en la qual ja he remarcat que el tribunal fou més important i nombrós que normalment (vegeu líns. 580-585 i nota a les lín. 582-584), en aquesta del 12 de gener de 1346 (1345), el tribunal es tornà a reduir: hi mancà representant de l’orde de sant Francesc (en la sessió reportada en les línies anteriors, per vegada única havia estat present fra Arnau de Castlarí); no hi hagué cap dels quatre prohoms de l’església de Barcelona que formaren part del tribunal en aquella ocasió (Bernat Llull, Francesc des Puig, Bernat Rovira i Guillem Pere Pallarès); òdhuc el representant dominic és nou; només ens és conegut l’augustinia Pere Andreu, membre del tribunal en la sessió del 28 de desembre (vegeu les línies 438-440 d’aquesta mateixa declaració amb la nota a la línia 439).

665 ‚Guillelmo de Bonuilà’: Compareix ara per primera vegada, però el tornarem a trobar com a membre del tribunal que aquell mateix dia rebé dues altres abjuracions, la de Guillemona Fuster (VI, lín. 797-800) i la de Francesca de Puigalt (VII, 1012-1015); en canvi, fou absent de la darrera abjuració, la de Maria Just(a), i absolgué la germana Eliscèn Valles (X, 1250) i la germana Bernada (XI, 1268-1269). Cal suposar que era germà del també dominic Tomàs de Bonuilà (vegeu nota a III, 381-382).

{VI}

Ff. 23^r-25^v

DEPOSICIO GUILLEMONE FUSTERA

Die iouis, .iiii^o. kalendas ianuarii anno predicto, coram dictis 750
 dominis Episcopo et inquisitore, comparuit in iudicio Guillemona
 Fustera, presentibus venerabilibus viris dominis Bernardo Lulli,
 decretorum doctore, archidiacono de Mari, Francisco de Podio, decre-
 torum doctore, Bernardo Rouira et Guillelmo Petri Pallaresii, cano- 755
 nicis Barchinone, et fratre Thoma de Bonuilà, de ordine Predicato-
 rum, et me, notario predicto: que iurauit ad sancta .iiii^{or}. Dei ewan-
 gelia corporaliter a se tacta, tam de se quam de aliis dicere veritatem.

Que interrogata dixit quod aliquando fuit in domo fratris Guil-
 lelmi Scribe et audiebat eum legentem in libris fratris Petri Iohannis,
 qui inter alia comendabat multum paupertatem in generali, sed non 760
 recolit, vt dixit, quod audiuerit dici aliquid in speciali de paupertate
 Christi et apostolorum. Dixit eciam quod audiuit eum comendantem
 illos, qui fuerant combusti propter paupertatem Christi, Narbone et
 in quibusdam aliis locis, dicens quod erant boni et sancti homines.

Dixit eciam quod in domo fratris Bernardi Fusterii, patris huius 765
 deponentis, semel in anno, vna die de qua non recolit, sed bene reco-
 lit quod erat in .xl^a., fiebat festum de fratre Petro Iohannis, in quo festo
 pater suus inuitabat multas personas, inter quas erant frater Guillel-
 mus Scribe, frater Berengarius Bacella, Raymundus Corregerii et frater 770
 Guillelmus Martini, et ibi, ante prandium et post prandium,
 legebantur diuerse [f. 23v] scripture per fratrem Guillelmum Scribe,
 predictis fratribus supranominatis presentibus et audientibus, vbi
 eciam simul cum predictis erant presentes et audientes hec deponens
 et soror Geraldona, germana sua, et soror Maria Iusta, et ibi comen- 775
 dabatur multum frater Petrus Iohannis, et ad laudem eius legebatur
 de *Vita* eius et morte et quod faciebat miracula et ad sepulcrum eius
 aportabantur multe ymagines cere in testimonium miraculorum suo-
 rum. Et omnia hec credebant hec deponens et, iudicio suo, vt poterat
 perpendere per verba et alia signa, ita credebat pater huius depon- 780
 entis et omnes alii fratres superius nominati. Dixit eciam hec depo-
 nens quod ipsa et soror sua Geraldona et vna ancilla greca, que mor-
 tua, captiua patris earum, parabant cibum in dicto conuiuio festi pre-
 dicti fratris Petri Iohannis.

Dixit eciam interrogata quod ipsa vidit in domo patris sui pre- 785
 dicti quendam hominem, qui vocabatur frater Petrus Fortis, qui ste-
 tit multis diebus in domo patris sui, de die absconsus in quadam
 domo propter timorem, vbi pater suus predictus prouidebat sibi ali-
 quando de cibo. Et qualibet nocte, hora tarda, ibat ad iacendum ad

790 domum comunem beguinorum et mane ante diem redibat ad domum patris huius deponentis, vbi stabat occultus per totam diem.

Interrogata de quo [f. 24r] timebat et quare stabat ita absconsus per totam diem, dixit se nescire, quia nec interrogauit de causa nec fuit sibi dicta.

De aliis multis interrogata singillatim, dixit se nescire.

* * *

795 Die iouis, que fuit pridie idus ianuarii anno predicto, coram dic-
tis dominis Episcopo et inquisitore, comparuit in iudicio predicta
Guillemona Fustera, presentibus venerabilibus Petro Benedicti, offi-
ciali Barchinone, licenciato in *Decretis*, Guillelmo de Bonuilà, de ordi-
ne Predicatorum, et fratre Petro Andree, de ordine Augustinorum, et
800 me notario supradicto.

Et fuit interrogata sub virtute iam prestiti iuramenti, si scit vel recordata est aliqua alia tam de se quam de aliis, quam deposuerit, et dixit quod non.

805 Post hec uero, dicta Guillemona, constituta ut premititur in iudi-
cio coram dominis episcopo et inquisitore predictis, presentibus reli-
giosis supradictis et me, notario predicto, sacrosanctis ewangeliiis
positis coram ipsa et manu sua tactis, flexis genibus abiurauit, ut
sequitur:

810 «Ego Guillemona Fustera, de tertia regula, habitatrix Ville fran-
che Penitensis, in iudicio constituta coram vobis, reuerendo domino
fratre Bernardo, diuina prouidencia Barchinone episcopo, et venera-
bili Guillelmo Costa, de ordine Predicatorum, inquisitore heretice
prauitatis in regnis et terris illustrissimi domini regis Aragonum,
815 sacrosanctis Dei ewangeliiis coram me [f. 24v] positis et meis mani-
bus tactis, abiuro penitus et renego omnem heresim extollentem se
aduersus fidem catholicam domini nostri Ihesu Christi et sancte
Romane Ecclesie; et specialiter et expresse abiuro omnes oppiniones
erroneas, tam scismaticas quam hereticas, extollentes se aduersus
sanctam Romanam Ecclesiam et apostolicam sedem et primatum
820 eius, aut contra potestatem domini Pape, vicarii domini nostri Ihesu
Christi, aut contra statum seu potestatem prelatorum et clauis Eccle-
sie sancte, necnon contra sanam doctrinam Scripture Sacre, quam
Romana Ecclesia seruat et docet.

825 «Item, corde credo et ore confiteor unam esse sanctam Ecclesiam
catholicam, cui in presenti presidet sanctissimus pater dominus Cle-
mens papa .VI^{us}, extra cuius Ecclesie fidem et obedienciam non est
salus. Item, reuoco et abiuro omnia illa, in quibus aliquis error aut

falsa opinio, aut doctrina erronea esse dinoscitur aut deprehenditur quoquo modo. Et specialiter et expresse reuoco et abiuro id quod dixeram me credere et tenere et eciam alia, de quibus sum habita suspecta, scilicet, quod Christus et apostoli nichil habuerunt in proprio nec in communi; item, quod Decretalis facta in contrarium erat falsa et iniqua, quia condempnauit vitam Christi et apostolorum. Item, quod dominus papa Iohannes papa .XXII^{us}. faciendo illam decretalem de proprio et comuni errauerat et fuerat factus hereticus et perdidit potestatem papalem, et cardinales dicte decretali consencientes fuerunt et sunt heretici et perdidit potestatem eligendi papam, quare ex tunc Ecclesia Romana vaccauit et vaccat et est sine capite. Item, quod prelati Ecclesie predicte decretali consencientes et non contradicentes sunt heretici, et omnes alii qui predicte decretali adherent. Et quod nullus potest saluari qui credit contenta in decretali predicta. Item, quod Ecclesia Romana est illa Babilonia, magna meretrix, que debet destrui et renouari per beguinos, qui predictos errores credunt et tenent. Item, quod beguini et alii, qui propter predictos errores sunt combusti, sunt [f. 25r] salvi et martires; et quod illi prelati et inquisitores, qui eos persequantur et tradiderunt eos curie seculari, sunt heretici et ministri et officiales Antichristi.

«Omnia predicta, et singula in speciali, tanquam falsa et heretica, et omnem aliam heresim abiuro et detestor et renego; et confiteor me tenere et credere modo et deinceps totum oppositum predictorum errorum et omnium aliorum. Et in hiis et in omnibus aliis conformo me sancte Romane Ecclesie, cui de presenti presidet sanctissimus pater dominus Clemens papa .VI^{us}. Abiuro eciam omnem fauorem seu fautoriam, et receptacionem, defensionem et participacionem ipsorum, sub pena que de iure debetur relapsis in heresim in iudicio abiuratum. Item, iuro atque promito me pro posse meo persequi et detegere, seu reuelare et facere capi et reddi inquisitoribus heretice prauitatis, hereticos cuiuscumque secte dampnate, et specialiter secte predicte, credentes et fautores et receptatores ac defensores eorum, et illos eciam quos scirem uel crederem pro facto heresis fugitios et quemlibet predictorum et eciam nuncios eorum quandocumque uel ubicumque scirem esse predictos uel aliquem predictorum. Item, iuro et promito me tenere et seruare ac defendere fidem catholicam, quam Romana Ecclesia predicat et obseruat. Item, iuro et promito obedire et parere mandatis Ecclesie et inquisitorum, et venire ad diem et ad dies coram ipsis vel eorum locatenentibus quandocumque et quocienscunque fuero requisita ab eis, per nuncium uel per literam uel alias, et nunquam fugere nec me contumaciter et scienter absentare. Et suscipere et pro posse meo complere penam seu penitentiam quam mihi duxerint iniungenda. Et ad hec obliigo me et omnia bona mea ubique sint, habita et habenda.»

Qua abiuracione facta, dicti dominus Episcopus et inquisitor
 licenciauuerunt predictam Guillemonam Fustera, quod possit redire et
 redeat [f. 25v] ad Villam francham. Et impensa prius per ipsos domi-
 875 nos Episcopum et inquisitorem absolucione dicte Guillemona Fuste-
 ra a sentenciis et vinculis excomuniois, quibus erat ligata a canoni-
 bus propter illa, que confessa fuerat in iudicio coram ipsis, mandaue-
 runt et iniunxerunt sibi quod non exeat suis pedibus uel alienis
 Villam francham seu terminos eius, donec per ipsos dominos Episco-
 880 pum et inquisitorem, imposita sibi fuerit pena seu penitencia, quam
 sibi duxerint iniungendam seu eciam imponendam.

750 die *praeit eadem canc* 762-763 *in mg al man* Contra Guillelmum Scribe 763
 Christi *seq* qui dice *canc* 765 fratris *seq f canc* 771 *scripture seq* inter quas *canc* 778
 deponens *seq* et pater *canc* 782 cibum *seq d canc* 787 domo *seq* et pater *canc* 790
 patris *add int lin* 795 *predicta seq* soror *canc* 800 *supradicto seq C canc* 804 *dicta*
seq soror canc | Guillelmona *corr* Geraldona 809 Ego *seq soror canc* 816 *adversus*
ad- int lin 823 *seruat corr* *seruet* 824 *Item praeit signum nov lin* 831 *scilicet praeit*
signum nov lin 833 *Item praeit signum nov lin* 839 *Item praeit signum nov lin* 842 *Item*
praeit signum nov lin 844 *Item praeit signum nov lin* 848 *Omnia praeit signum nov lin* 853
 Abiuro *praeit signum nov lin* 856 *Item praeit signum nov lin* 862 *Item praeit signum nov*
lin 864 *Item praeit signum nov lin*

751 ,episcopo et inquisitore': Vegeu nota a V, lín. 437-439.

751-752 ,Guillemona Fustera': era filla de frare Bernat Fuster, tal com ella
 mateixa repetirà diverses vegades en el curs de la seva declaració; era, doncs, germa-
 na de Geraldona Fuster; he fet alguna comparació entre les dues germanes en la nota
 a V, líns. 437-439; Guillemona (a la qual hom alguna vegada aplica el diminutiu de
 segon grau, Guillemoneta, V, 464), no havia professat fins aleshores en el terç orde i
 per això el seu nom compareix en aquest procés amb la qualificació de ,soror' ratlla-
 da, tal com demostra l'aparat crític a aquestes línies. Si per les qualitats humanes la
 seva personalitat sembla més apagada que la de la seva germana, la seva fesomia espi-
 ritual és la d'una fadrina que, tot i no formar part oficialment del grup beguí, en com-
 parteix les tesis, ni que només fos perquè eren les del seu ambient familiar i tota la
 declaració actual n'és prova. D'altra banda, la seva germana Geraldona ja havia declar-
 rat que també la Guillemoneta, com els altres assistents a les seves explicacions, es
 creia els ,errors' que els exposava frare Guilhem Escriba (V, lín. 594-598).

752-756 La composició del tribunal el fa pràcticament idèntic al que ja hem tro-
 bat en V, líns. 580-585, del mateix dia; per això remeto a la nota sobre aquelles línies.
 Hi ha, però, alguna variant, com és ara l'absència del framenor Arnau de Castlarí del
 tribunal que escoltaria la declaració de la Guillemoneta, absència que hom no sap si
 fou real o atribuïble a alguna badada del copista, car sembla que la darrera declaració
 de la Geraldona Fuster i la primera de la Guillemoneta foren fetes en la mateixa ses-
 sió del tribunal. Una altra variant, aquesta només verbal, afecta Bernat Lull, el qual

ací consta ,decretorum doctor': sabem que havia estudiat a Bolonya, dada que hom pot trobar en el meu *L'Ordinatio Studii Barchinone et rectoris eiusdem* del bisbe Ponç de Gualba, dins «Revista Catalana de Teologia», II (1977), 19, nota 98.

758-759 ,fratris Guillelmi Scribe': Vegeu nota a V, lín. 447- 448.

760-762 Sembla remarcable la poca precisió en aquest record dels ensenyaments de Guilhem Escriba; potser l'explicació rau en el fet que, essent molt jove i no essent (encara) terciària, aquesta qüestió no suscitava l'interès personal de la depositant; hom pot comparar aquest record amb el de la seva germana en V, líns. 588-590.

764 ,...boni et sancti homines': Una cosa semblant s'esdevé amb la declaració relativa a les víctimes de la Inquisició per temes de pobresa, sobre les quals només recorda la qualificació d',homes bons i sants'; el judici, en canvi, que en recorda la Geraldona fa referència a l'acte de llur execució: «... qui fuerunt combusti propter predictum errorem sunt salvi et fuerunt martires Ihesu Christi» (V, líns. 600-602). També manca qualsevol judici sobre llurs jutges.

765 ,in domo fratris Bernardi Fusterii': La nota a les línies 449-452 conté la frase d'un contracte notarial de lloguer del 24 de setembre del 1344, que, filant prim, distingeix entre l',hospicium' (un conjunt) i la ,domus' (una part); les fadrines Fuster no parlaven a tall de notari i empraven indistintament els dos mots amb el mateix significat; o potser més ben formulat, deien en català ,casa' o ,hostal', i l'escrivà del tribunal, no havent-hi repercussions contractuals, traduïa a la seva manera. Cal tenir-ho en compte a l'hora d'avaluar les diferències entre les dites dues expressions, ,domus' i ,hospicium' en parlar de Guilhem Escriba (V, lín. 450), el qual vivia en el seu ,hospicium', llogat a frare Bernat Fuster; pel que fa, en canvi, al sentit de ,domus' en el nostre context, vegeu nota a les línies 786-788 d'aquesta declaració. Sobre la ubicació de la casa de Bernat Fuster, vegeu nota a V, lín. 523. Les dades sobre la festa a honor de fra Pèire Joan celebrada a can Bernat Fuster ens permeten de treure alguna altra conclusió. Si hom les compara amb les descripcions de la mateixa festa a casa de Guilhem Escriba, s'adonarà que aquestes darreres insistien en un detall: «illa die vacabant ab omni opere servili» (V, lín. 614), extrem repetit per Francesca de Puigalt (VII, lín. 980) i per Maria Just(a) (VIII, líns. 1116-1117), que, en canvi, no figura en aquelles. Crec que el fet té una explicació coherent: l'abstenció de treball servil era un detall significatiu en el cas de la festa a casa de Guilhem Escriba i no en la de Bernat Fuster, perquè aquella es celebrava en dia feiner, més ben dit, el mateix dia 14 de març, i aquesta el diumenge sobre; la primera es limitava a les persones que conviuen amb ell (V, líns. 613-615), la de can Fuster, en canvi, era més pública (sense que m'atreveixi a dir que hi assistien tots els beguins de Vilafranca). Una altra deducció: si Guilhem Escriba hagués estat clergue, el fet de no treballar les persones de casa seva hauria estat més dissimulat. Una cosa, però, em sembla indiscutible: almenys durant els anys d'estada de Guilhem Escriba a Vilafranca del Penedès, hom celebrà en aquesta població no menys de dues festes anyals a honor de fra Pèire Joan; sobre el significat de la celebració esmentada, vegeu les notes a V, líns. 476 i 482.

768 ,moltes persones': La germana Geraldona coincideix en la quantificació dels assistents. ,multos fratres': Vegeu lín. 629: igual com en els altres casos, Guillemo-neta és menys precisa: ,persones', en comptes de ,germans/fratres' o ,beguins'.

768-770 Els quatre noms coincideixen amb els esmentats per Geraldona Fuster (V, líns. 629-631); és divers, en canvi, l'ordre de col·locació: qui sap si la diferència en la col·locació correspon a la diferència jeràrquica, vistes les persones des de dins la comunitat beguina (Geraldona) o des de fora (Guillemo-neta).

770-771 La frase conté dos detalls que només es troben en aquesta declaració: les lectures es feien tant abans com havent dinat; el lector era Guillem Escriba, també a casa de Bernat Fuster; un detall, aquest, almenys d'una funció reconeguda al beguï occità, d'acord amb la seva superioritat cultural damunt els beguïns de Vilafranca, si ja no comportava algun altre reconeixement de superioritat. Amb tota seguretat podem endevinar que un dels escrits que hom llegia en aquella ocasió era el *Transitus sancti Patris* i algun dels llibres de fra Pèire Joan en llengua vernacle (cf. nota a I, lín. 14, i lín. 274).

775-778 El record de Guillemona Fuster sobre les lectures d'aquella celebració sembla encaixar amb l'esmentat *Transitus sancti Patris*, tot seguit completat amb la narració dels fets meravellosos, que s'estaven produint o s'havien produït entorn el seu sepulcre, és a dir, dels 'miracles', com en qualsevol altre santuari important; però hom es pot preguntar si aquesta *Legenda* no tingué una redacció, diguem-ne definitiva, després de la destrucció del sepulcre l'any 1318 (cf. nota a V, lín. 483).

778-780 Fa la impressió que aquesta precisió respon a una pregunta del tribunal; era la base per a la qualificació com a 'credens'; això no obstant, tal com ja hem dit (cf. nota a V, 475), els jutges no feren cap acusació relativa al culte a fra Pèire Joan; era aigua passada feia molt de temps.

781 'una ancilla greca': També aquesta és una notícia ben significativa, que només es troba ací: ara en diríem un signe extern de riquesa, car, suposant que els Fuster només tinguessin una esclava grega per raons estrictament de treball, només famílies considerablement benestants es podien permetre un esclau o esclava. Tan remarcable com el record de l'esclava grega, ja difunta, és la manca de referència a la mare, més frapant si hom recorda que una vegada acompanyà el marit en peregrinació a Sant Pèire de Montmajor (i al sepulcre de fra Pèire Joan, cal suposar, encara que davant el tribunal hom s'ho calli); vegeu nota a V, 497-500. Pel que fa als preus d'esclaus en un ambient similar contemporani, vegeu Eufemià FORT I COGUL, *La vida en una vila del Camp de Tarragona en el segle XIV* (Episodis de la Història, 61), Barcelona, 1964, 42; la vila és la Selva del Camp.

785 'Petrus Fortis': Vegeu les notícies que en dona Geraldona Fuster en la seva declaració (V, líns. 520-528, 573-575, 634-652) i les notes a les línies 520 i 523.

786-788 'in quadam domo': aquesta frase ens proporciona un detall sobre l',hospicium' de frare Bernat Fuster: no era un edifici únic, ans un casal amb cos principal, la 'domus' pròpiament dita de l'amo i de la seva família, i d'altres edificis secundaris, disposats entorn d'una àrea, possiblement rectangular, destinada a pati o qui sap si a hort o a era. Pèire Fort s'hauria allotjat durant el dia no en l'edifici principal, ans en algun dels secundaris, cobert o pallissa. Vegeu la nota a la lín. 765.

795-800 Sobre aquesta sessió del tribunal, 12 gener 1346 (1345), vegeu nota a V, 664 i 665.

[VII]

Ff. 27^r-31^r

DEPOSICIO SORORIS FRANCISCE DE PUYALT

Die iouis, que fuit .iiii^o. kalendas ianuarii anno predicto, coram dicto domino inquisitore, comparuit in iudicio soror Francisca de Puyalt, de tercia regula, presentibus fratre Thoma de Bonuilà, de ordine Predicatorum, et fratre Petro Andree, de ordine Augustinorum, et me, notario supradicto. Et iurauit ad sancta .iiii^o. Dei ewangelia corporaliter a se tacta, dicere ueritatem tam de se quam de aliis. 885

Que interrogata per iuramentum respondit quod est oriunda de Rossilione, de castro uocato Argilers, et bene sunt .iii. anni elapsi, de consilio fratris Guillelmi Scribe, quondam, venit apud Villam francham, ubi ex tunc fuit morata continue vsque modo. 890

Interrogata qua de causa dictus frater Guillelmus Scribe consuluit sibi ut ueniret apud Villam francham, respondit quod dictus frater Guillelmus causam sibi non expressit quare fecit eam venire ad dictum locum, sed soror Maria Iusta, de dicta regula, dixit huic deponenti, quod causa propter quam dictus frater Guillelmus fecit eam venire ad dictum locum fuit ut mendicaret panem per Villam et uiueret cum dicto fratre Guillelmo et cum quadam sorore sua, que tunc erat in Villa francha, eam associando. 895 900

Dixit etiam interrogata quod quando fuit in Villa francha stetit et fuit morata quasi per medium annum simul in eadem domo cum dicto fratre Guillelmo et cum sorore sua, uocata Jacmeta; sed post medium annum vel quasi, non potens sustinere duritiam predicti fratris Guillelmi et sororis sue, «qui li eren massa soberchs», et quia erubescerat mendicare, recessit ab eis et iuit ad domum Ferrarii de Casa martines, dicte ville, ubi fuit [f. 27v] quasi per annum. Et postea stetit cum sorore Vilara, quasi per medium annum, parum plus vel minus. Modo autem moratur cum sorore Maria in eadem villa. 905

Interrogata quando et quare incepit habere familiarem seu notum dictum fratrem Guillelmum Scribe, dixit quod cum hec deponens moraretur in villa de Vallibus, in Campo Terrachone, cum quodam germano suo, uocato fratre Iohanne de Puyalt, dictus germanus suus dicebat huic deponenti multa bona de dicto fratre Guillelmo et de aliis beguinis de Villa francha. Processu autem temporis, predictus frater Iohannes de Puyalt recessit de dicto loco de Vallibus cum hac deponente, cum intencione et proposito simul eundi Romam; et cum fuissent in Castilione Impuriarum, hec deponens fuit ita fessa et lassa, quod non potuit ire, propter quod remansit in Castilione, et frater suus predictus inde recedens fecit uiam suam uersus Romam. Et cum aliquo tempore hec deponens stetisset in Castilione, quia ibi non 910 915 920

habebat noticiam aliquorum, «se anyoràs», frater Guillelmus Scribe
 predictus, non uocatus per hanc deponentem, vt dixit, sed per se ve-
 nit apud Castilionem et consuluit huic deponenti quod veniret apud
 925 Villam francham, sicut et fecit.

Interrogata quare germanus suus predictus recessit de partibus
 istis et iuit Romam, respondit quod audiuit dici a dicto germano suo
 quod ideo recedebat de terra ista et ibat ad partes illas, quia habebat
 magnam deuocionem ad beatum Franciscum et ad indulgencias que
 930 sunt Rome.

Dixit etiam interrogata quod postquam germa-[f. 28r]-nus suus
 predictus recessit de partibus istis, scripsit sibi «dues ho .iii. vega-
 des».

Interrogata, antequam predictus germanus suus recederet de par-
 935 tibus istis uerbo, et postea per litteras sibi missas scripto, informauit
 hanc deponentem de paupertate Christi et apostolorum? Respondit
 quod antequam dictus germanus suus recederet de partibus istis,
 verbo informauit hanc deponentem pluries quod Christus et apostoli
 nichil habuerant in proprio nec in comuni, et ita dicit se hec depo-
 940 nens credidisse vsque modo; sed modo, audito per dictum inquisito-
 rem quod hoc credere est hereticum, dixit quod ipsa non credit nec
 credit de cetero, nec credidisset, si sciisset quod fuisset hereticum.

Dixit eciam interrogata quod a predicto germano suo nunquam
 audiuit dici quod contra predictum errorem, de quo hanc deponen-
 945 tem informauerat, papa Iohannes nec alius fecisset aliquam decreta-
 lem in contrarium, nec per consequens quod dictus dominus papa
 fuisset hereticus, nec aliquos alios errores, de quibus alii beguini sunt
 inculpati, qui fuerunt sibi singillatim expressati.

Dixit eciam quod in litteris, quas frater suus sibi misit postquam
 950 fuit in partibus illis, nulla mencio fit de aliquo predictorum, sed
 solum scribebat sibi «que s'esforsà-s bé, e que auia gran consolació
 com ella era a» Villa francha, de quibus litteris dixit se habere adhuc
 duas uel tres, quas habet in Villa francha, in domo vbi moratur.

Qui statim dictus inquisitor precepit, sub virtute prestiti iura-
 955 menti, quod predictas litteras sibi daret uel faceret sibi dari quam
 cicius posset. Que respondit quod faciet [f. 28v] libenter.

Dixit eciam interrogata quod ipsa misit dicto germano suo duas
 litteras, de quibus vnam scripsit sibi Raymundus Punyera et aliam
 frater Periconus, in quibus significabat sibi quod erat sana et erat in
 960 Villa francha et quod libenter iret ad eum.

Dixit eciam interrogata quod postquam fuit in Villa francha
 audiuit pluries dici et affirmari a fratre Guillelmo Scribe quod Chris-
 tus et apostoli fuerunt ita pauperes quod nichil habuerunt in proprio
 nec in comuni.

965 Interrogata de aliis erroribus omnibus et singulis in speciali, qui

ex isto errore dependent, si audiuit uel sciuit quod dictus frater Guillelmus Scribe dictos errores seu aliquem eorum crederet seu teneret, respondit quod non, hoc excepto quod audiuit eum dicentem et affirmantem quod omnes illi, qui sunt combusti et mortui propter hoc, quia credebant et dicebant quod Christus et apostoli nichil habuerant in proprio nec in comuni, sunt sancti et martires; et ita dixit se credere tunc, sicut sibi dicebatur per dictum fratrem Guillelmum Scribe. Et predicta verba dicebat dictus frater Guillelmus presentibus et audientibus hac deponente et sorore Maria Iusta et germana predicta ipsius fratris Guillelmi Scribe. 970

Dixit eciam interrogata quod semel in anno, dictus frater Guillelmus Scribe faciebat festum vna die, non recolit de qua die, de fratre Petro Iohannis in domo sua propria, scientibus et presentibus hac deponente, sorore Maria Iusta et Jacmeta, sorore dicti [f. 29r] fratris Guillelmi. Qui omnes cessabant illa die ab omni opere manuali, in qua die dictus frater Guillelmus legebat *Vitam* dicti fratris Petri Iohannis, presentibus et audientibus supradictis, quibus comendabat multum ipsum fratrem Petrum Iohannis, dicendo eis quod fuit sanctus homo et quod scripture sue erant bone et sancte. 975

Dixit eciam interrogata quod audiuit predictum fratrem Guillelmum pluries dicentem et affirmantem quod frater Petrus Fortis et frater Petrus Tranquiulli, qui erant capti in carcere domini pape, erant boni homines; sed non audiuit hec deponens quod vocaret eos Eliam et Enoch. 980

Interrogata si fuit aliquando in domo fratris Bernardi Fusterii, dixit quod sic, pluries; nam, cum aliquo tempore fuisset minister tercii ordinis, frequenter ibat ad domum suam, vbi dixit quod nunquam audiuit a dicto fratre Bernardo Fusterii nec a filiabus suis aliquem de supradictis erroribus, de quibus singillatim fuit interrogata. Set dixit quod predictus frater Guillelmus Scribe multum comendabat dictum fratrem Bernardum Fusterii. 985

Interrogata de quo comendabat eum et quare reputabat eum bonum hominem, respondit quod ex eo quia uiuebat bene et honeste et faciebat sibi multa bona.

Interrogata si comendabat eum ex hoc quod predictus frater Bernardus Fusterii fuisset sibi similis in predictis erroribus uel aliquo ipsorum, dixit se hoc non audiuisse nec sciuisse. 1000

Dixit eciam interrogata quod a nulla alia persona de Villa francha nec alterius loci audiuit aliquid dici de predictis [f. 29v] erroribus, nisi a superius nominatis. 1005

Generaliter interrogata si deposuit odio, amore vel fauore aut ran chore alicuius, etc., dixit quod non.

Fuit iniunctum sibi ex virtute prestiti iuramenti, ne alicui reuelet

aliquid de hiis, que deposuit superius.

* * *

1010 Die iouis, que fuit pridie idus ianuarii anno predicto, coram dictis dominis Episcopo et inquisitore comparuit in iudicio predicta soror Francisca de Puygalt, presentibus venerabilibus Petro Benedicti, officiali Barchinone, licenciato in *Decretis*, Guillelmo de Bonuilà, de ordine Predicatorum, et fratre Petro Andree, de ordine Augustinorum, et me, notario supradicto.

Et fuit interrogata sub virtute iam prestiti iuramenti, si scit vel recordata est aliqua alia tam de se quam de aliis, quam deposuerit, et dixit quod non.

1020 Post hec vero, dicta soror Francisca de Puygalt, constituta, vt premititur, in iudicio coram dominis Episcopo et inquisitore predictis, presentibus religiosis supradictis et me, notario predicto, sacrosanctis ewangeliiis positis coram ipsa et manu sua tactis, flexis genibus abiurauit, vt sequitur:

1025 «Ego soror Francisca de Puygalt, de terciã regula, habitatrix Ville franche Penitensis, in iudicio constituta coram vobis, reuerendo domino fratre Bernardo, diuina prouidencia Barchinone episcopo, et venerabili Guillelmo Costa, de [f. 30^r] ordine Predicatorum, inquisitore heretice prauitatis in regnis et terris illustrissimi domini regis Aragonum, sacrosanctis Dei ewangeliiis coram me positis et meis
1030 manibus tactis, abiuro penitus et renego omnem heresim extollentem se aduersus fidem catholicam domini nostri Ihesu Christi et sancte Romane Ecclesie; et specialiter et expresse abiuro omnes oppiniones erroneas, tam scismaticas quam hereticas, extollentes se aduersus sanctam Romanam Ecclesiam et apostolicam sedem et primatum
1035 eius, aut contra potestatem domini Pape, vicarii domini nostri Ihesu Christi, aut contra statum seu potestatem prelatorum et clauis Ecclesie sancte, necnon contra sanam doctrinam Scripture Sacre, quam Romana Ecclesia seruat et docet.

1040 «Item, corde credo et ore confiteor vnam esse sanctam Ecclesiam catholicam, cui in presenti presidet sanctissimus pater dominus Clemens papa .VI^{us}, extra cuius Ecclesie fidem et obedienciam non est salus. Item, reuoco et abiuro omnia illa, in quibus aliquis error aut falsa oppinio, aut doctrina erronea esse dinoscitur aut deprehenditur
1045 quoquo modo. Et specialiter et expresse reuoco et abiuro id quod dixeram me credere et tenere et eciam alia, de quibus sum habita suspecta, scilicet, quod Christus et apostoli nichil habuerunt in proprio nec in comuni; item, quod Decretalis facta in contrarium erat falsa et iniqua, quia condempnauit vitam Christi et apostolorum; item, quod

dominus papa Iohannes papa .XXII. faciendo illam decretalem de proprio et comuni errauerat et fuerat factus hereticus et perdiderat potestatem papalem, et cardinales dicte decretali consencientes fuerunt et sunt heretici et perdiderunt potestatem eligendi papam, quare ex tunc Ecclesia Romana vaccauit et vaccat et est sine capite. Item, quod prelati Ecclesie predicte decretali consencientes et non contradicentes sunt heretici, et omnes alii qui predicte decretali adherent. Et quod nullus potest saluari qui credit contenta in decretali predicta. Item, quod Ecclesia Romana est illa Babilonia, magna meretrix, que debet destrui et renouari per beguinos, qui predictos errores credunt et tenent. Item, quod beguini et alii, qui propter predictos errores sunt combusti, sunt salui et mar-[f. 30^v]-tires; et quod illi prelati et inquisitores, qui eos persequuntur et tradiderunt eos curie seculari, sunt heretici et ministri et officiales Antichristi.

«Omnia predicta et singula in speciali tanquam falsa et heretica, et omnem aliam heresim abiuro et detestor et renego; et confiteor me tenere et credere modo et deinceps totum oppositum predictorum errorum et omnium aliorum. Et in hiis et in omnibus aliis conformo me sancte Romane Ecclesie, cui de presenti presidet sanctissimus pater dominus Clemens papa .VI^{us}. Abiuro eciam omnem fauorem seu fautoriam, et receptacionem, defensionem et participacionem ipsorum, sub pena que de iure debetur relapsis in heresim in iudicio abiuratum. Item, iuro atque promito me pro posse meo persequi et detegere, seu reuelare et facere capi et reddi inquisitoribus heretice prauitatis, hereticos cuiuscumque secte dampnate, et specialiter secte predicte, credentes et fautores et receptatores ac defensores eorum, et illos eciam quos scirem vel crederem pro facto heresis fugitios et quemlibet predictorum et eciam nuncios eorum quandocumque vel ubicumque scirem esse predictos uel aliquem predictorum. Item, iuro et promito me tenere et seruare ac defendere fidem catholicam, quam Romana Ecclesia predicat et obseruat. Item, iuro et promito obedire et parere mandatis Ecclesie et inquisitorum, et venire ad diem et ad dies coram ipsis vel eorum locatenentibus quandocumque et quocienscunque fuero requisita ab eis per nuncium vel per literam vel alias et nunquam fugere nec me contumaciter et scienter absentare. Et suscipere et pro posse meo complere penam seu penitentiam quam michi duxerint iniungenda. Et ad hec obligo me et omnia bona mea vbique sint, habita et habenda.»

Qua abiuracione facta, dicti domini Episcopus et inquisitor licenciauerunt predictam sororem Franciscam de Puygalt, quod possit redire et re-[f. 31r]-deat ad Villam francham. Et impensa prius per ipsos dominos Episcopum et inquisitorem absolucione dicte sorori Francisce a sentenciis et vinculis excomuniois, quibus erat ligata a

canonibus propter illa, que confessa fuerat in iudicio coram ipsis, mandauerunt et iniunxerunt sibi quod non exeat suis pedibus uel alienis Villam francham seu terminos eius, donec per ipsos dominum
 1095 Episcopum et inquisitorem imposita sibi fuerit pena seu penitencia, quam sibi duxerint iniungendam seu eciam imponendam. [f. 33^r]

893 *in mg al man* Contra Guillelmum Scribe 914 dicebat *corr* dix *canc* 918 Impuriarum *corr* Empuriarum(?) 919 Castilione *seq* et *canc* 923 non *seq* requ *canc* | ut dixit *add int lin* 935 scripto *corr* scriptor(?) 947 errores *seq* *vac unius vocis* 948 sibi *corr* nibi(?) 963 apostoli *seq* nich *canc* | *in mg al man* Contra Guillelmum Scribe 969 propter *seq* quod *canc* | *in mg al man* Contra Guillelmum Scribe 970 et dicebant *add int lin* | *In mg lin ducitur ad calcem paginae* 972 sicut *seq* aud *canc* 977 de (qua) *add int lin* 980 opere *seq* temporali *canc* 995 comendabat *corr* comendaba 1000 si *add int lin* 1002 audivisse *corr* audivisset 1008 ne *corr* nisi 1037 sanam *seq* scripturam *canc* 1038 servat *corr* servet 1046 scilicet *praeit sign nov lin* 1047 Item *praeit sign nov lin* 1048 Item *praeit sign nov lin* 1049 XXII *ms* XXIIus 1053 Item *praeit sign nov lin* 1056 Item *praeit sign nov lin* 1058 errores *seq* tenent et *canc* 1059 Item *praeit sign nov lin* 1063 Omnia *praeit sign nov lin* 1064 Abiuro *praeit sign nov lin* 1071 Item *praeit sign nov lin* 1072 capi *seq* seu *canc* | et *int lin* 1074 (eorum) et *seq* eciam *canc* 1077 Item *praeit sign nov lin* 1082 iniungendam *ms* iniungenda

884 ‚inquisitore’: Vegeu nota a I, 4. Cal remarcar que, a diferència del tribunal de la declaració anterior, el d’aquesta no fou presidit pel bisbe de Barcelona, tot i tractar-se d’actuacions del mateix dia. Vegeu també la nota a les líns. 437-439.

884-885 ‚soror Francisca de Puyalt’: La personalitat d’aquesta fadrina rossellonesa ens és confirmada per les declaracions de Geraldona Fuster (V, líns. 610-611), i de Maria Just(a) (VIII, 1105- 1107 i 1120-1121) i pel document del 16 de desembre de 1345 (Cap. II, doc. b/2). Fins al procés inquisitorial, la trajectòria espiritual de la seva vida fou determinada, sembla, per l’adscripció del seu germà al terç orde de Sant Francesc i als seus corrents més radicals. Francesca reconeix que ella el seguia de bona fe en la forma de pensar (líns. 934-948). Cal, però, no oblidar que ella protagonitzà l’única reacció violent documentada entorn d’aquest procés (manlleuta del 16 de desembre de 1345); pel que ja sabem, no ens estranya que la ‚víctima’ d’aquella ‚violència’ fos frare Francesc Joan (vegeu les notes a I, 15-16, i a III, 349-350), el qual, portat pel seu joc gens clar, per defensar-se, comprometé els beguins de Vilafranca del Penedès en general. Després del procés i del document ja esmentat del cap. II, no hi ha notícia de cap mena sobre el capteniment de Francesca de Puigalt. Cal suposar que, d’acord amb la prescripció del tribunal inquisitorial (líns. 1087-1094) tornaria a la Vila; el 4 de març de 1346 (1345) fou alliberada de la manlleuta, gràcies a la qual havia recobrada la llibertat el 16 de desembre de 1345; el document d’aquesta data ens diu que es trobava a la presó, no per sospitosa d’heretgia, sinó per la ‚violència’ feta a frare Francesc Joan.

885 ‚fratre Thoma de Bonuilà’: Vegeu nota a III, lín. 382.

886 ‚fratre Petro Andree’: Vegeu nota a V, lín. 438

890 ‚Argilers’: el nom actual de la població és Argelers (Rosselló);

‚bene sunt .III. anni elapsi’: per tant, seria el 1342, potser al començament (recordem que, d’acord amb la manera de comptar d’aleshores els anys, cada un d’ells començava amb la primavera, 25 de març). Amb la notícia que des d’aleshores visqué seguit a Vilafranca, podem reconstruir el marc geogràfic, on successivament transcorregué la vida Francesca de Puigalt: Argelers (Rosselló)-Valls (Camp de Tarragona)-Castelló d’Empúries (Empordà)-Barcelona i de nou Vilafranca del Penedès. Em manca qualsevol dada sobre aquesta fadrina per al temps posterior.

891 Sobre Guilhem Escriba, vegeu la nota a V, líns. 446-447.

892-909 Aquest paràgraf, ultra d’altres detalls, ens ofereix la possibilitat de reconstruir la cronologia de l’estada de Francesca de Puigalt a Vilafranca del Penedès. Durant més o menys mig any (1342?) hauria viscut amb els germans Guilhem i Jacmeta Escriba i amb Maria Just(a) en la casa que els primers havien pactat en lloguer amb frare Bernat Fuster (la notícia de la convivència amb Maria Just(a) es pot veure a VIII, 1105-1107); l’any 1343 hauria viscut a casa de Ferrer de Casa martines, segurament fent-hi de minyona; el primer mig any del 1344 hauria conviscut amb una altra beguina, de la qual només sabem el cognom, Vilar(a) (sobre la qual, certament, s’ha de posar la hipòtesi de si és identificable amb la germana Bernada —vegeu la declaració XI—; abonaria la hipòtesi el fet que totes dues es coneguessin des de Valls, però té en contra la declaració explícita de l’esmentada Bernada, en el sentit que de força temps ençà (de quan els germans Puigalt encara vivien a Valls) no hi hauria hagut cap tracte —i el tribunal no objectà res a aquesta afirmació. Des de més o menys la segona meitat del 1344, s’hauria reunit altra vegada amb la germana Maria Just(a). La convivència, primer, l’allunyament, després, i el retrobament final amb Maria Just ens permeten deduir un altre extrem: el fet que, després de la mort de Guilhem Escriba (del qual sabem pel document del 17 de desembre de 1345 que el 24 de setembre de 1342 encara era viu), la seva germana Jacmeta s’hauria absentat de Vilafranca: per això haurien tornat a conviure Maria Just(a) i Francesca de Puigalt.

898 ‚ut mendicaret panem per villam’: Aquesta petita frase és important, si hom recorda la prohibició als beguins de captar, feta per fra Bernat Oliver, bisbe de Barcelona, transcrita en el capítol següent, document f/6, on ultra la prohibició de ‚nec publice mendicare audeant’, tenim dues precisions d’altíssima valor: la de no ésser-los lícit de pidolar altrament «quam ceteri pauperes, qui in hostiis ecclesie... soliti sunt elemosinas petere»; i la que en cas de pobresa autèntica, que constituís un en particular en ‚pobre miserable’, l’afectat per aquesta «non aliter in modo nec in verbis audeat mendicare»; la indicació que captaven ‚per villam’ = ‚anant per la vila’, vol dir que llur capta no es limitava com la dels altres pobres, estant-se normalment a les portes de les esglésies; i el bisbe, de més a més, parla de ‚modus = manera’ i ‚verba’ = ‚paraules’: hi havia, doncs, una manera beguina específica i una fórmula verbal pronunciada en el moment de pidolar, però, dissortadament no coneixem ni el ‚modus’ ni els ‚verba’. De Jaume Just, de l’Hospital dels Beguins de València, ens diu el bisbe d’aquella seu, Jaume d’Aragó, que «gratis pro Deo recolligebat in dicto Hospitali», per tant no a la porta de cap església (cf. ATCA, XXVII (2008), 447, lín. 3 del final de la pàgina). Podem recordar, de més a més, que els estudiants pobres també eren captaires, i, almenys en virtut del costum, aquesta devia ésser una mandicitat legal, tal com recorda d’ell mateix mossèn Pere del *Liber disputationis Petri et Raimundi phantastici*: “Meus pater, inquit, homo pauper fuit et rusticus, ego vero in studiis panem mendicans” (ed. BADIA (Traducció de l’obra llatina de Ramon Llull, 2), Santa Colo-

ma de Queralt, Edendum 2008, 114/11); sembla que la capta dels estudiants anava lligada a la del Salpàs.

903 ‚Jacmeta‘: L'existència d'aquesta germana de Guilhem Escriba i el seu nom són confirmats pel document del 17 de desembre de 1345. Sembla que no era beguina, car enlloc no consta ‚soror‘, ni deixà cap record en les germanes Fuster; això no obstant, tal com s'esdevé en els casos de Guillemoneta Fuster (vegeu la declaració VI), espiritualment participava de les posicions del seu germà: ho sabem pel que fa a la tesi de la pobresa de Jesús i dels apòstols (líns. 971-973); també sabem que feia festa el 14 de març a honor de fra Pèire Joan (líns. 976-984). Tal com diu la nota anterior, mort el seu germà i posats els llibres en les mans indicades pel germà, desaparegué de Vilafranca del Penedès, entornant-se'n segurament cap a la banda de Narbona.

902-905 Aquestes línies ens diuen quelcom de la personalitat de Francesca de Puigalt: primer, que vivint amb el seu germà, devia estar acostumada a fer de mestressa, i per això només hauria durat un any a cal Ferrer de Casamartines; segon, que captar se li feia molt difícil i se'n donava tanta de vergonya, que s'estimà més fer de minyona; i que era molt influenciable per l'ambient: marxà de Castelló d'Empúries perquè, no coneixent-hi ningú, s'hi enyorava, i es separà de Guilhem Escriba i de Maria Just(a) perquè es donava vergonya de captar. Crec que se'n pot deduir que la seva proximitat a les posicions ‚espirituals‘ era tota ella conseqüència de l'influx del seu germà i de l'ambient en què vivia. Pel que fa a la comunitat beguina de Vilafranca, la dada ens diu que era vist normal que algun beguí o beguina hi practiqués la mendicitat.

905 ‚soberchs‘: Vegeu DCVB, s. v. ‚soberg‘, 2.b.

906-907 ‚Ferrarii de Casa martines‘: En Casamartines feia de banquer a Vilafranca; seria, doncs, un mercader. Aquesta darrera activitat consta per una anotació conservada a l'ACB: «Pagà en Ramon des Mas, dels .XI. sous que'm donà a la taula d'En Casamartines, .VIII. sous i .II. diners» (ACB, *Pia Almoina. Administracions foranes*. Vilafranca del Penedès, Llevadors de comptes, *Deutes deguts a Vila franchna en los anys de .M.CCC.XLVIII. e .M.CCC.XLIX.* f. 4; cf. f. 9r).. Suposo que Ferrer de Casamartines i En Casamartines deuen ésser la mateixa persona; l'única alternativa que fins ara m'han ofert les fonts és Antoni de Cases Martines, documentat algunes vegades durant l'any 1325 en el MV, Arxiu de la Comunitat, *Llibre de la cort del batlle Ferrer Oller 1325*, f. 23r, de 13 de febrer de 1325 (1324); f. 30v, de 25 febrer 1325 (1324); f. 164r, de 30 de setembre 1325 (1324); f. 171r, 12 octubre 1325 (1324); i f. 190v, de 12 novembre 1325 (1324). Remarquem, però, que tant en el procés com en l'anotació de la Pia Almoina el cognom és Casa Martines i que en canvi en les anotacions del 1325 la grafia constant és Casamartines; per això no m'atreveixo ni tan sols a afirmar que es tracti de dues persones de la mateixa família.

905 ‚sorore Vilara‘: Vegeu nota a les líns. 891-909.

909 ‚sorore Maria‘: Es tracta de Maria Just(a), protagonista de la declaració següent; vegeu en particular la nota a VIII, lín. 1098.

911-913 ‚quodam germano suo‘: Els germans Puigalt eren, doncs, més de dos, altrament Francesca no hauria dit ‚amb un meu germà‘, ans ‚amb el meu germà‘. Cal suposar que un almenys restaria a la casa familiar, a Argelers, cosa que ens porta a pensar que alguna raó molt forta devia tenir Francesca de Puigalt per restar a Castelló d'Empúries, cansada (vegeu líns. 917-919), quan, només amb una jornada més de camí hauria pogut arribar i quedar-se a casa seva, a Argelers; la raó devia ésser molt forta, quan el seu germà acceptà l'altra solució.

910 ,Iohanne de Puigalt': Fins a la lín. 960, la declaració de Francesca girarà entorn del seu germà; les seves informacions es poden completar amb la de la germana Bernarda, XI, líns. 1276-1279.

911-913 Per tant, almenys parcialment, l'estada dels germans Puigalt a Valls i la dels germans Escriba a Vilafranca del Penedès coincidiren; la marxa de Valls dels germans Puigalt devia escaure's, potser, a les acaballes del 1341, de manera que la coincidència esmentada devia durar uns tres anys. No puc dir quan arribaren a Valls els Puigalt, però sembla que ja hi eren abans que Guilhem Escriba arribés a Vilafranca. Una hipòtesi és la que els Puigalt es refugiaren a Valls l'any 1333 o el 1334, quan, d'acord amb la declaració d'Adhemar de Mosset, pels volts de Nadal de 1333, ell s'adonà quod «Ecclesia Dei persequebatur dictum dominum Philippum (de Mallorca) et eos qui erant de eius sequela» (cf. *Inquisitio cum nobili viro domino Ademaro de Mosseto, milite, domino de Mosseto*, ed. de Joseph-Marie VIDAL, *Procès d'Inquisition contre Adhémar de Mosset, noble reussillonnais, inculpé de béghinisme (1332-1334)*, dins «Revue d'Histoire de l'Église en France», I (1910), 577: aquesta hipòtesi encaixaria amb la notícia oferta per la germana Bernarda (XI, líns. 1276-1278), segons la qual Joan de Puigalt seria a Nàpols, on també era l'infant Felip de Mallorca, acollit per la seva germana, la reina Sança de Nàpols, nascuda de la branca de Mallorca. Recordem les dures frases que Benet XII escrivia a Robert d'Anjou, rei de Nàpols, en referència a l'esmentat infant, contestant una lletra reial, en la qual Robert recomanava la insistent petició del seu cunyat «de regula et testamento s. Francisci litteraliter profitendis et observandis»: són aquestes: «Idem Philippus secte beghinorum per Sedem reprobatae praedictam, in qua diversi beguini sectae sectatores eiusdem reperti sunt haeretici manifesti, promotor, defensor, rector et conservator extitit, etiam post reprobationem praedictam, illam contra determinationem et declarationem Sedis predictae auxiliis, consiliis, praedicationibus et sermonibus quandoque publicis, quantum potuit nihilominus faciendo», lletra *Missus nuper*, Avinyó, 8 d'agost del 1340, publicada per Konrad Eubel, *Bullarium Franciscanum*, VI, Roma 1902, 76, núm. 123.

913-914 Sobre la possible data de la sortida dels germans Puigalt de Valls, vegeu nota a les líns. 910-913 i següents.

915 Els objectius del viatge-peregrinació potser no concorden ben bé, almenys en el cas de Joan de Puigalt, amb les declaracions d'intenció fetes per la seva germana; pel que fa a les intencions declarades, vegeu líns. 926-928; pel que fa a l'objectiu final del viatge, Nàpols, d'on, almenys fins aleshores no havia tornat —i feia cap a quatre anys que havia emprès el viatge-, vegeu XI, líns. 1278— 1279, i la nota a les líns. 910-912 de la present declaració.

921-922 ,per se venit': Ara podríem hipotitzar amb gran reserva alguns dels motius pels quals Guilhem Escriba féu una visita a Castelló d'Empúries, començant per suposar que Guillem ça Pera, el clergue gironí, al qual ell manà que hom donés els seus llibres després de mort, era un que vivia o almenys era beneficiat a Castelló d'Empúries; consta, en efecte, com a «clericus tonsuratus de Castilione Impuriarum» en document del 9 d'abril del 1339, conservat a l'ADB, NC 8, f. 119v; vegeu, encara, la nota a V, líns. 617-618: era només la persona designada (per qui?) per conservar els llibres de fra Peire Joan que, suposadament, havien passat de Peire Trencavell a Guilhem Escriba, o quelcom més, com serien els diners de les almoines amb uns altres llibres, el o els dels comptes de l'almoina que pertanyien al Grup Beguí com a tal? Els diners de Jaume Just a València, els de Guilhem Escriba a Vilafranca del

Penedès i a Castelló d'Empúries, tots procedents de la capta dels beguins, comencen d'esbossar una bossa internacional; per ara és només una sospita.

926-928 Vegeu la nota a la línia. 915.

936-937 Vegeu la nota a III, líns. 388-389.

940 ‚credidisse‘: Aquesta confessió la col·locava automàticament en la categoria dels ‚credentes‘, contra els quals l'inquisidor tenia facultat de procedir.

945-946 ‚decretalem in contrarium‘: Vegeu nota a I, 94-96.

947 ‚hereticus‘: Vegeu nota a III, 392-393.

947-948 ‚errores... inculpati‘: El text d'aquestes acusacions es troba en III, líns. 388-403, i es repeteix en cada abjuració (vegeu les notes corresponents a les línies esmentades).

949 Vegeu més amunt, línia. 926-930.

949-953 Vegeu més amunt, el text de les líns. 911-913, amb la nota a aquestes mateixes línies.

958 ‚Raymundus Punyera‘: Vegeu nota a IV, 433.

959 ‚frater Periconus‘: és Pere o Pericó des Puig, citat a I, 59.

962-964 Amb aquesta afirmació, Francesca de Puigalt confirmava la declaració de Geraldona Fuster, V, 591-592.

965-968 Remarquem la seguretat negativa de Francesca de Puigalt pel que fa els punts .ii. i .iii. (cf. III, líns. 390-399); Guillemona Fuster, en canvi, dubtava (V, líns. 604-607: ‚videtur sibi‘: 604).

968-971 Vegeu la nota a III, 400-403; també en aquest punt, Francesca de Puigalt coincidia amb Geraldona Fuster, V, líns. 601-603.

973-975 Remarquem la cura, amb la qual els inquisidors volien fer constar quines eren les persones ‚credentes‘.

976-984 Aquesta celebració per part de Guilhem Escriba ens és coneguda per la declaració de Geraldona Fuster (V, líns. 610-614), que, però, fa referència a informacions rebudes de Francesca de Puigalt i de Maria Just; aquesta fins a un cert punt confirmarà la notícia (VIII, líns. 1115-1119). La declaració de Francesca de Puigalt reafirma que la festa de cal Guilhem Escriba era estrictament familiar, tal com he dit en la nota a líns. 447-448 i 460, i que l'esmentat Escriba llegia ‚la vida‘ de fra Pèire Joan, és a dir, un text que a ella li devia recordar la lectura de les vides dels sants del *Flus sanctorum* i que sembla identificable amb el *Transitus beati Patris* (vegeu notes a V, líns. 559-561). Sobre la ‚santedat‘ de fra Pèire Joan, vegeu nota a I, líns. 14-15; II, línia. 196; III, línia. 274.

985-989 Sobre Pèire Fort i Pèire Trencavell, vegeu les notes a V, línia. 520, 528, 548-549 i 555-556; cal remarcar que la frase ‚erant capti in carcere domini pape‘ no es pot entendre en el sentit que ho eren en temps de l'estada de Guilhem Escriba a Vilafranca del Penedès, però no en el moment del procés; el text de la declaració de Geraldona Fuster és taxatiu: «Interrogata... ubi est modo predictus frater Petrus Fortis, dixit quod audit dicit quod est captus in Avenione...» (V, líns. 546-548). Sobre la qualificació teològica d'Elias i Enoc, vegeu nota a V, líns. 555-556.

990 ‚in domo fratris Bernardi Fusterii‘: Sobre la localització d'aquest edifici, vegeu nota a V, línia. 523; sobre la seva estructura, la nota a VI, líns. 765 i 786-788.

991-992 ‚minister tercii ordinis‘: Vegeu nota a V, línia. 494: Per la forma com s'expressava Francesca de Puigalt, sembla que Bernat Fuster exercí aquest càrrec almenys durant una part del temps que ella s'estigué a Vilafranca del Penedès; però, en absolut, hi hauria una altra explicació: com que en altre temps havia estat ministre i

seguia gaudint del mateix prestigi personal, ella i d'altres beguins anaven a casa seva. Cal no oblidar, encara, que per vellesa o malaltia, sembla que Bernat Fuster no es movia de casa seva; vegeu la ja citada nota a V, lín. 493.

993-994 Els errors dels quals es parla, són els quatre que ja coneixem per III, líns. 385-403, i que repeteixen les quatre abjuracions de Geraldona i Guillemona Fuster, de Francesca Puigalt i de Maria Just(a).

995 ,comendabat': Vegeu declaracions complementàries en III, 316, i en aquesta mateixa, lín. 992-994.

1010-1015 Aquest tribunal és el que actuà el mateix dia en les causes de les quatre dones esmentades en la nota a les líns. 991-994.

[VIII]

Ff. 33^r-36^r

DEPOSICIO SORORIS MARIE IUSTE

Die iouis, que fuit .iiii^o. kalendas ianuarii anno predicto, coram dicto domino inquisitore comparuit in iudicio soror Maria Iusta, de tertia regula, presentibus duobus religiosis, scilicet fratre Thoma de Bonuilà, de ordine Predicatorum, et fratre Petro Andree, de ordine Augustinorum, et me, notario supradicto. Que iurauit ad sancta .iiii^{or}. Dei ewangelia corporaliter a se tacta, tam de se quam de aliis dicere veritatem. 1100

Et primo fuit sibi lecta per me, notarium supradictum, uulgariter et in romancio, confessio sororis Francisce Puyalt, ex eo quod simul morabantur cum fratre Guillelmo Scribe, et secundum quod dicta soror Francisca deposuit, ista soror Maria audiuit a dicto fratre Guillelmo Scribe simul cum ipsa sorore Francisca, uerba que sepedicta soror Francisca dixit in sua confessio-[f. 33v]-ne, sicut audiuerat ea a dicto fratre Guillelmo. 1105
1110

Qua confessione audita et intellecta, interrogata de singulis dixit se non recordari audiuisset a dicto fratre Guillelmo aliqua de predictis nisi solum hoc, quod frequenter comendabat eis paupertatem Christi et apostolorum. De festo autem, quod fiebat semel in anno in domo predicti fratris Guillelmi Scribe, dixit verum esse, et quod illa die vacabant ab operibus manualibus, sed videtur sibi quod predictus frater Guillelmus diceret quod illud festum faciebat de sancto Paulo de Narbona. 1115

Interrogata de aliis omnibus et singulis, de quibus predicta soror Francisca fuit interrogata, et dixit se nichil scire nec dici audiuisset. 1120

Dixit autem interrogata quod post mortem fratris Guillelmi Scribe, hec deponens cum germana predicti fratris Guillelmi tradiderunt multos libros, nesciens hec deponens de qua materia erant dicti libri, qui erant bene, iudicio suo, .viii. vel .x. volumina, Guillelmo Petri, clerico de Gerunda, qui dictos libros recepit et secum versus Gerundam portauit. Hoc autem fecerunt, ut dixit, de mandato predicti fratris Guillelmi Scribe, quia antequam moreretur mandauit eis ut ita facerent. 1125

Dixit etiam quod [f. 34r] modo recolat quod audiuit expresse pluries a dicto fratre Guillelmo Scribe, comendando eis paupertatem Christi et apostolorum, quod nichil habuerant in proprio nec in comuni. 1130

Dixit etiam interrogata quod frequenter audiuit dici a dicto fratre Guillelmo Scribe quod frater Petrus Fortis, qui erat captus in Aui- nione in carcere domini pape, erat bonus homo. Dixit etiam se reco- 1135

lere modo quod audiuit pluries a dicto fratre Guillelmo Scribe quod frater Petrus Iohannis erat sanctus homo et quod sue scripture erant bone.

- 1140 Dixit eciam quod omnia predicta credebat et credidit hec deprensens sicut predictus frater Guillelmus ipsam et alias informabat, nesciens quod illa essent erronea, nam si sciisset, nunquam credidisset, sicut nec modo credit, immo dolet, ut dixit, et reputat se deceptam quia aliquando ita credidit.

* * *

- 1145 Die iouis, que fuit pridie idus ianuarii, anno predicto, coram dictis dominis Episcopo et inquisitore, comparuit in iudicio predicta soror Maria Iusta, presentibus venerabilibus Petro Benedicti, officiali Barchinone, licenciato in *Decretis*, Thoma de Bonuilà, de ordine Predicatorum, et fratre Petro Andree, de ordine Augustinorum, et me, 1150 notario supradicto. Et fuit interrogata sub virtute iam prestiti iuramenti, si scit [f. 34v] vel recordata est aliqua alia tam de se quam de aliis, quam deposuerit; et dixit quod non.

- 1155 Post hec vero, dicta soror Maria Iusta, constituta vt premittitur in iudicio coram dominis Episcopo et inquisitore predictis, presentibus religiosis supradictis et me, notario predicto, sacrosanctis ewangeliiis positis coram ipsa et manu sua tactis, flexis genibus abiurauit, vt sequitur:

- 1160 «Ego soror Maria Iusta, de tercia regula, habitatrix Ville franche Penitensis, in iudicio constituta coram vobis, reuerendo domino fratre Bernardo, diuina prouidencia Barchinone episcopo, et venerabili Guillelmo Costa, de ordine Predicatorum, inquisitore heretice prauitatis in regnis et terris illustrissimi domini regis Aragonum, sacrosanctis Dei ewangeliiis coram me positis et meis manibus tactis, abiuro penitus et renego omnem heresim extollentem se aduersus fidem 1165 catholicam domini nostri Ihesu Christi et sancte Romane Ecclesie; et specialiter et expresse abiuro omnes oppiniones erroneas, tam scismaticas quam hereticas extollentes se aduersus sanctam Romanam Ecclesiam et apostolicam sedem et primatum eius, aut contra potestatem domini Pape, vicarii domini nostri Ihesu Christi, aut contra 1170 statum seu potestatem prelatorum et clauis Ecclesie sancte, necnon contra sanam doctrinam Scripture Sacre, quam Romana Ecclesia seruat et docet.

- 1175 «Item, corde credo et ore confiteor vnam esse sanctam Ecclesiam catholicam, cui in presenti presidet sanctissimus pater dominus Clemens papa .VI^{us}, extra cuius Ecclesie fidem et obedienciam non est salus. Item, reuoco et abiuro omnia illa, in quibus aliquis error aut

falsa [f. 35r] opinio, aut doctrina erronea esse dinoscitur aut deprehenditur quoquo modo. Et specialiter et expresse reuoco et abiuro id quod dixeram me credere et tenere et eciam alia, de quibus sum habitata suspecta, scilicet, quod Christus et apostoli nichil habuerunt in proprio nec in communi. Item, quod Decretalis facta in contrarium erat falsa et iniqua, quia condempnauit vitam Christi et apostolorum; item, quod dominus papa Iohannes papa .XXII. faciendo illam decretalem de proprio et comuni errauerat et fuerat factus hereticus et perdiderat potestatem papalem, et cardinales dicte decretali consencientes fuerunt et sunt heretici et perdiderunt potestatem eligendi papam, quare ex tunc Ecclesia Romana vaccauit et vaccat et est sine capite. Item, quod prelati Ecclesie predicte decretali consencientes et non contradicentes sunt heretici, et omnes alii qui predicte decretali adherent. Et quod nullus potest saluari qui credit contenta in decretali predicta. Item, quod Ecclesia Romana est illa Babilonia, magna meretrix, que debet destrui et renouari per beguinos, qui predictos errores credunt et tenent. Item, quod beguini et alii, qui propter predictos errores sunt combusti, sunt salui et martires; et quod illi prelati et inquisitores, qui eos persequuntur et tradiderunt eos curie seculari, sunt heretici et ministri et officiales Antichristi.

«Omnia predicta et singula in speciali tanquam falsa et heretica, et omnem aliam heresim abiuro et detestor et rengo; et confiteor me tenere et credere modo et deinceps totum oppositum predictorum errorum et omnium aliorum. Et in hiis et in omnibus aliis conformo me sancte Romane Ecclesie, cui de presenti presidet sanctissimus pater dominus Clemens papa .VI°. Abiuro eciam omnem fauorem seu fautoriam, et receptacionem, defensionem et participacionem ipsorum, sub pena que de iure debetur relap-[f. 35v]-sis in heresim in iudicio abiuratam. Item, iuro atque promitto me pro posse meo persequi et detegere, seu reuelare et facere capi et reddi inquisitoribus heretice prauitatis, hereticos cuiuscumque secte dampnate, et specialiter secte predicte, credentes et fautores et receptatores ac defensores eorum, et illos eciam quos scirem vel crederem pro facto heresis fugitiuos et quemlibet predictorum et eciam nuncios eorum quandocumque vel vbicumque scirem esse predictos vel aliquem predictorum. Item, iuro et promitto me tenere et obseruare ac defendere fidem catholicam, quam Romana Ecclesia predicat et obseruat. Item, iuro et promitto obedire et parere mandatis Ecclesie et inquisitorum, et venire ad diem et ad dies coram ipsis vel eorum locatenentibus quandocumque et quocienscunque fuero requisita ab eis per nuncium vel per litteram vel alias, et nunquam fugere nec me contumaciter et scienter absentare. Et suscipere et pro posse meo complere penam seu penitentiam quam michi duxerint iniungendam. Et ad hec obligo me et omnia bona mea vbique sint, habita et habenda.»

Qua abiuracione facta, dicti dominus Episcopus et inquisitor
 licenciauuerunt predictam sororem Mariam Iusta, quod possit redire et
 redeat ad Villam francham. Et impensa prius per ipsos dominum
 Episcopum et inquisitorem absolucione dicte sorori Marie a senten-
 1225 ciis et vinculis excomunione, quibus erat ligata a canone propter illa,
 que confessa fuerat in iudicio coram ipsis, mandauerunt et iniunxe-
 runt sibi quod non exeat suis pedibus vel alienis Villam francham seu
 terminos eius, donec per [f. 36r] ipsos dominos Episcopum et inqui-
 sitorem, imposita sibi fuerit pena seu penitencia, quam sibi duxerint
 1230 iniungendam seu eciam imponendam.

1102 ‚augustinorum seq bar canc 1105 Et primo int haec duo prima verba, spat vac octo
 litter 1113-1115 In mg al man Contra Guillelmum Scribe 1122 autem seq autem canc
 1124 nesciens corr nescientes 1125 qui seq be canc | iudicio corr VI(?) 1131 Con-
 tra Guillelmum Scribe in mg al man 1135 erat seq valde canc 1137 quod seq dictus
 canc 1145 pridie ms .II°. 1148 Thoma corr Guillelmo 1172 servat corr seruet 1173
 Item praeit sign nov lin 1177 add in mg inf Testimonium Raymundi Correger et Bernardi
 Gras 1180 scilicet praeit sign nov lin 1181 Item praeit sign nov lin 1183 Item praeit
 sign nov lin | XXII ms XXIIus 1188 Item praeit sign nov lin 1191 Item praeit sign nov
 lin 1193 Item praeit sign nov lin 1197 Omnia praeit sign nov lin 1202 Abiuro praeit
 sign nov lin 1205 Item praeit sign novlin 1206 capi seq seu canc | et add int lin 1209
 et seq eciam canc 1212 Item praeit sign nov lin 1213 Item praeit sign nov lin 1219
 iniungendam corr iniungenda

1099 ‚inquisitore’: vegeu nota a VII, 884. El tribunal és idèntic al que el mateix dia rebé la declaració de Francesca de Puigalt.

‚Maria Iusta’: Aquesta beguina també ens és coneguda, fora de la seva declaració, per les tres anteriors. D’aquestes altres fonts en resulten dos trets, tots dos relatius a Guilhem Escriba. El primer és que a Vilafranca del Penedès vivia a casa d’ell i de la seva germana Jacmeta, on, durant un quant de temps, també visqué Francesca de Puigalt (cf. V, líns. 609-612; VII, 901-904); per això coneixia àdhuc algunes intencions dels Escriba (cf. VII, 894-898) i participava en llur festa anyal, exclusivament familiar, a honor de fra Pèire Joan (vegeu VII, lín. 976-980 i les notes a VI, 765 i a VII, líns. 976-984). El segon és que formava part del grup adoctrinat per l’esmentat Guilhem (vegeu V, 459-460; VI, 774; VII, 974).

1100-1101 ‚Thoma de Bonuilà’: Vegeu nota a III, líns. 381-382.

1101 ‚Petro Andree’: Vegeu nota a V, 439.

1106 ‚confessio sororis Francise de Puigalt’: Vegeu VII, líns. 883-1096. No era la primera vegada que els inquisidors llegien a un testimoni declaracions d’un altre; el 15 d’aquell mateix mes havien llegit a Ramon Cuch la part que l’afectava en les declaracions de Francesc Joan (III, lín. 297); no cal dir que en moltes d’altres ocasions feien preguntes només possibles per les informacions rebudes d’altres testimonis, p. e., V, líns. 559-561. El detall propi del cas actual rau en què la lectura no va precedida

d'un tempteig de declaració espontània. Cal no oblidar que aquesta és la quarta declaració d'aquell dia i és possible que el tribunal tingués pressa; també és possible que el tribunal estigués convençut que ja tenia a les mans totes les cartes que li interessaven i que la declaració que anava a escoltar no li diria res de nou (cosa que en realitat es complí). La lectura ‚vulgariter et in romancio‘ sembla que s'ha d'entendre en el sentit que el notari traduïa, sense, però, descartar que l'escrivent hagués pres notes de la declaració feta en català i les llegís.

1106-1107 ‚simul morabantur‘: Vegeu la nota a VII, 898-899.

1114-1115 ‚paupertatem Christi et apostolorum‘: Més avall, en les líns. 1130-1133, la mateixa Maria Just(a) recordarà amb més precisió la tesi que Crist i els apòstols no posseïren res ni de forma individual ni col·lectiva (vegeu sobre aquest problema les notes a I, líns. 94-96, i III, 388-389); hom pot pensar, doncs, que la nostra frase equival a una tergiversació dels fets, però no és pas l'única hipòtesi possible; hom pot pensar també que les persones senzilles, ni que formessin part del grup adoctrinat per Guilhem Escriba, només entenien l'aspecte genèric de l'exhortació, la ‚recomanació de la pobresa‘, sense baixar a més detalls.

1115 ‚de festo...‘: Sobre aquesta festa celebrada a casa de Guilhem Escriba a honor de fra Pèire Joan, vegeu les notes a V, 482; i VII, 976-984.

1118-1119 ‚de sancto Paulo de Narbona‘: La dada és interessant perquè confirma que Guilhem Escriba procedia d'una contrada, on hom feia festa per sant Pau de Narbona, festa que ell seguia observant a Vilafranca del Penedès. En els calendaris medievals de les nostres esglésies, la seva festa s'esqueia el dia onze de desembre (vegeu, p. e., *El Sacramentario de Vich*. Estudio y edición por Alejandro OLIVAR (Monumenta Hispaniae Sacra. Serie Litúrgica, IV), Barcelona 1953, 107- 108; o el *Sacramentarium Rivipullense*, por Alejandro OLIVAR (Monumenta Hispaniae Sacra. Serie Litúrgica, VII), Madrid-Barcelona 1964, 193- 194). La confusió de Maria Just(a) entre les dues festes sembla significar que ella no procedia de la banda de Narbona, ans, probablement, de l'Empordà. En absolut, hom podria esmentar la hipòtesi de si dissimulava a fi de no comprometre's, però el fet que després (líns. 1130-1133) explicités més els punts que li anaven recordant i no digués res més sobre aquest, sembla indicar que realment es confonia.

1122-1126 Sobre aquest punt, vegeu nota a V, líns. 615-617.

1127-1128 Aquesta dada confirma la relació que els dos personatges tingueren durant llur vida.

1130-1133 Vegeu la nota a les línies 1114-1115. Tal com demostra la nota marginal recollida en l'aparat crític, aquesta notícia permetia a l'inquisidor condemnar formalment Guilhem Escriba com a heterodox.

1135-1136 Sobre Pèire Fort, vegeu les notes a V, 548-549, 554- 556 i 623-624; sobre la qualificació de ‚bon home‘, vegeu la nota a I, lín. 80.

1137-1138 Sobre fra Pèire Joan i la seva santedat, vegeu la nota a V, 476; sobre els seus escrits, la nota a I, 15 i III, 274.

1140-1141 Aquest reconeixement col·locaria Maria Just en la categoria dels ‚credentes haeticorum‘.

1141 ‚alias‘: Cal recordar la monja de Jonqueres (Barcelona), Sibil-la Barrada (V, 655); les tres dones que en algun moment tenia a casa seva a Vilafranca del Penedès (vegeu nota a la línia 1098 d'aquesta declaració); afegim-hi les germanes Fuster (V, 607-609; VI, 758-764): n'hi havia d'altres.

1145-1152 Sobre la composició d'aquest tribunal, vegeu la nota a V, 663-665.

{IX}

F. 34^vTESTIMONIUM RAYMONDI CORREGER
ET BERNARDI GRAS (1231)

1231 Vegeu la nota a la lín. 37.

El cognom Corretger és ben conegut a la Vilafranca del Penedès de la primera meitat del segle XIV. El 21 de novembre de 1325 trobem un Bonanat Corretger, casat (ADB, NC 4, f. 27v-28r); el 1330, un Pere Corretger vivia al carrer de Sant Joan o en les seves immediacions, car era veí de Ramon Goday, habitant del carrer esmentat (ACB, Pia Almoïna, Administracions foranes, Vilafranca del Penedès, *Capbreu d'alberchs, Orts...* 1330. Primer, f. 8r: «...lo qual alberch del dit Ramon Goday atermena ab En Pere Correger...»).

La documentació contemporània també ens parla d'un Ramon Corretger de la mateixa vila, que difícilment es deu poder identificar amb el nostre. El dia 16 de febrer del 1344, un «Raymundus Corrigiarii, filius Berengarii Corrigiarii, de Villa franca Penitensi...», era tonsurat a Sant Cugat Sessarrigues (ADB, *Visit.*, 5, f. 161v); cal suposar que era poc més que un infant, car el normal era que la tonsura fos rebuda entre els set (cf. ADB, NC 4, f. 44r: 24 juliol 1326) i els catorze anys (cf. ADB, NC 5, f. 33r-v: 17 desembre 1331), i per això no es pot identificar amb el nostre, el qual estava a punt de tenir problemes amb la Inquisició.

Immediatament després del procés trobem notícies d'un Ramon Corretger, que havia posseïda una casa el carrer de Sant Joan (ACB, *Pia Almoïna. Administracions foranes*, Vilafranca del Penedès. Llevadors de compes, *Memòria dels terratinens de què devem haver cartes de Vilafranca* (1346-1350?), f. 17v: «Ítem, Arnau Sorell, per cases que hac d'En Ramon Corretger e él hac-les d'En Francesc Batle...»; un Ramon Corretger posseïa, encara, algun tros de terra en la quadra de Santa Digna (*Ibid.*, *Llevadors de compes. Quadern F.*, f. 16r: «Item, Raymundus Corrigiarii»). Més aviat m'inclino a negar la identitat entre el nostre beguï i els Ramon Corretger acabats d'esmentar, per la raó següent: en la mateixa documentació, on aquests compareixen, trobem també 'frare' Bernat Fuster, amb la qualificació que hem subratllat, cosa que mai no es dona amb el nostre nom i cognom; i ens consta amb certesa que el nostre encausat era 'frater' (I, 38-39).

El procés ens diu quelcom més, car no sols ens fa saber que era beguï, ans encara que pertanyia al grup 'espiritual'; aquest és el resultat al qual condueixen les notícies conservades en les nostres declaracions: frare Francesc Joan sospitava que frare Ramon Corretger posseïa escrits de fra Pèire Joan (I, líns. 38-39); Geraldona Fuster ens assegura que Ramon Corretger formava part del grup d'oients i seguidors de Guilhem Escriba a casa de Bernat Fuster i que en particular estava d'acord amb la doctrina sobre la pobresa de Crist i dels apòstols (V, líns. 596-597); la mateixa Geraldona ens diu que Ramon Corretger era dels convidats a casa de Bernat Fuster per a la celebració de l'aniversari de la mort de fra Pèire Joan (V, líns. 629- 631); Guillemona Fuster confirmaria aquesta darrera dada (VI, líns. 765-777). Em sembla, per tant, indubtable, que formava part del grup 'espiritual'. L'autoritat inquisitorial tenia l'atenció posada en Ramon Corretger, tal com demostra la nota marginal al f. 16v, transcrita

en l'aparat crític al text de les línies 596-597, en les quals la Geraldona Fuster dóna una mínima llista dels qui es creien les 'informacions' de Guilhem Escriba; hi havia algun altre nom, i penso en el d'En Berenguer Bacella, que no va merèixer una nota marginal com la dedicada a En Corretger, nota que comença amb el fatídic mot 'Contra'.

Pel que fa a la sospita de frare Francesc Joan sobre si Ramon Corretger posseïa escrits de fra Pèire Joan, tinc la impressió que la raó en què es basa (cf. I, líns. 38-39) no és apodíctica. És cert que el nostre Ramon Corretger havia sentit Guilhem Escriba lloant les obres de l'esmentat fra Pèire Joan; és natural que a Ramon Corretger li entrés la curiositat de saber quelcom més sobre uns escrits que tant sentia lloar; però el mateix fet que tingués ganes de parlar-ne amb el lector de Framenors, fra Ramon Moner, sembla indicar que no ho acabava de veure clar i que tampoc no s'acabava de fiar d'allò que sentia dir a Guilhem Escriba; més aviat em sembla que si hagués posseït escrits de fra Pèire Joan, no hauria tingut vel·leïtats de parlar-ne amb el lector esmentat, si era conscient que no se'n podia fiar.

Però àdhuc prescindint dels punts dubtosos, els que consten com a fets certs ens permeten de dir que, d'una banda, sortí del procés amb algun càstig, car hom el pogué qualificar, almenys, de 'credens haereticorum'; i si frare Jaume Sunyer, del qual no consta que formés part del grup oient de frare Guilhem Escriba, estigué pres abans del 15 de maig del 1346, més forta devia ésser la punició imposada a Ramon Corretger; d'altra banda, si no s'entestà ni venia tocat d'abans per alguna abjuració precedent, ara hom li exigiria d'abjurar, com a les quatre noies, i, al cap d'un quant de temps a la presó, l'alliberaria sota fiança.

1232 De Bernat Gras, en canvi, no en tinc cap notícia externa al procés, i les dues referències que aquest fa a la seva persona no són significatives. Ni el fet que, com la majoria dels altres beguins de Vilafranca del Penedès, assistís en la casa dels beguins a la conferència de fra Ramon Moner el dia de sant Lluç del 1345 havent dinat (I, líns. 57-61); ni l'altre fet d'haver convidat un dia frare Berenguer Bacella a casa seva a un àpat en companyia de frare Francesc Joan (II, 178), són definidors d'una tendència doctrinal i per això resto sense saber quina era la fesomia espiritual de Ramon Gras, fora del fet que era membre del Tercer Orde o Beguins, extrem ben documentat en I, líns. 57-61.

[X]

F. 37^{r-v}

SORORIS ELICSENDIS VALESA

Die sabbati, que fuit .vii^o. idus ianuarii anno quo supra, comparuit coram reuerendo patre et domino, domino fratre Bernardo, diuina prouidencia Barchinone Episcopo, et venerabili viro religioso domino fratre Guillelmo Costa, inquisitore, predictis, soror Elicsendis Vallesa, de tercio ordine, et presentibus religiosis fratre Petro Brea et fratre Thoma de Bonuilà, et me, Bernardo Moyoni, scriptore iurato curie dicti domini episcopi sub predicto Guillelmo Vilella, eiusdem domini episcopi notario, que iurauit ad sancta .iiii^{or}. Dei ewangelia quod tam de se quam de aliis dicet veritatem plenam et claram. 1235

Et primo, interrogata de omnibus erroribus et singulis in speciali et singulari, de quibus alii beguini in precedentibus inquisitionibus fuerunt interrogati, respondit ad omnia et singula, tam de se quam de aliis, et dixit se nichil scire. 1240

1245

Die iouis, que fuit pridie idus ianuarii, anno predicto, coram dictis dominis Episcopo et inquisitore comparuit in iudicio predicta soror Elicsendis Vallesa, presentibus venerabilibus Petro Benedicti, officiali Barchinone, licenciato in *Decretis*, Guillelmo de Bonuilà, de ordine Predicatorum, et fratre Petro Andree, de ordine Augustinorum, et me, notario supradicto [f. 37v]. Et fuit interrogata sub virtute iam prestiti iuramenti si scit vel recordata est aliqua alia, tam de se quam de aliis, quam deposuerit, et dixit quod non. 1250

Post hec, dicti domini Episcopus et inquisitor, attendentes innocentiam predictae sororis Elicsendis Vallesa, et quod nichil ex presenti inquisitione probatum erat contra eam, licenciauerunt ipsam quod redeat ad Villam francham. Mandauerunt tamen sibi, in virtute sancte obediencie, quod caueat sibi amodo a participacione, conversacione et receptacione beguinorum predictorum et aliorum, qui oppiniones erroneas et detestabiles teneant seu credant contra fidem catholicam et ecclesiam Romanam, sub quouis nomine censeantur. [f. 40^r] 1255

1260

1233 Elicsendis *ms* Elicfendis 1245 fuerunt *ms* fuerut 1247 pridie *ms* .ii^o. 1156 Elicsendis *ms* Elicssèn 1259 amodo *ms* ammodo

1235 ‚Bernardo’: És fra Bernat Oliver: vegeu sobre ell la nota a V, 437.

1237 ‚Guillelmo Costa’: Sobre aquest inquisidor vegeu la nota a I, 4.

1237-1238 ‚Elicsendis Valesa’: Encara que el seu nom no torni a sortir en tot el procés, hi ha una notícia que l’afecta en un document d’uns quants anys més tard: el testament de Guillem Busquet, beneficiat de Santa Caterina de Cubelles, però vinculat a Vilafranca del Penedès, del 26 de febrer del 1362, indicava: «Item, dimitto sorori Elicsenete Vallesa, dicte Ville, de tercio ordine sancti Francisci, amore Dei, decem solidos monete predicte, <et quod> teneatur orare ad Dominum Deum pro anima mea» (MV, Arxiu de la Comunitat, *Pergamins*, carpeta 3, núm. 168). El fet que no hi hagi d’ella altres notícies sembla fer suposar que vivia sola, sense d’altres contactes amb la comunitat de terciaris anterior al procés, que els estrictament religiosos.

1238 ‚Petro Brea’: El procés no ens diu a quin orde pertanyia, encara que cal suposar-lo dominic perquè sempre va seguit (també ací) de Tomàs de Bonuilà, que consta ésser-ho. El seu nom no m’és conegut per d’altres fonts.

1238 ‚Thoma de Bonuilà’: Vegeu la nota a III, 582-584.

1239-1240 ‚Bernardo Moyoni... Guillelmo Vilella’: la parella Bernat Mojó-Guillem Vilella apareix algunes vegades en les fonts de l’ADB, p. e., ja amb data de 10 maig 1334 (ADB, NC 5, f. 253v): tots dos són qualificats de ‚scriptores curie domini episcopi Barchinone’ el 17 de gener de 1335 (1334), *ibid.*, NC 6, f. 57r (cf. també NC 7, f. 199v, NC 8, f. 91r i 98v; *Visit.*, 5, f. 133r). La qualificació personal de Guillem Vilalta com a ‚notarius publicus episcopi Barchinone’ és datada el 14 maig 1338 (ADB, NC 8, ff. 55v-56r) i a partir d’aleshores és freqüent: sabem d’ell que posseïa la rectoria de Cunit (ADB, *Collat.*, 6, f. 69r, juny 1339), que la permutà amb la de l’Ametlla del Vallès (*ibid.*, f. 79v, 14 agost 1340) i que encara baratà aquesta amb la de Sant Feliu de Cabrera (*ibid.*, *Collat.*, 8, f. 123r, 19 agost 1345). De Bernat Mojó ens consta que, encara ‚scolaris’, fou tonsurat pel bisbe Ponç de Gualba el 3 de maig de 1334 (*ibid.*, NC 6, f. 22v); que el 29 setembre 1340 era rector de Sant Aciscle de les Feixes (*ibid.*, *Collat.*, 7, f. 1v); i que el 28 d’abril de 1345 era primer beneficiat de l’altar de sant Mateu a la Seu de Barcelona i rector de Cunit (*ibid.*, *Collat.*, 8, f. 102r i 103r).

1243 ‚erroribus’: Els errors semblen ésser els quatre formulats al final de l’interrogatori a frare Ramon Cuch (III, líns. 385-403) i repetits en les abjuracions de les quatre noies anteriors, en els respectius interrogatoris V, VI, VII i VIII.

1247-1254 Sobre la composició d’aquest tribunal, vegeu les notes a V, 663-665.

1257 ‚licenciaverunt ipsam’: A diferència de les quatre noies anteriors, les quals, havent estat trobades ‚credentes haereticorum’, foren obligades a abjurar, sense que hom determinés encara la penitència, a la qual s’haurien de sotmetre (cf. V, 739-748), Elicsèn Vallès i les dues beguines següents, absoltes, eren lliures de tornar a Vilafranca, sense que això significués residència forçada.

{XI}

Ff. 40^v-41^r

DEPOSICIO SORORIS BERNARDE

Die sabbati, que fuit .vii^o. idus ianuarii, anno predicto, comparuit coram reuerendo patre et domino, domino fratre Bernardo, diuina prouidencia episcopo Barchinone, et venerabili viro religioso domino fratri Guillelmo Costa, inquisitore, predictis, soror Bernarda, de tercio ordine, et presentibus religiosis fratre Petro Brea, et fratre Thoma de Bonuilà, et me, Bernardo Moyoni, scriptore iurato curie dicti domini episcopi sub predicto Guillelmo Vilella, eiusdem domini episcopi notario, que iurauit ad sancta quatuor Dei ewangelia quod tam de se quam de aliis dicit veritatem plenam et claram. 1265 1270

Et primo, interrogata de omnibus erroribus et singulis in speciali et singulari, de quibus alii beguini in precedentibus inquisitionibus fuerunt interrogati, respondit ad omnia et singula tam de se quam de aliis et dixit se nichil scire, nisi hoc: quod cum esset .xiiii. vel .xv. annorum non multum plus nec minus, et esset in villa de Vallibus de Campo Terracone, audiuit dici a fratre Iohanne Pujalt, qui modo est Neapoli, et sorore Sibília de Rosis, quod illi qui erant combusti in diuersis locis propter illum sanctum patrem, fratrem Petrum Iohannis, et propter dicta sua, erant [f. 40v] sancti et martires; et dicta Sibília dicebat quod vellet propter predicta esse martir, sicut illi erant. 1275 1280

Dixit eciam hec deponens quod predicta verba non placuerunt sibi et iuit ad petendum consilium super predictis ad fratrem Bernardum Durandi, carmelitam, qui erat conuentualis in dicta villa de Vallibus, cui de predictis fuit confessa: et ille consuluit huic deponenti quod non esset familiaris nec conuersaretur cum illis, qui eam de talibus informabant. Cui hec deponens credit ita quod, ex tunc, elongauit se a predictis et eorum similibus; quare, in factis eorum dixit se nescire aliud nisi ea que predixit. 1285 1290

* * *

Die iouis, que fuit pridie idus ianuarii anno quo supra, coram dictis dominis Episcopo et inquisitore comparuit in iudicio predicta soror Bernarda, presentibus venerabilibus Petro Benedicti, officiali Barchinone, licentiato in decretis, Guillelmo de Bonuilà, de ordine Predicatorum, et fratre Petro Andree, de ordine Augustinorum, et me, notario supradicto. Et fuit interrogata sub virtute iam prestiti iuramenti, si scit vel recordata est aliqua alia tam de se quam de aliis, quam deposuerit; et dixit quod non. 1295

- 1300 Post hec, dicti domini Episcopus et inquisitor, attendentes innocenciam predicte sororis Bernarde, et quod nichil ex presenti [f. 41r] inquisicione probatum erat contra eam, licenciauerunt ipsam quod redeat ad Villam francham. Mandauerunt tamen sibi in virtute sancte obediencie quod caeat sibi amodo a participacione, conuersacione et receptacione begunorum predictorum et aliorum, qui oppiniones erroneas et detestabiles teneant seu credant contra fidem catholicam et ecclesiam Romanam, sub quouis nomine censeantur. [f. 43']

1265 *fratre ms fratri* 1276 *scire ms scirem(?)* 1284 *placuerunt ms placuerut* 1192 *pridie ms .II°.* 1303 *Mandauerunt ms mandaverut(?)* 1304 *amodo ms ammodo*

1265 ‚fratre Bernardo’: És el bisbe de Barcelona, Bernat Oliver: vegeu la nota a V, 437.

1267 ‚Guillelmum Costa’: Vegeu la nota a I, 4.

‚soror Bernada’: He discutit en la nota a VII, 892-999, la possibilitat de la seva identificació amb la germana Vilar, bo i inclinant-me a una resposta negativa. En conseqüència, només coneixem d’ella això que hi ha en aquesta declaració.

1268 ‚Petro Brea’: Vegeu nota a X, lín. 1238.

1268-1269 ‚Thoma de Bonuilà’: Vegeu nota a III, 582-584.

‚Bernardo Moyoni’: Vegeu la nota a X, líns. 1239-1240.

1269 ‚Bernardo Moyoni’: Vegeu la nota a X, líns. 1239-1240.

1273 ‚erroribus’: Vegeu la nota a X, lín. 1239.

1276-1277 ‚.XIII. vel .XV. annorum’: La referència cronològica només ens diu que ella tenia l’edat esmentada, cosa que només ens permet de deduir que els beguns devien considerar acceptable d’estendre les seves idees entre la jovenalla d’aquella edat. La dada cronològica seria interessant si anés completada amb la dels anys que en el moment del procés podia tenir la germana Bernada, car ens permetria de saber en quin moment Joan de Puigalt ja havia començat d’actuar a Valls (vegeu sobre aquest extrem la hipòtesi que he exposat en la nota a VII, 911-913 i 913-914).

1278-1279 ‚qui modo est Neapoli’: Aquesta indicació completa la declaració de la germana Francesca de Puigalt, VII, 910-917; he subratllat la seva importància en la nota acabada de citar.

1279 ‚sorore Sibilia de Rosis’: Aquesta beguina només ens és coneguda per la referència actual; si el cognom ‚de Roses’ fes referència al seu lloc d’origen, potser la relativa proximitat entre Argelers i Roses podria explicar la seva vinculació amb els germans Puigalt; en aquest cas, el seu nom s’hauria d’afegir al dels beguns ja coneguts del bisbat de Girona; també contribuiria a dibuixar una línia geogràfica de presències begunes a Catalunya: Perpinyà-Argelers- Roses-Castelló d’Empúries, Girona-Barcelona-Vilafranca del Penedès- Valls-Tarragona-Lleida, ultra les ciutats de Mallorca i València.

1279-1283 Compareu aquesta proposició amb la primera part de la quarta, formulada pel tribunal inquisitorial com a resultat de les seves investigacions (III, 400-402), amb la nota corresponent.

1285-1286 ‚fratrem Bernardum Durandi’: Sembla que no existeix cap estudi sobre el Carme de Valls, sobre el qual hom pot veure les pàgines que li dedica Francisco PUIGJANER Y GUAL, *Historia de la villa de Valls*, Valls 1881, pp. 63-65; fra Bernat Duran sembla ésser fins ara un desconegut per a la historiografia carmelitana.

1289 ‚credit’: el context sembla exigir el pretèrit perfecte, ‚credidit’.

1289-1291 Aquesta afirmació confirma que els adherents a la trajectòria ‚espiritual’ del beguinisme només formaven un partit a l’interior d’aquells grups i que entre les dues tendències podia no existir gaire relació.

1292-1299 Sobre aquest tribunal, vegeu les notes a V, 663-665.

1302 ‚licenciaverunt ipsam’: vegeu la nota X, 1257.

{XII}

F. 43^{r-v}

DEPOSICIO SORORIS BONANATE TORRA

Die sabbati, que fuit .vii^o. idus ianuarii anno Domini .m^o. .ccc^o.
.xlv^o., comparuit coram reuerendo patre et domino, domino fratre 1310
Bernardo, diuina prouidencia Barchinone Episcopo, et venerabili viro
religioso, domino fratre Guillelmo de Costa, inquisitore, predictis,
soror Bonanata Torra, de Villa francha, de tercio ordine, et presenti-
bus religiosis fratre Petro Brea et fratre Thoma de Bonvilà et me, Ber- 1315
nardo Moyoni, scriptore iurato curie dicti domini episcopi sub pre-
dicto Guillelmo Vilella, eiusdem domini episcopi notario, que
iurauit ad sancta .iiii^{is}. Dei ewangelia, quod tam de se quam de aliis
dicet veritatem plenam et claram.

Et primo, interrogata de omnibus et singulis erroribus in speciali
et singulari, de quibus alii beguini in precedentibus inquisitionibus 1320
fuerunt interrogati, respondit ad omnia et singula se nichil scire nec
audiuisse, et ideo nec de se nec de aliis, de predictis de quibus fuit
interrogata poterat aliquid dicere assertiue.

Die iouis, que fuit pridie idus ianuarii anno quo supra, coram dic- 1325
tis dominis episcopo et inquisitore comparuit in iudicio predicta
soror Bonanata Torra, presentibus venerabilibus Petro Benedicti, offi-
ciali Barchinone, licenciato in *Decretis*, fratre Thoma de Bonuilà, de
ordine Predicatorum, et fratre Petro Andree, de ordine Augustino-
rum, et me, notario supradicto. Et fuit [f. 43v] interrogata sub virtu- 1330
te iam prestiti iuramenti, si scit vel recordata est aliqua alia tam de
se quam de aliis, quam deposuerit, et dixit quod non.

Post hec, dicti domini Episcopus et inquisitor, attendentes inno-
cenciam predicte sororis Bonanate Torra et quod nichil ex presenti
inquisitione probatum erat contra eam, licenciauerunt ipsam quod
redeat ad Villam francam. Mandauerunt tamen sibi in virtute sancte 1335
obediencie quod caueat sibi amodo a participacione, conuersacione et
receptacione beguinorum predictorum et aliorum, qui oppiniones
erroneas et detestabiles teneant seu credant contra fidem catholicam
et ecclesiam Romanam, sub quouis nomine censeantur.

[ff. 44^r-48^v] en blanc

1321 fuerunt *ms* fuerut(?) 1324 pridie *ms* .ii^o. 1327 fratre *corr* bn(?)
1332 inquisitor *corr* enquisidor 1335 mandauerunt *ms* mandaverut(?) 1336
amodo *ms* ammodo

1311 ,Bernardo': Bernat Oliver, bisbe de Barcelona; vegeu la nota a V, 437.

1312 ,Guillelmo de Costa': vegeu la nota a I, 4.

1313 ,soror Bonanata Torra': Tant en el moment del procés com en la documentació contemporània conservada, aquest és l'únic lloc, en el qual compareix aquella beguina; l'única hipòtesi d'identificació que m'és possible de fer és la de si és la mateixa persona que una germana Bonanata, que el 23 d'abril de 1331 «erat resclusa apud ecclesiam sancorum Iusti et Pastoris» de Barcelona (ADB, NC 5, f. 6v); no consta que aquesta fos, en aquell moment, terciària franciscana, però aquesta no és dada que hom pugui considerar definitiva, car no sempre és consignada aquesta qualificació de terciari o terciària. D'altra banda, pels casos de Francesca Puigalt (VII) i de Bernada (XI), coneixem la mobilitat d'aquestes persones, mobilitat afavorida pel fet de sovint viure soles i per la mendicitat que practicaven.

1314 ,Petro Brea': vegeu nota a X, 1238.

,Thoma de Bonuilà': Vegeu nota a III, 582-584.

1314-1315 ,Bernardo Moyoni': Vegeu nota a X, líns. 1239-1240.

1316 ,Guillelmo Vilella': Vegeu nota a X, líns. 1239-1240.

1319 ,erroribus': Vegeu III, líns. 385-403, i X, 1243.

1325-1331 Sobre aquest tribunal, vegeu la nota a V, líns. 661- 666.

1334 ,licenciauerunt ipsam': Vegeu la nota a X, lín. 1253.

VALORACIÓ QUANTITATIVA
I QUALITATIVA DELS TEXTOS ANTERIORS

Els dotze títols, les deu declaracions (dues d'elles dobles), les quatre abjuracions i les tres absolucions transcrits en les pàgines anteriors no són pas tota la documentació d'aquell procés.

No ho són, perquè en cap cas no podem afirmar que posseïm els processos originals. Si comparem la nostra documentació amb la d'altres processos inquisitorials conservats fins ara (per exemple, amb l'actual volum conservat a Burdeus, Bibliothèque Municipale, 1182, procedent de Lleida i pertanyent a l'any 1558)¹, veurem que l'original d'un procés era constituït, com un 'dossier', per la juxtaposició de tots i cada un dels actes i documents que l'integraven; àdhuc materialment, una lletra inclosa en un procés inquisitorial no es presenta formant continuïtat amb els actes veïns, car cada un d'ells segueix tenint la seva identitat pròpia.

Tampoc no és la còpia total dels originals d'un procés, tal com el podem trobar en el manuscrit 126 de l'Arxiu Capitular de la Catedral de Barcelona, on veiem que en aquella causa cada un dels tres encausats tenia el seu procés, o, dit d'altra manera, els processos foren individuals, no pas col·lectius,² i que

1. Hom en pot veure una notícia molt mins a Camille COUDERC, *Bordeaux* (Catalogue Général des Manuscrits des Bibliothèques Publiques de France. Départements, tome XXIII), París 1894, 601. Que aquesta era també la situació dels processos originals en els anys contemporanis del nostre, sembla indicar-ho la frase continguda en una lletra dels comissaris inquisitorials del bisbe de Tarassona a Calataiud, Bernardo Duque i Juan Gómez de Zamán, canonge de la dita ciutat, a l'inquisidor general dels regnes i terres de la Corona Catalanoaragonesa, fra Bernat de Puigcercós, datada a Calataiud, 27 de juliol de 1342: «Garsias Mertini(!), notarius dicte inquisitionis est mortuus, et processus per eum factos invenimus male ordinatos et dispersos per cedulas; et aliquas abiuraciones predictorum singularium invenimus in cedulis separatas et non in processibus insertas, et ideo tenemus quod dicta abiuracio generalis sit perdita...», ACB, Còdex 126, f. 79r-80r; el context de les frases esmentades i llur significació en el conjunt d'aquell procés es poden veure en el meu *El procés...*, dins «Revista Catalana de Teologia», IV (1979), 330, nota 39.

2. Hom pot veure una anàlisi de cada un dels tres processos copiats en el volum acabat d'esmentar, en el meu *El procés inquisitorial...* (cit. en la nota anterior). Amb aquesta afirmació no pretenc de negar que en algun cas molt rar i clar de responsabilitat col·lectiva també existís un procés autènticament col·lectiu, extrem justament documentat en la lletra esmentada en la nota anterior, en relació a l'aljama de Calataiud, amb expressions com aquestes: «...processus... contra quosdam singulares iudeos singulariter factos, et contra quosdam alios generaliter factos...»; i mentre en els casos individuals cada encausat havia de fer la seva pròpia abjuració, en la col·lectiva «dicta generalis abiuracio fuit facta per dictum Jucefum de Quatorze et plures alios iudeos...» (*ibid.*, 330, nota 39); vull dir, en canvi, que aquest no fou el cas del grup

a diferència de l'original, la còpia conté la totalitat dels actes, transcrits l'un darrere l'altre i formant un conjunt unitari; un aplec de documents originals s'ha transformat en volum. Amb això no vull dir que els fascicles conservats en la secció de processos del'ADB no siguin còpies, car, fora d'algun cas que sembla ésser esberrany inicial, en general són còpies destinades en un primer moment a alguna de les autoritats del bisbat de Barcelona (potser al mateix bisbe) i després a ésser conservats a l'arxiu del bisbat. Però manca als nostres fascicles la completeness que trobem en el manuscrit esmentat.

Potser la intenció inicial fou la d'afegir un registre d'actuacions del bisbe Bernat Oliver en defensa de la fe; de fet, el punt de referència més pròxim als nostres lectors em sembla ésser el registre d'inquisició del bisbe de Pàmies, Jacme Forner (1318-1325):³ igual com allí, també ací tindriem actuacions diverses d'un tribunal inquisitorial del bisbe d'un lloc (interrogatoris, abjuracions, absolucions, etc., però no sentències, que havien d'ésser donades conjuntament pel bisbe i l'inquisidor), relatives a súbdits seus, encausats sota la seva responsabilitat i àdhuc, en alguns casos, empresonats en la presó episcopal.

Tant de bo que se'ns haguessin conservat totes les actuacions del tribunal inquisitorial de Bernat Oliver contra els beguins de Vilafranca del Penedès (1345-1346). Però el títol *Testimonium Raymundi Punyera* del f. 12v (lín. 434; cf. g/7), indica que aquest testimoniatge s'havia de copiar a partir d'aquella pàgina, però no ho fou i no se'ns ha conservat, cosa més de doldre per l'interès que havia de tenir, car d'acord amb el document del 28 d'abril de 1346, el tribunal considerà provat que «tenebat heresees et errores plurimos manifeste» alhora que constatava que «captus existens, penitens decesserit...» i per això seria extraordinàriament interessant de conèixer el detall tant de la sentència condemnatòria com de les penes imposades, de les quals només coneixem la confiscació total de béns mòbils o immòbils. Al f. 34v trobem el títol *Testimonium Raymundi Correger et Bernardi Gras*, però les declaracions no hi són. I en manquen d'altres. En un cert moment de la *Depositio fratris Raymundi Cuch*, trobem que a aquest li fou llegida en sessió del tribunal part de la declaració de frare Francesc Joan (III, líns. 300-302), també perduda, però tant més deplorable com més important prometia d'ésser, car aquest frare arribat de cort papal d'Avinyó i la seva declaració feren impossible qualsevol defensa

beguís de Vilafranca del Penedès, car el procés contempla la responsabilitat personal de cada encausat; i que, fins allà on arriben els meus coneixements, no sembla que se'ns hagi conservat cap mostra d'un autèntic procés col·lectiu fet per la inquisició medieval a Catalunya.

3. *Le registre d'Inquisition de Jacques Fournier (Évêque de Pamiers) 1318-1325*. Traduit et annoté par Jean DUVERNOY. Préface d'Emmanuel LE ROY LADURIE (École d'Hautes Études en Sciences Sociales. Centre de Recherches Historiques, Civilisations et Sociétés 43), Paris-La Haia-Nova York 1978, vol. I, XXX i 396 pp.; II, VI i 397-750; i III, VI i 751-1346 pp.; els noranta-cinc processos d'aquell registre inclouen interrogatoris i altres actes d'iniciativa episcopal, però no les sentències, que eren copiades en el volum específic de la Inquisició.

dels beguins de Vilafranca. La documentació complementària ens certifica que el nostre procés tingué conseqüències àdhuc per a Guilhem Escriba, ja difunt (document del 17 de desembre de 1345: a/1) i per a frare Bernat Fuster, del qual ens consta que com a conseqüència del nostre procés hom li confiscà els béns (document del 25 d'agost del 1346): ambdós, per tant, foren processats, però els processos manquen en llur totalitat; i també el de Jaume Sunyer (vegeu, en canvi, el document del 15 de maig de 1346: h/8) i, en general, el de tots els homes del grup, fora dels de Berenguer Bacella i de Ramon Cuch (fra Ramon Moner, lector de Framenors, no fou encausat, ans només escoltat com a testimoni). Si hi hagués hagut d'altres testimonis (p. e., del Guardià de Framenors), mancarien tots.

Però àdhuc limitant-nos a la documentació ja transcrita, ens adonarem que és incompleta, en el sentit que no recull pas totes les peces del procés inquisitorial, que feien referència a les persones, les declaracions de les quals se'ns han conservat. N'hi ha prou amb comparar la documentació relativa als homes, amb la paral·lela de les dones: d'aquells tres, només en tenim la declaració; en la d'aquestes hi ha, de més a més, l'abjuració de les quatre primeres i l'absolució de les tres últimes. D'altra banda, la comparació amb d'altres processos inquisitorials contemporanis ens certifica que, ultra la introducció de la causa, hi ha en tot procés inquisitorial tres moments imprescindibles, tot i que el procediment (o normes processals) sigui sumari o, per dir-ho amb la frase tècnica contemporània, es desplegui «*summarie et de plano, sine strepitu et figura iudicii*»⁴:

a) esbrinar l'existència de possibles enemics capitals de l'encausat, car si el procés es fonamentés en declaracions d'algun d'aquells, podria fallar per la base la veritat de les declaracions, ja que l'única condició indispensable, àdhuc per al tribunal de la fe, era la de la «*sola facti veritate perspecta*»;⁵

b) l'abjuració de l'encausat dins un judici, tant a fi d'evitar-li la condemna la primera vegada d'ésser trobat culpable, com a fi de convertir-lo automàticament en relapse en cas de reincidència, amb la consegüent «*traditio brachio saeculari*»;⁶ i

4. Climent V explicà oficialment el sentit d'aquesta expressió jurídica, destinada a esdevenir principi màxim del procés inquisitorial, en la seva decretal *Saepe contingit*, del 19 de novembre de 1306, després aplegada dins les *Clementinae* i afegida al *Corpus Iuris Canonici* (FRIEDBERG, II, 1200).

5. Vegeu nota anterior. Una mostra de la importància que el punt de les enemistats morals o capitals tenia en el procés inquisitorial es pot veure en el meu article citat en la nota 1, i més en concret en la secció III, núms. 8-9, 12-14 i 17, amb les notes corresponents.

6. Pel que fa a l'abjuració d'un culpable senzil (és a dir, culpable en primera instància, no relapse), vegeu en el nostre procés els casos de les dues germanes Fuster (líns. 435-747 i 748-879), de Francesca de Puigalt (líns. 880-1093) i de Maria Just (líns. 1094-1227), i més en concret, la decisió del tribunal posterior a les respectives abjuracions. Pel que fa al relapse, vegeu el meu *El procés...* (cit, nota 1), Apèndix III, en el qual hom pot trobar les bases jurídiques de la «*traditio brachio saeculari*».

c) el ‚consilium’, que era el moment de resumir oficialment la ‚species facti’, de sotmetre a un consell de perits la sentència pensada per l’inquisidor i de fer constar l’acta de la sessió, en la qual els dits perits havien donat el seu dictamen sobre els passos finals del procés. Fora d’això, és normal, però no absolutament imprescindible, que l’inculpat faci la seva declaració —es dona el cas de persones encausades ‚post mortem’ i en el nostre procés ho fou almenys Guilhem Escriba— com també és possible que, sobretot si les declaracions no són espontànies, l’inquisidor formuli una llista de preguntes o ‚articuli’ o punts sobre els quals obliga l’encausat a dir sota jurament tot allò que sap.

Només un element, el més important, podia ésser comú a un conjunt de processos paral·lels: la sentència, que, d’altra banda, essent destinada a ésser llegida en públic, era redactada en llengua vernacle, en el nostre cas en català. Dissortadament, ni la introducció al procés (ni, en el nostre cas, la part inicial que tingué lloc davant el tribunal del degà del Penedès a Vilafranca, d’acord amb la informació de frare Berenguer Bacella, II, 204-206), ni les informacions sobre possibles enemics, ni les abjuracions dels homes, ni el ‚concilium’, ni l’acta de la sessió del consell dels perits, ni la sentència o sentències dels condemnats no se’ns han conservat, però sabem que existiren, almenys en dos casos, el de Ramon Punyera i el de Bernat Fuster, car els respectius manaments de bisbe i inquisidor de fer efectiva la confiscació dels béns es basen en el fet que oficialment la sentència els penalitzà amb el dit càstig.

Això no obstant, la riquesa de dades de les declaracions i dels documents ací transcrits és tal que justifica sobradament la seva publicació, més encara, crec que la qualitat dels documents presenta algun punt favorable, tot i les moltes llacunes que hi hem assenyalat. Em sembla que, almenys alguna d’aquestes declaracions, és el mateix text escrit directament pel notari o l’escrivà en l’acte de l’interrogatori. Em porta a pensar-ho el fet de trobar-hi un nombre considerable de paraules o de frases ratllades, amb variants que no es poden explicar pel fet d’haver copiada una paraula en comptes d’una altra: el lector en pot veure les proves en l’aparat crític, sobretot en el de les declaracions de Ramon Cuch. Una altra prova d’aquest caràcter de document original sembla ésser la successió de cal·ligrafies, totes presents en els registres contemporanis de l’ADB, cosa que sembla explicar-se pel fet que els diversos documents eren copiats directament per l’escrivà que actuava en l’acte corresponent. En aquesta línia creuria que en alguns casos és possible d’arribar a donar nom i cognom al copista.

Les consideracions anteriors desemboquen en el capítol següent, car, si els documents relatius al procés tindrien importància àdhuc en el cas que aquest fos complet, ara la veuen augmentada, perquè a través d’ells coneixem una quantitat considerable de dades que altrament ens serien desconegudes.

Capítol segon DADES COMPLEMENTÀRIES

1. *Introducció*

El fet que el nostre procés sigui tan incomplet és raó que incita encara més a mirar de completar-lo a base d'altres fonts contemporànies. Sortosament, tant els arxius de Barcelona com els de Vilafranca del Penedès ens han conservada documentació que hi fa referència de manera més o menys contemporània, ultra el record, més aviat confús, que aquells esdeveniments deixarien en d'altres escrits del s. XIV. Tal com veurà el lector, les dades recollides en aquest capítol permeten de conèixer resultats del procés, dels quals les actes que coneixem no ens n'informaven.

Transcric sencers els documents, que fan referència directa a aquell esdeveniment, en el sentit que el fet, al qual es refereixen, i del qual deixen constància no s'hauria produït o no s'hauria produït aleshores, si el procés no s'hagués celebrat. Però no són aquests documents les úniques dades que ens ajuden a completar les nostres informacions, car també n'hi ha d'indirectes, o notícies relatives a fets independents del procés, que hi tenen alguna relació per circumstàncies fortuïtes i ens ajuden a conèixer implicacions d'aquells esdeveniments; tant les unes com les altres són dades segures.

Ens caldrà també encarar-nos amb una dada insegura i discutir-la: la que dóna Nicolau Eimeric en el *Directorium Inquisitorum*, sobre un tal Bonanat, que hauria estat cremat a Vilafranca del Penedès abans del 1342, notícia que, però, va embolcallada amb detalls que semblen correspondre a alguns dels resultats del nostre procés.

Tot el precedent ens permetrà de reconstruir, almenys amb una certa aproximació, la cronologia d'aquells esdeveniments.

L'estructura del capítol respon als apartats que acabem d'assenyalar. Pel que fa al que porta el núm. 2, en el qual transcriu els deu documents, que fan referència directa al procés contra els beguins de Vilafranca del Penedès, he seguit les mateixes normes d'edició aplicades en l'anterior. Del document darrer n'he triades aquelles parts que contenen la ,species facti' i, sobretot en consideració a la considerable llargària de l'original, n'he saltades aquelles que contenen l'enumeració de consideracions o conseqüències purament jurídiques, vinculades al traspàs de la propietat d'un cens. En quant a l'aparat crític o a les notes, el fet que el primer manqui immediatament després d'un document significa que l'exemplar manuscrit no presentava accidents recordables.

2. Documents directament relacionats amb el procés

a/1)

Fra Bernat Oliver, bisbe de Barcelona, reconeix que Bernat de Corvins, de Vilafranca del Penedès, li ha donat compte de la quantitat que havia rebuda de Guilhem Escriba, de la mateixa vila, i li ha satisfet la part del deute que restava descoberta.

Barcelona, 17 de desembre de 1345.

Còpia en registre oficial, ADB, NC, 14, f.14r-v.

Nos, frater Bernardus, etc., confitemur et recognoscimus vobis, Bernardo de Curbins, de Villa franca, quod ex illo debito decem et octo librarum monete Barchinone, quas confessus fuistis vos debere ex causa mutui Guillelmo Scriua de dicta villa, cum publico instrumento confecto auctoritate Arnaldi Fígols, notarii publici Ville franche auctoritate venerabilis Berengarii de Papiolo, archidiaconi Penitensis, .VIII°. kalendas octobris anno Domini M^o CCC^o. secundo, tradidistis et deliberastis nobis ad mandatum et districtum nostri et venerabilis et religiosi viri, fratris Guillelmi de Costa, de ordine predicatorum, inquisitoris heretice pravitatis, decem libras et decem solidos tantum. Quam pecuniam, factis per vos de predicto debito aliquibus solucionibus Jacmete, sorori dicti Guillelmi Scriua, prout idem Guillelmus in predicto debitorio instrumento voluit et ordinavit, restare penes vos de iamdicto debito (f. 14v) ad sancta .IIII^{or}. Dei evangelia iuravistis dumtaxat. Est tamen verum, ut iuramento asseruistis, quod penes vos decem solidi existunt adhuc ex debito supradicto, quos vobis retinere velle dixistis pro sumptibus et expensis, quas, ut asseruistis, fecistis in veniendo Barchinonam, citatus per nos pro predictis. Et ideo, renunciantes excepcioni predictarum decem librarum et decem solidorum, ut premittitur, non habitarum et non receptorum, fecimus vobis presentem literam, impressione sigilli nostri munitam in testimonium premissorum. Datum Barchinone, .XVI. kalendas ianuarii, anno Domini M^o.CCC^o.XLV°.

„Nos, frater Bernardus”: Vegeu la nota a V. lín. 437.

„Guillelmo Scriva”: Tot i la diferència de grafia „-ba/-va”, la identitat d’aquest personatge amb el Guilhem Escriba que hem trobat tantes vegades en les declaracions de les quatre primeres noies, i sobre el qual hom pot veure la nota a V, 447-448, em sembla confirmada per una sèrie d’indícis: la vinculació a Vilafranca del Penedès, l’ésser objecte de l’interès inquisitorial i la germana de nom Jacmeta, de la qual parla aquest document i sobre la qual hom pot veure la declaració de Francesca de Puigalt, VII, 903.

La grafia del seu cognom ací convida a pronunciar-lo „Scrivà-Escrivà”, però em pregunto si en tal cas la grafia llatina medieval correcta no hauria estat „Scrivani”, forma que no es troba mai en el nostre procés, constant a escriure la llatinització „Scri-

be-Escriba'. (vegeu, p.e., V, 447-448, etc.); per aquesta raó m'inclino a pensar que el cognom d'aquest personatge no era ,Escrivà', sinó ,Escriba'.

Remarquem que en aquests documents oficials ni Guilhem Escriba ni Ramon Punyera no són qualificats ni de ,frater', ni ,de tercià regula'; només Francesca de Puigalt i Jaume Sunyer porten qualificatius; em pregunto si la raó és la diferència entre vivents, que segueixen qualificats, i difunts, que no ho són perquè ja han d'ésser allò que eren; fratre Bernat Fuster és qualificat de ,frater' en document privat.

,auctoritate venerabilis Berengarii de Papiolo': Trets els actes que es realitzaven en el tribunal del batlle del rei, l'altra documentació pública vilafraquinca havia de passar per la notaria, que el rei Alfons el Trobador havia vinculat a l'església de Santa Maria de Vilafranca el desembre del 1188 (document darrerament publicat per Antoni M. ARAGÓ, *Concessions reials del dret de notaria a parròquies i monestirs catalans*, dins «Estudios históricos y documentos de los Archivos de Protocolos», VI (1978 = Miscelánea en honor de Josep M. Madurell i Marimon, II), 1-14, en particular, 8-9; cf. també 14). La notaria seguí vinculada a l'ofici canònic de rector de Santa Maria de Vilafranca, fins que la rectoria fou agregada a l'ardiaconat del Penedès, de la Seu de Barcelona, moment en el qual s'establí la vinculació entre notaria i ardiaconat, el primer d'octubre de 1324; el document d'agregació és publicat per Sebastián PUIG Y PUIG, *Episcopologio de la Sede Barcinonense* (Biblioteca Històrica de la Biblioteca Balmes, Sèrie I, Vol. I), Barcelona 1929, 464-466. En el *Processus arbitralis de scribania ecclesie Ville franche* (1344), Bartomeu Juncosa, «qui fuit scriptor iuratus dicte scribanie ecclesie Ville Franche .XXX. anni sunt elapsi et ultra», resumí en poques ratlles els seus records d'aquells anys: «...dixit se vidisse dictam ecclesiam Ville franche gubernari per En Veyà, et per Durandum de Podio et per Guillelmum Dalmacii, presbiteros quondam ab aliquibus annis, pro Romeo de Monte Olivo, tunc rectore dicte ecclesie; et postea per Petrum de Turricella, qui fuit rector dicte ecclesie, qui personaliter pluribus annis rexit dictam ecclesiam; et eciam rexerunt dictam ecclesiam pro eodem Petro rectore iamdicto, Bartholomeus Baroni et Raymundus Fabrica et plures alii presbiteri antequam dicta unio cum archidiaconatu esset facta», MV, Arxiu de la Comunitat, *Processus...*, f. 22v (27 agost 1344). Uns quants dies més tard, el 4 de setembre del mateix any, Romeu Escofet reconstruïa la llista dels notaris que ell recordava, llista el valor de la qual augmenta pel fet d'haver-se perdut llurs protocols: «Qui quidem notarii, quod vidit ipse testis, fuerunt videlicet: Mattheus Ferrandelli, Dalmacius Ollarii et Bernardus Ponçii, tempore quo dictus Romeus de Monte Olivo fuit rector dicte ecclesie; et vidit eciam quod fuerunt notarii dicte scribanie, tempore quo dictus Petrus de Torricella fuit rector dicte ecclesie, Valentinus de Petra, Petrus Mironis et Bernardus de Pinu et Johannes de Beseriis et plures alii...», *ibid.*, f. 228v; cf. ADB, NC 4, f. 92r-v i 156r-v, 3 maig 1327.

L'ardiaca del Penedès, Berenguer de Papiol, és ben documentat en les fonts barcelonines. Ja era canonge de la Seu de Barcelona abans del 9 d'agost del 1328, data en la qual fou un dels dos canonges ,deputati ad studium', ADB, NC 4, f. 177v; fruïa també del benifet de la rectoria de Tiana, que perdé el 5 de maig 1329, en ésser nomenat ardiaca del Penedès, *ibid.*, *Collat.*, 3, f. 93v; fins i tot coneixem detalls d'algun dels seus ,familiares', *ibid.*, *Visit.*, IVbis, f. 14v, 28 maig 1342: «...En Rexach, qui moratur cum archidiacono Penitensi, beneficiatus altaris sancte Cecilie...», de la parròquia de Sant Miquel de Barcelona.

,Jacmete': vegeu la nota a VII, lín. 900.

b/2)

Pere de Pocasang, ciutadà de Barcelona, manlleuta al bisbe de la mateixa ciutat, fra Bernat Oliver, la germana Francesca {de Puigalt(?)}, empresonada per una pretesa violència contra el també terciari fra Francesc Joan, el qual, en acte posterior, el 4 de març 1346, també feia esborrar la mateixa manlleuta. La línia doble damunt el nom inicial de ‚Petrus’ indica que signà les obligacions que contreia amb la manlleuta. Una doble línia en creu damunt tot el text indica que les condicions foren complertes i el document perdé validesa. Barcelona, 16 de desembre de 1345 i 4 de març de 1346 (1345).

Còpia en registre oficial: ADB, NC, 14, f. 14v.

(a) Die veneris, que fuit .XVII°. kalendas janerii, anno Domini millesimo .CCC^o.XLV°, Petrus de Pocha sanch, civis Barchinone, manulevavit a reverendo in Christo patre, domino episcopo supradicto, sororem Franciscam, de tercia regula, que capta detinebatur pretextu cuiusdam violencie, quam, uti dicitur, intulit fratri Francisco Iohannis, de dicta regula, promittens eam tornare et reducere in posse dicti domini infra .III^oor. dies postquam inde fuerit requisitus per dictum dominum episcopum vel alterum eius nomine, verbo, litera vel aliter; quod, nisi fecerit, voluit incontinenti incurrere eo ipso in penam .D. solidorum acquirendam domino episcopo (supradicto *int lin*); pro qua pena solvenda, ubi comiti contingat, obligavit omnia bona sua, habita et habenda ubique; et ad maiorem firmitatem iuravit ad sancta .III^oor. Dei ewangelia corporaliter, etc., predicta atendere et complere et contra ea non venire iure aliquo sive causa. Et renuit foro suo seculari et foro ecclesie, quoad hec, se gr[a]tis et sponte submisit.

(b) Fuit cancellata predicta manleuta de mandato dicti domini episcopi, de v[olun]tate predicti fratris Francisci Iohannis, die sabbati .III°. nonas marcii ann[o] predicto.

‚Petrus de Pocha sang’: Ací només és qualificat de ciutadà de Barcelona; les altres dues vegades que l’he trobat en la documentació d’aquests anys també fan constar la seva qualificació de ‚mercator’. La raó de comparèixer en els registres és el fet d’haver estat nomenat marmessor de Jaume Martí, per a un testament que feia hereus universals els pobres; Pere de Pocasang renuncià a la marmessoria, ADB, NC 6, f. 72r el 23 març 1335 (1334), i *ibid.*, f. 102v, de l’agost del mateix any. En la primera d’aquestes dues referències hom hi pot trobar la grafia ‚Poca Sanch’.

‚domino episcopo supradicto’: El nom del bisbe, fra Bernat, és explícit en la pàgina i document anterior: ‚fr. Bernardus’.

‚sororem Francischam’: tot porta a identificar-la amb Francesca de Puigalt, encausada en el procés tal com hom pot veure en la declaració núm. VII. Cal remarcar que la raó, per la qual es trobava empresonada, no era pas la seva qualitat de sotsmesa a un procés inquisitorial, ans el fet d’haver maltractat de forma violent frare Francesc Joan. I això també vol dir que aquest la denuncià per haver-lo maltractat violenta-

ment: aquesta és una altra mostra de l'ambient tens que es congruïa a Vilafranca del Penedès amb motiu de l'actuació de frare Francesc Joan.

,fratri Francisco Iohannis': Vegeu la nota a I, 15, i tota la declaració núm. III (Ramon Cuc), en particular en les línies 300-368.

c/3)

Acta del jurament, presa de possessió i nomenament de Pere de Garriga, clergue tonsurat d'Avinyó, bisbat de Vic, a escarceller del Palau Episcopal de Barcelona, coincidint amb el procés dels beguins de Vilafranca del Penedès i amb llur empresonament en el dit palau.

Barcelona, 20 de desembre de 1345.

Segueix la lletra episcopal, nomenant Pere de Garriga escarceller del Palau Episcopal de Barcelona.

Barcelona, 23 de desembre de 1345.

Còpia en registre oficial: ADB, NC 14, f. 16r-v.

(a) Die martis que fuit .XIII°. kalendas janerii anno Domini millesimo .CCC.XLV., Petrus de Garrigia, clericus tonsuratus de loco Sancti Iohannis de Avinione, diocesis Vicensis, fecit sacramentum et homagium ore et manibus comendaticum,(?) secundum *Usaticos* Barchinone, dicto domino episcopo Barchinone, quod ipse bene, fideliter et legaliter ac diligenter custodiet captos, qui sunt in episcopali palacio Barchinone in carceribus, et alios sibi comissos et comittendos, tam in carceribus quam extra carceres et quod per fraudem vel alias sine licencia et permissu dicti domini episcopi vel eius officialis, nullum ex ipsis captis abire permittet seu eciam relaxabit, seu culpa aut opere seu tractatu ipsius Petri captus aliquis de illis quos teneat non efugiet seu evadet; et si fecerit, quod Deus avertat, quod eo ipso esset proditor et bausator et quod per parem vel similem cum armis vel sine armis non posset se in duello vel alias de bausia huiusmodi excundire(?), immo sola presens obligatio ipsum convictum redderet. Et nichilominus, quod incideret in penam quinquaginta librarum Barchinone, dicto domino episcopo adquisitam, ad quam solvendam, si comitti contingeret, se et omnia bona sua cetera obligavit, tam habita quam habenda. Et predicta iuravit ad sancta .IIII. Dei evangelia corporaliter a se tacta attendere et complere et non contra facere vel venire iure aliquo sive causa. Et nichilominus dedit fideiussores suos Iacobum de Solano, formenterium, commorantem iuxta Furnum de Archubus, et Petrum de Colello, ibidem commorantem, et Berengarium de Menàlvens, ferrerium, commorantem iuxta Fontem d'En Camp[der]jà, qui cum ipso principali et sine eo, ubi dicta pena comitti contingeret, ipsam penam promiserunt et iuraverunt, ad sancta quatuor Dei evangelia corporaliter a se tacta, solvevere dicto domino Episcopo et ad hec obligarunt se et omnia bona sua, tam habita quam habenda ubique. Et renunciarunt dicti fideiussores foro suo

seculari et foro dicti domini Episcopi se et sua, quoad hec, penitus submiserrunt.

Et predicta securitate prestita, fuerunt claves carcellarie tradite dicto Petro de Garrigia et quatuor collaria ferrea et tachatanum cepi [f. 16v] cum sua clave, cum qua ipse cepus clauditur, in quo cepo capti quidam de nocte ponuntur. Et nichilominus, ipse dominus Episcopus subsequenter comisit dictam carcellariam et eius captos dicto Petro de Garrigia per suam literam, formam que sequitur continentem.

(b) Frater Bernardus, etc. Dilecto in Christo Petro de Garrigia, salutem in Domino. De fide et legalitate tua in Domino confidentes, custodiam captorum nostri episcopalis palacii, qui nunc sunt et erunt pro tempore, tibi tenore presentium quamdiu bene et legaliter feceris et nobis placuerit, ducimus comittendum, recepto prius a te corporaliter iuramento quod in dicto officio fideliter et legaliter te habebis. Mandantes Officiali nostro Barchinone et eius locum tenenti ut te pro carcellario et custode dictorum captorum et neminem alium ad dictam custodiam captorum de cetero recipiant et admittant, tibi-que faciant de debito et assueto pro tuo labore salario responderi. In cuius rei testimonium presentes tibi fieri et impressione sigilli nostri iussimus comuniri. Datum Barchinone, .X. kalendas janerii anno Domini M.CCC.XL. quinto.

‚Petrus de Garrigia’: Aquest clergue el 9 febrer 1342 (1341) ja havia entrat al servei de l’antecessor de fra Bernat Oliver, fra Ferrer d’Abella amb les condicions que encara consten en l’ADB, NC 10, ff. 107v-108r. Es devia guanyar la confiança del nou bisbe, si aquest li encarregava l’ofici d’escarcerer, que no era pas merament honorari. Justament perquè es tractava d’un càrrec de confiança, devia ésser normal que canviés a mesura que es succeïen els bisbes i per raons personals. Heus ací alguns canvis: Bernat Cerdà figurava el 15 d’octubre de 1327 (ADB, NC 4, f. 125v); Jaume Sunyer consta el 17 de març de 1334 (1333), *ibid.*, NC 5, f. 242r, però deixà escapar Berenguer de Montjuïc i també ell es fugà, tal com diu el document de 28 de juliol de 1334, *ibid.*, f.272r; el succeí Pericó des Puig (parent del nostre Pericó des Puig?, lín. 59 i doc. i/9), ciutadà de Barcelona, nomenat per Guerau de Gualba durant el temps en què fou vicari capitular, en seu vacant, *ibid.*, 273r, 13 agost 1334; amb el bisbe Ferrer d’Abella, el titular de la presó fou Ramon ça Pera, que la llegà a Bernat des Ram, ‚clericus coniugatus’ procedent de Sant Vicenç de Sarrià el 2 de novembre de 1340, *ibid.*, NC 9, f. 119v; potser l’operació no resultà massa encertada ja que el 30 de juliol de 1341 el mateix bisbe encomanava el càrrec a Arnau Serra, *ibid.*, f.187r; el predecessor immediat de Pere de Garriga fou Domènec Ramon, tal com consta en el document del 15 de maig de 1346, integrat en aquest capítol.

‚sancti Iohannis de Avinione’: Avinyó (Bages).

‚captos’: No és pas aquest el moment de proposar una monografia sobre el sistema penitenciari del bisbat de Barcelona durant la primera meitat del segle XIV; em limitaré a dir que cada deganat tenia la seva presó; que la del palau del bisbe era, com si diguéssim la presó central, i que era equipada amb utillatge de tortura, extrem documentat en el meu *El procés*, secció III, núms. 20 i 32, amb les notes corresponents

(327, nota 32, i 331, nota 41); que la llista de presos en la presó episcopal d'aquells anys és considerablement llarga; i que quan la pena de presó era particularment dura el reu era portat a la presó del castell de Caldes de Montbui. El nomenament que ens ocupa es limita bàsicament als empresonats en el palau episcopal de Barcelona i no s'estén als de les altres presons; el bisbe, però, es reté el dret d'encarregar al nou escarceller algun pres divers dels esmentats.

„officialis”: En aquell moment tenia aquest càrrec Pere Benet.

„collaria”: Podem comparar l'instrumental que consta en la nostra acta amb el que hom féu constar en el nomenament del ja esmentat Pericó des Puig: «...septem collaria captorum et quinque ta[s]cona(?) ferrea et catenatum cepi dicto carcenario et unum martellum...» (ADB, NC 5, f.273r).

„salario”: Existeix una *Moderacio salarii carcerarii domini Episcopi* del 4 de juny 1330, promulgada per Guerau de Gualba, ardiaca i vicari general en nom del bisbe Ponç de Gualba, de la qual copio la part dispositiva: «...carcerarius curie dicti domini episcopi, qui retroactis temporibus ab unoquoque capto in curia ipsa dudecim(!) denarios presentis monete pro qualibet die recipere consueverat, non recipiat nec recipere audeat nisi octo denarios dumtaxat quando unus solus detinetur ibi captus. Et si duo vel plures inibi capti fuerint, non recipiat nec recipere audeat ab unoquoque ipsorum nisi sex denarios dicte monete et non ultra...» (ADB, *Collat.*, 3, f. 121r).

d/4)

Bertran de Canyelles, patró del benifet fundat pel seu avi i homònim en l'església del monestir de Santa Clara, de Vilafranca del Penedès, vacant en aquell moment per mort de Ramon Punyera, presenta el prevere Ramon Arboçar al bisbe de Barcelona, fra Bernat Oliver, el qual (a) accepta la presentació, (b) atorga el benifet a l'esmentat Arboçar i (c) encarrega Ferrer Rafart i Bartomeu Català, preveres de Vilafranca l'execució del nomenament. Barcelona, 18 i 23 de gener de 1346 (1345).

Còpia en registre oficial: ADB, *Collat.*, 8, ff. 145v-146r.

(a). Die lune, que fuit .X. kalendas februarum anno Domini .M.CCC°.XL°.V°.º, coram reverendo in Christo patre et domino, domino fratre Bernardo, divina providentia Barchinone episcopo, comparuit venerabilis Bertrandus de Canellis, asserens se patronum beneficii, quod venerabilis Bertrandus de Canellis quondam, avus suus, instituit in ecclesia monasterii sancte Clare, sororum minorum Ville franche, ad altare beate Marie in eadem ecclesia hedificatum. Et presentavit eidem domino episcopo Raymundum Arboçar, presbiterum Ville franche ad dictum beneficium, vacans per obitum Raymundi Punyera, presbiteri, beneficiati eiusdem, supplicando dicto domino episcopo ut iamdictum Raymundum Arboçar admittere deberet ad beneficium supradictum. Et continuo, dictus dominus episcopus dictum Raymundum Arboçar et presentacionem de eo, ut premititur, factam admisit. Et recepto ab ipso Raymundo Arboçar de istius beneficii indemnitatem corporaliter iuramento canonice obediencia et reverencia, ut est moris, dictum beneficium eidem

Raymundo Arboçar ad iamdictam presentationem contulit ac confirmavit ac ipsum instituit in illo cum plenitudine iuris sui et pertinenciis universis, salvo tamen in omnibus et per omnia iure ipsius domini episcopi et ecclesie Barchinone et absque iuris preiudicio alieni. Et proinde facte sunt dicto Raymundo Arboçar litere infrascripte.

(b). Frater Bernardus, miseracione divina Barchinone episcopus, dilecto in Christo Raymundo Arboçar, presbitero, salutem in Domino. Attendentes vestre probitatis merita, super quibus apud nos laudabile vobis testimonium perhibetur, beneficium altaris sancte Marie constructi in ecclesia monasterii sancte Clare sororum minorum Ville franche, vaccans per obitum Raymundi Punyera, presbiteri, quondam beneficiati eiusdem, ad presentationem nobis factam per venerabilem Bertrandum de Canellis, vobis tanquam clerico ad hoc sufficienti et idoneo, conferimus et confirmamus, vosque instituimus in illo et per nostrum anulum investimus presencialiter de eodem, cum plenitudine iuris sui, salvo tamen in omnibus et per omnia iure nostro et ecclesie Barchinone et absque iuris preiudicio alieni; mandantes vobis quod in dicto beneficio residenciam faciatis personalem et iuxta ipsius datacionem seu institutionem, debitum et assuetum servicium adimpleatis in eodem; [f. 146r] et sitis exinde nobis et successoribus nostris bonus, obediens et fidelis secundum Deum et canonica instituta; et de bonis proprietatis predicti beneficii nichil vendatis, impignoretis seu quomodolibet alienetis absque consensu nostro aut successorum nostrorum et licencia speciali. Unde ego, Raymundus Arboçar predictus, recipiens a vobis, reverendo domino meo domino episcopo superdicto, collacionem, confirmacionem et institutionem predictas, promitto vobis predicta omnia et singula observare et attendere iuxta posse. Et exinde vobis canonicam obedienciam et reverenciam facio manualem. Et iuro ad sancta .IIIIor. Dei evangelia corporaliter per me tacta, nichil de bonis proprietatis predicti beneficii vendere, distrahere seu quomodolibet alienare absque consensu et voluntate vestra aut successorum vestrorum et licencia speciali. In cuius rei testimonium, nos, memoratus episcopus, presentem literam fieri fecimus et sigilli nostri appensione iussimus comuniri. Datum Barchinone, .XV. kalendas februarii, anno Domini .M^o.CCC^o.XL°.V^o.

(c) Et fuit litera execucionis directa Ferrario Raffardi, presbitero beneficati, et Bartholomeo Cathalani, presbitero Ville franche Penitensis, et cuiuslibet eorum in solidum.

,vacans per obitum Raymundi Punyera': Sobre aquest beneficiat de Santa Clara de Vilafranca i la seva mort, vegeu la nota a IV, 434. El patró del benifet sembla que hauria realitzada la presentació del nou beneficiat l'endemà mateix de la mort de Ramon Punyera.

,Ferrario Raffardi': El 9 de març de 1335 (1334) encara devia ésser molt jove, car el vicari general del bisbat de Barcelona feia constar que era fill de Bernat Rafart, de Vilafranca del Penedès, i preguntava al degà del Penedès que li comuni-

qués l'edat del nostre Ferrer (ADB, NC 6, f. 62v); en canvi, per l'agost del 1343 ja no constava únicament clergue ans prevere, i estava relacionat amb el monestir de Sant Sebastià dels Gorchs, *ibid.*, NC 11, f. 169v.

„Bartholomeo Cathalani’: Un Bartomeu Català, que no sé si és idèntic amb el que apareix en aquest document, ja figura el 25 de novembre de 1327 com a «scriptor iuratus sub Raymundo Da[n]chs» (ADB, NC 4, f. 131v; sobre aquest notari del bisbe i de l'església de Barcelona, vegeu el meu *L'Alia...*”, p. 101, nota 13). El nom de Bernat Català torna a comparèixer el 9 de gener del 1332 (1331) amb la qualificació de rector de Santa Coloma de Gramanet, rebent permís de passar un quinquenni „in aliquo generali studio’ (ADB, *Collat.*, 4, ff. 50v-51r); sense que s’escolés aquest espai de temps, obtenia permís d’estar-se al servei de l’arquebisbe de Tarragona, Arnau Cescomes el 5 d’octubre de 1335, *ibid.*, *Collat.*, 5, f. 58v.

e/5)

L'abadessa i tot el convent de Santa Clara de Vilafranca del Penedès donen poders a Pere Guerau, prevere, i a Andreu de Corbera, residents a Barcelona, a fi d'obtenir que el bisbe d'aquesta ciutat o els seus delegats manessin al vicari i preveres de Vilafranca que lliuessin a aquella comunitat les despulles de Ramon Punyera, d'acord amb la darrera voluntat d'aquest i amb llurs drets i privilegis.

Vilafranca del Penedès, 27 de gener de 1346 (1345).

Còpia en registre notarial: Vilafranca del Penedès, Museu del Vi, *Protocols notarials*. Mateu Moratones, 1345-1346, anotació corresponent al divendres, 27 gener 1346 (1345).

Di<e vener>is, que est sexto kalendas f<eb>ruarii <anno predict>o.

Nos, soror Subirana, Dei gracia abatissa monasterii sancte Clare, constructi in Villa francha, de et cum expresso consensu conventus nostri monasterii, et nos, soror GERALDA Çabatera, soror Constancia de Valle molli, soror Berenguera Pellicera, soror Blancha de Jardino, soror Bartholomeua de Castelleto, soror GERALDA de Villa corba, soror Francischa ça Plana, soror GERALDA Scoffeta, soror Clara de Senyechs, soror Sibília de Vies, soror Valençó Malera, soror Geraldona de Monte Olivo, soror Elicssendis de Monte Olivo, soror Saurineta de Villa francha, soror GERALDA de Lilleto, moniales sive sorores dicti monasterii et facientes sive representates conventum eiusdem monasterii, ad bonum et utilitatem ipsius monasterii et pro conservandis iuribus nostris et dicti monasterii et privilegiis eiusdem, gratis et deliberate <constituimus> et <nomin>amus actores, scindicos, yconomos et procuratores nostros c<uius>dam nostri <...> certos et ad subscriptum speciale negocium prosequendum per nos deputatos <...> Petrum Geraldí, presbiterum, et Andream de Corbera, habitatores Barchinone, absentes tanquam presentes et utrumque vestrum in solidum, etc., videlicet ad comparendum pro nobis et nomine nostro et dicti <monasterii> coram reverendissimo in Christo patre et domino, domino fratre Bernardo, <Dei> miseracione Barchinone episcopo et coram

iudice sive iudicibus ab eo delegatis <siv>e delegandis, et ad instandum, supplicandum et requi<rendum> quod, cum Raymundus Punyera quondam, presbiter beneficiatus dicti monasterii, ob eius devocionem quam habuit in nostro monasterio, tempore sue mortis suam elegerit e<<clesiasticam> sepulturam; et venerabiles vicarii et presbiteri ecclesie beate Marie Villefranche dictam sepulturam <...> sollempnem in dicto monasterio prohibuerint et contradixerint indebite et contra Deum et iustitiam, eorum honore salvo; set pocius contra voluntatem et dispositionem dicti defuncti in alio loco preterquam in dicto nostro monasterio funus eiusdem defuncti sepelierint, in nobis et dicti monasterii et privilegi<orum> nobis et ipsi monasterio a sacro Romano pontifice indulgiorum preiudicium et iacturam, quibus quidem privilegiis nobis expresse conceditur sepulturas re<ci>pere et <con>ce<dere> et sumus hucusque recipere assuete: quatenus dignetur ideo ipse dominus episcopus super hiis de expedita <iu>sticia providere, mandando ipsis vicariis et presbiteris quatenus dictum funus a loco <ubi est a>bstrahant et nobis et dicto nostro monasterio restituant atque tradant <et in> ipso monasterio sepeliant iuxta voluntatem predicti defuncti et prout faciendum est secundum privilegia nostra et mentem eorum. Dantes et concedentes vobis plenariam potestatem predicta omnia faciendi necnon et privilegiorum nostrorum requirendi et protestandi verbo et scriptis et inde publica instrumenta fieri faciendi et recipiendi et super predictis, si opportuerit, iudices inpetendi ac eciam agendi et defendendi, excipiendi et replicandi, lites usque sentencias audiendi et ab eis appellandi et appellaciones prosequendi; et omnia alia et singula in et super predictis agendi et expediendi quecumque nos possemus personaliter constitute et sine quibus, etc. Et volentes vos relevare ab omni honore satisfandis fidem, etc., vobis nichilominus committentes super premissis et dependentiibus quomodolibet ab eisdem liberam et generalem adm<nistracionem> [...] sed [confite]mur cum plenissima facultate. Et promittimus habere ratum, gratum et firmum quitquit per vos vel alterutrum vestrum in et super predictis actum fuerit et [...] ipsi(?) invocant(?) sub bonorum dicti monasterii omnium hypotheca.

Testes: Berengarius Robioni, Bartholomeus Sala, et Berengarius Corregarii, de V<il>la franca.

„Petrum Gerdali”: Tinc la impressió que en el bisbat de Barcelona hi havia més d'un personatge que es deia Pere Guerau (o Gerard) durant la primera meitat del segle XIV: un d'ells actua repetidament a Piera, qualificat primer com a «presbiter... serviens in ecclesia Apiarie» (16 gener 1336 (1335), ADB, NC 6, f. 155r) i al cap de poc de «regens ecclesiam de Apiaria» (13 març del mateix any, *ibid.*, f. 167v). Un any més tard apareix un homònim que difícilment es deu poder identificar amb l'anterior: consta beneficiat de Santa Margarida del Penedès (ADB, NC 7, f. 151r, 17 octubre 1337). En canvi, m'inclinaria a creure que és el del nostre document el qualificat de „iureperitus Ville Franche” el gener del 1340 (1339), a ADB, NC 9, f. 15v; l'abril del 1343, el bisbe Ferrer d'Abella li encomanava la informació sobre certs fets de Mont-

maell, *ibid.*, NC 11, f. 95v; un any més tard actuava a la cúria diocesana de Barcelona com a procurador de gent del Vallès oriental, *ibid.*, NC 12, f. 97v. No m'atreuria a identificar-lo amb el qui figura com a rector de Barberà el 15 de juliol següent, *ibid.*, f. 123v-124r.

,privilegiorum': La qüestió del dret dels franciscans a sepulturar fidels en llurs esglésies o cementiris fou un dels cavalls de batalla entre el grup ,espiritual' i la comunitat franciscana: vegeu sobre el tema, BURR, *The Persecution*, 61-67. Ací fou punt de fricció entre la jerarquia eclesiàstica i els framenors, i la història de la Vilafranca del segle XIV és rica d'episodis d'autèntica picaresca i de picabaralles clericals entre la parròquia i Sant Francesc, sobretot els anys 1304-1306 (MV, Arxiu de la Comunitat, *Pergamins*, carpeta 2, núms. 9, 18, 19, 20 i 21): trenta anys més tard, el problema seguia cuejant, com ho demostra el document datat el 25 d'octubre de 1335 (ADB, NC 5, f. 122v); és contemporània del nostre procés la controvèrsia entre framenors de Vilafranca i cúria i bisbe de Barcelona, Bernat Oliver, objecte de les pàgines dedicades a *El bisbe de Barcelona fra Bernat Oliver (1345-1346) i els framenors de Vilafranca del Penedès*, dins «Estudios Franciscanos», 83 (1982), 277-306. Si no s'ha perdut la documentació, el fet que els framenors no s'associessin a les menoretres en la defensa d'aquests seus privilegis obliga a pensar si aquesta defensa no tenia d'altres raons que la justificassin.

Aquest episodi entre Santa Maria i Santa Clara de Vilafranca del Penedès era un de tants que per tot Catalunya es repetien aquells anys, tal com hom pot veure en el meu *La topada de la catedral i els framenors de Vic (1347) vista pel bisbe de Girona Arnau de Mont-rodon*, dins «Revista Catalana de Teologia», 6 (1981), 379-392, on és possible de veure l'abast del problema a la Província Eclesiàstica Tarraconense.

f/6)

Fra Bernat Oliver, bisbe de Barcelona, basant-se clarament en l'anterior procés contra els beguins de Vilafranca del Penedès, els prohibeix que en endavant tinguin cases comunes enlloc del bisbat, que facin reunions privades i que practiquin una mendicitat específica.

Barcelona, 2 d'abril de 1346.

Còpia en registre oficial: ADB, NC 14, f. 95r-v.

Una mà del segle XVII afegí al començament: «Confratres terciè regule».

Sicut sacrosancta Romana ac universalis ecclesia pia et religiosa vota benigno favore prosequitur, sic supersticiosos conatus insolentium hominum detestatur, ne detestabilis contingat crudelitas ut sub pietatis ymagine virus heretice pravitatis obrepat et sub pretextu conversacionis angelice incautis mentibus spiritus malignus illudat. Sane, certa experientia didicimus quod nonnullae persone, specialiter beguini et aliqui fratres et sorores tercii ordinis sancti Francisci, qui continentes seu de penitencia nuncupantur, suis terminis non contenti, non verentur domum comunem, quam comuniter (fraternam /fratriam?) vocant, in multis locis habere, et ibidem necnon eciam in aliis locis privatis congregaciones et conventic[ula] illicita facere, publice

mendicare et quod detestab[i]liu[s] est [te]meritate dampnabili, cum, ut pluri[mum] sint layci ydiote [et] omnino illiterati, scripturas sacras penitus ignorantes, presumunt in [hiis] que sunt fidey vel concernunt ecclesiastica sacramenta declaraciones et interpretaciones suas temerarias fa[cere], conceptus proprios sacro[sancte] Romane ecclesie necnon sanctorum patrum definitionibus antepontes, quod est summe perniciosum et sacris cano-[f. 95v]-nibus inimicum; sicque, multi ex eis a veritate catholice fidei deviantes, blasphemias in ecclesiam catholicam et eius rectores irrogare non verentur et, in quantum in eis est, potestatem summi pontificis ac sacrosancte Romane ecclesie temere satagunt enervare et in multos et varios errores vere fidey contrarios dampnabiliter incidunt, in quibus multos simplices descipiunt informando.

Cum itaque talium dampnanda temeritas redundet in fidelium scandalum ac fidei detrimentum, idcirco nos, frater Bernardus, miseracione divina episcopus Barchinone, de consilio et assensu capituli nostri, statuimus et perpetuo ordinamus quod de cetero huiusmodi persone private, eciam si sint fratres vel sorores de tercio ordine sancti Francisci, in aliquo loco nostre diocesis domum comunem non habeant nec in aliquo loco comuni seu privato congregaciones, colligaciones seu conventicula faciant, nec publice mendicare audeant, cum ipsius tercii ordinis observancia in mendicitate seu paupertate minime fundetur, quinimo proprium habere possunt et de eo in vita et in morte disponere prout volunt, nisi aliquis eorum ad tantam inopiam et infirmitatem devenerit, quod nec de sua substantia nec de suo labore vitam suam valeat sustentare, in quo casu non aliter in modo nec in verbis aud[ea]t mendicare quam ceteri pauperes [captantes?], qui in hostiis ecclesie et ut comuniter soliti sunt elemosinas petere. Si autem contra predicta vel aliquod predictorum fecerint, ipso facto sententiam excomunionis incurrant, [a] qua nisi dumtaxat in mortis articulo, nisi per nos seu s[u]ccessores nostros seu inquisitorem heretice pravitatis minime absolvantur. Datum Barchinone, .IIII. nonas aprilis, anno Domini .M^o.CCC^o.XL°.VI°.

Aquesta lletra episcopal té una estructura pròpia, car el primer paràgraf és dedicat a exposar les característiques de la presència i actuació dels grups de terciaris franciscans, característiques que són presentades com a extralimitació [suis terminis non contenti] del propi camp, tant en sentit comunitari (casa comuna, reunions, capta), com en el més específic doctrinal, en el qual «multi ex eis a veritate catholice fidei deviantes... in multos et varios errores vere fidei contrarios dampnabiliter incidunt»;

el segon paràgraf, en dedueix les conseqüències, amb les quals el bisbe de Barcelona, fent ús de la seva autoritat episcopal, mana:

el tancament de totes les Cases de Beguins del seu bisbat;

i prohibeix que els beguins practiquin la mendicitat de forma en manera i en fórmules verbals diverses de les normals dels altres pobres cristians.

El capítol terç dedica un cert espai a explicar la present intervenció episcopal; vegeu també la nota a la lín. 898.

g/7)

Fra Bernat Oliver, bisbe de Barcelona, i fra Guillem Costa, inquisidor dels estats de la Corona catalanoaragonesa, encarreguen Guerau de Montbrú, degà del Penedès, de realitzar la confiscació i subhasta dels béns del ja difunt Ramon Punyera, prevere i begú de Vilafranca del Penedès.

Barcelona, 28 d'abril de 1346.

Còpia en registre oficial: ADB, NC 14, f. 61r-v.

Frater Bernardus, miseracione divina Barchinone episcopus, et frater Guillelmus de Costa, de ordine predicatorum, inquisitor heretice pravitatis, discreto Geraldo de Montebruno, decano Penitensi, salutem in Domino.

Cum per inquisitionem hoc anno factam per nos contra fratres de penitencia sive de terciã regule beati Francisci Ville franche repertum fuerit quod Raymundus Punyerii quondam, presbiter dicte ville, dum vivebat, tenebat hereses et errores plurimos manifeste; et, licet inde captus existens, penitens decesserit quantumcumque humana fragilitas nosse sinit, bona eius omnia, mobilia et immobilia, que fuerunt dicti defuncti, ad nos de iure fuerunt confiscata, propterea vobis dicimus, comittimus et mandamus in virtute sancte obediencie et expresse, quatenus omnia bona mobilia et immobilia, que fuerunt dicti defuncti, queque vos iam ad manus vestras debuistis iuxta mandatum nostrum vobis directum recepisse, subhastando plus offerentibus vendatis et precia eorum recipiatis et pro nobis fideliter conservetis. Nos enim ipsa bona vendendi, distrahendi et, ut premittitur, alienandi ac super faciendis instrumentis vendicionum et tradendis possessionibus de ipsis bonis per vos vendendis et apochis de precio seu precii, que inde receperitis, et omnibus aliis generaliter faciendis et procurandis, que super predictis necessaria fuerint ac eciam opportuna et que nos facere possemus personaliter constituti, vobis harum presencium serie comittimus plenarie vices nostras. Datum Barchinone, quarto kalendas Madii, anno Domini millesimo .CCC°.XI°.VI.

,Geraldus de Monte Bruno': Fou nomenat per a aquest càrrec per fra Bernat Oliver el 17 de juny de 1345, el qual en el nomenament deia ben clar que el feia pressionat pel rei Pere III de Catalunya, el Cerimoniós, i el facultava a exercir jurisdicció en les causes civils i a prendre les persones de fur eclesiàstic (ADB, NC 13, f. 59v-60r); el camp de la jurisdicció li era ampliat el 19 d'agost del mateix any (*ibid.*, f. 108r-v). Essent el deganat del Penedès un càrrec d'estricta beneplàcit episcopal, és explicable el nombre considerable de degans successius: Bernat d'Arboç abans del febrer del 1336 (1335) (ADB, NC 6, f. 158r-v; sembla que el succeí Bernat d'Arloví el 29 de febrer del mateix any (*ibid.*, f. 164r); amb data d'11 març 1337 (1336), trobem Francesc Botella (*ibid.*, NC 7, f. 46r i 48r). Però tant abans (9 març 1335 (1334): *ibid.*, NC 6, f. 62v), com després (28 febrer 1339 (1338): *ibid.*, NC 8, f. 96v), se'ns presenten els dos noms més coneguts en aquell càrrec, els de Berenguer de Secabecs i de Berenguer Escofet, respectivament. El degà tenia el seu propi tribunal i la presó

corresponent, cosa que comportava tota una rècula d'altres càrrecs, com són els de procurador fiscal (Pere ces Comes, ADB, NC 6, f. 78v, 10 maig 1333), escarceller (Ramon Martí, *ibid.*, f. 157v: 5 febrer 1336 [1335]), saig (En Jaques, *ibid.*, NC 8, f. 75r: 22 novembre 1338), ofici que Bernat d'Esplugues uneix al d'escarceller (*ibid.*, NC 7, f. 22v-23r: 10 desembre 1336) i escrivans o notaris (Guillem Maiol, *ibid.*, NC 6, f. 131r: 17 novembre 1335). Àdhuc podem saber allò que el degà cobrava en concepte de dieta quan havia d'eixir fora de Vilafranca del Penedès (16 desembre 1343, *ibid.*, NC 12, f. 31v: desplaçament a el Vendrell). Suposo que deu ésser normal la queixa de manca de justícia per part de la institució esmentada; en trobem una de datada el 20 de juliol de 1333 (*ibid.*, NC 5, ff. 198v-199r). Vegeu també la nota a II, líns. 204-211.

‚Raymundus Punyerii’: Remarqueu la variant en el cognom de Ramon Punyera (ací, Punyer, grafia que no recordo haver trobat en cap altre cas ni en cap altra font, no sols en relació a aquest beguí, ans encara a d'altres persones que portaven el mateix cognom). Sobre Ramon Punyera, vegeu la nota a IV, 434.

‚hereses et errores’: Sembla que ací el bisbe de Barcelona fa referència a les quatre proposicions que el tribunal inquisitorial reconstruí a base de les declaracions rebudes i que ja coneixem per la declaració de fra Ramon Cuch (III, 385-403). La qualificació és dura, tant com ho és la de les abjuracions, on les esmentades afirmacions són qualificades de ‚falsa et heretica’ (V, lín. 715).

h/8)

Fra Jaume Sunyer, beguí de Vilafranca del Penedès, i el seu germà Guillem, prometen formalment a fra Guillem Costa, inquisidor de la Corona Catalanoaragonesa, i a Guillem Vilella, notari del bisbe de Barcelona, que pagaran deu lliures barceloneses de tern durant el mes de juny primer vinent i que, en cas de no fer-ho, l'esmentat Jaume tornarà a la presó del bisbe i, si no hi tornés, seria qualificat jurídicament de relapse. Pagà, alhora que un altre vilafranquí prometia de fer-ho.

Barcelona, 15 de maig de 1346.

Còpia en registre oficial: ADB, NC 14, f. 64v.

(a) Die lune, que fuit idus madii anno predicto, frater Iacobus Sunyerii, de tercio ordine Ville franche, et Guillelmus Sunyerii, eius frater, promiserunt et iurarunt ad sancta quatuor Dei evangelia corporaliter a se tacta, quod per totum mensem iunii proxime venturum, solvent et tradent venerabili fratri Guillelmo de Costa, de ordine predicatorum, inquisitori heretice pravitatis, vel Guillelmo Vilella, notario dicti domini episcopi, decem libras Barchinone de terno, vel quod dictus Iacobus ponet se in capcione, a qua modo fuit liberatus, intus episcopale palacium Barchinone. Quod nisi fecerit, voluit eo ipso incurrere penam relapsi debitam de iure. Et nichilominus, quilibet eorum obligavit pro predictis attendendis et complendis omnia bona sua habita et habenda ubique. Et dictus Guillelmus renunciavit foro suo seculari et foro ecclesie se et sua quoad hec libere submitit.

(b) Satisfecit infra tempus dictus frater Iacobus, seu Guillelmus predictus eius nomine.

(c) Item, Petrus de Cumbis, habitator Ville franche, promisit quod infra per totam(!) mensem madii presentem, solvet et tradet Petro de Garrigia, carcellario domini episcopi, triginta solidos; et alios triginta solidos Dominico Raymundi, olim carcellario dicti domini episcopi. Et inde obligavit omnia bona sua, tam habita quam habenda, ubique.

,anno predicto': En la part alta de la mateixa pàgina, el document anterior és explícit: Anno Domini M^o .CCC^o. XL. VI°.

,frater Iacobus Sunyerii': Vegeu la declaració del lector de Framenors de Vilafranca del Penedès, fra Ramon Mo[l]ner, I, líns 136-150, a les quals s'ha d'afegir la nota a la lín. 25 de la mateixa declaració.

,Guillelmus Sunyerii': Vegeu nota a I, 145.

,penam relapsi debitam': Aquesta pena era l'anomenada ,traditio brachio saeculari', d'acord amb les *Decretals*, l. II, tit. I, cap. X (FRIEDBERG, II, 242). En els processos de fe equivalia a l'execució capital. En aquest cas pressuposa que hi hagué sentència d'alguna forma condemnatòria en tema de fe i abjuració per part de l'encausat; per això entrava en joc la qualificació de ,relapse', però l'abjuració el salvà de la sentència màxima.

,Petro de Garrigia': vegeu en aquest capítol el document núm. c/3), del 20 de desembre de 1345 i la seva nota inicial.

,Dominico Raymundi': Vegeu la nota inicial acabada d'esmentar. Si té en compte la nota sobre el ,salario' d'aquell mateix document, hom pot pensar que els seixanta sous equivalien al ,salarium' de l'escarceller i, més en concret, a cent-vint dies de presó; però aquesta conclusió no sembla ésser sòlida, car no s'explica que l'escarceller anterior al vint de desembre 1345 cobri per un mes i pocs dies tant com el seu successor per gairebé cinc mesos. Per això aquelles quantitats s'han de referir a d'altres conceptes, sobre els quals no estem documentats.

i/9)

Fra Bernat Oliver, bisbe de Barcelona ordena d'acòlit frare Pere des Puig, terciari franciscà de Vilafranca del Penedès, en la capella del seu palau episcopal. Barcelona, 10 de juny de 1346.

Anotació en registre oficial: ADB, *Ordinat.*, 3, f. 45r-v.

Sabbato quatuor temporum intitulado quarto idus iunii, anno Domini millesimo .CCC^o. quadragesimo sexto, reverendus in Christo pater et dominus, dominus frater Bernardus, Dei gracia Barchinone episcopus supradictus, in capella sui episcopalis palatii Barchinone generales ordines celebravit et promovit ad minores et ad maiores ordines, ut inferius continetur, clericos infrascriptos: et primo sequuntur promoti ad minores et tonsurati scolares infrascriptos(!):

Acoliti:

.....

Fratrem(!) Petrum de Podio, de tercio ordine sancti Francisci.

„Petrum de Podio’: Sobre Pere (o Pericó) des Puig, vegeu la nota a la declaració del lector de Framenors, fra Ramon Mo[ll]ner, I, lín. 59.

j/10)

La germana Geraldona Fuster, del terç orde, i els seus germans, Guillemona i Francesc amb la muller d'aquest, a fi de liquidar els comptes de la confiscació dels béns del seu pare, fra Bernat Fuster, també del terç orde, venen a la Comunitat de Preveres de Santa Maria de Vilafranca del Penedès, pel preu de vuitanta sous, un censal que gravava una peça de terra de Pere Gabiol, sastre de la mateixa vila. Vilafranca del Penedès, 25 d'agost de 1346.

Còpia autèntica i contemporània en pergamí de 40,1 × 58,5 cm.

Vilafranca del Penedès, Museu del Vi. *Arxiu de la Comunitat. Carpeta 2*, document núm. 143.

In Dei nomine. Sit omnibus notum quod ego, soror Geralda Fustera, de tercia regula beati Francisci, et ego, Guillemona Fustera, filie et heredes fratris Bernardi Fusterii quondam, eiusdem tercie regule; et ego, Franciscus Fusterii, filius dicti fratris Bernardi Fusterii, et ego Brunissendis, uxor dicti Francisci Fusterii, de Villa franca: attendentes Petrum de Romanins, quondam, cuius infrascriptum censuale fuit, decessisse et, factis quibusdam legatis, dictum fratrem Bernardum Fusterii, quondam, nepotem suum, heredem universalem instituit, prout in testamento per ipsum condito octavo idus aprilis anno Domini millesimo trescentesimo sexto et clausum per Matheum Ferrandelli, notarium publicum Ville franche lacius continetur; atendentes eciam dictum fratrem Bernardum Fusterii omnia ea, que dictus Petrus de Romano ad pias causas dari mandavit, exsolvisse, prout constat per albaranum factum de compoto per dictum fratrem Bernardum Fusterii reddito Raymundo Ollarii, rectori ecclesie de Carme, et Ferrario Cosida, presbitero, deputatis ad hec per reverendum in Christo patrem et dominum Poncium, bone memorie Barchinone episcopum, factumque octavo nonas martii anno Domini millesimo tercentesimo vicesimo primo, et clausum per Iohannem de Beseriis, tunc notarium publicum Ville franche: atendentes eciam dictum fratrem Bernardum Fusterii naturale debitum persolvisse condito testamento in quo, nos, dictas sororem Geraldam et Guillemonetam heredes universales instituit, prout per testamentum per ipsum conditum octavo idus Iunii anno Domini millesimo tercentesimo quadragesimo quinto et clausum per Matheum Moratonis, notarium infrascriptum, potest liquido apparere: atendentes

eciam nos teneri ad aliquas pecunie quantitates exsolvendas venerabili Bertrando de Avallano, procuratori regio in gubernacione Barchinone, pretextu absolucionis et difinicionis per ipsum nobis facte de bonis que fuerunt dicti fratris Bernardi Fusterii, que erario domini regis ex quibusdam causis confiscata dicebantur, idcirco gratis et ex certa sciencia pro exsolvendis ipsis pecunie quantitatibus vendimus et titulo vendicionis concedimus vobis, Raymundo Castelli et Bernardo Maçó, presbiteris Ville franche, ementibus nomine vestro et aliorum presbiterorum dicte ville, de peccuniis destinatis ad emendum censualia pro faciendis aniversariis in parrochiali ecclesia beate Marie Ville franche et dictis aniversariis et notario infrascripto, hec a nobis pro dictis presbiteris et aniversariis stipulanti et recipienti, tres solidos monete Barchinone de terno censuales cum faticha et omni iure et dominio eorum, quos habemus et habere debemus et recipimus quolibet anno censualiter in festo sanctorum Petri et Felicis in et super quadam pecia terre, quam Petrus Gabiol, sartor Ville franche, pro nobis et sub dominio et alodio nostro tenet versus iter quo itur versus trileam de Palacio, prout terminatur ex parte una cum honore Francisci Auçina et ex alia parte cum honore Berengarii Splugues et ex alia parte cum honore Guillelmi Cardona: hanc autem vendicionem facimus vobis nomine predicto et notario infrascripto... Pro precio autem huius vendicionis habuimus et recepimus a vobis de pecunia prelibata ad predicta censualia emenda destinata, octuaginta solidos monete Barchinone de terno, super quibus renunciamus excepcioni pecunie non numerate et non recepte et doli et legi, qua deceptis ultra dimidium iusti precii subvenitur... Et speciatim ego, dicta Brunisendis, cerciorata a tabellione de iure meo, per notarium infrascriptum renuncio quantum ad hec doti et sponsalicio meo et iuri ipothecarum mearum auxilio Velleiani senatus consulti. Et nichilominus iuro per dominum Deum et eius sancta quatuor ewangelia manibus meis corporaliter tacta quod contra predicta non veniam ullo iure, causa vel racione. Actum est hoc octavo kalendas septembris anno Domini millesimo tercentesimo quadragesimo sexto. Si+gnum sororis Geralde Fustera. Si+gnum Guillemonete Fustera. Sig+num Francischi Fusterii. Sig+num Brunisendis, eius uxor (!), predictorum, qui predicta omnia laudamus, concedimus et firmamus et eciam ego, dicta Brunisendis, iuro.

Testes huius rey sunt Guillelmus Talavera, frater Raymundus Cuch et Iohannes Sagura, de Villa franche.

Sig+num Mathei (sic!), publici Ville franche, auctoritate venerabilis Berengarii de Papiolo, archidiaconi Penitensis, qui hec scribi fecit et clausit.

Al dors: Censal de .III. sous; e són los .II. sous de Na Fornera e los .XII. diners d'En Bernat des Pabordre, los quals són prop la Tria de Palau.- Carta dels .III. solidos censals, qui foren comprats dels béns d'En Bernat des Pabordre.

Segell molt recent: Museu de Vilafranca /Arxiu Comunitat /Document n. 143. Carpeta 2 /Data 1346.

,Geraldina Fustera': Vegeu la seva declaració (V, líns. 435-748) i en particular la nota a V, 437-439.

,Guillemona Fustera': Vegeu la seva declaració (VI, líns. 749-881) i en particular la nota a VI, lín. 751-752.

,Bernardi Fusterii': Vegeu les notes a III, lín. 316 i a V, líns. 523 i 570-577.

,Franciscus Fusterii': Vegeu nota a V, lín. 571.

,Matheum Ferrandelli': Vegeu el seu nom en la llista de notaris de Vilafranca del Penedès, dins la nota al document del 17 de desembre de 1345(5)?

,dominum Poncium': Ponç de Gualba, bisbe de Barcelona (1303-1334): el seu pontificat és objecte de l'atenció particular de Josep Baucells i Reig, que ja ha començat de publicar alguns dels resultats primerencs dels seus treballs, p. e., *Els monestirs del bisbat de Barcelona durant el pontificat de Ponç de Gualba (1303-1334)*, dins «II Col·loqui d'Història del Monaquisme Català. Sant Joan de les Abadesses 1970», vol. I (Scriptorium Populeti, 7), Abadia de Poblet 1972, 65-197; darrerament el mateix autor ja ha publicat la seva tesi doctoral, on trobem una visió de conjunt de la situació cristiana del bisbat de Barcelona durant el pontificat de Ponç de Gualba: *Vivir en la edad media: Barcelona y su entorno en los siglos XIII y XIV (1200-1334)*. Volumens I-II-III-IV (Anejos del «Anuario de Estudios Medievales, 56, 57, 63, 64), Barcelona, Consejo Superior de Investigaciones Científicas 2004-2007, 3316 pp. En una altra direcció, em permeto de remetre al meu L'«*Ordinatio Studii Barchinone et rectoris eiusdem*» del bisbe Ponç de Gualba (8 novembre 1309), dins «Revista Catalana de Teologia», II (1977), 151-188.

,Iohannem de Beseriis': Vegeu la nota al document a/1, del 17 de desembre de 1345. Serví la notaria de Santa Maria de Vilafranca en temps del rector Pere de Torroella.

,Matheum Moratonis': Al MV, *Protocols notarials* s'han conservat alguns manuals d'aquest notari (p. e., el que conté el document del 28 de gener del 1346/1345; sembla que morí víctima de la Pesta Negra.

,Raymundus Cuch': Vegeu la seva declaració (líns. 242-431); tal com era d'esperar, sobrevisqué al procés.

3. Dues fonts indirectes

La que cronològicament és primera consisteix en documents notarials de la mateixa Vila. Uns quants dies després d'aquell captard de Sant Lluís d'Anjou, del 1345, en què es produí la discussió entre frare Francesc Joan i els altres terciaris de Vilafranca en la Casa dels Beguins, i concretament el dia dos de novembre, comencen en el manual del notari Mateu Moratones, corresponent a l'any 1345-1346, una sèrie d'actes relatius a l'herència de Macià Pinyol: lliuraments de deixes a persones de la seva família o vendes de béns; actuen com a pagadors o venedors, respectivament, els seus tres hereus de confiança: Ramon Punyera, prevere; el nebot d'aquest, anomenat també Ramon Punyera, sastre; i Jaume Maçana, picapedrer.

Aquells actes es repeteixen durant el mes de novembre de 1345 els dies 2, 5, 7 i 14; el primer de desembre són dos els actes notarials relacionats amb

l'herència esmentada: en el primer, ja només consten com a venedors els dos darrers marmessors, el sastre i el picapedrer, els quals fan constar que són commarmessors amb Ramon Punyera, prevere; en el segon acte, també de venda, tornen a comparèixer tots tres.⁷ Si no m'erro, la interpretació d'aquestes dades del primer de desembre no és difícil, partint del pressupòsit que la còpia dels documents no era feta automàticament el mateix dia de la data, ans podia trigar algun dia; també és explicable que arribés primer a les mans del copista el document dels dos marmessors que el dels tres i així es troben en el manual notarial; si, doncs, invertim l'ordre i, tal com devia ésser en realitat, col·loquem en primer lloc l'acta en la qual són presents els tres marmessors i deixem en segon la dels només dos darrers, tindríem que la detenció de Ramon Punyera el primer de desembre de 1345 hauria estat realitzada a la Vila a partir de mig matí, quan ja s'havien acabat les formalitats de l'acte notarial dels tres marmessors; des d'aquell moment, Ramon Punyera només compareix a Vilafranca com a absent o com a difunt, a Barcelona, en canvi, a judicar pel lloc que ocupa el títol de la seva declaració (lín. 433) entre les de Ramon Cuch (18 de desembre: lín. 432) i Geraldona Fuster (28 de desembre: lín. 434), ell podria haver declarat el 23 de desembre o un dia hàbil d'aquells abans de Nadal; encara tornaria a comparèixer per a l'abjuració personal (idèntica o semblant a la de les quatre noies) i per a la sentència del tribunal sobre el seu procés, el resultat de les quals fou d'una banda la confiscació i subhasta de béns [doc. g/7] d'aquest capítol], però de l'altra el dret a sepultura eclesiàstica a Santa Clara [doc. e/4] transcrit abans]; a Vilafranca, en canvi, commarmessors i notari seguien certificant la impossibilitat d'ésser present (5 de desembre) o l'absència (22 de desembre);⁸ però el 23 de gener de 1346 (1345), Ramon Punyera ja s'havia mort i hom li assenyala successor en el benefici de Santa Clara:⁹ una petita precisió: la sentència del seu procés no li féu perdre el benefici eclesiàstic acabat d'esmentar; el nomenament de successor diu de forma taxativa que el benefici és vacant, segons el document d/4): «per obitum Raymundi Punyera».

L'altra font indirecta és el registre d'ordenacions de l'ADB, contemporani d'aquestes dades. Fra Bernat Oliver impartia ordres menors en la capella del

7. Vilafranca del Penedès, Museu del Vi, *Manual de Mateu Moratones 1345-1346*, documents de les dates indicades: el dia 5 de novembre de 1345, Ramon Punyera feia encara de testimoni en un acte (no copiat íntegre en el manual), encapçalat per Pere Rubió, de Montmell; i el 7 de novembre, en la venda de béns de Macià Pinyol (un hort lliurat al millor postor per quinze lliures i un sou), que fou a favor d'Agnès, vídua de Bertran de Canyelles, justament el fundador del benefici de Ramon Punyera a Santa Clara [vegeu document del capítol segon, n. d/4].

8. «... et Raymundo Punyera, presbitero, absente...» (22 de desembre); «manumissores predicti, absente predicto Raymundo Punyera, commanumissores nostro, qui dicta manumissoria uti non potest...» (5 de desembre).

9. Vegeu el document d/4) d'aquest capítol.

Palau de Barcelona el diumenge, 11 de desembre de 1345; el dissabte, 17 del mateix mes les ordres generals corresponents a les Tépores de sant Tomàs apòstol, tingueren per escenari la parròquia del Pi i l'endemà, diumenge al matí, noves ordres menors a la catedral i a la tarda cent vuitanta-tres ,scolares' rebien la tonsura en la capella del Palau;¹⁰ el dimecres, 21 del mateix mes, nova tonsura en la mateixa capella i a partir d'aleshores s'acaben les cerimònies al Palau del Bisbe, car, tal com ens diu l'acta d'ordenació celebrada a la capella de ca l'Ardiaca,¹¹ el bisbe no vivia al Palau ans en aquesta altra casa, i ací seguiren celebrant-se les ordenacions els dies 16, 17, 20, 27 i 28 de gener, el 3 i el 14 de febrer;¹² només el 10 de març 1346 (1345) el bisbe tornava a donar ordres en la capella de Palau.¹³ Per tant, la darrera ordenació celebrada en aquesta capella durant el 1345 (21 de desembre) coincideix amb la presa de possessió del nou escarceller¹⁴ i l'absència de fra Bernat Oliver del seu palau coincideix amb les setmanes més fortes del procés i de les seves conseqüències; també ens consta que el 4 de gener del 1346 (1345), dia de la segona declaració de Ramon Cuch (lín. 379), els beguins de Vilafranca del Penedès es trobaven empresonats «in palacio domini episcopi» (III, líns. 408-409 i 414-415). Tenint en compte la població normal penitenciària en la presó del Palau del Bisbe, sembla poder-se'n deduir que l'arribada del grup de beguins de Vilafranca del Penedès obligà a habilitar nous espais per a presó, sobretot si calgué destinar un espai especial per a les dones; i no crec que es pugui descartar algun episodi inesperat, que obligués a canviar l'escarceller, a mudar l'habitatge del bisbe i sobretot a evitar al Palau concentracions humanes com les que devien acompanyar les ordenacions. El fet, però, que els presos es trobessin en el Palau del bisbe evità que en aquest procés es repetissin els desplaçaments per Barcelona, dels quals ens dóna testimoni el procés del 1342 contra els jueus Janto Almulí, la seva muller Jamila, i Jucef de Quatorze.¹⁵

Aquestes dues fonts indirectes ens confirmen que el procés inquisitorial pròpiament dit contra els beguins de Vilafranca del Penedès hauria començat amb actuacions preliminars del Degà de Penedès en la segona quinzena de novembre: hi constatà problemàtica de fe i, per tant, d'inquisició; els darrers

10. Les dades anteriors es poden veure, respectivament, en l'ADB, *Ordinat.* 3, f. 25v (11 i 17 de desembre), ff. 27r-28r (les dues ordenacions del 18 de desembre) i f. 28r (21 de desembre).

11. «...in hospicio venerabilis archidiaconi Barchinone, in quo inhabitat...», *ibid.*, f. 30v; es tractava de l'ardiaca major de la Seu i del bisbat de Barcelona.

12. *Ibid.*, ff. 30v-33v.

13. *Ibid.*, f. 33v.

14. Vegeu document c/3) d'aquest capítol.

15. Vegeu el meu *El procés inquisitorial barceloní contra els jueus Janto Almulí, la seva muller Jamila i Jucef de Quatorze*, dins «Revista Catalana de Teologia», secció I, núm. 4: casa del Prebost de Tarragona, «in qua dictus Janto captus detinebatur»; núm. 15: Santa Ceterina de Barcelona.

dies d'aquell mes o primers de desembre eren presos els sospitosos; i llur arribada a Barcelona féu entrar en crisi de tal forma el sistema penitenciari del Palau episcopal, que calgué nou escarceller, cercar un nou 'hospicium' temporal per al bisbe a ca l'Ardiaca i evitar que el Palau fos escenari de celebracions multitudinàries. A primers de març del 1346 (1345) hom considerà que la situació ja s'havia normalitzat.¹⁶

4. *El paràgraf de Nicolau Eimeric i el Martirologi beguí*

El procés contra els beguins de Vilafranca del Penedès sembla ressonar, encara que de forma poc precisa, en el següent paràgraf del *Directorium Inquisitorum* de Nicolau Eimeric:

«Item, tempore domini Benedicti XI [1303-1304] (!) insurrexerunt in eisdem partibus, quia in Villa Francha de Penadís (!), quamplures begardi, quorum erat primicerius et heresiarcha predictus presbiter vocatus fr. Bonanatus, qui ante adiuraverat (!) postquam traditus fuerat ut impenitens seculari curie et, iam ex uno latere assatus, se finxerat penitere. Iste cum predictis posuerunt hereses begardorum, et tandem per dominum Ferrarium de Apilia, ordinis predicatorum, episcopum Barchinone, et fratrem Guillelmum Costa, inquisitorem heretice pravitatis, fuit eorum congregatio condempnata et domus eorum habitacionis in Villa Francha diruta et eorum hereses condempnate; et dictus frater Bonanatus, ut relapsus et impenitens, traditus curie seculari et ignibus consumatus, complicibus penitentibus et erroribus abiuratis».¹⁷

No sé si el paràgraf anterior és significatiu dels procediments redaccionals de Nicolau Eimeric o d'algun d'ells (car no sembla que només n'utilitzés un de sol), però el cert és que ja Francisco Peña féu remarcar que la referència a Benet XIè (1303-1304), d'altra banda solidíssima des del punt de vista de la crítica textual, és insostenible.¹⁸ Em sembla possible d'afirmar que és insoste-

16. Vegeu la cronologia del procés al final d'aquest capítol.

17. Nicolau EIMERIC, *Directorium Inquisitorum*, manuscrit de Palma de Mallorca, Biblioteca Bartomeu March, 15-III-6, f. CLXXIXb-c, exemplar corregit 'manu propria' pel mateix Eimeric; he descrit aquest exemplar en el meu *Tres nous tractats de Nicolau Eimeric en un volum dels seves 'Opera Omnia' manuscrites procedent de Sant Domènec de Girona*, dins «Revista Catalana de Teologia», IV (1979), 79-100.

18. «In codice Barcinonensi impresso scriptum est hunc Bonanatum tempore Benedicti undecimi insurrexisse; quod non est verissimile, cum Bonanatus post Petrum Olerium potissimum congregationi Begardorum, que in Villafranca de Penedès ostensa est, praeferuit, et Petrus Olerius una cum Bonanato tempore Ioannis XXII extiterit, qui post Benedictum XI pontificatum gessit, Clemente V interposito: quare verius et certius habet codex Bononiensis, Bonanatum videlicet tempore Benedicti XII insurrexisse, qui post Ioannem XXII regnavit ad annos Domini MCCCXXXIII», *Directorium Inquisitorum* cum commentariis Francisci PEGNE,

nible l'afirmació sobre el ,frater Bonanatus', tot i que fins a un cert punt hom podria considerar que la referència resulta confirmada pel *Martirologi beguï*:

«Item, anno Domini millesimo .CCCº. XL VII, tempore Clementis VI, in Barchinona frater Bonatus(!), sacerdos, pauper evangelicus».¹⁹

Comencem la puntualització dient que les fonts arxivístiques confirmen l'existència d'aquest ,fra Bonanat', l'episodi de l'alliberació de la foguera, la seva condició de sacerdot i la confusa mort posterior. L'episodi de la foguera, com a resultat d'un procés que cal suposar inquisitorial, resulta sòlidament documentat pel pagament de les despeses ocasionades, pagament ordenat per l'infant Felip de Mallorca i efectuat el 17 de desembre de 1326, «de missions a fer-ne la enquesta d'En Bonanat, que fo cremat»;²⁰ la frase, doncs, d'Eimeric: «frater Bonanatus, qui ante adiuraverat (!) postquam traditus fuerat ut impenitens seculari curie et, iam ex uno latere assatus, se finxerat penitere», resulta bàsicament confirmada, més encara seria un fet anterior al 17 de desembre de 1326. Però l'anotació de pagament ens diu molt més, car bo i parlant d',En Bonanat', ens diu que aquesta denominació no respon al nom de pila d'aquell personatge, ans al seu cognom (o a un possible motiu, personal, domèstic o gentilici);²¹ i aquesta dada encaixa amb una sèrie de notí-

Roma 1587,p. 268, col. 1; el ,codex Barcinonensis impressus' és l'exemplar que serví de base per a l'edició de Barcelona, Luschner 1503; el paràgraf citat es troba en el f. 104d. El fet que no sols el manuscrit barceloní, ans encara el que el mateix Eimeric considerà digne d'ésser exemplar, perquè havent-lo revisat personalment el destinava al seu convent de Girona, ultra la ,lectio difficilior', demostren que l'autenticitat textual s'inclina a favor de les còpies de Girona i de Barcelona i que, en canvi, l'exemplar de Bolònia, tot i la seva procedència catalana, era corregit.

19. *Processus factus tempore Innocentii pape VI*, ms. Wolfenbüttel 1006 Helmst., f. 13v. El fet que el text semblí dir ,Bonatus' no pot ésser dificultat per a la lectura ,Bonanatus', car és falta en la qual també queien els nostres copistes contemporanis, tal com demostra el fragment següent: «Berengarius Aurich... dixit... quod pater eius (de Francesc Martí) vocatur BONATUS Martini et mater eius vocatur Romia; et tempore conceptionis et nativitatis dicti Francisci predicti parentes eius erant tanquam solutus et soluta; ita quod nec dictus BONANATUS habebat uxorem...» (ADB, NC 4, f. 3v, del 23 maig 1325: expedient de legitimació de Francesc Martí).

20. L'anotació econòmica acaba d'ésser publicada per Gabriel LLOMPART, *La població hospitalaria y religiosa de Mallorca bajo el rey Sancho (1311-1324)*, dins «Cuadernos de Historia Jerónimo Zurita», 33-34 (1979), 80, n. 48.

21. Heus ací uns quants exemples que em semblen ésser il·lustrar l'ús d',En', no seguit de nom de pila ans de cognom o motiu: «...tradidit eam (litteram) a'n Castel Bisbal, socio suo...», (ADB, NC 4, f. 89v, 16 maig 1327); «...N'Aragonès, baiulus venerabilis Guillelmi de Pulcro Vicino...», *ibid.*, f. 116v, 25 agost 1327; «... En Vives, de Torrente, de eadem parrochia (de Santa Maria de Cornellà)...», *ibid.*, 119v, 7 setembre 1327; «... En Colomer...», *ibid.*, f. 124r, 3 octubre 1327; «...N'Oliveros...», *ibid.*, f. 134r, 21 desembre 1327; «...En Cadireta...», *ibid.*, f. 192r-v, 14 octubre 1329; «...En Llagostera, qui té l'alberch nostre de Tarragona...», ADB, NC, 5, f. 33r, 23 novembre 1331; «...filium d'En Comte, paratoris Perpini...», *ibid.*, f. 254r, 10 maig 1334; «...En Morató...», *ibid.*, f. 180v, 11 abril 1336.

cies conservades en l'ADB sobre els béns relictos ‚ab intestato’ per un prevere anomenat Huguet Bonanat, la primera de les quals és datada del 20 de març de 1335 (1334), però la més explícita és la del 13 de maig del mateix any:²² el bisbe Ferrer d'Abella en persona el qualifica de ‚prevere’ i d'‚apòstata’. Les fonts barcelonines no ens han conservada cap més notícia que se li pugui aplicar, almenys fins per allà al 1350, i per això crec que en el detall de fer coincidir la seva mort amb el pontificat de Ferrer d'Abella (1334-1344), Nicolau Eimeric té raó; no em consta, en canvi, que l'encertés en afirmar que l'inquisidor responsable del segon procés contra En Bonanat fos fra Guillem Costa, fora del cas que aquest inquisidor exercís el dit càrrec amb fra Bernat de Puigcercós, titular conegut i reconegut de la inquisició l'any 1335.²³

Aquesta mateixa raó em fa suposar que hi hagué una equivocació a l'hora d'assenyalar el nom del ‚màrtir’ en el martirologi beguí, el qual, d'altra banda, encerta el papa Climent VI i àdhuc, d'alguna manera l'any (penso si algú que coneixia el fet que ací l'any no canviava fins al 25 de març, es trobà amb la data de 1346, gener, 23 i cregué que de fet era l'any 1347).

Fora d'això, les altres dades, tant d'Eimeric com del *Martirologi beguí*, conflueixen a assenyalar una tradició primitiva, que col·loca a Vilafranca del

22. «Hiis diebus, venerabilis Guillelmus de Turrillis, canonicus Barchinone ac noster in eadem vicarius generalis, audiens mortem Hugueti Bonanati, presbiteri, apostate, nullo testamento condito decedentis, ad omnia et singula bona et iura, tam mobilia quam immobilia, ipsius defuncti loco nostri et nomine, manus apposuit, ut decebat, ad hoc ut de ipsis disponeret quod iusticia suaderet, iamque omnia bona mobilia, vel pro maiori parte, ipsius apostate per vos vendi publice fecerit noster tunc vicarius antedictus...», ADB, NC 6, ff. 80v-81r, 13 maig 1335. Les comunicacions anteriors, adreçades com aquesta a Bonanat de Colomer, beneficiat de la Seu de Barcelona, són del 20 al 24 de març del mateix any, *ibid.*, ff. 69v-70r i f. 72v; en aquesta darrera hi ha l'enumeració més completa dels béns en qüestió: «...sive sint denarii, instrumenta publica, littere seu quecumque alie scripture, tam publice quam private...»: el 30 de juliol del mateix any arribava la liquidació, *ibid.*, f. 98v; aquestes lletres han estat transcrites, publicades i introduïdes en el meu *Documents de tema inquisitorial del bisbe de Barcelona fra Ferrer d'Abella (1334-1344)*, dins «Revista Catalana de Teologia», 5 (1980), 448-450 i 460-463.

23. La possibilitat d'existència de dos inquisidors, almenys en algun moment, durant la primera meitat del segle XIV, és un tema que, de moment ha de restar en suspens. Certament, no s'ha de confondre amb l'existència de delegats inquisitorials, com, per exemple, fra Sancho de Torralba per al Regne estricte d'Aragó, documentat en el meu, *El procés...*, en la p. 321, nota 20 del, qual publico el nomenament de delegat fet per fra Bernat de Puigcercós el 14 de juny de 1338 (321, nota 20); la primera vegada que aquest darrer apareix com a inquisidor, diguem-ne general, és el 8 de març del 1325 (1324), en document publicat per Joahannes VINCKE, *Zur Vorgeschichte der Spanischen Inquisition. Die Inquisition in Aragon, Katalonien, Mallorca und Valencia während des 13. Jabrbunderts* (Beiträge zur Kirchen- und Rechtsgeschichte, 2), Bonn 1941, 63, n. 14; les darreres dades d'actuació seva com a inquisidor són del mes d'agost del 1343, amb motiu d'un episodi que s'ho valdria d'estudiar (cf. els *Documents...*, citats en la nota anterior, 454-455, i 468-469, lletra del 7 d'agost del 1343). Aquestes dades s'han de completar amb les d'I, lín. 4.

Penedès (o a Barcelona, si les coses es veuen de lluny) la mort d'un capellà i d'altres conseqüències materials, resultat d'un procés inquisitorial enantat durant el pontificat de Climent VI i a càrrec de l'inquisidor Guillem Costa. En realitat un capellà, implicat en el procés contra els beguins de Vilafranca del Penedès, sembla que morí a Vilafranca mateix a conseqüència del procés: Ramon Punyera.²⁴ Més encara, tenint en compte un testimoniatge tan desinteressat com el del mateix bisbe de Barcelona en afirmar que havia mort penedit (,penitens decesserit'), si no morí de mort natural, no em puc explicar que fos víctima sagnant del procés, si no és pel fet que hagués abjurat en algun procés anterior i, per tant, fos relapse i, oficialment, no sé si realment, com després diré, condemnat a mort i ajusticiat tot i el penediment.

Tot l'anterior em condueix a formular, almenys com a hipòtesi de treball, vàlida fins que noves dades no ens ajudin a aclarir punts foscos, la conclusió que, tant en el paràgraf de Nicolau Eimeric, relatiu a un procés contra begards o beguins de Vilafranca del Penedès, com en la notícia del *Martirologi beguí*, tenim en realitat un aiguabarreig d'informacions sobre N'Huguet Bonanat i sobre el resultat del nostre procés.

Fins i tot m'aventuraria a avançar una explicació de la confusió esmentada. La història d'Huguet Bonanat devia impressionar tant que, amb la distància dels anys i del lloc, hom hi devia integrar detalls d'una altra història, la de Vilafranca, o, dit d'una altra manera: els episodis vinculats a N'Huguet Bonanat són tan colpidors i en particular el d'ésser salvat de la foguera ja mig rostit, que hauria concentrat en la seva figura no sols les circumstàncies que li eren pròpies, ans encara algunes que corresponen a d'altres: la figura de N'Huguet Bonanat, en una paraula, s'hauria menjat la de Ramon Punyera o potser la de frare Bernat Fuster.

L'anterior hipòtesi, però, només respon a l'estat actual del coneixements, car parlant de manera absoluta, no descartaria pas que la figura vilafranquina dissolta en la de N'Huguet Bonanat fos la de Berenguer Bacella, també prevere, i àdhuc qui sap si la de Bernat Fuster. Tant de bo que noves dades ens permetessin d'avançar més enllà d'hipòtesis.

24. Vegeu els documents d/4), e/5) i f/6) d'aquest capítol. Sobre els béns de Bonanat Huguet, hi ha cinc lletres del bisbe Ferrer d'Abella, datades entre el 20 de març i el 30 de juliol del 1335 transcrits en els meus *Documents de tema inquisitorial del bisbe de Barcelona, fra Ferrer d'Abella (1334-1344)*, dins «Revista Catalana de Teologia», V (1980), 460-463, on en relació a ell només sabem que era ,presbiter', que fou ,apostata' i que morí ,nullo testamento condito' (lletra num. 4, pàg. 462.

3. *Cronologia del procés*

Any 1345:

Maig, 15, Pentecosta: Entorn d'aquesta data arriba a Vilafranca del Penedès frare Francesc Joan, procedent de la banda d'Avinyó (II, lins. 175-182).

Juny, 6, dilluns, Vilafranca del Penedès: Frare Bernat Fuster, beguú, fa testament a favor de les seves filles, Geraldona i Guillemoneta (doc. 25 agost 1346).

Juny, 13, dimecres, Barcelona: Fra Bernat Oliver, bisbe de Barcelona, prohibeix als Framenors de Vilafranca del Penedès de rebre almoines pecuniàries dels fidels (ADB, NC 13, f. 60; cf. I, 93-96).

Juny, 15, divendres: Guerau Celorri, vicari general de Barcelona, recorda oficialment als framenors de Vilafranca del Penedès que «*quaestus omnis pecunie et oblacionum peccuniarum receptio in ecclesia vel alibi sunt eis totaliter interdicta*» («Est. Franc.», 83 (1982), 289, lín. 9-11).

Juliol, 15, dimecres, Barcelona: Fra Bernat Oliver, bisbe de Barcelona, determina de manera nominal quins framenors de Vilafranca del Penedès tenen llicència de confessar els fidels (ADB, NC 13, f. 86: el document no fou tramès).

Agost, 16, dimarts, Barcelona: Fra Bernat Oliver, bisbe de Barcelona, fa repetir i trametre el document anterior (ADB, NC 13, f.197r-v).

Agost, 19, divendres, Vilafranca del Penedès: Fra Guillem Rafart, framenor de Vilafranca del Penedès, en el sermó de la festa de Sant Lluís d'Anjou, bisbe franciscà, predica que els franciscans poden rebre legalment almoines pecuniàries dels fidels (I, lins. 93-98).

Octubre, 8, dissabte, Vilafranca del Penedès: Frare Francesc Joan informa fra Ramon Moner, lector de framenors i visitador dels beguins, que aquests no volen assistir l'endemà a la festa i sermó de sant Francesc (I, lins. 115-123).

Octubre, 9, diumenge, Vilafranca del Penedès: Fra Guillem Rafart, framenor, amb motiu de la festa de sant Francesc passada a diumenge, torna a predicar en el sentit del 19 d'agost (I, lins. 115-135).

Octubre, 17, dilluns, Vilafranca del Penedès: Frare Francesc Joan comenta a fra Ramon Moner, lector de framenors, que hauria d'amonestar els beguins sobre els perills de llegir les obres de fra Pèire Joan (I, lins. 24-30).

Octubre, 18, dimarts, Vilafranca del Penedès: Fra Ramon Molner fa una conferència als beguins, informant-los dels perills dels escrits de fra Pèire Joan (I, lins. 45-56).

El mateix dia al vespre en la casa i hort dels Beguins frare Francesc Joan discuteix fortament amb frare Domènec Torassa i frare Bartomeu Riera i s'acusen mútuament d'heretgia (III, lins. 266-288).

Octubre, 19-20, dimecres-dijous, Vilafranca del Penedès: Frare Jaume Sunyer, beguú, desapareix de Vilafranca, sembla a conseqüència de la baralla del vespre anterior (I, lins. 80-87).

Octubre-novembre:

- Frare Francesc Joan exigeix dels beguins una suma considerable com a condició per marxar de Vilafranca del Penedès (III, lín. 286).
- Frare Domènec Torrasa denuncia al degà del Penedès frare Francesc Joan i el fa detenir per robatori (II, líns. 204-211).
- El degà del Penedès, Guillem de Montbrú, interroga extrajudicialment frare Berenguer Bacella, tal com diuen les línies acabades de citar.
- Declaració de frare Francesc Joan denunciant els beguins de Vilafranca (III, líns. 300-305);
- Comunicació del degà del Penedès al bisbe de Barcelona indicant que el procés de frare Francesc Joan oferia matèria per a una intervenció ,in causa fidei'.
- Inici de la investigació inquisitorial i comunicació del fet a l'inquisidor de la Corona catalano-aragonesa, fra Guillem Costa.

Novembre-desembre:

Vilafranca del Penedès: en el pas de novembre a desembre són detinguts els beguins de la vila (MV, Protocols notariais, *Mateu Moratones. Manual 1345-1346*).

Desembre, 1, dijous, Vilafranca del Penedès: vers migdia és detingut Ramon Punyera.

Desembre, 2, divendres, Vilafranca del Penedès: És documentada la presència a la vila d'Andreu de Corbera, ,nuncius iuratus' del bisbe de Barcelona (ADB, NC 14, f. 8r).

Desembre, 3-11: els beguins de Vilafranca del Penedès, encausats en el procés, són conduïts a Barcelona i tancats en la presó del palau episcopal.

Desembre, 12, dilluns, Barcelona: Fra Ramon Mo[l]ner, lector de Framenors de Vilafranca del Penedès, presta declaració davant el tribunal inquisitorial (I, líns. 1-163).

Desembre 13, dimarts, Barcelona: Declaració de frare Bartomeu Bacella davant el tribunal inquisitorial (II, líns. 164-241).

Desembre, 15, dijous, Barcelona: Primera declaració inquisitorial de frare Ramon Cuch (III, líns. 242-378).

Desembre, 16, divendres, Barcelona: Segona declaració de frare Ramon Cuch (III, líns. 371-373).

Desembre, 16, divendres, Barcelona: Fra Bernat Oliver, bisbe de Barcelona, confessa haver rebut de Bernat de Corvins el restant d'un préstec que aquest havia rebut de frare Guilhem Escriba, ja difunt [doc. a/1)].

Desembre, 16, divendres, Barcelona: Pere de Pocasang manlleuta sor Francesca [de Puigalt?] [doc. b/2)].

Desembre, 20, dimarts, Barcelona: Pere de Garriga, nou escarceller de la presó episcopal, pren possessió del seu càrrec [doc. c/3)].

Desembre, 28, dimecres, Barcelona: Sor Geraldona Fuster fa la primera declaració (V, líns. 434-577).

Desembre, 29, dijous, Barcelona: Segona declaració de sor Geraldona Fuster (V, 578-660).

- Declaració de Guillemoneta Fuster (VI, líns. 749-792).
- Declaració de Francesca de Puigalt (VII, líns. 880-1006).
- Declaració de Maria Just (VII, líns. 1094-1141).

Any 1346:

Gener, 4, Barcelona: Declaració definitiva de frare Ramon Cuch (III, líns. 379-432).

Gener, 7, dissabte, Barcelona. Sor Eliscén Vallès presta declaració (X, líns. 1229-1250).

- Declaració de sor Bernada (XI).
- Sor Bonanata Torra declara davant el tribunal inquisitorial (XII).

Gener 12, dijous, Barcelona: Abjuració de les quatre primeres dones (a la part final de les declaracions V, VI, VII i VIII) i assignació de residència forçada a Vilafranca del Penedès (V, 738-747).

– Absolució de les tres dones darreres (X, líns. 1251-1258; XI, 1296-1303; XII, 1328-1336).

Gener 16-18(?): dilluns-dimecres, Barcelona. Reunió del 'consilium' inquisitorial; l'acta és desconeguda.

Gener 22: Mor Ramon Punyera?

Gener, 23, dilluns, Barcelona: Bertran de Canyelles, patró del benifet que posseïa Ramon Punyera, presenta Ramon Arboçar a successor d'aquest. [doc.n. d)].

Gener, 27, divendres, Vilafranca del Penedès: L'abadessa i quinze monges de Santa Clara encarreguen dos procuradors d'obtenir que les despulles de Ramon Punyera reposin en llur església [doc. n. e)].

Març, 4, dissabte, Barcelona: Frare Francesc Joan allibera sor Francesca [de Puigalt] de les obligacions derivades de la manlleuta [doc. n. b/2)].

Abril, 2, diumenge de Passió, Barcelona: Fra Bernat Oliver prohibeix en endavant al seu bisbat que els germans o germanes del terç orde de sant Francesc tinguin cases en comú, que es reunixin en llocs privats i que siguin captaires com a beguins [doc. n. f/6)].

Abril, 28, divendres, Barcelona: Fra Bernat Oliver, bisbe de Barcelona, i fra Guillem Costa, inquisidor, havent decretat en la sentència del procés contra Ramon Punyera, que li eren confiscats tots els béns, manen al degà del Penedès, Guerau de Montbrú, que subhasti els béns del dit Punyera [doc. n. g/7)].

Maig, 15, dilluns, Barcelona: Frare Jaume Sunyer és alliberat de la presó [doc. n. h/8)].

Juny, 10, dissabte, Barcelona: Fra Bernat Oliver ordena d'acòlit frare Pericó des Puig, terciari de Vilafranca del Penedès [doc. n. i/9)].

Agost, 25, divendres, Vilafranca del Penedès: Havent decretat la sentència judicial contra Bernat Fuster que li eren confiscats tots els béns, les seves

filles, i el matrimoni Francesc-Brusissén Fuster, venen un cens per pagar deutes de la confiscació de béns del seu pare (doc. n. j/10)].

Capítol III TRENTA ANYS DESPRÉS

Les pàgines precedents contenen, pràcticament intacte, el treball de trenta anys enrere; però en repassar aquests darrers mesos tant el text de declaracions i de documents com l'estudi que els acompanya, m'adonava que trenta anys abans la meua feina havia consistit sobretot a il·lustrar cada un dels personatges que s'anaven presentant i cada un dels passos que s'anaven avançant en aquell procés, tant com era possible d'identificar-los. Per aquest camí del treball sobre la documentació, entre el 1980 i el 2008, s'ha produït un fet d'innegable importància, la publicació (finalment!) de la ja esmentada tesi de Josep BAUCELLS I REIG, *Vivir en la Edad Media: Barcelona y su entorno en los siglos XIII y XIV (1200-1344)*, on trobem una informació general del beguinisme al bisbat de Barcelona, just fins al 1344 (un any abans del nostre procés, dins el vol II, 1677-1689) i algunes referències a documentació episcopal atenta sobretot a l'ortodòxia dels beguins dels anys 1312, 1315 i 1337 (vol. IV, pàg. 2947); la lectura de les dites pàgines és insubstituïble per a qui vulgui informar-se sobre el tema del beguinisme al bisbat de Barcelona abans del 1345. I cal no oblidar la publicació de l'inventari de Jaume CODINA I VILÀ, *Els processos dels segles XIV i XV (Regesta)*, dins Josep M. MARTÍ I BONET, Leandre NIQUI I PUIGVERT i Francesc MIQUEL I MASCORT, *Processos de l'Arxiu Diocesà de Barcelona*. Vol. I (Col·lecció Catàlegs-Inventari d'Arxius Eclesiàstics de Catalunya. I. Inventari de l'Arxiu Diocesà de Barcelona, 1), Barcelona, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i Arxiu Diocesà de Barcelona, 1984, 181, núm. 3, que conté una mínima notícia del volum 3 de la sèrie, i en la pàg. 172 ens diu que és «de notable interès».

Tornant ara al nostre procés, a mesura que avançava l'actual repàs també m'adonava que fa trenta anys la meua atenció s'havia concentrat en cada un dels arbres d'aquell conjunt, mentre ara s'anava esbossant dins meu una primera visió del bosc.

El bosc realment existeix i per convèncer-se'n només cal fer una comparació entre blocs documentals. Si hom llegeix les pàgines finals que MANSELLI, *Spirituali*, dedica a l'edició dels texts d'aquella primera reacció inquisitorial a càrrec dels franciscans llenguadocians o provençals revoltats contra les decisions de Joan XXII els anys entorn el 1320, es trobarà gairebé a casa, perquè allí i ací la discussió de fons segueix essent la mateixa entorn els mateixos dos punts nuclears:

a) la decretal de Joan XXII sobre la pobresa de Crist i dels apòstols i per tant la dels tres ordes franciscans, i

b) les conseqüències eclesiològiques que, segons els dits disconformes, l'esmentada decretal hauria tingut per a Joan XXII i tots els qui acceptaven les decisions de la dita decretal;

i he dit que es trobarà, com m'he trobat jo mateix, ‚gairebé‘ a casa; dic ‚gairebé‘ perquè, tot i ésser pràcticament la mateixa la llengua parlada a Narbona o a Besers i la de Barcelona i Vilafranca, començaven de notar-se més les diferències entre català i occità: i sobretot dic ‚gairebé‘ perquè a Catalunya el 1345 no es podien practicar, com era possible de dedicar-s'hi a l'Occitània entorn el 1320, els desplaçaments als diversos llocs on eren anunciades fogueres inquisitorials de franciscans o terciaris i terciàries indomables (deixeu-me repetir l'expressió popular: ‚del morro fort‘), a pocs passos d'ésser declarats màrtirs i sants per la resistència antipapal i ingressats en el propi *Martirologi beguú*: aquests desplaçaments a contemplar les fogueres amb la conseqüència d'un anar i venir d'ossos (i de trossos de carn socarrimada, si ja no de cossos pràcticament sencers) dins sacs, i de la conservació i veneració d'aquelles relíquies²⁵ no es repetiren a Vilafranca, i aquesta fou la gran diferència entre els processos d'Occitània i el de Vilafranca del Penedès; i no sembla que ni tan sols un acte com el de les repetides detencions de beguins de la vila i la llarga rècula d'empresonats en direcció a la presó episcopal de Barcelona suscités més que algunes exclamacions d'estupor i d'un cert escàndol en contemplar persones absolutament honorables tractades tal com ho solen ésser els públics malfactors.

Això no obstant, el procés vilafranquí no és altra cosa que una manifestació de la resistència franciscana pauperística contra les decretals de Joan XXII, sostingudes i aplicades pels seus successors, i una confessió a favor d'una eclesiologia alternativa derivada d'una teologia més o menys apocalíptica de la història elaborada per fra Pèire Joan, que tingué el seu màxim esclat al Lenguadoc entorn el 1320: som en la mateixa casa, tot i que la d'entorn Narbona i Besers dels anys 1320 fos terriblement sagnant i inhumana.²⁶

A fi de convèncer-nos ben bé que som en la mateixa casa, la catalanooccitana, només cal repassar la documentació que el prof. Alexander Patschowsky aplegà en el seu estudi sobre la problemàtica contemporània presentada per beguines i beguins d'Estrasburg, on no hi ha ni rastre dels temes d'aquest nos-

25. Vegeu, per exemple, les declaracions aplegades entre les pàgines 278 i 339 del llibre del prof. Raoul MANSELLI, *Spirituali...*, tantes vegades citat.

26. El prof. Albert SOLER, en el seu article *Espiritualitat i cultura: els laics i l'accés al saber a final del segle XIII a la Corona d'Aragó*, dins «Studia Lulliana. Maioricensis Schola Lullistica», XXXVIII (1998), 3-26, dedica les dues darreres pàgines de la seva exposició (19-20), a constatar la continuïtat cultural entre Occitània i Catalunya en el pas del segle XIII al XIV, sobretot entorn les dues figures capdals de Ramon Llull i d'Arnau de Vilanova. Trenta o trenta-cinc anys més tard aquella continuïtat seguia essent sòlida almenys en algunes capes populars d'ambdues contrades, i en una manifestació d'espiritualitat que implicava certes bases teològiques.

tre Sud d'Europa.²⁷ Anant més enllà vers l'Europa oriental podem allargar l'experiment fins a Bohèmia, els començaments inquisitorials de la qual també han estat estudiats pel prof. Patschowsky:²⁸ ni a l'Alsàcia ni a la Bohèmia tampoc no hi ha ni restre d'allò que, en canvi, omple les pàgines inquisitorials tant a Occitània com a Catalunya.

En canvi, no puc deixar d'esmentar almenys un detall que subratlla el paral·lelisme ,espiritual' entre Provença i Catalunya i més en concret amb Vilafranca del Penedès: és el famós episodi de mestre Arnau de Vilanova, exposant davant la flor i nata dels metges de Marsella, sabent ell mateix que mentia per raons ,espirituals', les causes biològiques, tant de part d'ell com d'ella, per les quals els després cèlebres com a ,sants esposos', sant Ausiàs (d'ací el nom d'Ausiàs Marc) i santa Delfina de Sabran, no podien tenir descendència; la raó real era que, tot i casar-se, tenien i complien vot de virginitat.²⁹ A Vilafranca es donà almenys un cas semblant, que oficialment consta pel permís del bisbe de Barcelona, publicat per mi.³⁰ Sense cap mena de dubte la suma de franciscans, clarisses, terciaris o beguins i verges en matrimoni, devia imprimir a aquella Vilafranca del Penedès de la primera meitat del segle XIV un clar ambient ,espiritual', que de cap manera no devia frenar l'empenta en els altres aspectes de la vida, tant personal com col·lectiva.

Una vintena d'anys després de la gran onada de processos inquisitorials contra framenors radicals i contra beguins o terciaris, sobretot a les principals ciutats (Narbona, Besers, Carcassona) i viles (Lodeva, Capdestany) d'Occitània, que ja esquitxaren més d'un rierol de sang fins a Catalunya, concretament a Girona i Barcelona, el 1345 s'enverinà una situació llunyanament semblant a Vilafranca del Penedès, en un moment que, almenys en aquest punt, la vila era (o semblava) una bassa d'oli i ningú no s'esperava una explosió, quan fins i tot els qui en sortirien més malparats s'havien oblidat que no es podia jugar

27. *Strassburger Beginenverfolgungen im 14. Jabrbundert*, dins «Deutsches Archiv für die Erforschung des Mittelalters», 30 (1974), 56-198. Tampoc no sembla que hi hagi hagut cap semblança amb els beguinatges de les zones veïnes a Alsàcia, sobre la situació actual de les quals hom pot veure els dos articles de Helga UNGER, *Die Beginnen - Maria und Marta sein. Eine Geschichte von Aufbruch und Unterdrücken der Frauen (Teil I)*, dins «Geist und Leben. Zeitschrift für christliche Spiritualität», 81 (2008), 180-201; i (*Teil II*), *ibid.*, 280-298, amb àmplia revisió de la bibliografia recent.

28. *Die Anfänge einer ständigen Inquisition in Böhmen. Ein Prager Inquisitoren-Handbuch aus der ersten Hälfte des 14. Jabrbunderts* (Beiträge zur Geschichte und Quellenkunde des Mittelalters, 3), Berlín-New York, Walter de Gruyter 1975, 320 pp.

29. *Vida de Sancta Delfina vergis*, edició de Jacques CAMELL, dins *Vies occitanes de saint Auzias et sainte Delfine*, avec traduction française, introduction et notes (Bibliotheca Pontificii Athenaei Antonianum, 12), Roma, Antonianum, 1963, 160-162.

30. *Permis episcopal de vot de virginitat a un matrimoni de Vilafranca del Penedès (1331)*, dins *Contribució a la història de l'Església catalana*. «Homenatge a mossèn Joan Bonet i Baltà», a cura d'Albert MANENT, Josep MASSOT i MUNTANER i Amadeu J. SOBERANAS (Col·lecció Abat Oliva, 27), Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat 1983, 41-49.

amb foc.³¹ Aquesta manera de veure és confirmada per la declaració del framenor, 'visitador' dels del terç orde, fra Ramon Moner, en dir clar i net que fins al moment en què, en començar el procés inquisitorial, es destapà l'afer, ell havia tingut en bona opinió els i les del grup terciari i els considerava 'uns bons homes' (líns. 77-80); també pel fet que frare Jaume Sunyer posés en mans del framenor Ramon Muner els papers que ell mateix comprenia que el podien comprometre i que realment el comprometerien (líns. 136-150).

Ara és el moment de repetir la queixa pel fet que el procés del 1345-1346 a terciaris franciscans de la capital del Penedès no se'ns hagi conservat complet. Hi manquen parts fonamentals, com són les declaracions inicials tant de Domènec Torrasa com de Francesc Joan al degà de Penedès, que encengué l'actuació inquisitorial conjunta de bisbe de Barcelona i de l'inquisidor de la corona catalano-aragonesa; al procés li manca la part introductòria justificant l'obertura d'una acció judicial 'in causa fidei', hi manquen vuit declaracions (les cinc inicials que devien portar les lletres A-E, la de Ramon Punyera (lín. 433) i les dues de Ramon Corretger i Bernat Gras (lín. 1228). Entre les cinc inicials potser hi havia les de Bernat Fuster (que en el moment de les declaracions tothom donava per viu), de Jaume Sunyer, Domènec Torrasa, que en aquell moment sembla el ministre local del terç Orde, la declaració ja esmentada de Francesc Joan acusant a tort i a dret (aquesta consta en les línies 300-305), i les distanciades del qui aleshores era guardià de Sant Francesc de Vilafranca i del membre d'aquella comunitat de framenors, Guillem Rafart, que hi havia tingut alguna relació (lín. 93). Hi manquen, de més a més, el 'consilium' només esmentat per al cas de Berenguer Bacella (lín. 241), però que també existí per a cada un dels acusats, amb el resum dels càrrecs fet per l'inquisidor, i els parers dels tècnics convocats al dit 'Consilium'; i hi manca la peça principal, la sentència dels dos jutges, bisbe i inquisidor, per a cada un dels encausats (només tenim la relativa a cada una de les darreres dones) i el certificat de compliment de la sentència.

Però ens hem d'acontentar amb allò que tenim: deu declaracions, totes interessants, sobretot les set primeres. Deduïm de tot el conjunt que en aquell moment el món franciscà vilafranquí permetia de dibuixar-hi tres i en algun moment quatre nuclis amb identitat ben definida: primer, el convent de Sant

31. Em refereixo a la 'normalitat', amb què reaccionà el beguï frare Domènec Torrasa, tant a l'hora de negar 'breviari' a frare Francesc Joan, que havia destapat el problema (líns. 268-270 i 284-287), a fi que se n'anés, com a l'hora de portar-lo davant el tribunal del degà del Penedès (líns. 208-209) per una futesa: Si Domènec Torrasa hagués tingut consciència que el fet d'haver destapat el tema dels escrits de fra Pèire Joan podia portar greus conseqüències al grup de beguïns de Vilafranca del Penedès, no sols li havia d'haver donat les deu o quinze lliures, que el terciari vigut d'Avinyó demanava, sinó que li hauria d'haver llogat una mula amb un traginer ben de fiar, que no l'hagués deixat fins passada la frontera. La forma 'normal' d'actuar demostra que entorn els beguïns de Vilafranca regnava una pau tan sòlidament octaviana, que ja ni ells mateixos no tenien consciència dels possibles perills.

Francesc amb la comunitat de framenors o del primer ordre: les intervencions tant de Guillem Rafart, com de Ramon Mo[l]ner, demostren que, en aquells moments almenys, els framenors de Vilafranca no sols havien assumit les decisions de Joan XXII, ans encara propugnaven de poder tenir en relació al diner, la mateixa posició que els altres ordes mendicants, en concret els dominics (lín. 95-98).³²

Del segon orde, el de les clarisses del convent de Santa Clara, que almenys devien conèixer la posició personal del beneficiat Ramon Punyera, sabem, pel document lletra e/5), que era una comunitat nombrosa (cal també tenir en compte que s'hi han de sumar les novícies) i que va manifestar un tremp admirable a l'hora de defensar que les despulles d'En Punyera reposessin en la seva església: però aquella fortalesa podia tenir raons purament personals; si hi hagués hagut una forma d'adhesió a les posicions espirituals del difunt, haurien estat una comunitat, que podia fer un cert contrapès als framenors, però fora d'aquell document no tenim cap altre element de judici.

En el grup dels beguins hi havia de tot: potser la posició predominant hauria estat la d'una certa tendència a favor de decisions radicals, però també hi havia individus, que vivien més o menys prop de la lluna: potser és el cas d'En Jaume Sunyer (líns. 137-163) i, no cal dir, el d'En Ramon Cuch (243-432), als quals s'haurien d'afegir Pere Cudina, Pericó des Puig i qui sap si algun altre. La posició predominant tenia un punt de referència fora la Casa dels Beguins: la persona, casa i família de Bernat Fuster. M'acabo de referir de forma no massa positiva a frare Jaume Sunyer perquè fins que la situació esclatà, ell es refiava dels franciscans, en el mateix moment en què d'aquests i de frare Francesc Joan, li arribaren les acusacions; de fet, sense ell saber-ho, tots dos el qualificaven de ‚sospitós’ (líns. 34-38 i 80-81); però només d'ell sabem no sols que posseïa alguns llibres (potser, fora del rei, ha estat el primer català, del qual consta que tenia almenys un opuscle de ‚frare Ramon Llull’ (lín. 141) i fins i tot un altre de devoció; més encara, havia escrita una confessió (potser professió de fe personal) (líns. 141-150); diria que potser era l'‚intel·lectual’ de la Casa dels Beguins.

Però pel seu influx damunt tota la vila un dels prohoms era frare Bernat Fuster; dins el grup del terç orde n'havia estat ministre i, ara, malalt sense sortir de casa, seguia pesant pel seu prestigi personal; casat, havia tingut almenys

32. Aquesta devia ésser (o almenys ho sembla), la tònica bastant corrent en la nostra província franciscana, basada en el fracàs de l'intent d'endurir pauperisme i espiritualisme de l'ordre de framenors en el recent Capítol General de Perpinyà; per al convent de Vilafranca del Penedès, les catorze lletres episcopals contemporànies sobre el tema de les almoines cercades o acceptades pel primer orde, han estat aplegades en el meu *El bisbe de Barcelona fra Bernat Oliver (1345-1346) i els framenors de Vilafranca del Penedès*, dins «Estudios Franciscanos», 83 (1982), 277-306, en particular 287-288, nota 14); per a d'altres convents de Catalunya, hom pot veure *La topada de la catedral i els framenors de Vic (1347) vista pel bisbe de Girona, Arnau de Mont-rodon*, dins «Revista Catalana de Teologia», 6 (1981), 379-392.

dos fills i dues filles; els dos fills només han sortit en les declaracions d'esquitllada (líns. 569-577), les filles hi han deixat cada una les corresponents declaració i abjuració; havia enviudat i no s'havia tornat a casar, i el pòndol de la casa sembla que el portava la filla gran, la Geraldona Fuster (líns. 434-747); la petita, Guillemona, dues vegades almenys ací anomenada Guillemoneta, sembla que, si hi arribava, no passava d'ésser una adolescent i per això en les declaracions mai no és qualificada de ,soror' ni de beguina, ni ,de tertio ordine' (caldrà esperar el darrer dels documents del cap. II) i la seva declaració és tan curta (líns. 749-792); la senyora Fuster no hauria mort del part d'ella?. El germà petit, Francesc, s'havia casat i també surt amb la muller en el document j/10); l'hereu, fet franciscà del primer orde, és per a mi un dels grans misteris de tot aquest procés, perquè veig possible que, des de la presó papal d'Avinyó, ell tivés, potser no tots, però sí alguns dels fils d'aquells esdeveniments: havia tingut alguna cosa a veure amb el viatge de frare Francesc Joan, d'Avinyó a Vilafranca? Eren d'ell les lletres o papers que aquest portava per a Berenguer Bacella, almenys segons deia l'esmentat Francesc Joan (líns. 184-189)? Havia estat deixeble, en tot cas no directe, de fra Pèire Joan (Oliu)?; el viatge del matrimoni Fuster a Occitània, amb visita al sepulcre d'aquest fra Pèire Joan, a Narbona, no hauria pas tingut per objectiu el d'assistir a la primera missa de l'hereu homònim, qui sap si celebrada damunt la tomba del mestre, fra Pèire? Quina era la posició del framenor en la xarxa de resistència franciscana radical, doctrinal o política o econòmica, creada entorn la presó papal d'Avinyó? Quina comunicació hi havia entre el framenor Bernat Fuster, empresonat a Avinyó, i el seu pare i beguí Bernat Fuster, malalt i tancat a casa a Vilafranca? No puc deixar d'observar que el responsable de l'Hospital dels Beguins de València, en el moment que el bisbe Jaume d'Aragó donà la sentència sobre qui era el propietari dels diners trobats en poder de fra Jaume Just, es deia Guerau Fuster: era fill o nét del Francesc Fuster, en el qual continuava la família?

Resta el personatge que suscita més preguntes: Guilhem Escriba i el seu entorn, format per la seva germana Jacmeta, Maria Just(a) i, una temporada, també per Francesca de Puigalt. De les tres declaracions primeres, no resulta que tingués cap relació amb el grup beguí i ni frare Francesc Joan no en devia saber res, perquè no l'esmenta entre els ,heretges' (III, 316-318); era a Vilafranca només per assegurar la capta (i per mentenir el caliu de les posicions de resistència)? D'ací la pregunta: què era i què representava dins el conjunt del beguisme o ,resistència espiritual' contra Joan XXII i els seus successors? Devia ésser clergue, ja que de resultes del procés, li foren confiscats els béns a favor de bisbe i inquisidor (doc. a/1): els del no-clergue Bernat Fuster anaren al fisc reial. Ací, qui donaria una possible clau del conjunt —per tant som en terreny d'hipòtesis— seria Maria Just(a): d'una banda, ella coneix les intencions de l'amo i pot dir a Francesca que el dit Guilhem la féu venir a Vilafranca «ut mendicaret panem per Villam francham..., eam associando»: per tant és ella, la Maria Just(a), una figura principal (líns. 896-898), i per això a

l'hora de donar a Guillem Pere, de Girona,³³ els llibres que tenia Guilhem Escriba, sembla portar ella la iniciativa i la germana Jacmeta Escriba només l'acompanya: «...hec deponens cum germana predicti fratris Guillelmi tradiderunt,,» (lín. 1123); hi ha, de més a més, la coincidència de cognom i de dedicació amb el beguú Jaume Just, administrador justament de l'Hospital dels Beguins, de València:³⁴ eren germans o parents molt pròxims?

No ho sé, però m'ha cridat l'atenció la coincidència del cognom, la coincidència de dedicació a la capta, la coincidència que aquesta capta es trobi dins un ambient i sigui l'específica del terç orde de sant Francesc (tal com dóna a entendre la lletra del bisbe de Barcelona); i el possible paral·lelisme entre el Jaume Just i la Maria Just(a) porta a una altra coincidència, aquesta més tangible: la quantitat realment important trobada en poder de Jaume Just en el moment de la detenció³⁵ i el fet, certificat en el primer dels documents trans-

33. No sé si són els mateixos, però tot sembla portar a afirmar-ho. Podrien ésser els que, segons la declaració de Bernat Maurí, prevere de Narbona, els ,molts' (remarquem: per a Maria Just també eren ,molts', lín. 1124) que se n'havia endut de Narbona i de Besers Pèire Trencavell: «...recesserat a partibus Narbone et Biterris cum multis libris doctrine fratris Petri Johannis ad hoc ut dicti libri et doctrina non destruerentur nec dampnarentur» (MANSELLI, *Spirituali*, 335, líns. 12-13); els inquisidors prou esperaven trobar la pista d'un exemplar de la *Postilla super Apocalipsim*, però l'única cosa que en recordava Bernat Maurí és que hi veié «quendam libellum in vulgari scriptum, facientem mentionem de oratione et ieiunio et alium libellum, facientem mentionem de paupertate Christi, in quibus dictus Petrus [Trencavell] frequenter legebat» (*ibid.*, líns. 20-22). Es dibuixa tota una operació: després de vint anys que voltaven (la declaració de Bernat Maurí és del 1326), tot condueix a pensar que la dita ,operació' consistia a salvar aquells llibres, tenint-los fora la jurisdicció (i per tant de l'abast) de les inquisicions francesa o provençal, en una població de Catalunya, en la qual els beguins ni despertaven ni despertessin cap sospita, enviant-los amb Guilhem Escriba i la seva germana, Jacmeta, dedicats a la capta d'almoines. Transportats a Girona per Guillem Pere, mercader, i en enviar-los, entrat en la clerecia gironina, fou víctima primer de la Inquisició almenys com a encausat i, després, de la Pesta Negra. I així aquells llibres, o un remijot de semblants, haurien anat a parar a les mans dels inquisidors gironins i haurien estat cremats a l'escalinata de la Seu de Girona. No sembla que aquell Francesc Joan, vingut d'Avinyó, hagués tingut esment dels ,molts' llibres de fra Pèire Joan, salvats durant alguns anys a Vilafranca del Penedès, però que ja no hi eren. Els que ell endevinava anant de mà en mà d'alguns beguins, havien estat copiats dels ,molts' de frare Guilhem Escriba?

34. Ací em permeto de remetre al meu *La sentència del bisbe de València, Jaume d'Aragó, sobre el beguú, Jaume Just, i l'Hospital dels beguins de València (30 de juliol del 1372)*, dins «Arxiu de Textos Catalans Antics», XXVII (2008), 441-451: no consta que ell es dediqués al préstec de diners, però tan bon punt la suma indicada en la nota següent fou segrestada, ja en fou fet préstec per a la continuació de l'Obra de la Seu de València, al cap de temps restituïda religiosament; i després que el bisbe hagué sentenciat que pertanyien a la Casa dels Beguins, a què foren dedicats?

35. Dins el títol acabat d'esmentar en la nota anterior trobem que la suma segrestada en detenir frare Jaume Just, era de tres mil setcents vint-i-dos sous, deu diners i un òbol (3.722 s., 10 d., 1 o.). Segons el document, lletra a/1), Bernat de Corbins, suposo que comptant llarg, s'havia reservat deu sous per refer-se de les despeses del desplaçament de Vilafranca a Barcelona i retorn en compliment de l'ordre inquisitorial: deu sous equivalents a dos jornals i les des-

crits en el capítol anterior (lletra a/1), de l'activitat prestamista de Guilhem Escriba: per tant, Guilhem Escriba havia desplaçat el seu aveïnament a Vilafranca del Penedès a fi d'assegurar, com si fos una ,empresa' i ell l',empresari' (lloga' Francesca de Puigalt, fins i tot fent-la aveïnar a Vilafranca, líns. 890-900), el resultat econòmic de la capta beguina a Vilafranca i al Penedès? Remarquem que d'ella, Maria Just(a), mai no consta que el fet de captar li provoqués cap sensació de vergonya, com a Francesca de Puigalt (lín. 906). I els diners de València amb els diners de Vilafranca porten a la pregunta, sense cap resposta, de si les dites quantitats i d'altres, fins i tot les obtingudes a través del préstec (usurari, per a aquells moments?), no entrarien dins una xarxa internacional de Catalunya, Occitània i potser Nàpols, més o menys recolzada en les comunitats de terciaris franciscans, però al marge de les mateixes, destinada a assegurar les necessitats i les activitats de la resistència ,espiritual'; en aquest sentit, ens hem de preguntar si la xarxa de mendicitat descoberta en aquest procés no seria la continuïtat d'aquella «Societas Magni Exitus» documentada a Girona en la dècada del 1320 en el procés a càrrec de Guillem Desquer (Guillelmus de Querio); i si aquella ,Societas' i la xarxa del 1345 no són un precedent, més o menys pròxim, dels imminents ,Montes Pietatis'; i posats a fer preguntes que no tenen resposta, no deixa d'ésser una coincidència que al cap de poc d'haver desaparegut (anys 1307 i 1312) el servei internacional d'acumulació i moviment de capitals proporcionat pels Templers per la dissolució oficial de llur Orde, els beguins d'Occitània i de Catalunya muntessin la pròpia xarxa, que ja funcionava entorn els anys 1320 com a «Societas Magni Exitus».

Una simple observació: d'aquell «Volem ésser pobres captaires», amb què Arnau de Vilanova intentava de justificar en l'*Alia Informatio Beguinorum* la pràctica beguina de pidolar caritat,³⁶ no haurien arribat a la mateixa frontera del prestamisme associat a l'almoïna? Perquè una cosa també sembla certa: els beguins de Vilafranca del Penedès que es reunien a la Casa dels Beguins, o a cal Fuster, no eren ,pobres captaires' ans persones benestants, que de tant en tant, cultivant una certa vida social sota el paraigües teològic de fra Pèire Joan (Oliu), celebraven els seus àpats i lectures en comú: el pauperisme de l'almoïna, al marge de la vida col·lectiva del grup beguí de Vilafranca i potser sense que tots ho coneguessin, sembla que se'ls havia convertit en una activi-

peses complementàries: aquella altra quantitat en mans de fra Jaume Just, a què equivalia? Sobre aquest beguí ara em permeto de remetre a la meua nota *La sentència del bisbe de València, Jaume d'Aragó, sobre el beguí Jaume Just i l'Hospital dels Beguins (30 juliol 1372)*, dins «Arxiu de Textos Catalans Antics», XXVII (2008), 441-451.

36. Vegeu Josep PERARNAU, *L'Alia Informatio Beguinorum" d'Arnau de Vilanova* (Studia, textus, subsidia, II), Barcelona, Facultat de Teologia (Secció de Sant Pacià) 1978, 26, líns. 53-61: «E per assò cor en Crist volem star e ab Él e en Ell anar, volem viure en pobrea e en mendicitat, per tal que-l resemblem en sa vida; e en la pobrea, no tan solament dins en nostre cor, mas encara en tots nostres portaments al defora la volem tenir e gardar».

tat de professionals i, per ventura, prou reddíticia. Aquesta activitat de professionals, captaire i prestamista alhora, era personificada al costat, però al marge del grup beguí de Vilafranca, per Guilhem Escriba, que la feia practicar per les beguines Maria Just(a) i Francesca de Puigalt; per la declaració de la darrera coneixem una mica com es practicava la mendicitat beguina a Vilafranca del Penedès, però mai ni compareix ni és esmentada cap justificació teòrica de la capta. I, atesa la importància que tenia per als terciaris de Vilafranca la figura de fra Pèire Joan, crec que cal deixar ben clar que aquest teòleg no és pas que fos gaire partidari de la mendicitat franciscana, ans més aviat al revés, tal com podem llegir en la seva *Quaestio de mendicitate* (BURR, AFH, 87 (1994), 299-347, al començament de la qual formula a tall de tesi amb escaires ben vius la seva posició més aviat clarament negativa:

«...quaeritur an pauperibus evangelicis sit perfectius et convenientius victum suum acquirere per mendicitatis quaestum aut per manuale opus seu laboritium. Et quod melius sit per manuale opus probo, primo scilicet ostendendo quod acquirere victum per quaestum est simpliciter malum, secundo ostendendo quod saltem est minus bonum» (p. 299); i encara afegeix: «...mendicare est occasio ad minus duodecim malorum notabilium, scilicet: iniustitiae, adulationis, simoniae, otiositatis, distractionis et vagationis, indebitae familiaritatis, malae speciei et exempli, avaritiae et cupiditatis, immisericordiae et impietatis, simulationis et hypocrisis, gravis importunitatis et taediositatis, praesumptuosae et periculosae obligationis et servitutis» (ibid., 300).

Com la veneració pel teòleg oracle encaixava amb la pràctica, si no era empresarial ho semblava, de la mendicitat, deu ésser un dels punts a estudiar.

De moment, recordem que amb Guilhem Escriba, la seva germana Jacmeta i Maria Just(a), havia conviscut entorn mig any Francesca de Puigalt (lín. 902); de tota la llista de protagonistes d'aquesta nostra 'història', ella és l'única persona, de la qual coneixem algun sentiment; els altres viuen situacions i en són testimonis, veuen i escolten, però mai no tenen o almenys no manifesten sentiments: de Francesca coneixem quatre manifestacions de la seva subjectivitat: a Castelló d'Empúries ens diu que, en no conèixer-hi ningú, s'hi enyorava (líns. 921-922); a Vilafranca del Penedès no pogué aguantar el tracte dels germans Escriba perquè «li eren massa soberchs», és a dir, durs en la forma de tractar-la (lín. 905); pels carrers de Vilafranca, no volgué seguir pidolant almoina, perquè «erubescbat mendicare», s'avergonyia de demanar caritat (lín. 906); i un bon dia tragué el geni contra el frare Francesc Joan i li «intulit violentiam» (una bofetada, una cossa, un cop de roc o un cop de garrot?) i hagué de passar per la presó (doc. b/2). Algun (o alguna) especialista en psicologia femenina potser hi podria dir quelcom.

Potser hi hauria un cinquè detall a sumar en aquesta psicologia personal: fou l'única que en la declaració davant el tribunal consta que els amagà la veritat en un punt no mínim, del qual els senyors inquisidors o no s'adonaren o s'estimaren més deixar-ho córrer, perquè la veritat ja la sabien: ella els

engaltà que el seu germà, Joan de Puigalt, se n'anava a Itàlia a visitar Sant Francesc a Assís i a guanyar les indulgències de Roma, i res més;³⁷ i després de tres anys de ‚pelegrinatge‘ (lín. 890, 902-909), hom creuria que en la correspondència ella li havia de dir que ja era hora que tornés, doncs, no: en les cartes que ella li escrivia li feia saber ‚quod libenter iret ad eum‘, que amb gust se n'aniria allà on ell era (lín. 960); sabia prou bé, doncs, que l'anada del seu germà a Itàlia no era per romeria, ans per anar-se'n a Nàpols, i que ella amb gust se n'hi hauria anat a estar-se amb el seu germà sota l'empar de Felip de Mallorca i de la reina Sança: fins i tot la germana Bernada sabia que el Joan de Puigalt se n'havia anat i s'estava a Nàpols (líns. 1278-1279) i no pas per veure el Vesubi.³⁸

Encara hi ha una darrera possibilitat de connexions, la que ofereixen els noms de les dues germanes Fuster; la gran, Geraldona, com el Fuster de l'Hospital dels Beguins de València, Guerau, fa pensar que li fou posat nom a honor (o fou padrí seu?) de Guerau Pere, que el seu pare acompanyà a Barcelona a presentar com a descàrrec dels beguins de la capital l'*Alia Informatio Beguinorum* d'Arnau de Vilanova; i la Guillemmoneta, per molts diminutius que se li afegeixin, fa pensar en un Guillem, que tant pot ésser Guilhem Escriba com Guillem Martí, el ‚ministre‘ del grup de Barcelona, ben conegut a casa seva. Tot queda en família. En aquest punt, crec que cal almenys esmentar una darrera informació: més de quaranta anys després, a València el 1388, el mateix interessat, Berenguer Vidal, recorda que temps enrere «es va oferir a

37. Més de vint anys abans, Bernat Maurí (Bernardus Maurini) en interrogatori davant l'inquisidor de Provença, Guillem Astre, deia recordar-se d'un grup que havia fugit, i «audivit dici ab eis quod volebant ire peregre ad beatum Franciscum apud Assisium, et ad Romam», MANSELLI, *Spirituali*, 337, líns. 12-13; cal suposar que hi havia hagut un aprenentatge de certes respostes i el tribunal no s'estava de deixar entendre que ja coneixia aquella música (cf. líns. 566-569).

38. Entorn dels germans Puigalt hi podria haver connexions justament amb l'infant Felip de Mallorca: la Francesca ens diu que ella i els seus germans eren del Rosselló, del poble d'Argelers. Les investigacions de Carola Puig entorn els capbreus del rei de Mallorca de darreries del segle XIII, ens fan saber que justament Argelers era un dels pocs pobles (pobles', és a dir, ni la ciutat d'Elna ni la vila de Perpinyà) que seguia essent de directa senyoria reial: *Les capbreus du roi de Majorque, 1292-1294*, dins A. RIGAUDIÈRE (dir.), *De l'estime au cadastre en Europe; le Moyen Âge*, París, Comité pour l'histoire économique et financière 2007, 437-456; i *Caractérisation de microrégions en Roussillon à travers le prisme des capbreus royaux (1292-1294)*, dins «Annales du Midi», 119 (2007), 475-489, i per això, suposo que, igual com a Vilafranca del Penedès, els capbreus eren reials, no baronials. L'interessant de la notícia és que durant uns quants anys entorn el 1320, la gestió dels afers reials del Regne de Mallorca (Rosselló inclòs, per tant el senyoriu directe damunt Argelers), estigué en mans de l'infant Felip de Mallorca i és fàcil de pensar que pel camí d'algun dels representants reials al poble (veguer o batlle) hi hagué un acostament entre aquell infant ‚espíritual‘ i la família de Joan de Puigalt, acostament que ara es tradueix en acolliment i protecció per part de l'infant, pràcticament refugiat a Nàpols al costat de la seva germana, la reina Sança, a favor dels qui, essent com ell malvistos, tenien assegurada la protecció de la parella reial napolitana i podien seguir portant la seva forma de vida.

pagar vint-i-cinc florins d'or per a obtenir la llibertat d'una d'elles [dues dones pobres de Xàtiva empresonades pel lloctinent de Nicolau Eimeric]; i tenim aquesta precisió respecte dels diners: 'quamquidem peccuniam habebant inter fideles queri et perquiri'. (DE PUIG, «Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura», LVI (1980),348): la semblança és evident; era Berenguer Vidal un continuador a València de la dedicació de Guilhem Escriba a Vilafranca i possiblement de Guerau Fuster a la mateixa València?

Contemplant, doncs, en el seu conjunt, hom s'adona que el grup beguí de Vilafranca del Penedès segurament tenia connexions almenys amb les presons del Palau Papal d'Avinyó (fra Bernat Fuster fill, Pere Fort, Pere Trencavell), amb el grup de Barcelona (Guillem Martí), amb l'Hospital dels Beguins de València (Jaume Just) i amb el grup entorn l'infant Felip de Mallorca a Nàpols. També, de fet i en sentit contrari, amb el convent del Carme de Valls, on almenys el pare Bernat Duran sembla haver tingut idees clares sobre l'afer (líns. 1285-1289), potser per herència col·lectiva del teòleg de l'orde, Guiu Terrena, bisbe de Mallorca i d'Elna, que havia estat el teòleg de confiança de Joan XXII.

Fins ara ens hem fixat en el conjunt humà del franciscanisme a Vilafranca del Penedès, però hem d'intentar almenys de deixar alguna constància del camp de les idees, que en el moment de la crisi provocada pel procés inquisitorial, deixà al descobert dos pols oposats: el del convent de framenors o del primer orde, la posició del qual em sembla ben formulada (i coherentment aplicada) en el resum del sermó de fra Guillem Rafart el dia de sant Lluís d'Anjou:³⁹ «...dicens quod ipsi poterant oblationes peccuniarum recipere, sicut Predicadores recipiunt, nam dominus papa in quadam decretali parificavit minores et Predicadores in paupertate» (líns. 95-98); i la del grup, diguem-ne resistent, el dels que es reunien a Can Fuster (amb o sense Guilhem Escriba) i vivien espiritualment de negar que ni Crist ni els apòstols haguessin posseït res en propi ni en comú i que per tant, els franciscans no podien fer altrament, ans, per contra, se'ls havia d'aplicar la teoria del 'simplex facti usus / simple ús fàctic' elaborada per fra Pèire Joan; per això la posició doctrinal dels resistents associava la tesi de la negativa a la propietat, individual o col·lectiva, amb la figura del dit teòleg franciscà (cf. líns. 388-403 i les abjuracions de les quatre noies).⁴⁰

39. Recordem de passada que aquest sant framenor, canonitzat per Joan XXII, segurament passà almenys dues vegades per Vilafranca del Penedès, en ésser portat al castell de Siurana i retornat a Barcelona des del dit castell, on amb dos altres germans seus visqué una llarga temporada (tres anys?) a tall d'hostatge en lloc del seu pare, rei oficialment 'de Sicília', que havia estat fet presoner per Roger de Llúria en la batalla naval del Golf de Nàpols amb motiu de la Guerra de les Vespres Sicilianes.

40. L'estudi global del pensament escatològic de fra Pèire Joan, amb totes les implicacions entre propietat i pobresa, i sobretot el del seu comentari a l'*Apocalipsi*, es pot trobar en el llibre de Raoul MANSELLI, *La "Lectura super Apocalipsim" di Pietro di Giovanni Olivi. Ricerche sull'es-*

La veneració franciscana pel tema teòric de la pobresa havia trobat en la segona meitat del segle XIII una solució tan radical com poc objectiva, que venia a dir: si els framenors estan convençuts que no els és lícit de posseir propietat ni individual ni col·lectiva, declarem que el papa és el titular de tots els béns que ells posseeixen (convents, esglésies, llibres, graners, cellers i rebosts) i així constarà que ells només en tenen el ,simplex facti usus'; era una clara solució de ,feta la llei, feta la trampa'; Joan XXII no volgué que aquella situació es mantingués i renuncià a la propietat de tots els béns del primer orde franciscà;⁴¹ la reacció tant a la decisió política com a la justificació doctrinal de Joan XXII trobà en la doctrina anterior que posava en continuïtat la pobresa de Crist i dels apòstols amb la franciscana, una base per a la polèmica i la desqualificació doctrinal; i el grup radical de Can Fuster (amb o sense Guilhem Escriba) encara vivia d'aquesta doctrina, però val a dir que ells no es trobaven encerclats en una muralla des de la qual fer guerra; ja he intentat de deixar clar que la situació general era de pau, dins la qual cada un seguia pensant allò que considerava més coherent amb les bases de la seva vida cristiana.

Hi ha un darrer punt, que podria elevar aquella resistència a una categoria més alta, a la de la teorització teològica o almenys bíblica, amb què els radicals es defensaven enfront la institució-Església i el seu instrument, la

catologismo medieval (Istituto Storico Italiano per il Medioevo. Sudi Storici, 19-21, Roma, Istituto..., 1955, 246 pp., en particular 177-236 i en algun dels seus estudis posteriors, recordats en el curs del present estudi.

Hi ha sobre el tema una bibliografia que no para de créixer i de la qual assenyalaré dues aportacions de les més recents: Marco BARTOLI, *L'escatologia in Pietro di Giovanni Olivi*, dins *Attese escatologiche dei secoli XII-XIV. Dall'età dello Spirito al 'Pastor Angelicus'*, dins «Atti del Convegno. L'Aquila, 11-12 settembre 2003», L'Aquila, Colacchi 2004, 163-178; François-Xavier PUTALLAZ, *Petrus Johannes Olivi - Verteidigung der Armut und Kritik der Kirche*, dins *Die Kirchenkritik der Mystiker. Prophetie aus Gotteserfahrung. I. Mittelalter*, curantibus Mariano DELGADO, Gotthard FÜCHS, adiuvente David NEUHOLD (Studien zur christlichen Religions- und Kulturgeschichte, 2), Fribourg-Stuttgart, Akademie Press-Kohlhammer 2005, 205-224; i, per coherència amb el tema, cal no oblidar el meu *Opere di fr. Petrus Jobannis in processi catalani d'inquisizione della prima metà del XIV secolo*, dins «Archivum Franciscanum Historicum», 91 (1998), 506-516.

41. Segons el recent estudi de Patrick NOLD, *Pope John XXII and his Franciscan Cardinal, Bertrand de la Tour, and the Apostolic Poverty Controversy* (Oxford Historical Monographs), Oxford, Oxford University Press 2003, XII i 212 pp., hauria estat aquell cardenal franciscà qui hauria obtingut que «John XXII avoided the error of contradicting an earlier papal pronouncement on a doctrinal issue (the poverty of Christ in *Exiit*) while reversing his predecessors disciplinary dispositions regarding the relationship of the See of Rome to the goods used by the Friars Minor» (Cf. «AFH», 100 (2007), 373, SHORT). Ací, però, ni s'ha de fer una revisió d'aquella apassionada i apassionant polèmica (hi havia en joc el mateix concepte de la doctrina evangèlica sobre la perfecció cristiana), ni un judici a favor d'uns o d'altres, sinó només intentar d'entendre les posicions dins el grup franciscà i beguï de Vilafranca del Penedès, quan a mitjan 1345 esclatà, com una bomba mai prevista, tot un procés inquisitorial.

Inquisició: em refereixo a la transformació de dues persones de carn i ossos, Pèire Fort i Pèire Trencavell,⁴² en dues figures bíbliques relacionades amb els temps finals de l'Anticrist, Elies i Enoch (líns.: Geraldona Fuster, 553-556; Francesca de Puigalt, 985-989); de la declaració de la Geraldona no me'n fio gaire, perquè es troba en la primera part de les seves informacions, abans de la línia 579, a partir de la qual digué més la veritat perquè havent-li el tribunal preguntat «si fuit per aliquem informata quod negaret veritatem» (líns. 566-567) —els del tribunal veien clar que no buidava tot allò que tenia al pap— segurament també li digueren (i qui sap si la portaren al poltre perquè el veies amb els seus propis ulls) que ells haurien de recórrer al turment i aleshores cantà com una mallerenga (líns. 588-661), i justament ací no anà més enllà d'haver reconegut la parella Fort-Trencavell com a bons homes, sense arribar a connexions bíbliques ni apocalíptiques; Francesca de Puigalt, en canvi, negà que hagués sentit mai allò d'Elies i Henoch: i aquest és el moment en què més ens hem de doldre de no tenir les declaracions de Bernat Fuster, beguí, i de Ramon Punyera, el qual, tal com sabem, «tota aquella nit... sobre una caxa que li mostrà, ligia l'escriptura de frare Pere Johan» (líns. 332-334: segurament, la *Postilla super Apocalipsim*); la meua impressió és que la ,intelligentzia' del grup beguí vilafranquí (Guilhem Escriba, Bernat Fuster, Ramon Punyera i potser algun altre) coneixia aquella versió, però només l'havia rebuda de fora, no contribuïa a seguir-la elaborant i no la utilitzava com a element d'autodefensa o bel-ligerància; i que de fet aquella teorització no havia arribat a les noies.

Ultra el tema teòric de la pobresa evangèlica i franciscana, durant les declaracions del procés els inquisidors en trobaren d'altres i els sintetitzaren en els quatre punts de les actuals línies 388-403, estructurats amb una lògica fèrria: hi ha una tesi bàsica, la que ni Crist ni els apòstols no posseïren res (,nichil habuerunt') ni en forma de propietat individual ni de propietat col·lectiva (,in proprio nec in com(m)uni') (388-389). Primera conseqüència: la Decretal de Joan XXII que propugna el contrari com a doctrina oficial de l'Església, ,est falsa et iniqua' (390-391); segon bloc de conseqüències, de naturalesa eclesiològica: promulgant la dita Decretal, Joan XXII ha caigut en heretgia (i ací recordem el principi legal bàsic, formulat amb aquell ,nisi

42. Pèire Trencavell és un personatge molt conegut perquè tota la declaració del capellà de Narbona, Bernat Maurí (MANSELLI, *Spirituali*, 328-345), gira pràcticament entorn d'ell, i així, en declarar el 1326, Maurí recorda les anades i vingudes d'En Trencavell vuit anys abans: recercat i citat oficialment per l'inquisidor de França, que actuava desde Carcassona, ell trobà la forma d'escapar-se'n: se n'anà a Avinyó, atravesà el Rose, i ja es trobà sota un altre inquisidor, el de Provença i passant d'una banda a l'altra del riu, jugà un quant temps al gat i a la rata amb els dos inquisidors de França i de Provença; era seglar i tenia una filla, Andrea, que anava amb ell; a Provença no tenia dificultats de convivència social pel fet d'ésser recercat per la inquisició, però al final fou pres i portat a les presons de l'Avinyó papal.

deprehendatur a fide devius' del *Corpus Iuris Canonici*: recordem que uns quants decennis més tard el Concili de Constança encausaria Benet XIII/Pero de Luna en virtut d'aquest principi): per tant el papat es troba en seu vacant, per tant tots els que pensen com ell són heretges i els seus càrrecs són il·legítims; per tant, se li poden aplicar les malediccions que l'*Apocalipsi*, XII, 1-7, vomita contra Babilònia. I, per tant: l'Església autèntica és la que resisteix contra Joan XXII i els seus (392-399). Conseqüència darrera: tots els framenors i els beguins que han estat condemnats i executats per mantenir la fe ,verdadera', en realitat són màrtirs i, doncs, sants al Cel (400-403).

Aquesta no és una recerca d'història de la teologia i hom s'ha de frenar a l'hora de furgar en els texts dels grans autors ,espirituals' del pas del segle XIII al XIV i trobar-hi les arrels d'aquestes tesis. De moment puc assenyalar que d'un d'aquells ,grans autors', Angelo Clareno, un dels polemistes contraris als ,espirituals' de Toscana, Giovanni delle Celle, n'havia afirmat això:

«...secondo ch'io ho letto dell'Apologetico di frate Angiolo de Chiarino, un'altra volta si levò egli con una grande brigata di frati...; e di loro è uscito questo mal seme de'fraticelli che dicono che'l papa nonn è papa...» (Roberto LAMBERTINI, «Non so che fraticelli...», *identità e tensioni minoritiche nella Marcha di Angelo Clareno* identità e tensioni, dins *Angelo Clareno, francescano*, Spoleto, Centro Italiano di Studi sull'Alto Medioevo 2007, 227-261, en concret 258, nota 93.

No sé si serà veritat que la negació de l'autoritat o legitimitat papal de Joan XXII, Occitània la rebé de la Marca, o si la Marca la rebé d'Occitània o si sorgí simultàniament en els dos llocs. L'interrogant és obert. Trenta anys després no puc fer altra cosa que oferir-ho a possibles recercadors amb més perspectives d'anys.

Els bons o mals temps de la resistència beguina col·lectiva a Catalunya sembla que amb el procés de Vilafranca del Penedès s'havien acabat, segurament perquè els grups de beguins en sortien molt afeblits pel cop que suposava el procés i els seus resultats i per les decisions del bisbe de Barcelona de prohibir la convivència dels beguins en cases específiques i la capta com a dedicació professional, al seu bisbat (doc. lletra f/6).⁴³ Al cap de dos anys, la

43. El document del bisbe Bernat Oliver seria ben digne d'una anàlisi detallada, ultra la que li ha estat dedicada en l'anotació a la línia 898. Em limitaré a alguna anotació: la primera és que hi ha dues parts ben clares, la de cada un dels dos paràgrafs.

El primer punt diria que és genèric i segurament importat de fora; m'ho fa dir el mot ,Fraternam' com a denominació d'allò que a Vilafranca del Penedès se'n deia ,Casa dels Beguins'; confesso que en la nostra documentació no l'he trobada enlloc més; a Girona crec recordar que se'n deia ,domus paupertatis' com a Occitània; certament, no em sembla que a Vilafranca del Penedès sigui veritat de dir que de la ,domus communis' se'n diu ,Fraterna' («domum communem, quam Fraternam/Fratriam vocant»); el deute d'altres texts em sembla clar en la frase «congregationes et conventicula illicita facere» (repetida en el segon paràgraf), semblant a la

Pesta Negra seria com una riuada que ofegaria tot el passat i obligaria a fer foc nou. Però aquest ja no és tema d'aquest estudi.

El cert és que des que el 1321, quan Duran de Baldac fou públicament cremat a Girona, fins al 1346, en què el grup de Vilafranca del Penedès sortia del seu procés almenys amb dues expropiacions de béns, les de Bernat Fuster i de Ramon Punyera, havien passat certament moments durs, però també temporades de pau octaviana. La intervenció d'un sobrevingut, Francesc Joan, decidit a treure profit d'una situació que ell destapava, i la decisió d'un bisbe a fer foc nou, haurien pogut provocar alguna víctima, però sembla que la virior de la resistència a Vilafranca, es podia resumir en les paraules inicials de la declaració de la Geraldona Fuster:

“...protestata est tamen quod si aliquid unquam dixit vel fecit, vel modo diceret, quod esset contra Deum vel sanctam Romanam Ecclesiam, quod de omnibus est parata stare correctioni reuerendi domini episcopi Barchinone et inquisitoris, et se supponit correctioni eorum” (líns. 442-446).

Podem dir que Joan XXII havia guanyat? Potser no ben bé. És possible que en el temps d'aquell papa el procés de Vilafranca hagués acabat amb

del Concili Provincial de Tarragona 1312: «...ordinarius... prohiberet sub certa pena ne facerent congregationes vel conventicula inter se...» («Analecta Sacra Tarraconensia», 49-50 (1976-1977), 154, V); segurament un i altre tenen altres fonts.

El paràgraf segon és propi del bisbe de Barcelona, perquè hi aboca la seva autoritat, prohibint, tal com ja sabem, les cases comunitàries i les reunions privades; però el punt que em sembla significatiu és, si no m'erro, el de la següent prohibició: «...ne publice mendicare audeant, cum ipsius tercii ordinis observaancia in mendicitate seu paupertate minime fundetur, quoniam proprium habere possunt et de eo in vita et in morte disponere prout volunt...». Preguntem-nos d'on surt: certament no, de les parts que se'ns han conservat d'aquell procés; repassem aquelles declaracions i no hi trobarem que el tribunal s'hagués volgut informar, ni una sola vegada, del tema de la mendicitat; si n'hagués tingut algun desig, les declaracions de Francesca de Puigalt i sobretot la de Maria Just(a) l'haurien pogut informar a cor què vols: ni una paraula, ni una lletra.

La prohibició de la mendicitat professional practicada en els grups de beguins, presentada com a resultat del procés entorn la pobresa de Crist i dels apòstols i de la versió ascètica que n'havia ofert fra Pèire Joan, en no tenir cap base ni en les actes ni en les intencions del procés inquisitorial a càrrec dels beguins de Vilafranca del Penedès, crec que és una decisió que només s'explica per una instrumentalització del procés: l'autoritat (en aquest cas el bisbe de Barcelona, Bernat Oliver) es valgué del procés per extirpar del beguïnisme una forma de mendicitat específica, que s'havia convertit en excrescència de la caritat cristiana: els captaires s'havien transformat en banquers.

Amb abast internacional? També haurien tingut abast internacional les conseqüències de la prohibició de la mendicitat beguina feta pel bisbe de Barcelona.

Poso punt final repetint la pregunta: per què, des d'Avinyó, seu papal, fra Francesc Joan i fra Bernat Oliver arribaren gairebé de forma simultània a Barcelona el 1345? I aquesta pregunta en pressuposa una altra: per què s'havia establert a Vilafranca del Penedès i què hi feia fra Guilhem Escriba? Vegeu, ultra la nota a la línia 898, en el primer capítol, el paràgraf d'aquest capítol, cap al final, dedicat al sotstítol del conjunt.

resultats més sagnants i inhumans: el 1345-1346, en canvi, a Vilafranca, el màxim documentat és la confiscació de béns; però a València Jaume Just, trobat ‚relapse’ (havia hagut d’abjurar la primera vegada, i malgrat això havia continuat el proselitisme, com si res), no havia estat lliurat al braç secular, ans morí a la presó episcopal; el mateix passava amb els empresonats al Palau Papal a Avinyó; en temps de Joan XXII segurament tots aquests, o almenys alguns, haurien engrandit la llista dels màrtirs de la causa; la política inquisitorial posterior semblava voler assegurar que no es faria més proselitisme, però la gent no havia de témer per la seva vida; llegint la documentació aplegada al final de MANSELLI, *Spirituali*, hom veu que els empresonats havien ‚relapsat’ constantment: hom els empresonava i no passava res més, fins al punt que possiblement també contribuïen des de la presó a establir o enfortir la xarxa de resistència: però no serien màrtirs.

I aquesta posició d’una certa contenció en l’aplicació de les penes és la que, o almenys ho sembla, també presidí el procés de Vilafranca del Penedès. La ‚Institució’ havia donat un avís seriós, però no havia passat més enllà.⁴⁴

* * *

La darrera paraula és en forma de pregunta: acabem de veure en la cronologia del procés que frare Francesc Joan des d’Avinyó arribava a Vilafranca del Penedès entorn la festa de Pentecosta del 1345, que aquell any s’escaigué el 15 de maig; i sabem que el nou bisbe, successor de fra Ferrer d’Abella, Bernat Oliver, preconitzat per Climent VI a primers de febrer del 1345 contra l’elecció de successor ja feta pel capítol de la Seu de Barcelona el 26 de desembre del 1344 en la persona de Pere de Castlarí, immediatament comunicada al papa a Avinyó, entrava a Barcelona el 16 de juny del 1345; almenys durant la quaresma d’aquell any Bernat Oliver i Francesc Joan havien coincidit a Avinyó: no seria pas aquest darrer un enviat del nou bisbe?, o potser d’una tercera persona, que feia moure els fils de l’un i de l’altre?

Fra Bernat Oliver, bisbe de Barcelona durant poc més d’un any, com si amb aquella temporada ja hagués feta a satisfacció de la cúria papal la feina per a la qual havia estat nomenat bisbe i enviat a Barcelona, el 26 de juny del 1346, era ‚premiat’ amb l’‚ascens’ (en aquell moment era —o almenys era vist— així) a bisbe de Tortosa: pura coincidència?

Munic, la Mercè 2008
Barcelona, Cap d’any 2009

44. Encara que sigui dada d’informació general, recordaré que, segons la *Brockhaus Enzyklopädie*, II, *Aft-Blis*, 1967, 460, el mot ‚begui’ prové de l’holandès ‚begaert’ i significa ‚Betler’, és a dir, ‚captaire’.

P. D.: A l'hora de tancar definitivament aquest treball, m'arriben a les mans les següents informacions bibliogràfiques:

- Albert SOLER, *Espiritualitat i culturar: Els laics i l'accés al saber a final del segle XIII a la Corona d'Aragó*, dins «Studia Lulliana, olim Estudios Lulianos», XXVIII (1998), 3-26; amb bibliografia: 21-26.
- Roberto LAMBERTINI, *Venenatae temporis huius quaestiones. Angelo Clareno di fronte alla controversia sulla povertà di Cristo e degli apostoli*, dins Ovidio Capitani, Quaranta anni per la Storia Medievale. A cura di Maria Consilia DE MATTHEIS. II. Bologna, Patron editore 2003, 229-249.
- Jürgen MIETHKE, *Papst Johannes XXII und der Armutsstreit*, dins Angelo Clareno francescano. «Atti del XXXIV Convegno Internazionale. Assisi, 5-7 ottobre 2006. Società Internazionale di Studi Francescani», Spoleto, Centro Italiano di Studi sull'Alto Medioevo 2007, 263-376.
- Josep PERARNAU, *La sentència del bisbe de València, Jaume d'Aragó, sobre el beguí Jaume Just i l'Hospital dels Beguins (30 juliol 1372)*, dins «Arxiu de Textos Catalans Antics», XXVII (2008), 441-451.
- Filippo SEDDA, *Veritatem sapientis animus non recusat. Testo fraticellesco sulla povertà contro Giovanni XXII*. Studio ed edizione critica (Medioevo, 17), Roma, Antonianum 2008, 340 pp. Les pàgines 17-28 contenen la bibliografia bàsica sobre aquella controvèrsia.
- Marco MESCHINI, *Innocenz III. und der Kreuzzug als Instrument im Kampf gegen die Häresie*, dins «Deutsches Archiv für die Erforschung des Mittelalters», 61 (2005), 537-583.

TAULES

ANTROPÒNIMS I TÍTOLS

- Abella, Ferrer d' 7, 46, 57, 59, 84, 130, 134, 145, 147, 148, 168
Aguiló, Bartomeu 35
Alatzar/Pere 32
Alcover i Sureda, Antoni M. 11, 25
Alegret i Vilaró, Pere 19, 35
Alfons II d'Aragó, el Trobador 19, 127
Alfons III el Benigne 31
Allegationes super articulis tractis... de Postilla quam composiuit fr. Petrus Iobannis... 36
Almulí, Janto 83, 144; Jamila, muller 83, 144
Alòs, Ramon d' 19
Altisent, Agustí 18
Amada de Llimós 82
Amelh, Ramon 15
Amigó, Francesc 34
Ancila graeca 87
Andreu, Pere 67, 72, 76, 86, 88, 93, 96, 98, 105, 106, 108, 113, 115, 119
Anjou, família reial 31
Anjou, Lluís, sant 38, 44, 45, 142, 149, 163
Anjou, Blanca, reina de la Corona d'Aragó 38
Anticrist 52, 55, 63, 69, 81, 84, 89, 97, 107, 165
Apocalipsi 52, 163, 166
Aquinet 58
Archata, Francesco d' 35
Aragó, Antoni M. 126
Aragó, Jaume d' 99, 158, 159
Aragonès, N' 146
Arboç, Bernat d' 137
Arboçar, Ramon 131, 132, 151
Argensola, Guillemó d' 34
Arloví, Bernat d' 137
Arnau, frare 50, 57
Arnau de Bonastre 35
Arnau de Patau, Guillem 18
Astre, Guillem 162
Astruga de Randera 55, 62, 63
Auçina, Francesc 141
Aurich, Berengarius 146
Ausias de Sabran, sant 155; Sabina de Sabran, muller, santa 155
Avallà, Bertran d' 141
Avinyó, Pere d' 32
Aymerich, Mateu 75
Azema, Ramon 38
Bacella, Berenguer 23, 28, 29, 37, 38, 43-47, 50, 56, 57, 62, 64, 67, 70, 71, 78, 83, 85, 87, 112, 123, 124, 148, 149, 150, 156, 158
Badia, Lola 99
Baldac, Duran de 167
Baró, Bartomeu 127
Barra, Joan 36, 85
Barrada, Sibília 72, 74, 85, 86, 109
Bartoli, Marco
Bassita 54
Batlle, Francesc 111
Batlle i Prats, Lluís 8, 17, 55, 62, 63, 85
Batllori i Munné, Miquel 16, 18
Baucells i Reig, Josep 7, 85-86, 142, 153
Baulè, Berenguer 80
Bellveí, Guillem de 146
Benet XI 16, 145
Benet XII 9, 16, 101, 145
Benet XIII 58, 166
Benet, Pere 72, 86, 88, 96, 106, 113, 115, 119, 131
Berenguerona 59
Bernada 36, 64, 75, 86, 99, 101, 115-117, 120, 151, 162
Besanta, Pere de 59
Besers, Joan de 127, 140, 142
Bohigas i Balaguer, Pere 75
Bonagrata da Bergamo 36, 61
Bonanat, En/fra 125, 145, 146
Bonanat, Huguet 147, 148
Bonanata 120
Bonatus/Bonanatus cf. Bonanat, fra
Bonaventura, sant 61
Bonet i Baltà, Joan 155
Bonvilà, Guillem de 72, 86, 88, 96, 113, 115
Bonvilà, Tomàs de 60, 67, 70, 76, 83, 86, 87, 93, 98, 105, 106, 108, 113, 114, 115, 116, 119, 120
Bon Vilar, Ramon 60

- Bord, Antoni 32
 Botella, Francesc 137
 Brea, Pere 113, 114, 115, 116, 119, 120
 Bremond, Antonin 14
 Briquet, Charles Moïse 23
Brockhaus Enzyklopädie 168
 Brotós, Guillema de 38
Bullarum, Diplomatum et Privilegiorum S. R. P. Taurinensis editio 34, 35, 79
Bullarium Franciscanum 11, 15, 16, 36, 38, 39, 101
Bullarium Ordinis Praedicatorum 13
 Burr, David 11, 17, 32, 60, 135, 161
 Busquet, Guillem 114
- Ça Pera, Guillem 84
 Cadireta, En 146
 Cambell, Jacques 155
 Canonge, Pere 36
 Canyelles, Bertran de 131, 132, 143, 151; Agnès, vídua 143
Capbreu del sençal que l'Almoyna de la Seu de Barchilona pren a Vilafranca del Penedès 34
 Capitani, Ovidio 169
 Capítol General de Perpinyà 157
 Cardona, Guillem 141
 Carreras i Artau, Joaquim 14, 81
 Casa Martines, Ferrer de 93, 99, 100
 Cases Martines, Antoni de 100
 Castell, Ramon 141
 Castellbisbal, En 146
 Casteller, Bartomeua de 133
 Castilio de Gironda 36
 Castlarí, Arnau de 83, 86, 90
 Castlarí, Pere de 168
 Català, Bartomeu 131, 132
 Cathalanus de Barchilone 36
 Celle, Giovanni delle 166
 Celorri, Guerau 39, 83, 149
 Cerdà, Bernat 130
 Cescomes, Arnau 133
 Chabàs, Roc 14
 Ciro da Pesaro 17, 78
Clementinae 123
 Clarena, Angelo 17, 78, 166
 Clergue, Bernat, En 34, 35
 Climent V 123, 145
 Climent VI 8, 9, 16, 36, 73, 88, 89, 96, 97, 106, 107, 146, 147, 148, 168
 Codina i Vilà, Jaume 153
 Colell, Pere de 129
 Colomer, Bonanat de 147
 Colomer, En 146
- Colteller, Francesc 84
 Comes (Cumbis), Pere ces 139
 Comte, En 146
 Conciloi de Constança 166
 Concili de Viena 61, 75
 Concili Provincial de Tarragona 1312 167
 Conesa, Ramon 14
Confessio aliquorum pauperum tempore pape Iobannis 82, 84
Confessió de la santa fe catòlica 40
 Consilium 156
Consultatio facta per dominum Petrum, archiepiscopum Terraconensem... 13
 Corbera, Andreu de 133, 150
 Corbins, Bernat de 76, 159
Corpus Iuris Canonici 11, 39, 123, 166
 Corretger, Berenguer 111, 134
 Corretger, Bonanat 111
 Corretger, Ramon 27, 28, 34, 37, 47, 64, 70, 71, 83, 85, 87, 108, 111, 112, 122, 156
 Corvins, Bernat de 126, 150
 Cosida, Ferrer 140
 Costa, Guillem 24, 31, 43, 45, 47, 50, 52, 54, 56, 58, 59, 60, 62, 67, 70, 72, 74, 76, 83, 86, 87, 88, 90, 93, 96, 97, 98, 105, 106, 108, 113, 115, 116, 119, 120, 126, 137, 138, 145, 147, 148, 150, 156, 158
 Couderc, Camille 121
 Coy y Cotonat, Agustín 19
 Crebenyo, Guillem de 32
 Cuch, Ramon 24, 32, 36, 37, 38, 46, 49-64, 66, 76, 78, 83, 108, 114, 123, 124, 129, 138, 141, 142, 143, 144, 150, 151, 157
 Cudina, Pere 28, 3749, 50, 55, 57, 60, 157
Cum inter nonnullos 39, 46, 52, 61, 62, 73, 96, 97, 102, 107, 153, 165
 Cuscó i Clarasó, Joan 20
- Dalmau, Guillem 127
 Dalmau, Pere 32
 Damiata, Marino 11, 55, 60, 61, 62
 Da(n)chs, Ramon 133
 Dante Alighieri 45
 De Matteis, Maria Consilia 169
De officio inquisitoris 11, 62
De vera creença e vera obediència 57
Decretales Gregorii IX 39, 139
Decretalium Collectiones 12
Decretum Magistri Gratiani 12
 Delcor, Matias 16, 38
 Delgado, Mariano 164
 Deliciós (Delicieux), Bernat 13, 17
Deposotio fratris Raymundi Cuch 122

- Desquer, Guillem 160
Deutes deguts a Vilafranca en los anys 1348-1349 100
 Diago, Francisco 11, 32
Diccionari català valencià balear 40, 57, 58, 59, 100
Directorium Inquisitorum 125, 145-147
 Dnitrewski, Michel de 17
 Dols, Nicolau 25
 Domènec, Guillem 55, 84
 Donàs, Pèire 56; Berenguera, muller 56
 Dondaine, Antoine 13
 Dossat, Yves 18
 Douais, Célestin 13, 14, 15, 35, 60
 Du Cange, Sieur 11, 40
 Duque, Bernardo 121
 Duran, Berenguer 35
 Duran, Bernat 115, 117, 163
 Durandi, Arnulphus 36
 Durandi, Petrus 36
 Duruna cathalana 36
 Duvernoy, Jean 11, 15, 38, 58, 79, 122
 Ehrle, Franz 78
 Eimeric, Nicolau 9, 33, 125, 145, 147, 148, 163
 Elies/Enoch 80, 81, 95, 102, 165
En quinba manera se deu bon esforsar en bé a morir 41
 Escala, Bernat 31
 Escofet, Berenguer 46, 57, 137
 Escofet, Romeu 127
 Escofeta, Geralda 133
 Escriba, Guilhem 26, 34, 37, 45, 62, 63, 64, 67, 68, 70, 71, 72, 74, 75, 76-77, 78, 79, 80, 81, 83, 84, 85, 87, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 98, 99, 100, 101, 102, 105, 106, 108, 109, 111, 112, 123, 126, 127, 150, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164
 Escriba, Jacmeta 26, 76, 93, 95, 99, 100, 101, 105, 108, 126, 127, 158, 159, 161
 Esplugues, Berenguer 141
 Esplugues, Bernat d' 138
 Eubel, Conradus 15, 101
Evangeli 40
Exiit qui seminat 61, 164
Exivi de paradiso 61
Expositio super Apocalipsi 81
Extravagantes Iobannis XXII 39, 61
 Fabra, Pèire 59
 Fàbrica, Ramon 127
 Falchs, Romeu de 32
 Faura, Miquel 58; Aura, muller 58
 Felip de Mallorca 15, 18, 58, 59, 101, 146, 162, 163
 Felip (de Bon Vilar), Bernat 60
 Fernández, Benigno 75
 Ferran de Mallorca 13, 17, 18
 Ferrandell, Mateu 127, 140, 142
 Fígols, Arnau 126
 Finestres, Jaume 18
 Finke, Heinrich 11, 14, 31, 61
Flos Sanctorum 102
 Fornera, Na 141
 Fort, Pèire 38, 69, 70, 71-72, 79-80, 81, 83, 85, 87, 92, 95, 102, 105, 109, 163, 165
 Fort i Cogul, Eufemià 16, 17, 92
 Fournier (Forner), Jacques 15, 38, 122
 Francesc d'Assís, sant 38, 39, 40, 94, 101, 135, 136, 137, 149, 151, 162
 Francesco d'Archata 62
 Frederic III, rei de Trinàcria 14, 17, 31
 Friedberg, Aemilius 11, 12, 39, 61, 75, 123, 139
 Frugell, Guillem 39
 Fuchs, Gotthard 164
 Fuster, Bernat, beguï 9, 10, 26, 34, 36, 37, 38, 45, 50, 54, 57, 64, 67, 68, 69, 70, 71, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 83, 87, 90, 91, 92, 95, 99, 102, 103, 111, 123, 124, 140, 141, 142, 148, 149, 151, 152, 156, 157, 158, 163, 164, 167
 Fuster, Bernat, framenor 15, 57, 70, 76, 79, 82, 83, 158, 163
 Fuster, Francesc 70, 82, 140, 141, 142, 152, 158; Brunissèn, muller 140, 141, 152, 158 (Francesc i Ramon, fills? 82)
 Fuster, Geraldona 24, 28, 37, 56, 57, 62, 64, 67-86, 87, 90, 95, 98, 100, 102, 103, 109, 111, 112, 123, 140, 141, 142, 143, 149, 150, 151, 152, 158, 162, 165, 167
 Fuster, Guerau 158, 162, 163
 Fuster, Guillemona 24, 37, 57, 64, 67, 70, 75, 78, 83, 84, 86, 87-92, 95, 100, 102, 103, 109, 111, 123, 140, 141, 142, 149, 151, 152, 158, 162
 Fuster, germans 54
 Fuxà, Pere 32
 Gabiol, Petrus 141
 Gagliano, Andrea da 15
 Garriga, Pere de 129, 130, 139, 144, 145, 150
 Giró i Romeu, Pere 19
 Goday, Ramon 111
 Göller, Emil 39

- Gómez de Zamán, Juan 121
 Gras, Bernat 26, 28, 37, 43, 45, 108, 111, 112, 156
 Grases, Pere 19
 Gregori IX 39
 Gualba, Guerau de 130, 131
 Gualba, Ponç de 54, 86, 91, 114, 131, 140, 142
 Gudulchi de Castellione, Giovanni 35
 Guerau, Pere 32, 133, 134
 Guillem de Sant Amor 60
 Guiu, Bernat (Bernardus Guidonis) 12, 13, 35, 36, 58, 60, 63, 64, 78, 79, 82, 84
- Heuchelum, M. van 18
 Honori III 40
 Hug de Nevers 81
 Huguccio 40
- Innocenci III 169
 Innocenci VI 21
Inquisitio cum nobili viro Adbemaro de Mosseto...
 15, 101
- Jaques, En 138
 Jardí, Blanca de 133
 Jaume II, sobirà de la Corona d'Aragó 14, 17;
 Jaume, fill bord 17
 Jeroni de Catalunya 17
 Jesucrist 71, 72, 73, 88, 91, 96, 106
 Jiménez de Cisneros, Francisco 40
 Joan XXII 9, 16, 29, 31, 33, 36, 38, 39, 43, 46, 49, 51, 52, 55, 61, 62, 63, 73, 78, 85, 89, 94, 97, 107, 145, 153, 154, 157, 158, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169
 Joan Baptista, sant 55
 Joan, Francesc 26, 27, 28, 29, 30, 33, 36, 37, 40, 41, 43, 44, 45, 46, 47, 49, 50, 51, 53, 55, 56, 57, 58, 59, 62, 63, 64, 66, 69, 76, 79, 81, 82, 84, 98, 108, 111, 112, 122, 128, 129, 142, 149, 150, 151, 156, 157, 158, 159, 161, 167, 168
 Joan Peckham 61
 Joan, Ramon 55, 62
 Joaquim de Fiore 81
 Jucef de Quatorze 15, 31, 83, 144
 Julià, Jaume 32
 Juncosa, Bartomeu 127
 Jurats de Mallorca 40
 Just, Jaume 26, 99, 101, 158, 159, 160, 163, 168, 169
 Just(a), Maria 26, 36, 62, 67, 71, 78, 79, 84, 86, 87, 91, 92, 93, 95, 98, 99, 100, 102, 103, 105-109, 123, 151, 158, 160, 161, 167
- Koch, Joseph 33
- Lacera, Berenguer de 57
 Lambertini, Roberto 166, 169
 Le Roy Ladurie, Emmanuel 15, 122
Legenda (sancti) fratris Petri Iobannis 92
Liber quarte tallie... a. D. M^oCCC^oXLIII^o 66
 Lillet, Geralda de 133
 Llagostera, En 146
 Llancer, Pere 80
Libre d'amic e amat 41
Libre de la cort del batlle Ferrer Oller 100
Libre Verd de Vilafranca 19
 Llimós, Amada de 56
 Llobet, Guillem 66
 Llompert, Gabriel 17, 58, 146
 Lotger, Bernat de, vídua d'En 54
 Lluís de Baviera 31, 61
 Llull, Bernat 70, 86, 87, 90-91
 Llull, Guillem 83; Francesca, muller 83
 Llull, Ramon 10, 30, 40, 41, 81, 154, 157
 Lúria, Roger de 163
 Luna, Pero de 166
 Luschner, Johannes 146
- Maçana, Arnau 33
 Maçana, Jaume 65, 142
 Maçó, Bernat 141
 Madurell i Marimon, Josep M. 17, 127
 Maiol, Guillem 138
 Malera, Valençó 133
 Manent i Segimon, Albert 155
 Manselli, Raoul 12, 17, 45, 46, 55, 56, 61, 62, 63, 64, 76, 78, 79, 81, 82, 84, 85, 153, 154, 159, 162, 163, 165, 168
 Manseya, Na 33-34
 Marc, frare 36, 50, 53, 57
 Marc, Ausiàs 155
 Maria de Randera 63
 Martí, Bonanat 146
 Martí, Francesc 146
 Martí, Guillem 57, 64, 69, 71, 72, 76, 80, 83, 85, 87, 162, 163
 Martí, Jaume 128
 Martí, Ramon 138
 Martí Bonet, Josep M. 153
 Martínez Ferrando, Josep Ernest 18
Martirologi beguí 36, 64, 82, 145, 146, 148, 154
 Mas, Ramon des 100
 Mas i Jornet, Claudi 19

- Mas i Jornet, Pere 19
 Mas i Perera, Pere 19
 Masdovelles, Guerau de, En 34
 Massachs i Suriol, Josep M. 19
 Massanell i Casas, Antoni 19
 Massanell i Esclasans, Antoni 19, 20, 35
 Massot i Muntaner, Josep 155
 Mata, Berenguer 82
 Mateu de les Bosigues 40
 Maurí, Bernat 56, 82, 159, 162, 165
 Meliona, Na 54
Memòria dels terratenens de què deuen auer cartes
 34
 Menàlvens, Berenguer de 129
 Menéndez y Pelayo, Marcelino 14
 Mensa i Valls, Jaume 20
 Mertini, Garsias 121
 Meschini, Marco 169
 Michele da Cesena 36, 39, 46, 61
 Miethke, Jürgen 168
 Milà, Guillem 80
 Milà, Pere 77
 Miquel i Mascort, Francesc 153
 Miró, Pere 127
Misus nuper 101
Moderatio salarii carcerarii domini Episcopi 131
 Mojó, Bernat 24, 113, 114, 115, 116, 119, 120
 Moll i Casanovas, Francesc de Borja 11
 Mollat, Guillaume 13
 Molnera, Na 32
 Moner, Ramon 24, 27, 32, 33, 34, 35, 36, 41, 44, 45, 47, 55, 62, 66, 112, 123, 139, 149, 150, 156, 157
 Monjo, Miquel 85
 Montbrú, Guerau de 44, 46, 137, 150, 151, 156
 Montcada, Bernat de 83
 Montfort, Simó de 16
 Montjuïc, Berenguer de 130
 Montmeló, Pere de 17
 Montoliu, Elicsèn de 133
 Montoliu, Geraldona de 133
 Montoliu, Romeu de 127
 Mont-rodon, Arnau de 8, 135, 157
 Monumenta Germaniae Historica 21
 Moragues, En 34
 Morató, En 146
 Moratones, Mateu 140, 141, 142
 Mosset, Adhemar de 9, 15, 101
 Mulnerii, Petrus 32
Multorum querela 75
 Muntanyana, En 34
 Nadal, Joa 75
 Narcés, Armand de 65
 Neuhold, David 164
 Nicolau III 61
 Nicolau IV 34, 35, 79
 Nicolau, Alexandre 80
 Nicolau de Lira 61
 Nicolau, Pere 32
 Niqui i Puigvert, Leandre 153
 Nold, Patrick 164
Nos attendentes fratres 40
 Occam, Guillem d' 36, 55, 60, 61, 62
 Olearii, Petrus, de Maioricis 36
 Olivar, Alexandre 109
 Oliver, Antonio 17
 Oliver, Bernat 7, 24, 32, 39, 46, 67, 70, 72, 74, 75, 76, 83, 86, 87, 88, 90, 96, 97, 98, 99, 106, 108, 113, 115, 116, 119, 120, 122, 125, 126, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 135, 136, 137, 139, 143-144, 149, 150, 151, 156, 157, 158, 159, 166, 167, 168
 Oliveres, N' 146
 Oller, Dalmau 127
 Oller, Ferrer 66
 Oller, Pere 145
 Oller, Ramon 140
Ordinatio Studii Barchinone et rectoris eiusdem
 91, 142
 Pabordre, Bernat des 141
 Pagès, Bramon 27, 32
 Pallarès, Guillem Pere 70, 86, 87
 Papiol, Berenguer des 126, 127, 141
 Paolini, Lorenzo 11
 Parera i Marquès, Ramon 19
 Pasztor, Edith 15, 33, 36
 Patschowsky, Alexander 21, 154, 155
 Pau de Narbona, sant 105, 109
 Paul, Jacques 38
 Péano, Pierre 17
 Pèire Joan (Oliu) 10, 11, 16, 17, 27, 29, 31, 32-33, 36, 43, 44, 45, 47, 49, 51, 56, 58, 63, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 77, 78, 79, 87, 91, 92, 95, 100, 101, 102, 108, 109, 111, 112, 115, 149, 154, 158, 159, 160, 161, 163, 164, 165, 167
 Peirotas, Bernat 64
 Pelegrines, Bernat 83
 Pelegrines, Maria 83
 Pellicer, Bernat 32
 Pellicera, Berenguera 133

- Penyafort, Ramon de 13, 18
 Peña, Francisco 145
 Pera, Guillem ça 101
 Pera, Ramon ça 130
 Pera, Valentí 101
 Peralba, Arnau de 32
 Perarnau, Josep 12, 15, 16, 17, 19, 20, 32, 35, 38, 41, 47, 57, 58, 63, 76, 78, 81, 83, 121, 155, 164, 169
 Pere II el Catòlic 16
 Pere III el Cerimoniós 46, 72, 88, 96, 106, 137
 Pere, clergue (mossèn) 99
 Pere, Guerau (Geraldus Petri) 9, 20, 76, 162
 Pere, Guillem (de Castelló d'Empúries) 84, 85
 Pere, Guillem de Girona 71, 84, 105, 159
 Pere, Tomàs 33
 Pertxes, Bernat 77; Maria, vídua 77; Geraldona, filla 77
 Petrus de Elna 36
 Pi, Bernat de 127
 Pierre de Palu 56
 Pietro da Corbara 31
 Pinyol, Macià 65, 142, 143
 Plana, Francesca ça 133
 Plana, Pere de 27, 32, 43, 45, 49, 50, 55, 83, 84
 Planas, Josep 19
 Planissoles, Beatriu de 38
 Pocasang, Pere de 128, 150
 Poncic, Arnau 36
 Poncii (Ponç), Arnaldus 57
 Poncii (Ponç), Bernat 127
 Pons i Guri, Josep M. 17
Postilla super Apocalipsim 56, 63, 159, 165
 Porthast 40
 Pou i Martí, Josep M. 12, 17, 56, 59, 76
 Prat, Joan des/du 81, 85
Prima est sequi stium sanctae orationis 82
Processus arbitralis de scribania ecclesie Ville franche 127
Processus factus tempore Innocentii pape VI 62, 82, 146
 Puig, Carola 162
 Puig (Podio), Duran de 127
 Puig, Francesc de 70, 86, 87
 Puig, frare Pere (Pericó) (des) 28, 37, 50, 57, 60, 94, 102, 139, 140, 151, 157
 Puig, Pericó des (escarceller) 130, 131
 Puig i Oliver, Jaume de 163
 Puig i Puig, Sebastià 75, 127
 Puigalt, Francesca de 24, 26, 36, 37, 62, 64, 66, 71, 78, 79, 84, 86, 91, 93-103, 105, 108, 116, 120, 123, 126, 127, 128, 150, 151, 158, 160, 161, 162, 165, 167
 Puigalt, Joan de 37, 64, 66, 93, 98, 100, 101, 115, 116, 162
 Puigercós, Bernat de 31, 59, 83, 121, 147
 Puigjaner i Gual, Francesc 117
 Punyera, Bernat 65, 66; Saura, vídua 65, 66
 Punyera, Guerau 65
 Punyera, Guillem 65
 Punyera, Jaume 65, 66
 Punyera (Puyera/Pinyer/Puyner), Ramon 26, 28, 29, 37, 51, 54, 55, 58, 63, 64, 65-66, 94, 102, 124, 127, 131, 132, 133, 134, 137, 138, 142, 143, 148, 150, 151, 156, 157, 165, 167
 Punyera, Ramon (sastre) 142, 143
 Putallaz, Façois-Xavier 164
 Q. G. (Pere Alegret i Vilaró) 19
 Quatorze, Jusefus de 121
Quaestio de mendicitate 161
Quia quorumdam 39
Quia vir reprobis 39
 Rafart, Bernat 132
 Rafart, Ferrer 131, 132, 133
 Rafart, Guillem 29, 30, 32, 38, 39, 43, 44, 45, 47, 149, 156, 157, 163
 Ram, Bernat des 130
 Ramon, Domènec 130, 139
 Rexach, En 127
 Reeves, Marjorie 12, 81
Registre de la cort del batlle, Ferrer Oller 58, 65
Regla de sant Francesc 46
Regulae novem pro tempore persecutionis 82
 Regull i Pagès, Pere 19
Religiosam vitam eligentibus 40
 Richeter, Aemilius Ludovicus 11
 Ricomà, Francesc Xavier 18
 Riera, Bartomeu 27, 28, 32, 33, 37, 49, 50, 51, 53, 56, 57, 64, 66, 149
 Rigaudière, A. 162
 Ripoll, Tomàs 13, 14
 Ripoll Perelló, Maribel 25
 Riquer, Martí de 16
 Riu i Riu, Manuel 7, 10
 Rius i Serrra, Josep 19
 Robert d'Anjou, rei 101
 Robió, Berenguer 134
 Robió, Guillemó 34-35
 Roger Bernat de Pallars 84, 85

- Romeu, Pere 52, 60
 Rosis, Sibília de 115, 116
 Rovira, Bernat 70, 86, 87
 Rovira, Francesc 32
 Rubió, Pere 143
- Sabater, Jaume 84
 Sabatera (Çabatera), Geralda 133
 Sacosta, Galceran 15
Sacramentarium Ecclesiae Vicensis 109
Sacramentarium Rivipullense 109
Saepe contingit 123
 Sagura, Joan 141
 Saiol, Berenguer 57
 Sala, Bartomeu 134
 Sala, Ferrer 32
 Sanahuja, Pere 16, 17
 Sanç de Mallorca 17, 59, 146
 Sança de Nàpols 101, 162
 Sancho, Pere Antoni 40
 Sarta, Guillem 32
 Schäfer, K. H. 85
 Scholz, Rudolf 61
 Secabecs, Berenguer de 137
 Sedda, Filippo 62, 169
 Segarra, Ramon 32
 Seguí, Jacme 46
 Selge, Kurt Victor 13
 Senechs, Ferrer de 32, 40
 Senechs, Francesc de 29
 Senyechs, Clara de 133
Sententia condemnationis operum et errorum Arnaldi de Villanova 14
 Serra, Arnau 130
 Short, 164
 Sibil·la de Roses 64
 Sicard, Ramon 32
 Simon, En 54; Alamanda, filla 54
 Soberanas, Amadeu J. 155
 Societas Magni Exitus 160
Sol oriens in mundo 38
 Solà, Jaume de 129
 Soler Llopart, Albert 154, 169
 Sorell, Arnau 111
 Stegmüller, Friedrich 32
 Subirana, abadessa Sta. Clara 133
 Sunyer, Guillem 41
 Sunyer, Jaume 26, 27, 28, 29, 30, 33-34, 34, 37, 38, 40, 41, 50, 57, 112, 123, 127, 149, 151, 156, 157; Saurina, filla 34
 Sunyer, Jaume (escarceller) 130
Supra montem 34, 35, 79
- Talon, Berenguer 61
 Tarré, Josep 18
 Terrassa, Pere 80
 Terrena, Guiu 8, 15, 16, 56, 60, 63, 79, 82, 163
Testimonium Raymundi Correger et Bernardi Gras 122
Testimonium Raymundi Punyera 122
Títol del cens que l'Almoina pren en Vila franca 34
 Tomàs d'Aquino 61
 Tomàs, Pere, fra 38
 Tomàs de York 61
 Tomasetti, Aloisius 79
 Torra, Bonanata 36, 75, 119-120, 151
 Torralba, Sancho de 147
 Torrassa, Domènec 26, 28, 36, 36-37, 37, 44, 46, 49, 50, 51, 53, 54, 55, 56, 57, 59, 64, 66, 79, 149, 150, 156
 Torrelles, Guillem de 147
 Torroella, Pere de 127, 142
 Touati, Charles 39
 Tour, Bertrand de la 164
Transitus sancti Patris 82, 92, 102
 Trencavell, Pèire 38, 56, 71, 75, 81, 85, 95, 101, 102, 159, 163, 165; Andrea, filla 165
 Trenchs, Manuel 19
 Turbe, Gil de 43, 45, 49, 50, 55
- Ubertino da Casale 39
 Unger, Helga 155
Usatici / Usatges 129
- Valera, Juan 14
 Vallès (Valesa), Elicsèn 24, 36, 75, 86, 113-114, 151
 Vallmoll, Constança de 133
 Valls i Subirà, Oriol 23
 Valls i Taverner, Ferran 13
 Venturar Subirats, Jordi 15, 16, 38
Veritatem sapientis animus non recusat 62
 Verrer, Domènec 62
 Vespres Sicilianes 163
 Veyà, En 127
Vida de sancta Delfina vergis 155
 Vidal, Berenguer 162, 163
 Vidal, Jean M. 14, 15, 18, 101
 Viena, Concili de 33
 Vies, Sibil·la de 133
 Vilacorba, Geralda de 133
 Vilafranca, Saurineta de 133

- Vilanova, Arnau de 9, 10, 14, 17, 18, 19, 47,
54, 58, 59, 81, 154, 155, 160, 162
- Vilanova, Pere de 18
- Vilar(a), soror 93, 99, 100, 116
- Vilella, Guillem 24, 32, 45, 113, 114, 115,
119, 120, 138
- Villanueva, Jaume/Joaquim Llorenç 14, 47,
69
- Vincke, Johannes 12, 14, 31, 147
Vita fratris Petri Ioannis (Olivi) 87, 95, 102
- Vives, En 146
- Zorzi, Diego 12, 40, 41

FONS MANUSCRITS

BARCELONA

ARXIU REIAL O DE LA CORONA D'ARAGÓ (ACA) 14

Arxiu Diocesà de Barcelona (ADB) 8, 11, 24, 32, 114, 124

Notularum Communium 12, 20, 24, 32, 33, 34, 38, 39, 46, 56, 59, 60, 65, 66, 80, 83, 84, 85, 101, 111, 114, 120, 126, 127, 128, 129, 130, 133, 134, 135, 137, 138, 146, 147, 149

Collationum 20, 65, 114, 127, 131, 133

Ordinationum 12, 20, 45, 60, 82, 83, 111, 139-140, 143-144

Visitationum 20, 54, 85, 114, 127

Taxae beneficiorum 20

Taxae reddituum ecclesiasticorum 1344 66

Processos 23, 122, 153

Arxiu Capitular de la Catedral de Barcelona (ACB) 11

Notaris 20

Bernat Vilarrúbia. Testaments 80, 83

Pia Almoïna 34

Administracions foranes 20, 65, 100, 111

Llevadors de comptes 34, 111

Còdex 126. 32, 121

BURDEUS

Bibliothèque Municipale
Manuscrits 121

CIUTAT DEL VATICÀ

Biblioteca Apostòlica Vaticana

Vat. Chig. 61

Vat. Lat. 61

EL ESCORIAL

Biblioteca del Monestir

Manuscrits 75

GIRONA

Antiga biblioteca de Snt Domènec 145, 146

MADRID

Biblioteca Nacional
Manuscrits 61

MILÀ

Biblioteca Ambrosiana
Manuscrits 40

MUNIC

Bayerische Staatsbibliothek
CIm 10517 20

Cod. Hisp. [Cat.] 55 41

PALMA DE MALLORCA

Biblioteca Bartomeu March
Manuscrit 15-III-6 145

PARÍS

Bibliothèque Nationale 55

Lat. 36

Collection Doat 38, 47, 56, 63, 82, 85

PERPINYÀ

Arxius Departamentals dels P. O. 59

VENÈCIA

Biblioteca Marciana
Zanetti lat. 61

VILAFRANCA DEL PENEDÈS

AHC 8

Museu del Vi 8, 12

Arxiu de la Comunitat 20, 34, 35, 141

Pergamins 54, 114, 135

Processus arbitralis de scribania ecclesie Ville franche 127

Registre de la cort del batlle Ferrer Oller 34, 54, 66, 77

Carpetes 141

Protocols notarials 21

Manuels de Mateu Moratones 21, 32, 65, 66, 77, 133, 142, 143, 150

Manuels de Mateu Ferrandell 21

Manuels de Berenguer Mata 83

WOLFENBÜTTEL

Schlossbibliothek. 1006 Helmst.

Processus factus tempore Innocentii papae VI

21, 62, 64, 146

TAULA ALFABÈTICA DE MOTS

Ací tenim, alfabèticament ordenats, els mots tant llatins com catalans dels nostres texts, seguits de la indicació de la línia, en la qual es troben; no són, però, repetits els números de les línies, en les quals un mot es troba dues o més vegades.

Els cognoms personals tenen final en femení, tal com fins fa molt poc era usual en llengua catalana: Fuster/Fustera, Just/Justa, Vallès/Vallesa.

Igual com en el Lenguadoc, també a la Catalunya medieval els cognoms personals eren escrits en genitiu: Sunyer/Sunyerii, Joan/Iohannis.

El nostre topònim Vilafranca és en llatí partit en dues meitats: ‚Villa’ i ‚francha’; també en la part llatina d’aquesta taula.

En llatí medieval les dues grafies ‚u/v’ equivalen a la mateixa lletra; per això en la part de la present taula corresponent a la ‚v’ es troben ambdues lletres en situació inicial de paraula.

a	40, 55, 56, 62, 64, 113, 173, 175, 190, 323, 330, 342, 349, 351, 352, 355, 357, 364, 371, 377, 407, 415, 504, 610, 616, 641, 742, 743, 757, 876, 888, 927, 843, 952, 962, 993, 1003, 1005, 1091, 1103, 1108, 1110, 1113, 1131, 1134, 1137, 1224, 1225, 1259, 1278, 1290, 1304, 1336	ac	99, 726, 730, 859, 863, 1074, 1078, 1208, 1212
ab	14, 26, 145, 192, 201, 310, 312, 323, 346, 375, 376, 614, 649, 734, 867, 906, 980, 1082, 1117, 1216	açò	271, 324, 369, 377
àbit	273, 321, 322, 323	acomodauit	451 (accomodo)
abiuracione	739, 872, 1087, 1221 (abiuratio)	acord	376
abiuro	682, 684, 694, 696, 716, 720, 815, 817, 827, 829, 849, 853, 1030, 1032, 1042, 1044, 1064, 1068, 1163-1164, 1166, 1176, 1178, 1198, 1202; abiurauit 674-675, 807, 1022-1023, 1156; abiuratam 722-723, 855-856, 1070-1071, 1205	acordàs	372 (acordar)
absconsus	526, 786, 791 (abscondo)	ad	13, 14, 22, 26, 43, 77, 83, 118, 120, 138, 145, 157, 169, 181, 188, 232, 275, 288, 289, 291, 293, 412, 421, 440, 449, 453, 455, 461, 480, 483, 493, 496, 499, 505, 508, 522, 523, 524, 539, 589, 617, 635, 638, 651, 732, 733, 737, 741, 756, 775, 776, 788, 789, 865, 866, 870, 874, 887, 895, 898, 906, 928, 929, 960, 992, 1080, 1081, 1085, 1089, 1102, 1215, 1219, 1223, 1241, 1245, 1258, 1271, 1275, 1285, 1303, 1317, 1321, 1335
absentauit	62, 63, 87; absentauerat 65;	addens	153 (addo)
absentare	735-736, 868-869, 1083-1084, 1218 (absento)	adduxerat	638, 651 (adduco)
absolucione	742, 875, 1090, 1224 (absolutio)	adherent	708, 841, 1055, 1190; adherebat 660 (adhaereo)
		adhuc	290, 952
		adidiscit	209 (addisco)
		admitebant	412 (admitto)
		aduersus	683, 685, 816, 818, 1031, 1033, 1164, 1167

- affirmari 962; affirmantem 968-969, 986
(affirmo)
- ahudes 310 (haver)
- al 336, 338, 350
- alemosinam 543 (elemosyna)
- alibi 401, 489, 511
- alienis 745, 878, 1094, 1227 (alienus)
- aliquando 455, 536, 594, 758, 787-788,
990, 1144
- aliquis 72, 238, 265, 408, 694, 827, 894,
1042, 1176; aliqua 139, 191, 211,
572, 653, 669, 802, 1017, 1113, 1151,
1253, 1298, 1330; aliquid 11, 56, 69,
206, 207, 433, 442-443, 470, 560, 761,
1004, 1009, 1323; alicuius 1007; ali-
cui 433, 1008; aliquem 9, 35, 188,
207, 257, 258, 259, 409, 419, 420, 519,
566, 654, 729, 862, 967, 993, 1077,
1211; aliquam 185, 189, 237, 279,
542-543, 558, 945; aliquo 74, 189,
201, 202, 219, 240, 253, 418, 429, 450,
921, 950, 991, 1001; aliqui 111, 129,
426, 515; aliquorum 465, 922; aliqui-
bus 387, 567; aliquos 32, 186, 409,
417, 459, 495, 947; aliquas 53, 54, 89;
- alius 238, 269, 845; alia 194, 200, 468,
499, 653, 669, 697, 760, 779, 802, 830,
1003, 1017, 1045, 1151, 1179, 1253,
1298, 1330; aliud 292, 1291; alium
141, 257; aliam 716, 849, 958, 1064,
1198; alio 122, 240; alii 66, 111, 252,
486, 515, 608, 707, 711, 780, 840, 844,
947, 1055, 1059, 1189, 1193, 1244,
1274, 1320; aliorum 465, 718, 851,
1066, 1200, 1260, 1305, 1337; alios
11, 32, 73, 459, 480, 947; alias 140,
252, 735, 868, 1083, 1141, 1217; aliis
144, 170, 192, 248, 292, 384, 423, 429,
441, 460, 569, 601, 669, 718, 757, 764,
794, 802, 851, 888, 915, 965, 1017,
1066, 1100, 1120, 1152, 1200, 1242,
1246, 1254, 1272, 1276, 1298, 1317,
1322, 1331;
- alre 142 (altre = altra cosa)
- altare 26
- alteri 269; alterius 1004 (alter)
- amicus 365 (amic)
- amodo 1259, 1304, 1336
- amor 365; amore 1006
- an 34, 222, 360, 552
- anar 335, 351, 352, 355, 359, 362; anàs
339, 357, 358, 364
- ancilla 781
- Andree 11, 439, 666, 799, 886, 1014,
1101, 1149, 1251, 1296, 1328
(Andreas)
- annus 249; anni 448, 520, 890; annum
902, 904, 907, 908; anno 3, 10, 12,
165, 243, 379, 436, 495, 579, 612, 627,
662, 750, 766, 795, 883, 976, 1010,
1098, 1115, 1145, 1234, 1247, 1264,
1292, 1309, 1324; annorum 1377;
annos 452
- ante 208, 228, 261, 770, 789
- antequam 1128, 137, 934, 937
- Antichristi 403, 519, 607, 714, 847, 1062,
1196; Antichristo 556
- anyoràs 922 (enyorar)
- Apocalipsi* 398 (*Antichristus*)
- aportabant 506; aportauit 185, 188-189;
apportauit 138, 159; aportabantur
484, 777 (apporto)
- apostoli 388, 698, 831, 938-939, 963, 970,
1046, 1180; apostolorum 391, 471,
591, 700, 762, 833, 936, 1048, 1115,
1132, 1182;
- apostolicam 686, 819, 1034, 1168 (aposto-
licus)
- appel·là 324 (apel?lar)
- approbacione 107 (approbatio)
- approbauit 94, 135, 225; approbauerat
195, 235; approbantibus 600; appro-
bando 110, 126; aprouada 104 (appro-
bo)
- après 324, 369
- apud 185, 891, 893, 924, 924
- aqueix 315
- aqueill 323, 361; aquella 332; aquela 312,
367; aqueles 344;
- aquest 262, 311, 313, 320, 326, 338, 340,
342, 359, 363; aquests 314, 316;
aquestes 271-272, 345
- aquí 343, 377
- Aragonum 680-681, 813, 1029, 1162
(Arago)
- archidiacono 582, 753 (archidiaconus)
- aremí 361 (arremir)
- Argilers 890
- Arnaldo 582 (Arnaldus)
- Arnau 318
- ascultare 503 (ausculto)
- assenciebant 477 (assentio)
- assertiue 1323
- asseruit 153 (asserero)
- assignans 31 (assigno)
- assò 321

- associando 900; associante 538 (associo)
 astrictus 383
 atque 723, 856, 1071, 1205
 attendentes 1255, 1300, 1332 (attendo)
 aturava 360; aturave 363 (aturar)
 auant 343
 audacter 278
 audebat 527 (audeo)
 audiebat 457, 759; audiebant 649; audie-
 runt 263, 268; audiuit 9, 180, 190,
 192, 201, 210, 218, 228, 240, 257, 259,
 271, 408, 413, 416, 488, 513, 519, 547,
 548, 570, 610, 621, 762, 927, 944, 962,
 966, 968, 985, 988, 993, 1004, 1108,
 1130, 1134, 1137, 1278; audiuerat
 420, 1110; audiuerant 609; audiuerit
 761; audire 503; audiuisse 410, 549,
 616, 1002, 1113, 1121, 1322; audivise
 72; audiretur 26; audiente 92;
 audientes 486, 773; audientibus 459,
 600, 772, 973-974, 982; auditum 551;
 audito 124, 940; audita 298, 303,
 1112; auditis 24, 1061 (audio)
 Augustinorum 440, 666, 799, 886-887,
 1014-1015, 1102, 1149, 1251-1252,
 1296, 1328-1329 (augustinus)
 auia 373, 951; avia 310; aya 375 (haver)
 Auinione 549, 551, 554, 1135-1136;
 Avinione 1822 (Avinio)
 aut 687, 688, 694, 695, 820, 821, 827, 828,
 1006, 1035, 1036, 1042, 1043, 1168,
 1169, 1176, 1177
 autem 61, 100, 144, 175, 177, 182, 208,
 219, 536, 541, 909, 915, 931, 1115,
 1122, 1127
 autenticada 104 (autenticar)
 autenticauerat 123 (authenticico)
 avant 377
 Ave 18
 axí 318, 370
 axò 321
- Babilonia 709, 842, 1057, 1191
 Bacella 60, 98, 101, 103, 106, 111, 114,
 131, 164, 166, 317, 464, 595, 630, 769
 Barchelona 378
 Barchinone 75, 400, 409, 445, 584, 665,
 678, 755, 798, 811, 1013, 1026, 1148,
 1160, 1236, 1250, 1266, 1295, 1311,
 1327 (Barchino)
 Barrada 655
 Bartholomeus 13, 21, 58; Bartholomeum
 267
- Barthomeu 317-318, 324-325, 325-326,
 327, 346
 bastó 361
 bé 372, 951
 beati 22, 91, 115, 156, 213, 221; beatum
 929 (beatus)
 beguini 47, 82, 111, 119, 133, 137, 252,
 258, 386, 406, 411, 415, 711, 844, 947,
 1059, 1193, 1244, 1274, 1320; begui-
 norum 47, 214, 262, 290, 465, 789,
 1260, 1305, 1337; beguinis 9, 77, 408,
 423, 426, 915; beguinos 257, 290,
 399, 493, 710, 843, 1058, 1192 (begui-
 nus)
 beguins 309, 312, 339 (beguí)
 bene 130, 192, 224, 225, 226, 448, 452,
 520, 526, 532, 537, 561, 576, 637, 658,
 766, 890, 998, 1125
 Benedicti 664, 797, 1012-1013, 1147,
 1249, 1294, 1326 (Benedictus)
 Berengarius 60, 98, 101, 113-114, 130-
 131, 166, 595, 769; Berengarius 106;
 Berengarii 164, 464; Berengarium
 111, 630
 Berenguer 103, 317
 Bernarda 1267, 1294; Bernarde 1263,
 1301
 Bernardus 58-59, 491, 514, 570, 574, 593,
 626, 1000-1001; Bernardi 450, 455,
 461-462, 463, 473, 523, 535, 538, 589,
 622, 639, 765, 990, 1231; Bernardo
 178, 582, 583-584, 678, 752, 754, 811,
 993, 1026, 1160, 1235, 1239, 1265,
 1269, 1311, 1314-1315; Bernardum
 996, 1285;
- Bernat 316
 bis 498
 bonus 125, 650, 652, 1136; bona 15, 16,
 19, 649, 738, 870, 914, 999, 1085,
 1220; bonum 646, 647, 998; boni
 625, 764, 988; bone 984, 1139; bonam
 79; bonos 80
 Bonanata 1313, 1326, 1308, 1333
 Bonuilà 439, 585, 665, 798, 1013, 1101,
 1148, 1239, 1295, 1327; Bonvilà 382,
 755, 885, 1250, 1269, 1314,
 Bramund i6, 1238, 1268, 1314
 breuiari 340, 344
- calia 322 (caldre)
 Campo 912, 1278 (Campus)
 canone 1225; canonibus 743, 876-877,
 1092

- canonicis 584, 754-755 (canonicus)
 capcione 193 (capcio)
 capere 528, 529, 530, 531, 636, 637; capi
 205, 207, 209, 645, 724, 857, 1072,
 1206; caperetur 203, 640; caperentur
 137; captus 137, 144, 204, 211, 548,
 549, 551, 552, 1135; captum 554;
 capti 74, 415, 417, 624, 987; captis
 408; (capio)
 capite 396, 705, 838, 1053, 1188 (caput)
 captiua 782
 car 322
 carcere 522, 624, 987, 1136 (carcer)
 cardinales 394, 703, 836, 1051, 1185 (car-
 dinalis)
 carmelitam 1286 (carmelita)
 casa 309, 311, 312, 907
 Castilionem 924; Castilione 918, 919, 921
 (Castilio)
 Castlarino 582
 castro 890 (castrum)
 catholicam 683, 690, 730, 816, 825, 863,
 1031, 1040, 1078, 1165, 1174, 1212-
 1213, 1261-1262, 1306, 1338
 cathòlich 232-323, 319
 caueat 71, 1304, 1336; caveat 1259; caue-
 rent 55; cauere 56; cavens 26
 causa 792, 893, 897
 causam 31, 62, 100, 182, 549, 552, 637,
 895; causis 429
 caxa 333
 CCC 1309
 cenam 261, 288 (caena)
 censeantur 1262, 1307, 1339 (censeo)
 cera 484, 506; cere 777
 certificauit 385; certificati 644 (certifico)
 certo 653, 657
 cessabant 980 (cesso)
 cetero 942 (caeterus)
 Christus 388, 698, 831, 938, 962-963, 970,
 1046, 1180; Christi 391, 470, 591,
 603, 683, 688, 700, 762, 763, 816, 821,
 833, 936, 1031, 1036, 1048, 1115,
 1132, 1165, 1169, 1182
 cibo 788; cibum 782 (cibus)
 cicius 956
 circa 87, 175, 291, 520
 citauerat 639; citatus 645, 648 (cito)
 citra 173, 176, 416
 ciutat 378
 clamando 269 (clamo)
 clamores 263, 264; clamoribus 264 (cla-
 mor)
 claram 1242, 1272, 1318 (clara)
 clarament 370, 373
 claves 688, 821, 1036, 1170 (clavis)
 Clemens 692-693, 720, 825-826, 853,
 1040-1041, 1068, 1174-1175, 1202
 clerico 1126 (clericus)
 cogitaret 44 (cogito)
 cognoscit 172; cognouit 173, 175; cog-
 noscere 174; cognouisse 174
 collacionem 48, 51 (collatio)
 com 370, 952
 comburerent 284; comburarentur 276;
 comburi 603; combusti 55, 401, 515,
 602, 712, 763, 845, 969, 1060, 1194,
 1279
 comedit 178; comedere 536
 comendabat 475, 590-591, 760, 983, 995,
 997, 1000, 1114;
 comendabatur 774-775; comendauit 47, 94,
 135, 153-153, 154, 155, 224, 236; co-
 mendauit 160; comendauerat 122, 194-
 195, 236; comendando 126, 469, 1131;
 comendantem 623, 762 (commendo)
 comiserat 147 (committo)
 communi 95, 105, 123, 699, 832, 1181
 (communis)
 communiter 416
 comparuit 4, 166, 244, 380, 437, 580, 663,
 751, 796, 884, 1011, 1099, 1146, 1234-
 1235, 1248, 1264, 1293, 1310, 1325;
 comparere 648 (compareo)
 complere 736, 869, 1084, 1218 (compleo)
 complete 228
 componere 422-423 (compono)
 compositionem 430 (compositio)
 comuna 309 (comú)
 comuni 47, 195, 197, 224, 254, 262, 389,
 472, 545, 592, 702, 835, 939, 964, 971,
 1047, 1050, 1133, 1184; comunem
 539, 789 (communis)
 comunicauit 533 (communico)
 comuniter 386, 406
 con 103, 320, 354, 358, 367 (quan)
 concessit 152 (concedo)
 condempnauit 391, 700, 833, 1048, 1182;
 condempnauerit 223; condempnata 30;
 condempnate 31 (condemno)
 condendo 392 (condo)
 confiteor 691, 716, 824, 849, 1039, 1064,
 1173, 1198; confiteri 159 confessa
 744, 877, 1092, 1226, 1287
 confessio 139, 297, 1106; confessione 149,
 155, 1110, 1112;

- confessionem 152, 159-160, 586
 confidebant 411, confidere 39 (confido)
 conformo 718, 851, 1066, 1200
 congregati 48 (congrego)
 consenciebat 592-593; consenciebant 597-598; consenserunt 394; consencientes 703, 706, 836, 839, 1051, 1054, 1185, 1188 (consentio)
 consequens 946 (consequor)
 conseylave 363; conseylà 338, 356 (conse-llar)
 consilium 119, 241, 1285; consilio 202, 891; consilia 412
 consolació 951
 constituta 671, 677, 804, 810, 1019, 1025, 1153, 1159 (constituo)
 consuluit 892, 924, 1287
 contencione 86 (contentio)
 contenderent 428-429 (contendo)
 continebatur 563; contenta 708, 841, 1056, 1190
 continuare 586 (continuo)
 continue 892
 contra 11, 54, 121, 191, 193, 200, 206, 207, 211, 253, 291, 443, 444, 687, 688, 689, 820, 821, 822, 944, 1035, 1036, 1037, 1168, 1169, 1171, 1257, 1261, 1302, 1306, 1334, 1338
 contradicentes 707, 840, 1054, 1189 (contradico)
 contrarium 390, 699, 832, 946, 1047, 1181
 contumaciter 735, 868, 1083, 1217
 conuenerit 569 (conuenio)
 conuersacione 1304, 1336 (conuersatio)
 conuerso 85 (e converso)
 conuiuio 782 (convivium)
 conuentualis 1286
 conversacione 1259 (conuersatio)
 conversaretur 1288 (conuersor)
 coram 3, 165, 243, 379, 436, 580, 648, 662, 672, 674, 677, 681, 733, 744, 750, 795, 805, 807, 810, 814, 866, 877, 883, 1010, 1020, 1022, 1025, 1029, 1081, 1092, 1098, 1145, 1154, 1156, 1159, 1163, 1215, 1226, 1235, 1247, 1265, 1292, 1310, 1324
 cordis 231, 233; corde 105, 691, 824, 1039, 1173 (cor)
 corporaliter 757, 888, 1103
 correccioni 445, 446 (correctio)
 Corregerii 1231
 Corregerii 37, 59, 597, 631, 769
 corrigere 634 (corrigo)
- cort 371
 cosa 320, 362;
 coses 336, 345, 347, 350, 353
 Costa 679, 812, 1027, 1161, 1237, 1267, 1312
 crastina 46, 289
 credo 691, 824, 1039, 1173; credit 65, 76, 532, 658, 659, 708, 814, 941, 1056, 1143, 1190, 1289; credunt 711, 844, 1058, 1193; credebat 607, 608, 645, 659, 779, 1140; credebant 486, 778, 970; credidit 105, 419-420, 426, 428, 1140, 1144; creder 942; credere 509, 697, 717, 830, 850, 941, 971-972, 1045, 1065, 1179, 1199; credant 1261, 1306, 1338; crederem 727, 860, 1075, 1209; crederet 967; crederent 258, 515; crediderit 73, 409, 555, 654; credidisset 942, 1142; credidisse 940; credentes 477-478, 726, 859, 1074, 1208; credendum 480
 cremauen 343 (cremo)
 crimen 429-430, 521-522, 624
 Cuch 242, 244, 297, 301, 302, 303, 313, 324, 381, 405
 Cudina 59, 67, 261, 319
 cuius 218, 693, 826, 1041, 1175; cui 16, 206, 274, 286, 564, 690, 719, 825, 852, 1040, 1067, 1174, 1201, 1287, 1289;
 cuiuscumque 725, 858, 1073, 1207
 culpabilis 162
 cum 40, 43, 116, 144, 156, 177, 178, 186, 231, 249, 270, 279, 289, 423, 456, 494, 499, 545, 556, 569, 611, 648, 773, 899, 902, 903, 908, 909, 911, 912, 916, 917, 920, 991, 1107, 1109, 1123, 1276, 1288
 curaret 17 (curo)
 curie 403, 518, 606, 713, 847, 1061, 1195, 1240, 1269, 1315 (curia)
 d' 271, 312, 324, 343, 344, 345, 359, 369, 377
 dabat 536; dedit 542; daret 955; darent 286, 287; darien 339; dari 955 (do)
 dampnate 725, 858, 1073, 1207 (damno)
 damunt 311, 336, 338, 347, 350, 353
 de 6, 7, 9, 11, 12, 13, 16, 17, 20, 28, 35, 38, 42, 45, 49, 52, 73, 77, 79, 88, 100, 102, 104, 107, 112, 119, 123, 129, 155, 166, 168, 170, 173, 180, 182, 189, 197, 198, 201, 219, 223, 229, 239, 240, 244, 246, 248, 252, 253, 254, 256, 258, 259, 260, 262, 264, 279, 283, 292, 308, 309,

- 311, 331, 332, 333, 343, 354, 356, 357, 358, 359, 374, 376, 378, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 397, 408, 409, 410, 413, 418, 420, 424, 426, 433, 438, 439, 441, 444, 460, 465, 468, 470, 482, 484, 490, 492, 493, 494, 495, 497, 500, 502, 504, 506, 511, 527, 534, 537, 538, 540, 542, 546, 560, 567, 567, 568, 569, 572, 573, 575, 582, 583, 585, 590, 613, 618, 628, 635, 636, 654, 656, 657, 659, 660, 665, 666, 669, 676, 679, 697, 702, 719, 722, 753, 754, 755, 757, 761, 766, 767, 776, 786, 788, 791, 792, 794, 798, 799, 802, 809, 812, 830, 835, 852, 855, 882, 884, 885, 886, 888, 889, 890, 893, 896, 906, 912, 913, 914, 915, 916, 926, 928, 932, 934, 937, 942, 944, 947, 950, 952, 958, 965, 966, 977, 993, 994, 997, 1003, 1004, 1009, 1012, 1013, 1014, 1017, 1017, 1019, 1024, 1024, 1024, 1027, 1045, 1049, 1067, 1070, 1088, 1099, 1100, 1101, 1101, 1103, 1112, 1113, 1115, 1118, 1119, 1120, 1120, 1124, 1126, 1127, 1148, 1149, 1151, 1151, 1158, 1161, 1179, 1184, 1201, 1204, 1238, 1239, 1242, 1243, 1244, 1245, 1246, 1250, 1250, 1251, 1253, 1254, 1267, 1269, 1272, 1273, 1274, 1275, 1276, 1277, 1279, 1286, 1287, 1288, 1295, 1296, 1298, 1312, 1313, 1314, 1317, 1319, 1320, 1322, 1327, 1328, 1330, 1331
- debet 710, 843, 1057, 1192; debetis 28; debent 556; debebat 66; debebant 127; debuit 127, 233; deberet 116; deberent 49, 56; debetur 722, 855, 1070, 1204; debencium 560 (debeo)
- decanum 204 (decanus)
- decem 286
- decembris 3, 165
- deceptam 1143 (decipio)
- declinauit 523
- decretal 104
- decretalis 107, 254, 390, 699, 832, 1047, 1181; decretali 97, 394, 703, 706, 707, 708-709, 836, 839, 840, 841-842, 1051, 1054, 1055, 1056, 1185, 1188, 1189, 1190-1191; decretalem 94, 110, 123, 126, 135, 195, 197, 223, 235, 392, 701, 834, 945-946, 1049, 1183-1184
- decretorum 583, 753, 753-754; decretis 665, 798, 1013, 1148, 1250, 1295, 1327 (Decretum)
- defendere 730, 863, 1078, 1212; defendenda 402
- defensionem 721, 854, 1069, 1203 (defensio)
- defensores 726, 859, 1074, 1208 (defensor)
- defunctus 102, 525
- Dei 169, 225, 396, 441, 681, 756, 814, 887, 1029, 1103, 1163, 1271, 1317; Deum 54, 444 (Deus)
- deinceps 717, 850, 1065, 1199
- del 307, 325, 340, 369; dels 309; des 313; dez 319
- deliberauerant 119-120; deliberatum 45-46 (delibero)
- demanà 315; demanant 347; demanant 306, 327, 329, 335, 338, 342, 349, 354, 356, 363, 366, 375, 377, 377 (demanar)
- denunciar 336
- depart 314
- dependent 966 (dependeo)
- deponens 16, 40, 47, 50, 68, 76, 115, 124, 130, 132, 136, 147, 152, 161, 195-106, 204, 205, 206, 208, 209, 214, 218, 227, 250, 261, 271, 274, 280, 288, 289, 422, 453, 455-456, 457, 476, 479, 486, 509-510, 542, 547, 563, 572, 594, 607, 615, 641, 643, 773, 778, 780-781, 911, 918, 921, 939-940, 988, 1123, 1124, 1140-1141, 1284, 1289; deponentis 451, 462, 463, 464-465, 476, 492, 498, 514-515, 524, 535, 550, 571-572, 574, 589-590, 593, 596, 597, 623, 642, 766, 779-780, 790; deponenti 21, 27, 35, 69-70, 79, 80-82, 103, 142, 147, 151, 160, 186, 265, 282-283, 413, 502, 533, 896-897, 914, 924, 1284, 1287; deponentem 14, 25, 118, 138, 145, 150, 158, 480, 923, 936, 938, 944-945; deponente 146, 411, 459, 600, 917, 974, 979 (depono)
- deponent 359 (depondre)
- deposant 338, 340, 342, 360, 362, 363; deposades 311 (deposar)
- deposicio 1, 164, 242, 300, 304, 307, 435, 749, 882, 1097, 1263, 1308; deposicionem 634
- deposuit 8, 170, 425, 428, 572, 1006, 1009, 1108; deposuerit 669, 802, 1017, 1152, 1254, 1299, 1331 (depono)
- deprehenditur 695, 828, 1043, 1177-1178; deprehensi 387 (deprehendo)
- despular 322; despularia 273, 321;
- destrui 710, 843, 1058, 1192; destruenda 398 (destruo)

- detegere 723-724, 856-857, 1071-1072, 1206
determinat 390 (determinat)
detestabilis 1261, 1306, 1338 (detestabilis)
detestor 716, 849, 1064, 1198
detraxit 234 (detraho)
Déu 331, 332;
deu 376; deuia 370 (deure)
deuocionem 508, 929 (devotio)
deuota 142 (devotus)
dia309, 320
dicit 939; dicunt 397; dicebat 16, 20, 269, 275, 283, 481, 485-486, 487, 599, 605, 609, 633, 651, 914, 973, 1282; dicebant 970; dicebatur 972; dicebantur 595; dicere 170, 206, 248, 384, 441, 530, 757, 888, 1103, 1323; dicet 1242, 1272, 1318; diceret 17, 128, 191, 443, 1118; dicerent 515; dici 201, 416, 548, 610, 761, 927, 944, 962, 1004, 1121, 1134, 1278; dicens 31, 95, 128, 142, 528, 591, 607, 764; dicentem 968, 986; dicendo 56, 471, 475, 504, 983; dictus 43, 44, 66, 68, 101, 140, 143, 151, 157, 180, 188, 210, 220, 222, 254, 281, 294, 302, 303, 385, 449, 453, 462, 474, 485, 488, 501, 510-511, 537, 541, 551, 555, 576, 599, 604, 609, 612, 644, 650, 893, 894, 897, 913, 937, 946, 954, 966, 973, 976, 981 dicta 16, 20, 33, 155, 273, 280, 297, 525, 671, 793, 804, 1019, 1107, 1153, 1281, 1286; dictum 21, 85, 121, 174, 205, 230, 232, 284, 294, 404-405, 406, 421, 424, 451, 457, 508, 554, 621, 632, 637, 640, 895-896, 898, 911, 940, 972, 995; dicti 32, 304, 415, 493, 739, 872, 979, 981, 1087, 1124, 1221, 1240, 1255, 1269, 1300, 1315, 1332; dicte 107, 394, 703, 742, 836, 875, 907, 1051, 1090, 1185, 1188, 1224; dicto 39, 40, 43, 62, 64, 113, 187, 190, 244, 263, 301, 380, 407, 451, 482, 490, 502, 504, 511, 535, 562, 782, 884, 899, 903, 914, 916, 927, 957, 993, 1099, 1108, 1111, 1113, 1131, 1134, 1137; dictam 101, 110, 235, 290, 527, 564; dictis 106, 98, 287-288, 426, 437, 467, 580, 662-663, 750, 795-796, 1010-1011, 1145-1146, 1247-1248, 1292-1293, 1324-1325; dictos 41, 88, 400, 967, 1059, 1126 (dico)
dies 143, 526, 733, 866, 1081, 1215; diem 78, 733, 789, 790, 792, 866, 1081, 1215; die 3, 13, 46, 50, 91, 115, 120, 155, 156, 165, 213, 216, 243, 260, 289, 379, 436, 493, 497, 527, 534, 578, 579, 613, 614, 628, 628, 635, 662, 750, 766, 786, 795, 883, 977, 980, 981, 1010, 1098, 1117, 1145, 1234, 1247, 1264, 1292, 1309, 1324; diebus 87, 573, 786
dient 370 (dir)
dimidio 250 (dimidium)
dimisit 230; dimittere 127; dimisisset 427; dimisso 25 (dimitto)
diner 344
dinoscitur 695, 828, 1043, 1177 (dignosco)
dir 271; diu 326; dits 330, 339; dixit 12, 26, 27, 32, 57, 62, 68, 69, 72, 91, 92, 101, 102, 112, 115, 118, 123, 126, 132, 136, 158, 161, 177, 183, 184, 186, 187, 190, 200, 202, 212, 216, 219, 224, 225, 227, 230, 234, 237, 269, 271, 273, 274, 275, 282, 282, 289, 383, 411, 418, 422, 431, 443, 448, 453, 460, 472, 478, 490, 497, 498, 501, 510, 519, 520, 530, 532, 533, 541, 548, 549, 550, 552, 553, 555, 557, 565, 588, 594, 599, 604, 610, 615, 615, 619, 620, 626, 634, 641, 653, 658, 670, 758, 761, 762, 765, 780, 784, 792, 794, 803, 896, 901, 911, 923, 931, 941, 943, 949, 952, 957, 961, 971, 976, 985, 991, 992, 994, 1002, 1003, 1007, 1018, 1109, 1112, 1116, 1121, 1122, 1127, 1130, 1134, 1136, 1140, 1143, 1152, 1246, 1254, 1276, 1284, 290, 1299, 1331 dix 249, 314, 320, 323, 325, 329, 335, 342, 351, 358; dixeram 697, 830, 1045, 1179; dixerat 38, 193, 211, 636; dixés 352; dixerit 220, 554-555; dixerint 133; dixisse 11, 519; dit 307, 308, 312, 315, 316, 323, 324, 327, 329, 335, 338, 342, 349, 354, 356, 358, 360, 361, 364, 367, 369, 375; dita 311; dites 336, 347, 350, 353
displicencia 231
diuendres 371-372
diuerse 771; diversis 1280 (diversus)
diuina 678, 811, 1026, 1160, 1235-1236, 1265, 1311
dobleret 359
docet 690, 823, 1038, 1172
docmatizaret 191 (dogmatizo)
doctore 583, 753, 754 (doctor)

- doctrina 695, 828, 1043, 1177; doctrinam 689, 822, 1037, 1171
- docuit 561 (doceo)
- dolet 1143 (doleo)
- dolorem 233 (dolor)
- Domingo 310, 317, 346
- dominus 96, 392, 692, 701, 719, 739, 825, 834, 853, 872, 946, 1040, 1049, 1068, 1174, 1183, 1202, 1221, 1300; domini 75, 94, 409, 415, 445, 522, 625, 680, 683, 687, 687, 813, 1028, 1031, 1035, 1035, 1087, 1136, 1162, 1165, 1169, 1240, 1241, 1255, 1270, 1309, 1315, 1316, 1332 816, 820, 987; domino 4, 165-166, 244, 277, 380, 567, 678, 810, 884, 1026, 1099, 1159, 1235, 1237, 1265, 1266, 1310, 1312; dominum 294, 1094, 1223; dominis 437, 580, 581, 663, 672, 751, 752, 796, 805, 1011, 1020, 1146, 154, 1248, 1293, 1325; dominos 568, 741-742, 746, 874-875, 879, 1090, 1228
- dominica 115
- Dominicus 58, 70, 209, 268, 277, 287; Dominicum 267
- domus 262; domo 47, 50, 76, 91, 117, 177, 214, 217, 262, 274, 280, 457, 472, 473, 492, 511, 526, 538, 544, 573, 577, 611, 613, 622, 628, 758, 765, 784, 786, 787, 902, 953, 978, 990, 1116; domum 13, 22, 266, 288, 290, 453, 455, 461, 523, 524, 539, 589, 617, 635, 639, 651, 789, 789, 906, 992
- donà 371; donaven 344 (donar)
- donchs 366
- donec 746, 879, 1094, 1228
- dretament 370
- duas 953, 957; duorum 5, 167, 245, 295; duobus 87, 381, 1100; duos 36 (duo)
- dues 932
- Durandi 1286
- durante 85-86 (duro)
- duritiam 904 (duritia)
- duxit 524; duxerint 737, 748, 870, 881, 1085, 1096, 1219, 1229 (duco)
- e 84, 104, 304, 306, 307, 311, 313, 314, 315, 319, 321, 324, 325, 331, 332, 339, 343, 344, 345, 346, 347, 350, 358, 359, 360, 372, 372, 373, 373, 377, 951
- ea 563, 1110, 1291; id 696, 829, 1044, 1178; eius 220, 456, 483, 486, 505, 510, 554, 686, 746, 775, 776, 776, 820, 879, 1035, 1094, 1168, 1228; ei 118, 283; eum 173, 175, 206, 207, 209, 253, 385, 407, 483, 528, 529, 530, 538, 578, 636, 637, 638, 640, 647, 759, 762, 960, 968, 997, 1000; eam 160, 224, 236, 255, 657, 658, 658, 895, 897, 900, 1257, 1288, 1302, 1334; eo 14, 39, 81, 121, 134, 177, 178, 239, 528, 632, 648, 649, 649, 998, 1106; eorum 112, 138, 259, 417, 419, 428, 446, 726, 728, 733, 859, 861, 866, 967, 1074, 1076, 1081, 1209, 1210, 1215, 1290; earum 782; eis 29, 33, 48, 51, 67, 80, 112, 123, 128, 213, 259, 283, 481, 486, 487, 649, 651, 734, 867, 906, 983, 1082, 1114, 1128, 1131, 1216; eos 28, 51, 80, 86, 89, 178, 265, 402, 413, 430, 431, 496, 518, 603, 713, 846, 846, 988, 1061, 1195;; eas 285 (is)
- Ecclesia 100, 225, 229, 396, 397, 690, 705, 709, 731, 823, 838, 842, 864, 1038, 1053, 1057, 1079, 1171, 1187, 1191, 1213; Ecclesie 684, 688-689, 693, 706, 719, 732, 817, 821-822, 826, 839, 852, 865, 1032, 1036-1037, 1041, 1054, 1067, 1080, 1165, 1170, 1175, 1188, 1201, 1214; Ecclesiam 54, 101, 192, 444, 686, 691, 819, 824, 1034, 1039, 1167, 1173, 1262, 1307, 1339;
- eciam 52, 57, 68, 72, 91, 115, 132, 136, 184, 187, 190, 200, 202, 210, 212, 216, 227, 230, 234, 237, 260, 282, 289, 394, 418, 422, 478, 506, 520, 533, 550, 550, 553, 557, 568, 599, 604, 608, 610, 616, 621, 622, 626, 634, 653, 659, 697, 720, 727, 728, 748, 762, 765, 773, 780, 784, 830, 853, 860, 861, 881, 901, 943, 949, 957, 961, 976, 985, 1003, 1045, 1068, 1075, 1076, 1096, 1130, 1134, 1136, 1140, 1179, 1202, 1209, 1210, 1230, 1284; etiam 503
- Egidii 168, 246 (Aegidius)
- ego 45, 676, 809, 1024, 1158; me 273, 321, 382, 585, 667, 673, 681, 697, 716, 719, 723, 730, 735, 737, 756, 800, 806, 814, 830, 849, 852, 856, 863, 868, 870, 887, 1015, 1021, 1029, 1045, 1064, 1067, 1071, 1078, 1083, 1085, 1102, 1105, 1149, 1155, 1163, 1179, 1198, 1201, 1205, 1212, 1217, 1219, 1239, 1252, 1269, 1297, 1314, 1329; michi 737, 870, 1085, 1219;
- elapsi 890 (elabor)

- Elias 556; Eliam 989
 Elicsendis 1233,1237-1238, 1249, 1256
 eligendi 1052,1186, 395, 704, 837 (eligo)
 ell 323, 370, 375; él 345, 354; ella 952;
 es 269, 270; ez 312;
 elongauit 1289 (elongo)
 en 304, 306, 309, 312, 325, 329, 332, 361,
 369, 371, 372, 374
 enamichs 366 (enemic)
 enemà 371
 enim 29
 Enoch 556, 989
 entesa 306 (entendre)
 entrà 311 (entrar)
 entre 272
 entrò 371
 episcopus 739, 872, 1087, 1221, 1255,
 1300, 1332; episcopi 75, 409, 415,
 445, 1240, 1241, 1270, 1271, 1315,
 1316;
 episcopo 277, 285, 437, 567, 580, 663,
 672, 678, 751, 796, 805, 811, 1011,
 1020, 1026, 1146, 1154, 1160, 1236,
 1248, 1266, 1293, 1311, 1325;
 Episcopum 742, 746, 875, 879-880,
 1090, 1095, 1224, 1228
 errauit 393; errauerunt 606; errauerat
 702, 835, 1050, 1184; errauerant 604;
 errauerint 518 (erro)
 erronea 695, 828, 1043, 1142, 1177; erro-
 neas 54, 685, 818, 1033, 1166, 1261,
 1306, 1338 (erroneus)
 error 694, 827, 1042, 1176; errorem 602,
 944; errore 74, 253, 598, 966; errores
 32, 400, 417, 426, 516, 711, 712, 844,
 845, 947, 967, 1058, 1059, 1193, 1194;
 errorum 718, 851, 1066, 1200;
 erroribus 258, 385, 404, 410, 413-414,
 418, 420, 431, 654, 659, 965, 994,
 1001, 1004, 1243, 1273, 1319
 errors 344 (error)
 erubescibat 906 (erubesco)
 és 306, 308, 321, 326, 330, 351, 357, 377;
 són 314, 315, 316; era 304, 312, 325,
 331, 371, 371, 952; eren 281, 366,
 367, 905; serà 377 ; sia 318; siats
 326; fossin 365; (ésser/sóc)
 escriptura 333
 esdevenia 142-143
 esforça 359; esforsà?s 951 (esforçar-se)
 Esgléya 331, 332;
 especial 329
 estant 309 (estar) et 5, 6, 7, 12, 14, 17, 21, 23, 24, 26, 28, 30,
 37, 40, 41, 42, 43, 45, 46, 49, 52, 53,
 54, 55, 60, 76, 80, 81, 84, 85, 89, 93,
 94, 95, 97, 105, 108, 118, 119, 129,
 135, 138, 139, 140, 141, 143, 146, 151,
 152, 155, 158, 159, 160, 162, 167, 168,
 169, 172, 173, 174, 175, 181, 182, 193,
 195, 195, 196, 197, 198, 204, 207, 211,
 217, 223, 225, 226, 230, 232, 235, 245,
 246, 247, 249, 253, 254, 261, 262, 264,
 265, 267, 268, 269, 270, 271, 273, 274,
 277, 279, 283, 286, 287, 288, 291, 295,
 296, 299, 303, 382, 385, 388, 391, 393,
 395, 396, 398, 401, 402, 403, 404, 407,
 423, 427, 429, 429, 430, 437, 439, 440,
 445, 446, 449, 454, 456, 458, 459, 459,
 460, 464, 465, 467, 471, 473, 476, 480-
 480, 482, 483, 485, 486, 490, 496, 499,
 500, 505, 509, 514, 517, 518, 525, 529,
 531, 537, 538, 567, 571, 577, 580, 584,
 584, 585, 586, 590, 591, 592, 594, 596,
 600, 602, 603, 605, 606, 606, 607, 608,
 610, 613, 614, 622, 623, 628, 631, 638,
 640, 641, 643, 645, 646, 648, 650, 659,
 663, 666, 668, 670, 672, 673, 674, 678,
 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 688,
 690, 691, 693, 694, 696, 697, 698, 700,
 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 710,
 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718,
 721, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 730,
 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738,
 739, 741, 742, 743, 745, 746, 751, 754,
 755, 756, 759, 762, 763, 764, 769, 770,
 772, 773, 774, 775, 776, 778, 779, 780,
 781, 788, 789, 791, 796, 799, 801, 802,
 805, 806, 807, 811, 813, 814, 815, 816,
 817, 819, 821, 823, 824, 826, 827, 829,
 830, 831, 833, 835, 836, 837, 838, 839,
 840, 841, 843, 844, 845, 846, 847, 848,
 849, 850, 851, 854, 856, 857, 858, 859,
 860, 861, 863, 864, 865, 866, 867, 868,
 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876,
 878, 880, 886, 887, 890, 898, 899, 901,
 903, 905, 906, 907, 910, 914, 917, 918,
 919, 920, 924, 925, 927, 928, 929, 935,
 936, 938, 939, 958, 959, 960, 962, 963,
 965, 968, 969, 970, 971, 973, 974, 978,
 979, 982, 984, 986, 989, 997, 998, 999,
 1011, 1014, 1015, 1016, 1017, 1020,
 1021, 1022, 1026, 1028, 1029, 1030,
 1031, 1032, 1034, 1036, 1038, 1039,
 1041, 1042, 1044, 1045, 1046, 1047,
 1048, 1050, 1051, 1052, 1053, 1054,

- 1055, 1058, 1059, 1060, 1061, 1062, 1063, 1064, 1065, 1066, 1069, 1071, 1072, 1073, 1074, 1075, 1076, 1078, 1079, 1080, 1081, 1082, 1083, 1084, 1085, 1086, 1087, 1089, 1090, 1091, 1093, 1095, 1101, 1102, 1105, 1106, 1107, 1112, 1115, 1116, 1120, 1121, 1126, 1132, 1138, 1140, 1141, 1143, 1146, 1149, 1150, 1152, 1154, 1155, 1156, 1162, 1163, 1164, 1165, 1166, 1168, 1170, 1172, 1173, 1175, 1176, 1178, 1179, 1180, 1182, 1184, 1185, 1186, 1187, 1188, 1189, 1190, 1192, 1193, 1194, 1195, 1196, 1197, 1198, 1199, 1200, 1200, 1203, 1206, 1207, 1208, 1209, 1210, 1210, 1212, 1213, 1214, 1214, 1214, 1215, 1216, 1217, 1217, 1218, 1218, 1219, 1220, 1221, 1222, 1223, 1224, 1225, 1226, 1228, 1231, 1235, 1236, 1238, 1239, 1242, 1243, 1244, 1245, 1246, 1248, 1251, 1252, 1254, 1255, 1256, 1260, 1261, 1262, 1265, 1266, 1268, 1269, 1272, 1273, 1274, 1275, 1276, 1277, 1279, 1281, 1285, 1287, 1290, 1293, 1296, 1297, 1299, 1300, 1301, 1305, 1306, 1307, 1310, 1311, 1313, 1314, 1318, 1319, 1320, 1321, 1322, 1325, 1328, 1329, 1331, 1332, 1333, 1336, 1337, 1338, 1339
 etc. 255, 1007
 evvangelia 170, 317, 441, 756-757, 887-888; ewangelia 1103, 1241-1242, 1271; ewangeliiis 673, 681, 806, 814, 1022, 1029, 1155, 1163 (evangelium)
 ewangelici 399 (evangelicus)
 ex 28, 33, 81, 121, 127, 134, 149, 160, 232, 252, 255, 306, 393, 396, 414, 429, 481, 507, 510, 528, 632, 649, 705, 838, 892, 965, 998, 1000, 1008, 1052, 1106, 1187, 1256, 1289, 1301, 1333
 excepto 968; excepta 149, 155
 excommunio 743, 876, 1091, 1225 (excommunico)
 exiuit 101, 228, 229, 230; exeat 745, 878, 1093, 1227; exire 233; exiens 100 (exeo)
 exhibebat 564 (exhibeo)
 exides 281 (eixir)
 existens 7, 169, 247; existentes 263 (existo)
 expectato 100 (expecto)
 expoliasset 427 (expolio)
 exponebant 125; expositis 404 (expono)
 expresse 508, 684, 696, 817, 829, 1032, 1044, 1130, 1166, 1178;
 expressit 20, 895; expressati 517, 948 (exprimo)
 extollentem 682, 815, 1030, 1164; extollentes 685, 818, 1033, 1167 (extollo)
 extra 693, 826, 1041, 1175
 facie 641 (facies)
 facit 226, 239; faciebat 485, 507, 613, 627, 629, 631, 633, 776, 977, 999, 1118; faciebant 123; fecit 51, 126, 159, 212, 225, 251, 255, 443, 895, 897, 920, 925; fecerunt 129, 603, 1127; fecerat 140, 205, 207, 209, 297; fecerant 603 faciet 956; facere 49, 71, 413, 423, 442, 724, 857, 1072, 1206; faciat 293; faceret 48, 497, 955; facerent 1129; fecerit 489, 492, 511; fecisset 945; fit 397, 950; faciendo 701, 834, 1049, 1183; factus 255, 393, 702, 835, 1050, 1184; facta 254, 699, 739, 832, 872, 1047, 1087, 1181, 1221; factum 49, 226; facti 395; facto 727, 860, 1075, 1209; factam 95, 123, 195, 223, 635; factis 1290; facturum 153; fiebat 482, 504, 767, 1115; fiebant 483; fieret 283; fiendum 284 (facio)
 falsa 254, 299, 305, 391, 695, 698, 715, 828, 832, 848, 1043, 1047, 1063, 1177, 1182, 1197 (falsus)
 familiaris 656, 1288; familiarem 910
 farien 348 (fer)
 fauorem 720, 853, 1006, 1068, 1202
 fautores 726, 859, 1074, 1208 (fautor)
 fautoriam 721, 853-854, 1069, 1203 (fautoria)
 féu 327, 357, 374; fer 321, 347; fet 357, 373; feta 308 (fer)
 Ferrarii 906
 fessa 918 (fessus)
 festum 239, 482, 489-490, 492, 497, 504, 511, 613, 627, 629, 767, 977, 1118; festi 494, 782; festo 175, 615, 767, 1115
 fidei 402; fidem 11, 192, 193, 200, 211, 253, 683, 693, 730, 816, 826, 863, 1031, 1041, 1078, 1164, 1175, 1212, 1261, 1306, 1338
 filia 456; filiabus 993
 finaliter 45
 fine 69, 100; finem 228, 276 (finis)

- flexis 674, 807, 1022, 1156 (flecto)
 força 357
 Fortis 520, 525, 526, 534, 536, 537, 541, 545, 548, 551, 554, 555, 573, 577, 623, 635, 638, 644, 785, 986, 1135
 fra 343
 francha Francha 10, 175, 262, 354, 386, 424, 447, 489, 540, 542, 900, 901, 915, 952, 953, 960, 961, 1003, 1313; Franche 2, 5, 14, 23, 92, 204, 213, 217, 677, 809-810, 1025, 1158; francham 181, 185, 449, 523, 741, 746, 874, 879, 891-892, 894, 925, 1089, 1094, 1223, 1227, 1258, 1303, 1335 (francus)
 Francesch 308-309, 311, 354, 307, 307-308, 316, 322, 323, 329, 335, 338-339, 342, 349, 356, 358-359, 361, 364, 367
 Francisca 611, 884, 1012, 1019, 1024, 1108, 1109, 1109, 1121; Francisce 882, 1091, 1106; Franciscam 1088
 Franciscus 15, 19, 23, 25, 34, 44, 60, 78, 83-84, 102, 118, 136, 181, 184, 188, 211, 268, 273, 281, 282, 295, 298, 571, 576; Francisci 116, 301, 304; Francisco 38, 41, 128, 188, 191, 296-297, 301, 423, 559, 562, 583, 753; Franciscum 85, 172, 174, 205, 266, 424, 929
 frare 103, 104, 307, 308, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 323, 324, 325, 327, 329, 332, 333, 335, 338, 342, 346, 346, 349, 354, 356, 358, 361, 364, 367; frares 314, 330
 frater 4, 13, 15, 19, 21, 23, 24, 34, 44, 58, 61, 64, 65, 68, 70, 78, 83, 86, 92, 98, 101, 102, 106, 109, 116, 117, 125, 130, 133, 136, 137, 140, 143-144, 146, 157, 166, 180, 184, 188, 194, 196, 203, 208, 210, 217, 220, 222, 244, 261, 268, 273, 277, 281, 282, 287, 295, 297, 298, 303, 380, 449, 453-454, 461, 462, 468, 474, 478, 479, 485, 487, 488, 491, 513, 514, 520, 525, 526, 534, 537, 541, 545, 548, 551, 555, 561, 570, 570-571, 574, 575, 577, 588, 593, 595, 599, 604, 609, 612, 626, 644, 650, 768, 769, 769-770, 775, 785, 893, 894, 897, 916, 919, 922, 949, 959, 966, 973, 976, 981, 986, 987, 995, 1000, 1118, 1135, 1138, 1141; fratris 6, 15, 30, 89, 120, 141, 148, 164, 167, 168, 238, 242, 245-246, 246, 274, 300, 304, 438, 439, 450, 455, 457, 458, 461, 463, 464, 472, 473, 481, 497, 523, 535, 538, 558, 589, 590, 617, 619, 622, 638, 639, 758, 759, 765, 783, 891, 904-905, 975, 979, 981, 990, 1116, 1122, 1123, 1127-1128; fratri 38, 1267, 128, 235, 296, 405, 451-452, 477, 535-536, 559, 562, 656, 1267; fratrem 35, 36, 37, 67, 81, 85, 111, 122, 161, 172, 174, 205, 239, 266, 267, 424, 447, 457, 475, 508, 524, 554, 621, 623, 623, 629, 630, 632, 660, 771, 911, 972, 983, 985, 996, 1280, 1285; fratre 25, 26-27, 40, 43, 187, 190, 201, 301, 381, 382, 407, 423, 482, 490, 492, 502, 504, 511, 539, 546, 573, 582, 584-585, 611, 614, 628, 635, 666, 678, 755, 767, 799, 811, 885, 886, 899, 903, 913, 914, 962, 977, 993, 1014, 1026, 1100, 1101, 1107, 1108, 1111, 1113, 1131, 1134-1135, 1137, 1149, 1159-1160, 1235, 1237, 1238, 1239, 1251, 1265, 1268, 1278, 1296, 1310, 1312, 1314, 1314, 1327, 1328; fratres 32, 41, 88, 118-119, 133, 495, 629, 780; fratribus 73, 77, 192, 772; fratrum 1, 4-5, 13-14, 22, 27, 52-53, 91-92, 117, 157, 167, 213, 245, 295, 494, 539;
 frequenter 134, 495, 516, 589, 599-600, 621, 657, 992, 1114
 fugiebat 528, 640-641, 644; fugere 735, 868, 1083, 1217; fugeret 648 (fugio)
 fugituios 727, 860, 1075, 1209-1210
 furtum 210
 Fuster 316; Fusterii 450, 455, 462, 463, 473, 491, 514, 523, 535, 538, 570, 571, 574, 576, 589, 593, 622, 626, 639, 765, 990, 993, 996, 1001
 Fustera 435, 438, 596, 676, 740, 749, 752, 797, 809, 873, 875-876
 Fustereta 60
 generali 760 (generalis)
 generaliter 1006
 genibus 674, 807, 1022, 1156 (genua)
 gentes 505 (gens)
 Geraldona 438, 580-581, 664, 671, 676, 774, 781; Geraldone 435, 740; Geraldonam 740
 germana 774, 974, 1123; germane 464;
 germanus 913, 926, 931, 934, 937; germani 571; germano 148, 913, 927, 943, 957; germanum 145
 Gerunda 618, 1126; Gerundam 1126-1127

- gran 951
 Gras 59, 178, 1232
 grauia 83 (gravis)
 greca 781 (graeus)
 Guillelmus 93, 109, 116, 125, 133, 194, 218, 220, 222, 449, 454, 461, 462, 468, 474, 479, 485, 487, 488, 513, 525, 588, 595, 599, 604-605, 609, 612, 617, 650, 768-769, 770, 893, 895, 897, 922, 966-967, 973, 976-977, 981, 995, 1118, 1141; Guillelmi 120-121, 457, 472, 617, 619, 758-759, 891, 905, 975, 980, 1116, 1122, 1123, 1128;
 Guillelmo 235, 452, 477, 539, 546, 584, 611-612, 619-620, 656, 665, 679, 754, 798, 812, 899, 903, 914, 962, 1013, 1027, 1107, 1108-1109, 1111, 1113, 1125, 1131, 1135, 1137, 1161, 1237, 1240, 1250, 1267, 1270, 1295, 1312, 1316; Guillelmum 122, 447, 458, 621, 630, 630-631, 660, 771, 911, 972, 985-986
 Guillem 104
 Guillemona 596, 751, 797, 804, 809; Guillemone 749, 875;
 Guillemonam 873; Guillemone 464
- ha 103, 104, 272, 308, 318; hauia 322, 332; (haver)
 habet 76, 80, 88, 89, 237, 953; habebat 71, 207, 922, 928; habuit 79, 80; habuerunt 83, 388, 592, 698, 831, 939, 963, 1046, 1180; habeat 238; habeant 89; habere 53, 161, 508, 910, 952; haberet 36, 558; haberent 283; habuerant 119, 970, 1132; habuerint 471; habitum 250, 427; habita 697, 738, 830, 871, 1045, 1086, 1179-1180, 1220; habenda 738, 871, 1086, 1220 (habeo)
 habitabat 577; habitauerit 573 (habito)
 habitatrix 676, 809, 1024, 1158
 heresis 430, 522, 624, 727, 860, 1075, 1209; heresim 682, 716, 722, 815, 849, 855, 1030, 1064, 1070, 1164, 1198, 1204
 heretges 317, 326 (heretge)
 heretgies 272, 329-330 (heretgia)
 hereticus 134, 196, 255, 269, 270, 393, 702, 835, 947, 1050, 1184; heretica 715, 848, 1063, 1197; hereticum 84, 941, 942; heretici 395, 403, 704, 707, 714, 837, 840, 847, 1052, 1055, 1062, 1186, 1189, 1196; heretice 680, 724, 812, 857, 1028, 1072, 1161, 1207; hereticos 725, 858, 1073, 1207; hereticas 685, 818, 1033, 1167
 herètics 272 (herètic)
 hic 16, 40, 46, 50, 67, 76, 105, 124, 130, 132, 136, 147, 152, 160, 204, 206, 207, 209, 214, 218, 227, 250, 260, 271, 274, 279, 288, 289, 318, 422, 1155; hec 22, 294, 447, 452, 455, 456, 476, 479, 485, 486, 509, 542, 547, 572, 615, 641, 643, 671, 737, 773, 778, 780, 804, 870, 911, 918, 921, 939, 988, 1019, 1085, 1123, 1124, 1140, 1153, 1219, 1255, 1284, 1289, 1332; hoc 11, 45, 92, 98, 105, 127, 145, 225, 253, 255, 259, 270, 299, 300, 330, 345, 355, 410, 411, 427, 476, 481, 518, 519, 569, 592, 592, 606, 631, 641, 941, 968, 969, 1000, 1002, 1114, 1127, 1276, 1300; huius 451, 462, 463, 464, 476, 498, 524, 535, 550, 571, 574, 589, 593, 596, 597, 623, 642, 765, 779, 790; huic 20, 27, 34, 69, 79, 82, 103, 142, 147, 151, 160, 185, 265, 282, 413, 502, 533, 896, 914, 924, 1287; hunc 14, 25, 118, 145, 149, 158; hanc 479, 923, 936, 938, 944; hac 42, 459, 916, 974, 978; hi 322, 331; hiis 28, 49, 287, 567, 660, 718, 851, 1009, 1066, 1200;
 ho 340, 344, 932
 homo 196, 476, 478, 555, 650, 652, 984, 1136, 1138; hominem 632, 646, 647, 785, 998; homines 80, 625, 764, 988; hominum 264
 honeste 998
 honorem 493, 496 (honor)
 hora 23, 261, 309, 537, 788
 hospicium 451; hospicio 450, 489, 534
 huc 138
- i 359
 iacebat 540, 545; iacuit 177; iacendum 788 (iaceo)
 Iacobus 24, 61, 65, 68, 86, 137, 140, 144, 146, 153, 157; Iacobi 148; Iacobo 25, 27, 43; Iacobum 37, 81, 161
 iam 21, 140, 425, 668, 801, 1016, 1150, 1253, 1293, 1330
 ianuarii 243, 379, 436, 579, 662, 750, 795, 883, 1010, 1098, 1145, 1234, 1247, 1264, 1292, 1309, 1324 (ianuarius)
 ibat 453, 539, 788, 928, 992; iuit 288, 499, 927; ivit 186, 906, 1285; ire

- 527, 919; iret 424, 960 eundi 917 (eo)
- ibi 30, 61, 93, 210, 217, 279, 290, 468, 470, 477, 578, 590, 615, 770, 774, 921
- ibidem 42, 209, 300
- idem 105, 641; eiusdem 514, 1240-1241, 1270, 1316; eadem 611, 902, 909
- ideo 55, 106, 396, 412, 430, 644, 928, 1322
- idus 3, 165, 662, 795, 1010, 1145, 1234, 1247, 1264, 1292, 1309, 1224
- Ihesu 603, 683, 687, 816, 820, 1031, 1035, 1165, 1169
- ii 379
- iii 527, 890, 932
- iii^{or} 169, 441, 452, 579, 756, 883, 887, 1102, 1241, 1317
- iiii 750, 1098
- ille 31, 564, 1287; illa 19, 108, 120, 149, 302, 397, 467, 493, 497, 545, 614, 628, 694, 709, 744, 827, 842, 877, 980, 1042, 1057, 1092, 1116, 1142, 1176, 1191, 1225; illud 1118; illius 638; illi 515, 529, 601, 603, 712, 846, 969, 1060, 1194, 1279, 1282; illum 531, 1280; illam 77, 126, 392, 701, 834, 1049, 1183; illo 615; illis 182, 264, 950, 1288; illos 655, 727, 763, 860, 1075, 1209; illas 283, 928;
- illuch 183
- illustrissimi 680, 813, 1028, 1162 (illustris)
- iminere 29, 33 (immineo)
- immediate 99, 300, 601
- immo 62, 236, 270, 503, 1143
- impensa 741, 874, 1989, 1223 (impendo)
- imponerent 430; imposita 747, 880, 1095, 1229; imponendam 748, 881, 1096, 1230 (impono)
- Impuriarum 918 (Impuriae)
- in 5, 7, 10, 22, 29, 32, 39, 47, 50, 51, 56, 57, 69, 74, 91, 93, 97, 99, 105, 109, 117, 122, 134, 156, 162, 167, 169, 175, 177, 193, 194, 198, 202, 212, 213, 214, 216, 217, 219, 220, 222, 225, 228, 245, 247, 250, 256, 261, 262, 263, 273, 280, 285, 295, 380, 386, 387, 388, 398, 405, 408, 411, 415, 426, 431, 437, 438, 447, 450, 457, 463, 467, 470, 471, 472, 473, 476, 481, 484, 489, 492, 505, 506, 511, 518, 522, 525, 534, 540, 544, 545, 548, 551, 554, 557, 560, 563, 568, 573, 575, 577, 581, 592, 598, 606, 611, 612, 612, 613, 615, 620, 621, 622, 624, 627, 628, 657, 663, 665, 671, 677, 680, 692, 694, 698, 699, 708, 715, 718, 722, 744, 751, 758, 759, 760, 761, 764, 765, 766, 767, 777, 782, 784, 786, 796, 799, 804, 810, 813, 825, 827, 831, 832, 841, 848, 851, 855, 877, 884, 899, 901, 902, 909, 912, 918, 919, 921, 939, 946, 949, 950, 953, 959, 961, 963, 964, 965, 971, 976, 978, 981, 987, 990, 1001, 1011, 1013, 1020, 1025, 1028, 1040, 1042, 1046, 1047, 1056, 1063, 1066, 1070, 1092, 1099, 1106, 1109, 1115, 1132, 1135, 1136, 1146, 1148, 1153, 1159, 1162, 1174, 1176, 1180, 1181, 1190, 1197, 1200, 1204, 1226, 1243, 1244, 1248, 1250, 1258, 1273, 1274, 1277, 1279, 1286, 1290, 1293, 1295, 1303, 1319, 1320, 1325, 1327, 1335
- inadvertencia 149
- incantavit 51 (incanto)
- incipit 910; inciperetur 156 (incipio)
- inclusus 522
- incontinenti 107, 151
- inculpati 948 (inculpo)
- inde 107, 208, 233, 288, 920
- inducebat 479; inducendo 424 (induco)
- indulgencias 929 (indulgentia)
- informabat 567, 658, 658, 1141; informabant 1289; informabatur 660-661; informavit 935-936, 938; informaerunt 252-253; informaerant 945; informaverit 73; informare 28, 41-42; informasse 11-12; informans 48-49; informatus 256, 419; informata 566 (informo)
- informació 307
- informazione 560 (informatio)
- infra 115, 452
- infrigidatus 232 (infrigido)
- iniqua 390, 700, 833, 1048, 1182
- iniunxerunt 745, 878, 1093, 1226-1227; iniunctum 433, 1008; iniungenda 737, 1085; iniungendam 748, 870, 881, 1096, 1219, 1230 (iniungo)
- iniusta 254 (iniustus)
- immediate 191, 297
- innocenciam 1255-1256, 1300-1301, 1332-1333 (innocentia)
- innuebat 507 (innuo)
- inquiridor 374-375
- inquisicione 1257, 1302, 1334; inquisitionibus 1244, 1274, 1320 (inquisitio)

- inquisidor 336, 350, 352, 369
 inquisitor 151, 385, 639, 739, 872, 954,
 1087, 1221, 1255, 1300, 1332; inquisi-
 toris 445-446, 641; inquisitori 277,
 286, 437, 567; inquisitorem 294, 405,
 640, 645, 648, 742, 747, 875, 880, 940-
 941, 1090, 1095, 1224, 1228-1229;
 inquisitore 4, 166, 244, 380, 580, 663,
 672, 679, 751, 796, 805, 812, 884,
 1011, 1020, 1027-1228, 1099, 1146,
 1154, 1161, 1237, 1248, 1267, 1293,
 1312, 1325; inquisitores 402, 517,
 605, 713, 846, 1060-1061, 1195; inquisi-
 torum 732, 865, 1080, 1214; inquisi-
 toribus 724, 857, 1072, 1206
 instaret 280 (insto)
 instruere 28, 41; instruens 49; instructa
 566 (instruo)
 instrumenta 139 (instrumentum)
 intellecta 303, 1112 (intelligo)
 intencione 917 (intentio)
 intendebat 299 (intendo)
 inter 86, 194, 241, 430, 468, 760, 768
 interfuit 214; interfuerunt 129 (intersum)
 interrogavit 407, 792; interrogaretur 568;
 interrogatus 9, 19, 34, 57, 64, 72, 76,
 88, 91, 109, 132, 172, 177, 180, 184,
 187, 190, 200, 202, 204-205, 212, 216,
 219, 222, 227, 230, 234, 237, 247-248,
 249, 252, 260, 292, 418, 422; interro-
 gata 447, 467, 470, 488, 491, 513, 520,
 529, 531, 541, 544, 547, 550, 553, 557,
 559, 566, 570, 588, 610, 643, 647, 653,
 668, 758, 784, 791, 794, 801, 889, 893,
 901, 910, 926, 931, 934, 943, 957, 961,
 965, 976, 985, 990, 994, 997, 1000,
 1003, 1006, 1016, 1112, 1120, 1121,
 1122, 1134, 1150, 1243, 1252, 1273,
 1297, 1319, 1323, 1329; interrogati
 1245, 1275, 1321 (interrogo)
 intrauerunt 266 (intro)
 inuenerunt 266; inueniret 276; inuenire
 53 (inuenio)
 inuicem 83, 291, 428
 inuitabat 495, 629, 768; inuitauerat 178-
 179; inuitaret 496; inuitando 493
 (invito)
 inuitatorium 157
 inuenit 290 (inuenio)
 involuti 406 (involvere)
 Iohannes 392, 701, 834, 916, 945, 1049,
 1183; Iohannis 15, 16, 23, 30, 60, 84,
 90, 94, 118, 172, 174, 196, 238, 239,
 267, 274, 423, 458, 475, 478, 481, 482,
 490, 492-493, 497, 502, 505, 509, 512,
 558, 559, 561, 562, 590, 614, 628, 632,
 759, 767, 775, 783, 978, 982, 983,
 1138, 1280-1281; Iohanne 813, 1278
 iouis 579, 662, 750, 243, 795, 883, 1010,
 1098, 1145, 1247, 1292, 1324
 ipse 66, 202, 205, 237, 279, 286, 407, 419,
 454, 487, 640; ipsa 532, 553, 563, 569,
 594, 600, 607, 659, 674, 781, 784, 807,
 941, 957, 1022, 1109, 1156; ipsum
 412, 503, 509, 646, 651, 983; ipsius
 262, 472, 480, 481, 491, 617, 638, 641,
 975; ipsi 29, 95, 127, 137, 258, 411;
 ipso 26, 298, 301, 456; ipsam 266,
 1141, 1257, 1302, 1334; ipsorum 47,
 52, 214, 651, 721-722, 854-855, 1002,
 1069-1970, 1203-1204; ipsis 733, 744,
 866, 877, 1081, 1092, 1215, 1226;
 ipsos 48, 257, 398, 568, 741, 746, 874,
 879, 1090, 1094, 1223, 1228
 iria 345, 349 (anar)
 isqué 311: isque 378 (eixir)
 ista 17, 86, 142, 143, 240, 532, 594, 928,
 1108; istam 291; isto 10, 12, 966;
 istum 275; istorum 27; istis 575, 927,
 932, 935, 937
 ita 49, 67, 87, 129, 527, 607, 608, 779,
 791, 918, 939, 963, 971, 1128, 1144,
 1289;
 item 691, 694, 699, 700, 706, 709, 711,
 723, 729, 731, 824, 827, 832, 833, 839,
 842, 844, 856, 862, 864, 1039, 1042,
 1047, 1048, 1053, 1056, 1059, 1071,
 1077, 1079, 1173, 1176, 1181, 1183,
 1188, 1191, 1193, 1205, 1212, 1213
 iudicio 8, 169, 247, 380, 437, 581, 597,
 608, 663, 672, 677, 722, 744, 751, 778,
 796, 804-805, 810, 855, 877, 884,
 1011, 1020, 1025, 1070, 1092, 1099,
 1125, 1146, 1154, 1159, 1205, 1226,
 1248, 1293, 1325
 iuramentum 383, 889; iuramenti 587,
 668, 801, 954-955, 1008, 1016, 1150-
 1151, 1253, 1298, 1330;
 iure 722, 855, 1070, 1204 (ius)
 iuro 723, 729, 731, 856, 863, 864, 1071,
 1078, 1079, 1205, 1212, 1213; iuravit
 440, 756, 887, 1202, 1241, 1271, 1317;
 iuratus 169, 247; iurato 1239-1240,
 1269, 1315
 Iusta 774, 896, 974, 979, 1099, 1147,
 1153, 1158, 1222; Iuste 1097

- ja 310, 377
 Jacme 317
 Jacmeta 803, 979
 jaquí 362 (jaquir)
 Johan 331, 334, 343; Johanot 198
 Joncheriis 656
 jurauen 343 (iuro)
- kalendas 243, 436, 579, 750, 883, 1098
 (kalendae)
- l' 273, 312, 321, 322, 323, 331, 332, 333,
 352, 371, 374
- la 104, 306, 307, 309, 311, 319, 323, 362,
 369, 376, 378
- lassa 918
- laudem 775; laudes 502 (laus)
- lauores 335
- lecta 296, 300, 1105 (lego)
- lector 4, 66, 67, 139, 212; lectoris 1
- legunt 30; legebat 466, 467, 468, 470, 474,
 590, 981; legere 564; legebatur 775;
 legebantur 771; legentem 458, 759
- les 310, 336, 347, 350, 353
- lexar 360
- li 308, 314, 322, 325, 327, 328, 329, 333,
 335, 336, 339, 340, 344, 349, 350, 351,
 351, 352, 353, 357, 358, 360, 361, 371,
 374, 375, 377, 905
- libellum 140-141 (libellus)
- libenter 38, 956, 960
- libras 286 (librae)
- libres 343 (libre)
- librum 141; libri 1124; libris 467, 759;
 libros 458, 466, 618, 620, 1124, 1126
 (liber)
- licència 378
- licenciato 665, 798, 1013, 1148, 1250,
 1327; licentiato 1295 (licenciatus)
- licenciauit 1334; licenciauerunt 740, 873,
 1088, 1222, 1257, 1302
- licet 563
- ligata 743, 876, 1091, 1225
- ligia 333 (llegir)
- literam 189, 867, 1082, 1216-1217; litte-
 ram 185, 734; literas 935, 955, 958;
 literis 949, 952 (littera)
- lo 233, 309, 310, 312, 316, 324, 327, 329,
 335, 349, 354, 356, 358, 360, 362, 364,
 367, 369, 373
- locatenentibus 733, 866, 1081, 1215
- locum 188, 896, 898; loci 1004; loco 189,
 229, 620, 916; locis 764, 1200
- Lodovici 91, 216, 221
- loqueretur 38, 42; loqui 413, 420; loquen-
 tem 259; loquutus 45
- los 330, 343, 347
- Luch 309 (Lluc)
- Luche 22, 46, 78, 156, 213 (Lucas)
- Lul 141
- Lulli 582, 752
- lune 3 (Luna)
- lur 367
- lus 367
- m^o 1309
- madefactus 232 (madefacio)
- magis 496
- magna 397, 505, 709, 842, 1057, 1191;
 magnum 482, 504; magnam 508, 929;
 magnos 263; magnas 506
- maius 26; maiori 500 (magnus)
- mala 254; malis 163
- male 124, 603
- maliciose 429
- manament 374
- mandato 1127; mandatis 732, 865, 1000,
 1214
- mandauit 151, 1128; mandauerunt 744,
 877-878, 1093, 1226, 1258, 1303,
 1335 (mando)
- mane 289, 789
- manera 369
- manu 674, 807, 1022, 1156; manibus 681-
 682, 814-815, 1030, 1163
- manifestar 350
- manuali 980; manualibus 1117
- March 318
- Mari 582, 753 (mare)
- Maria 18, 460, 610, 616, 774, 896, 909,
 974, 979, 1099, 1108, 1147, 1153,
 1158, 1222; Marie 1097, 1224
- martines 907
- Martini 525, 539, 546, 595-596, 631, 650,
 770 (Martí)
- martir 1282; martires 401, 517, 602-
 603, 712, 865, 971, 1069, 1194,
 1281
- martirium 560
- martis 165 (Mars)
- mas 351, 376
- massa 905
- materia 42-43, 1124; materiam 291
- matex 376
- matí 372
- matutinorum 156 (matutini)

- mea 738, 871, 1086, 1220; mei 7, 168, 247, 296, 440; meis 681, 814, 1030, 1163; meo 723, 736, 856, 869, 1071, 1084, 1295, 1218 (meus)
 medium 902, 904, 908
 melius 564
 membra 328, 352, 403; membre 308, 336-337, 341 (membrar)
 mencio 398, 950
 mendicare 906; mendicaret 898 (mendico)
 mercurii 379, 436 (Mercurius)
 meretrix 397, 710, 843, 1057, 1192
 minister 494, 991; ministri 606, 714, 847, 1062, 1196
 minor 93, 571, 575; minores 1, 5, 14, 23, 53, 92, 97; minorum 117, 158, 213, 217, 583
 minus 496, 909, 1277,
 miracula 483, 633, 776; miraculorum 484, 507, 777 (miraculum)
 miratus 271; mirati 264 (miror)
 misit 144, 949, 957; mitteret 152; missas 935 (mitto)
 modo 74, 193, 224, 408, 443, 520, 547, 601, 696, 717, 829, 850, 892, 909, 940, 11044, 1065, 1130, 1137, 1143, 1178, 1199, 1278
 monasterium 138, 157
 Monerii 4
 monialis 655
 monte 285, 500 (mons)
 moratur 909, 953; morabatur 454, 456, 534; morabatur 611, 1107; moraretur 912; moratus 450; morata 892, 902 (moror)
 moreretur 1128 (morior)
 mort 323
 mortali 198 (mortalis)
 mortem 616, 1122; morte 776
 mortua 781-782; mortui 401, 969 (mortuus)
 mostrà 333; mostrave 367 (mostrar)
 Moyoni 1239, 1269, 1315
 multa 16, 40, 193, 483, 633, 649, 914, 999; multum 292, 411, 475, 591, 656, 760, 775, 983, 995, 1277; multi 52, 55; multe 484, 777; multos 629, 1124; multas 501-502, 506, 768; multis 503, 786, 794 (multus)
 multitudine 505 (multitudo)
 mundo 592 (mundus)
 murmurantes 291 (mumuro)
 n' 281, 318, 322, 339, 357, 358, 364
 na 655
 nam 15, 44, 50, 65, 83, 96, 125, 225, 231, 410, 448, 577, 991, 1142
 Narbona 482, 504, 1119; Narbone 763
 ne 26, 356, 357, 363, 370, 375, 375, 377, 424, 433, 1000
 Neapoli 1279 (Neapolis)
 nec 31, 72, 73, 112, 113, 178, 186, 188, 205, 207, 238, 238, 239, 239, 240, 252, 257, 259, 388, 410, 411, 412, 413, 418, 419, 426, 471, 519, 549, 556, 568, 592, 620, 636, 657, 699, 735, 792, 792, 832, 868, 939, 941, 942, 945, 946, 947, 964, 971, 993, 1002, 1004, 1047, 1083, 1121, 1132, 1143, 1181, 1217, 1277, 1288, 1321, 1322, 1322
 necessitatem 231 (necessitas)
 necnon 689, 822, 1037, 1170
 negaret 566-567 (nego)
 negú 318; neguna 357, 375; negunes 344
 nescit 132, 500, 519, 542, 553, 653, 657; nesciebat 112, 279, 530, 563, 636; nescire 102, 183, 292, 490, 497, 510, 549, 552, 557, 792, 794, 1290; nesciens 62, 72, 619, 1124, 1141-1142 (nescio)
 nichil 388, 410, 471, 575, 591, 698, 831, 939, 963, 970, 1046, 1121, 1132, 1180, 1246, 1256, 1276, 1301, 1321, 1333
 nisi 21, 70, 74, 102, 113, 178, 221, 414, 421, 546, 655, 1005, 1114, 1276, 1291
 nit 332
 no 103, 318, 322, 328, 331, 336, 340, 343, 348, 351, 357, 358, 360, 364, 366, 370, 371, 375, 377
 nocte 537, 540, 788 (nox)
 nollet 648 (nolo)
 nomine 1262, 1307, 1339; nomina 112 (nomen)
 nominatur 302; nominavit 36, 655; nominaverit 34; nominati 780; nominatos 516; nominatis 601, 1005 (nomino)
 nominatim 386, 516
 non 12, 17, 20, 30, 120, 100, 108, 127, 130, 131, 154, 185, 198, 202, 207, 214, 215, 219, 224, 228, 237, 260, 287, 411, 431, 460, 465, 472, 502, 527, 530, 533, 545, 565, 569, 575, 613, 627, 670, 693, 707, 745, 760, 766, 803, 826, 839, 878, 895, 904, 919, 921, 923, 941, 968, 977, 988, 1002, 1007, 1018, 1041, 1054, 1093, 1113, 1152, 1175, 1189, 1227, 1254, 1277, 1284, 1288, 1299, 1331

- nonas 379
 noster 17; nostri 683, 687, 816, 820, 1031, 1035, 1165, 1169
 notarii 7, 169, 247, 296, 440; notario 382-383, 585, 667, 673, 756, 800, 806, 887, 1015, 1021, 1102, 1150, 1155, 1241, 1252, 1271, 1297, 1316, 1329; notarium 1105
 noticiam 922 (notitia)
 notum 910 (nosco)
 nullus 69, 113, 708, 841, 1056, 1190; nulla 950, 1003
 nunc 102, 525
 nuncium 734, 867, 1082, 1216; nuncios 728, 861, 1076, 1210 (nuntius)
 nunquam 186, 190, 201, 234, 256, 412, 420, 425, 615, 735, 868, 943, 992, 1083, 1142, 1217

o 339
 obediència 374
 obediencie 1259, 1304, 1336; obedienciam 693, 826, 1041, 1175
 obedire 732, 865, 1080, 1214 (obedio)
 oblaciones 95-96 (oblatio)
 obligo 737, 870, 1085, 1219
 obolum 287 (obolus)
 obseruat 731, 864, 1079, 1213; obseruare 1212 (obseruo)
 obtulit 559, 562 (offerro)
 occultus 790
 occupant 29 (occupo)
 octauas 115 (octava)
 odio 1006 (odium)
 officiales 403, 518-519, 606-607, 714, 847, 1062, 1196; officiali 664, 797-798, 1013, 1147, 1250, 1294, 1326-1327 (oficialis)
 ohida 320; o?da 306 (oir/oïda)
 omnem 682, 716, 720, 815, 849, 853, 1030, 1064, 1068, 1164, 1198, 1202; omni 614, 980; omnes 47, 58, 66, 386, 400, 597, 601, 684, 707, 780, 817, 840, 969, 980, 1032, 1055, 1166, 1189; omnia 147, 154, 154, 155, 532, 694, 715, 738, 778, 827, 848, 870 1042, 1063, 1085, 1140, 1176, 1197, 1220, 1245, 1275, 1321; omnium 718, 851, 1066, 1200; omnibus 160, 385, 387, 404, 444, 507, 718, 851, 965 1066, 1120, 1200, 1239, 1273, 1319 (omnis)
 omnino 128
 on 312

 opere 614, 980; operibus 1117 (opus)
 oppinio 695, 828, 1043, 1177; oppinionem 76, 79; oppiniones 54, 684, 817, 1032, 1166, 1259-1260, 1305, 1337; oppinionibus 162 (opinio)
 oppositum 717, 850, 1065, 1199
 ordinat 226 (ordino)
 ordine 7, 52, 168, 246, 382, 439, 440, 583, 585, 665, 666, 679, 755, 798-799, 799, 812, 886, 886, 1014, 1027, 1101, 1148, 1149, 1161, 1238, 1251, 1268, 1295, 1296, 1313, 1327, 1328; ordinis 992
 ore 691, 824, 1039, 1173 (os)
 oriunda 889
 ort 312, 325 (hort)
 orto 262, 263 (hortus)

pacem 423 (pax)
 paciebatur 231, 233 (patior)
 Pagesii 6
 paguarien 339 (pagarien)
 palacio 408, 415
 Pallaresii 584, 754
 panem 898 (panis)
 papa 97, 255, 331, 392, 693, 701, 720, 826, 834, 834, 945, 946, 1041, 1049, 1049, 1068, 1175, 1183, 1183, 1202; Pape 94, 522, 625, 687, 820, 987, 1035, 1136, 1169; papam 395, 704, 837, 1052, 1187
 papalem 394, 703, 836, 1051, 1185
 papireum 139 (papiraeus)
 papirum 559, 562 (papyrus)
 parabant 782; parata 442, 444-445 (paro)
 paraula 308, 356, 358; paraules 310
 parere 732, 865, 1080, 1214 (pario)
 partida 304, 304-305, 306, 325, parificauit 97 (parifico)
 parla 375 (parlar)
 pars 302; partem 26, 43; partes 928; partibus 180, 182, 575, 926, 932, 934-935, 937, 950;
 partí 354 (partir)
 participacione 1259, 1304, 1336; participacionem 721, 854, 1069, 1203 (participatio)
 parum 908
 paruulum 141 (parvulus)
 pastor 332
 pater
 pater 17, 476, 486, 491, 494, 498, 501, 511, 514, 531, 532, 542, 550, 553, 557, 593, 608, 626, 642, 643, 692, 719, 768,

- 779, 787, 825, 853, 1040, 1068, 1174, 1202; patris 451, 462, 524, 535, 574, 589, 622, 635, 765, 782, 784, 786, 790; patrem 480, 1280; patre 456, 600, 1235, 1265, 1310
- paucos 143 (paucus)
- Paulo 1119 (Paulus)
- pauperes 399, 963 (pauper)
- paupertatem 469, 591, 760, 763, 1114, 1131; paupertate 97-98, 469, 470, 761, 936 (paupertas)
- peccato 198 (peccatum)
- peccuniaras 96 (peccuniaris)
- pedibus 745, 878, 1093, 1227 (pes)
- pena 722, 747, 855, 1070, 1095, 1204, 1229; penam 736, 869, 1084, 1218
- pendre 359 (prendre)
- penes 149
- penitencia 540, 747, 880, 1095, 1229; penitenciam 736-737, 869, 1084, 1218-1219 (poenitentia)
- Penitensis 677, 810, 1025, 1159
- penitus 682, 815, 1030, 1164
- pensàs 372 (pensar)
- Penthecostes 175
- per 41, 67, 204, 256, 257, 294, 350, 352, 355, 360, 363, 365, 367, 373, 383, 398, 404, 419, 452, 483, 526, 527, 550, 566, 568, 637, 640, 645, 648, 660, 710, 734, 734, 741, 746, 771, 779, 790, 792, 843, 867, 874, 879, 889, 898, 902, 907, 908, 923, 935, 940, 946, 972, 1058, 1082, 1090, 1094, 1105, 1192, 1216, 1216, 1223, 1228
- percipere 510 (percipio)
- perdidit 393; perdiderunt 395, 704, 837, 1052, 1186; perdiderat 702-703, 835-836, 1150, 1184-1185 (perdo)
- Pere 313, 319, 333, 343
- Pericó 313, 319
- Periconus 959
- periculum 29, 33; periculo 124
- perpendere 779 (perpendo)
- perquè 372
- persequuntur 713, 846, 1061, 1195; persequi 723, 1071, 1205-1206 (persequor)
- persona 376, 654, 1003; personas 768
- petiuit 14, 158, 407, 1285
- Petrus 59, 196, 261, 478, 520, 526, 534, 537, 541, 545, 548, 551, 555, 561, 577, 644, 775, 785, 986, 987, 1135, 1138; Petri 6, 15, 30, 90, 167, 238, 246, 274, 439, 458, 481, 497, 558, 584, 590, 617, 620, 638, 754, 759, 783, 981, 1125; Petro 381, 382, 482, 490, 492, 502, 505, 512, 536, 573, 614, 628, 635, 664, 666, 767, 797, 799, 886, 978, 1012, 1014, 1101, 1147, 1149, 1238, 1249, 1251, 1268, 1294, 1296, 1314, 1326, 1328; Petrum 67, 475, 500, 508, 525, 554, 623, 624, 632, 983, 1280
- placuerunt 108, 1284 (placeo)
- Plana 7, 168, 246
- plenam 384, 1242, 1272, 1318 (plenus)
- pluries 453, 938, 962, 986, 991, 1130-1131, 1137
- plus 20, 249, 908, 1277; plures 618
- pocius 236
- Podio 583, 753 (Podium/Puig)
- pogués 373; pogut 103 (poder)
- portauit 155, 618, 1127 (porto)
- posar 340
- positis 674, 681, 807, 814, 1022, 1029, 1156, 1163 (pono)
- posse 74, 530, 723, 736, 856, 869, 1071, 1084, 1205, 1218; possit 740, 873, 1088-1089; posset 29, 33, 39, 41, 956, 1222
- possibile 576
- post 22, 40, 46, 50, 81, 117, 143, 294, 300, 447, 501, 616, 671, 770, 804, 903, 1019, 1122, 1153, 1255, 1300, 1332
- Postea 80, 579, 907-908, 935
- postquam 74, 136, 144, 203, 489, 500, 536, 553, 643, 931, 949, 961
- pot 321 (poder)
- potens 904
- potest 708, 841, 1056, 1190; potuit 919; poterat 778, 1323; poterant 95, 647
- potestatem 393-394, 395, 687, 688, 703, 794, 820, 821, 836, 837, 1035, 1036, 1050-1051, 1052, 1168-1169, 1170, 1185, 1186 (potestas)
- prandium 46, 50, 770, 770
- prauitatis 680, 724-725, 813, 857-858, 1028, 1072-1073, 1161-1162, 1207,
- precedenti 117, 122, 634-635; precedentibus 1244, 1274, 1320 (praecedo)
- precepit 954 (praecipio)
- precipue 81
- predicat 731, 864, 1079, 1213; predicauit 93, 110, 217; predicare 66, 116 (praedico, -as)
- Predicatores 96, 97; Predicatorum 7, 168, 246, 382, 438, 585, 666, 679, 755-756, 799, 812, 886, 1014, 1027, 1101, 1148-

- 1149, 1161, 1251, 1296, 1328
predictus 19, 21, 24, 34, 64, 78, 86, 106, 114, 116, 134, 146, 153, 184, 203, 273, 282, 298-299, 381, 461, 468, 479, 513, 514, 526, 533-534, 545, 547-548, 557, 577, 593, 608, 642, 643, 787, 915, 920, 923, 926, 932, 934, 995, 1000, 1117-1118, 1141; *predicta* 38, 50, 154, 200, 304, 544, 577, 581, 616, 663, 709, 715, 796, 842, 848, 973, 974, 1011, 1056, 1063, 1120, 1140, 1146, 1191, 1197, 1248, 1282, 1284, 1293, 1325; *predictum* 37, 82, 161, 227, 239, 524, 602, 629, 660, 944, 985; *predictam* 35, 134, 152, 159, 197, 453, 586, 740, 873, 1088, 1222; *predicto* 3, 38, 57, 109, 128, 148, 165, 165, 234, 243, 296, 379, 405, 436, 477, 539, 546, 579, 598, 619, 662, 673, 750, 756, 795, 804, 883, 943, 1010, 1021, 1098, 1145, 1155, 1240, 1247, 1264, 1270, 1315-1316; *predicti* 7, 82, 120, 132, 169, 300, 406, 415, 440, 455, 457, 463, 473, 534-535, 538, 587, 608, 616-617, 618, 639, 782-783, 784-785, 904, 1116, 1123, 1127; *predicte* 280, 706, 707, 725-726, 839, 840, 858-859, 1054, 1055, 1073-1074, 1189, 1208, 1256, 1301, 1333; *predictorum* 295, 717, 728, 729, 850, 861, 862, 950, 1065, 1076, 1077, 1199, 1210, 1211, 1260, 1305, 1337; *predictos* 290, 416, 466, 620, 710, 711-712, 729, 843, 844-845, 862, 1058, 1077, 1192, 1193-1194, 1211; *predictas* 276, 278, 285, 474, 955; *predictis* 42, 73, 77, 248, 256, 258, 279, 404, 408, 409-410, 413, 414, 418, 420, 421, 426, 433, 572, 575, 601, 654, 659, 672, 772, 773, 805, 1001, 1004, 1020, 1113-1114, 1154, 1237, 1267, 1285, 1287, 1290, 1312, 1322
predixit 1291 (*praedico*, -is)
pregà 356, 358 (*prego*)
prelati 402, 517, 605, 706, 712-713, 839, 846, 1054, 1060, 1188, 1194-1195; *prelatorum* 688, 821, 1036, 1170;
premititur 671, 804, 1019-1020, 1153 (*praemitto*)
presencia 5, 167, 245, 295, 438, 463
presens 61, 99, 278, 615; *presenti* 692, 719, 825, 852, 1040, 1067, 1174, 1201, 1256-1257, 1301, 1333; *presente* 93, 298, 301-302; *presentes* 110, 595, 773;
presentibus 381, 459, 581, 664, 672, 752, 772, 797, 805, 885, 973, 978, 982, 1012, 1021, 1100, 1147, 1154, 1238, 1249, 1268, 1294, 1313-1314, 1326
presidet 692, 719, 825, 852, 1040, 1067, 1174, 1201 (*praesideo*)
prestiti 668, 801, 954, 1008, 1016, 1150, 1253, 1287, 1330 (*praesto*)
preter 111, 654
preteriti 214, 216-217; *preteritis* 52 (*praetereo*)
pridie 3, 662, 795, 1010, 1145, 1247, 1292, 1324
primatum 685, 819, 1034, 1168 (*primatus*)
primo 9, 172, 249, 385, 1105, 1243, 1273, 1319; *primam* 501 (*primus*)
principio 156 (*principium*)
prius 741, 874, 1089, 1223
pro 401, 561, 567, 653, 723, 727, 736, 856, 860, 869, 1071, 1075, 1084, 1205, 1209, 1218
probare 299; *probatum* 1257, 1302, 1334 (*probo*)
processu 915 (*processus*)
professionem 251 (*professio*)
profit 367-368
proiecisse 565 (*proiicio*)
prolixius 425 (*prolixo*)
promito 723, 730, 731, 864; *promitto* 856, 863, 1071, 1078, 1079, 1205, 1212, 1213-1214
proposito 917 (*propono*)
propositum 293
propria 492, 622, 978; *proprio* 95, 105, 123, 195, 197, 223, 254, 388, 471, 592, 698, 702, 831, 835, 939, 963, 971, 1046, 1049-1050, 1132, 1181, 1184 (*proprius*)
propter 55, 210, 211, 231, 400, 416, 485, 515, 521, 531-532, 602, 624, 711, 744, 763, 787, 844, 877, 897, 919, 969, 1059, 1092, 1193, 1225, 1280, 1281, 1282
prosequi 856 (*prosequor*)
protestata 442 (*protestor*)
prouidebat 787 (*provideo*)
prouidencia 678, 811, 11026, 1160, 1236, 1266, 1311,
proxime 213, 216
pugnare 556
Puig 59, 313, 319
Pujalt 1278
Punyera 61, 84, 85, 333, 346, 434, 958

- Puyalt 882, 885, 913, 916, 1106; Puygalt 1012, 1019, 1024, 1088
- qua* 51, 78, 250, 260, 298, 302, 307, 560, 628, 739, 766, 872, 893, 977, 981, 1087, 1112. 1124, 1221;
- quadam 97, 260, 786, 899;
- qual 310, 320, 362
- qualia 467 (qualis)
- qualibet 540, 788
- quam 76, 140, 170, 208, 231, 248, 249, 297, 383, 431, 441, 524, 561, 564, 564, 669, 669, 685, 689, 730, 737, 747, 757, 802, 818, 822, 864, 870, 880, 888, 897, 955, 1017, 1017, 1033, 1037, 1079, 1085, 1096, 1103, 1151, 1152, 1167, 1171, 1213, 1219, 1229, 1242, 1245, 1254, 1254, 1272, 1275, 1298, 1299, 1317, 1331
- quandam 559, 562 (quidam)
- quando 109, 153, 184-185, 422, 456, 460, 473-474, 541, 594, 635, 901, 910
- quandocumque 728, 861, 866, 1076, 1210-1211; quancunquē 733, 1001, 1215-1216
- quantum 520-521
- quare 31, 62, 100, 127, 181, 182, 396, 529, 549, 552, 637, 705, 791, 838, 895, 910, 926, 997, 1052, 1187, 1290
- Quarto 400 (quartus)
- quasi 57, 902, 904, 907, 908
- quatuor 1271
- què 363
- quemlibet 728, 861, 1076, 1210 (quilibet)
- quendam 145, 785 (quidam)
- queramus 274; quereret 40; quererent 278; quererentur 280 (quaero)
- qui 10, 35, 37, 43, 70, 93, 98, 129, 145, 178, 194, 209, 255, 264, 277, 283, 312, 315, 318, 325, 345, 383, 394, 399, 400, 402, 451, 503, 516, 518, 520, 529, 535, 544, 556, 597, 601, 603, 605, 608, 618, 624, 636, 638, 650, 707, 708, 710, 711, 713, 760, 763, 785, 840, 841, 843, 844, 846, 905, 948, 954, 965, 969, 980, 987, 1055, 1056, 1058, 1059, 1061, 1125, 1126, 1135, 1189, 1190, 1192, 1193, 1195, 1260, 1278, 1279, 1286, 1288, 1305, 1337; quis 531, 619, 636;
- que 3, 19, 30, 49, 55, 86, 146, 147, 149, 211, 243, 271, 306, 307, 308, 318, 322, 323, 326, 327, 330, 330, 330, 331, 331, 332, 333, 335, 336, 339, 340, 342, 343, 345, 347, 349, 351, 352, 355, 356, 357, 358, 359, 361, 364, 365, 366, 370, 371, 372, 373, 374, 376, 377, 379, 390, 435, 440, 467, 485, 507, 540, 572, 579, 611, 662, 710, 722, 744, 756, 758, 781, 795, 843, 855, 877, 883, 889, 899, 929, 951, 956, 1009, 1010, 1057, 1070, 1092, 1098, 1102, 1109, 1145, 1192, 1204, 1226, 1234, 1241, 1247, 1264, 1271, 1291, 1292, 1309, 1316, 1324; quod 12, 17, 20, 32, 33, 36, 38, 42, 44, 46, 51, 57, 64, 65, 66, 68, 69, 70, 72, 76, 77, 87, 88, 89, 91, 95, 102, 106, 112, 113, 115, 118, 120, 123, 126, 128, 130, 132, 133, 136, 151, 152, 153, 158, 162, 177, 181, 184, 186, 190, 191, 193, 194, 196, 197, 198, 200, 202, 203, 207, 210, 212, 216, 219, 220, 221, 224, 224, 225, 227, 230, 233, 234, 237, 238, 249, 250, 254, 256, 257, 260, 265, 268, 270, 273, 275, 278, 280, 281, 282, 283, 284, 287, 289, 292, 299, 303, 388, 390, 392, 393, 397, 398, 400, 408, 416, 418, 422, 426, 428, 442, 443, 444, 448, 449, 452, 460, 468, 471, 472, 475, 478, 479, 481, 483, 487, 488, 491, 494, 496, 498, 504, 505, 509, 510, 513, 515, 517, 519, 520, 521, 527, 528, 532, 533, 541, 548, 550, 551, 553, 555, 557, 561, 566, 569, 570, 573, 574, 576, 588, 591, 594, 599, 601, 604, 605, 607, 610, 615, 616, 621, 625, 626, 636, 637, 639, 640, 644, 646, 650, 651, 653, 653, 655, 658, 659, 670, 696, 698, 699, 701, 706, 708, 709, 711, 712, 740, 745, 758, 761, 762, 764, 765, 767, 781, 784, 803, 829, 831, 832, 834, 839, 841, 842, 844, 845, 873, 878, 889, 894, 897, 901, 911, 919, 924, 927, 928, 931, 937, 938, 941, 942, 943, 944, 946, 949, 955, 956, 959, 960, 961, 962, 963, 966, 967, 968, 969, 970, 976, 983, 984, 985, 986, 988, 991, 992, 995, 998, 1000, 1003, 1007, 1018, 1044, 1046, 1047, 1048, 1053, 1055, 1057, 1059, 1069, 1088, 1093, 1106, 1107, 1114, 1115, 1116, 1117, 1118, 1122, 1130, 1132, 1134, 1135, 1137, 1137, 1138, 1140, 1142, 1152, 1179, 1180, 1181, 1183, 1188, 1190, 1191, 1193, 1194, 1222, 1227, 1242, 1254, 1256, 1257, 1259, 1272, 1276, 1279, 1282, 1284, 1287, 1289, 1299, 1301, 1302, 1317, 1334, 1331, 1333, 1334, 1336; quid 71, 76,

- 532, 563; quem 212, 645; quo 56, 88, 123, 173, 203, 228, 232, 415, 416, 497, 620, 767, 791, 944, 997, 1234, 1292, 1324; quos 655, 727, 860, 1075, 1209; quas 768, 949, 953; quibus 28-29, 98, 130, 160, 180, 386, 406, 460, 465, 507, 568, 657-658, 660, 694, 697, 743, 827, 830, 876, 947, 952, 958, 959, 982, 994, 1042, 1045, 1091, 1120, 1176, 1179, 1225, 1244, 1274, 1320, 1322;
- quia 66, 81, 108, 121, 122, 134, 198, 215, 235, 278, 391, 401, 420, 427, 481, 528, 530, 575, 631, 632, 644, 649, 700, 792, 833, 905, 921, 928, 970, 998, 1048, 1128, 1144, 1182
- quibusdam 764 (quidam)
- quilibet 70, 71; quolibet 495, 627
- quina 306, 327; quines 329 (quin)
- quocienscunque 734, 867, 1082, 1216
- quodam 212, 450, 912 (quidam)
- quomodo 41, 647
- quondam 596, 891
- quoquo 696, 829, 1044, 1178
- quoscumque 11 (quicumque)
- quotquot 477
- quouis 1262, 1307, 1339 (quivis)
- Raffardi 93, 110, 121, 125, 133-134, 194, 218, 220, 222, 235; Raffart 104
- rahon 367
- Ramon 312, 314, 315, 320, 324, 332, 346
- ranchore 429, 1006-1007
- Raymundus 4, 59, 60-61, 85, 244, 297, 302, 303, 380, 596-597, 769, 958; Raymundi 141, 242, 434, 1231; Raymundo 298, 301, 405, 407; Raymundum 37, 84, 631
- recedeat 537, 928; recessit 99, 108, 113, 208, 288, 542, 906, 916, 926, 932; recederet 208, 286, 934, 937; recedens 920 (recedo)
- recipiunt 96; recipit 250, 1126; recipere 96, 560; reciperet 145 (recipio)
- receptacionem 721, 854, 1069, 1203; receptacione 1260, 1305, 1337 (receptatio)
- receptatores 726, 859, 1074, 1208 (receptator)
- recitavit 221 (recito)
- recolit 12, 112, 219, 224, 260, 565, 627-628, 761, 766, 766-767, 977, 1130; recolere 626, 1136-1137; recolens 228 (recolo)
- recordatur 130, 460, 465, 613; recordari 472, 546, 1113; recordata 669, 802, 1016-1017, 1151, 1253, 1298, 1330 (recordor)
- recuperaret 146 (recupero)
- reddidit 148; reddi 724, 857, 1072, 1206 (reddo)
- redibat 789; rediit 500; redire 741, 873, 1089, 1222; redeat 741, 874, 1089, 1223, 1258, 1303, 1335; rediret 289
- regis 680, 813, 1028, 1162 (rex)
- regnis 680, 813, 1028, 1162 (regnum)
- regula 13, 28, 35, 119, 166-177, 173, 201, 245, 252, 438, 493, 495, 496, 676, 809, 885, 896, 1024, 1100, 1158; regule 10, 250; regulam 199
- relapsis 722, 855, 1070, 1204 (relapsus)
- religiosus 125; religiosi 198; religioso 1236, 1266, 1312; religiosorum 6, 167, 245, 295-296, 438; religiosus 381, 673, 805-806, 1021, 1100, 1155, 1238, 1268, 1314
- remansit 149, 919; remanserat 43 (remaneo)
- renego 682, 716, 815, 849, 1030, 1064, 1164, 1198
- renouari 710, 843, 1058, 1192; renovanda 398 (renovo)
- replicabant 270 (replico)
- reprobauerit 223 (reprobo)
- reputat 238, 1143; reputabat 80, 631, 632, 997; reputabant 645; reputauerunt 646; reputare 647 (reputo)
- requisita 734, 867, 1082, 1216 (requiro)
- res 341, 348, 374
- respondebat 270; respondit 12, 16-17, 20, 36, 44, 65, 69, 70, 77, 88, 111, 173-174, 181, 206, 249, 256, 278, 281, 287, 292, 298, 303, 410, 442, 468, 494, 561, 569, 574, 646, 649, 889, 894, 927, 936, 956, 968, 998, 1245, 1275, 1321 (respondeo)
- responia 370; respòs 306, 316, 321, 327, 330, 336, 340, 345, 351, 355, 357, 365, 366; responderen 347; respondre 369-370, 373, 376; respost 375 (responco)
- resposta 327
- retenia 360 (retinc)
- reuelavit 79; reuelare 724, 857, 1072, 1206; reuelet 1008, reuelaret 433; reuelatum 82 (revelo)
- reuerendi 445; reuerendo 677, 810, 1025, 1159, 1235, 1265, 1310 (reverendus)

- reuoco 694, 827, 829, 696, 1042, 1044,
 1176, 1178
 revelar 252, 350
 Riera 13, 58, 267, 325, 346
 rixantur 264; rixabantur 268-269 (rixor)
 rixam 83 (rixa)
 Rome 930; Romam 917, 920, 927 (Roma)
 Romana 397, 690, 705, 709, 730, 823, 838,
 842, 864, 1038, 1053, 1057, 1079,
 1171, 1187, 1191, 1213; Romane 684,
 719, 817, 852, 1032, 1067, 1165, 1201;
 Romanam 54-55, 192, 444, 686, 819,
 1034, 1167, 1262, 1307, 1339
 romancio 405, 1106 (romancium)
 Romei 382
 Rosis 1279
 Rossilione 890 (Rossilio)
 Rovira 584, 754
 rumores 186
- 's 359, 366
 s' 142, 359, 372, 376, 951
 sabbati 1234, 1264, 1309; sabbato 117
 (sabbatum)
 sabia 272, 340, 366; sabé 354 saber 330
 (sé)
 Sacre 689, 822, 1037, 1171 (sacer)
 sacrosanctis 673, 681, 804, 814, 1021,
 1029, 1155, 1163 (sacrosanctus)
 sacrament 373
 saluari 708, 841, 1056, 1190; salui 602,
 712, 845, 1060, 1194
 salus 694, 827, 1042, 1176
 sana 959; sanam 689, 822, 1034, 1171
 (sanus)
 sanctus 196, 476, 478, 555, 983-984, 1138;
 sancta 169, 440, 756, 887, 1102, 1241,
 1271, 1317; sanctum 239, 499, 509,
 632, 1280; sancte 683, 689, 719, 816,
 822, 852, 984, 1031, 1037, 1067, 1165,
 1170, 1201, 1258-1259, 1303-1304,
 1335; sancto 1118; sanctam 685-686,
 691, 819, 824, 1034, 1039, 1167, 1173;
 sancti 46, 78, 216, 401, 517, 764, 971,
 1281; sanctissimus 852, 692, 719, 825,
 1040, 1067, 1174, 1201,
 sanctitatem 480 (sanctitas)
 scandalizati 121 (scandalizo)
 scit 9, 64, 130, 180, 238, 239, 488, 491,
 513, 547, 570, 668, 801, 1016, 1151,
 1253, 1298, 1330; sciat 563; sciebat
 71, 531; scire 410, 1121, 1246, 1276,
 1321; sciuit 257, 407, 425, 533, 550,
 554, 575, 637, 642, 966; sciuerant 66;
 scirem 727, 729, 860, 862, 1075, 1077,
 1209, 1211; sciret 68; sciuerit 552,
 576; sciuerint 572; sciuisset 427, 431,
 942, 1142; sciuisse 1002; scientibus
 978 (scio)
 scienter 64, 735, 868, 1083, 1217
 scilicet 6, 36, 46, 78, 167, 245, 302,
 381, 629, 698, 831, 1046, 1100,
 1180;
 scismaticas 685, 818, 1033, 1166-1167
 (scismaticus)
 Scribe 448, 454, 454, 458, 461, 462-463,
 473, 474, 477, 479, 485, 488-489, 514,
 588, 599, 605, 609, 612, 617, 619, 621,
 630, 656, 759, 769, 771, 891, 893, 911,
 922, 962, 967, 972-973, 975, 977, 995,
 1107, 1109, 1116, 1122-1123, 1128,
 1131, 1135, 1137
 scribebat 951; scripsit 932, 958; scriptam
 562; scripto 935 (scribo)
 scriptore 1239, 1269, 1315 (scriptor)
 scriptura 15, 16, 17, 20, 33, 39; scripturam
 35-36, 237, 279, 558, 564, 565; scrip-
 ture 31, 274, 280, 689, 771, 822, 984,
 1037, 1138, 1171; bscripturas 53, 89,
 276, 278, 283, 285, 474; scripturis 29,
 162, 590
 se 29, 44, 62, 64, 72, 87, 101, 125, 153,
 161, 170, 174, 183, 248, 291, 292, 321,
 339, 345, 349, 351, 352, 383, 410, 441,
 446, 472, 490, 497, 508, 510, 530, 545,
 549, 552, 557, 565, 616, 626, 669, 682,
 685, 757, 792, 794, 802, 815, 818, 888,
 888, 922, 923, 939, 952, 971, 1002,
 1017, 1031, 1033, 1103, 1103, 1113,
 1121, 1136, 1143, 1151, 1164, 1167,
 1242, 1245, 1246, 1254, 1272, 1275,
 1276, 1289, 1290, 1298, 1317, 1321,
 1322, 1330
 secreta 412 (secrete)
 secrete 538
 secte 725, 858, 1073, 1207, 1208 (secta)
 seculari 403, 518, 606, 713-714, 847, 1061,
 1185-1196
 secularis 571
 secum 618, 1126
 secundum 496, 509, 1107; secundam 501;
 secundo 390 (secundus)
 sed 17, 32, 80, 130, 154, 156, 192, 203,
 224, 228, 428, 472, 496, 549, 551, 565,
 576, 614, 627, 657, 658, 760, 766, 896,

- 903, 923, 940, 950, 988, 1112, 1117;
set 533, 563, 994
sedem 686, 819, 1034, 1168 (sedes)
semel 178, 612, 766, 976, 1115
Senechs 102
sens 378
sent 309 (sant)
sentenciis 743, 876, 1091, 1224-1225 (sententia)
seny 371, 372
sepedicti 148; sepedicta 1109 (saepedictus)
septimanas 527 (septimana)
sepulcrum 483, 506, 776
sequitur 8, 171, 675, 808, 1023, 1157
sermonem 48, 51, 81-82, 120, 127, 218, 227, 230, 232; sermone 57, 62-63, 64, 93, 99, 109, 113, 122, 134, 194, 212, 220, 222; sermonis 69, 100, 229; sermoni 129
seruat 690, 823, 1038, 1172; servabant 198-199; seruate 143; seruare 730, 863, 1078 (servo)
seruili 614 (servilis)
seu 10, 48, 51, 69, 73, 77, 119, 133, 148, 191, 192, 258, 340, 369, 409, 515, 558, 688, 720, 724, 736, 746, 747, 748, 821, 853, 857, 869, 879, 881, 910, 967, 1036, 1068, 1072, 1084, 1094, 1095, 1096, 1170, 1202, 1206, 1218, 1227, 1229, 1230, 1261, 1306, 1338
si 9, 15, 39, 42, 64, 109, 142, 172, 180, 205, 206, 252, 272, 276, 284, 321, 322, 329, 335, 338, 340, 342, 343, 347, 349, 354, 356, 366, 376, 407, 427, 431, 442, 447, 470, 488, 491, 500, 513, 531, 542, 547, 559, 566, 568, 570, 643, 668, 801, 942, 966, 990, si 1000, 1006, 1016, 1142, 1151, 1253, 1298, 1330
sibi 26, 36, 55, 70, 71, 108, 138, 152, 154, 155, 158, 159, 186, 189, 286, 287, 427, 429, 433, 448, 516, 521, 542, 604, 612, 613, 627, 745, 746, 747, 787, 793, 878, 880, 881, 893, 895, 932, 935, 948, 949, 951, 955, 958, 959, 972, 999, 1001, 1008, 1093, 1095, 1096, 1105, 1117, 1227, 1229, 1229, 1258, 1259, 1284, 1303, 1304, 1335, 1336
Sibília 655, 659, 1279, 1282
sic 45, 65, 112, 207, 448, 646, 991
sicut 21, 65, 96, 159, 263, 425, 609, 925, 972, 1110, 1141, 1143, 1282
signa 779 (signum)
significabat 959; significauerat 67 (significo)
similis 1001; similibus 1290
Similiter 460
simul 154, 611, 773, 902, 917, 1106, 1109
sine 396, 499, 705, 838, 1053, 1187
singillatim 794, 948, 994
singula 715, 848, 1063, 1197, 1245, 1275, 1321; singulis 404, 965, 1112, 1120, 1243, 1273, 1319 (singulus)
singulari 1244, 1274, 1320 (singularis)
sinó 319
sisternum 139
so 326, 330 (això/ço)
soberchs 905 (soberch)
sobre 333
sofferir 103
solum 32, 70, 221, 428, 502, 534, 546, 951, 1114
son 371, 372
soror 60, 437, 580, 596, 664, 671, 676, 774, 774, 781, 884, 896, 1012, 1019, 1024, 1099, 1108, 1108, 1109, 1120, 1147, 1153, 1158, 1237, 1249, 1267, 1294, 1313, 1326; sororis 435, 882, 905, 1087, 1106, 1233, 1256, 1263, 1301, 1308, 1333; sorori 742, 1090, 1224; sororem 740, 1088, 1222; sorore 459, 616, 899, 903, 908, 909, 974, 979, 1109, 1279; sororibus 610
special 378
speciali 32, 56, 74, 219-220, 470, 568, 657, 715, 761, 848, 965, 1063, 1197, 1243, 1273, 1319
specialiter 193, 253, 573, 684, 696, 725, 817, 829, 858, 1032, 1044, 1073, 1165, 1178, 1207-1208
stabat 790, 791; stare 445; stetit 526, 785-786, 901, 908; steterunt 10; stetitset 921 (sto)
statim 44, 954
statum 428, 688, 821, 1036, 1170 (status)
sub 586, 668, 722, 801, 855, 954, 1016, 1070, 1150, 1204, 1240, 1252, 1262, 1270, 1297, 1315, 1329, 1339
sum 697, 830, 1045, 1179; est 21, 50, 226, 250, 284, 390, 396, 397, 398, 406, 442, 444, 520, 540, 547, 548, 549, 576, 669, 693, 705, 709, 802, 826, 838, 842, 889, 941, 1017, 1041, 1053, 1057, 1187, 1091, 1253, 1278, 1298, 1330; estis 27; sunt 263, 274, 399, 401, 403,

- 406, 415, 448, 520, 602, 624, 704, 707, 712, 714, 837, 840, 845, 847, 890, 930, 947, 969, 971, 1052, 1055, 1059, 1060, 1061, 1186, 1189, 1194, 1194, 1196; erat 15, 99, 125, 139, 196, 277, 284, 299, 456, 475, 478, 537, 551, 552, 560, 575, 577, 651, 656, 698, 743, 767, 832, 876, 900, 959, 1047, 1091, 1135, 1136, 1138, 1182, 1225, 1257, 1286, 1302, 1334; erant 19, 30, 31, 142, 198, 261, 274, 386, 417, 467, 477, 529, 544, 594, 606, 625, 764, 768, 773, 984, 987, 988, 1124, 1125, 1138, 1183, 1279, 1281; fuit fuit 3, 45, 61, 82, 86, 87, 136, 144, 202, 203, 204, 215, 217, 243, 256, 264, 294, 296, 300, 379, 393, 419, 433, 436, 449, 489, 500, 566, 579, 615, 662, 668, 758, 793, 795, 801, 818, 883, 892, 898, 901, 902, 907, 950, 961, 983, 990, 994, 1008, 1010, 1016, 1098, 1105, 1121, 1145, 1150, 1234, 1247, 1252, 1264, 1287, 1292, 1297, 1309, 1322, 1324, 1329; fuerat 210, 644, 702, 744, 835, 877, 1050, 1092, 1184, 1226; fuerunt 10, 55, 57, 74, 110, 395, 516, 601-602, 602, 620, 643-644, 704, 837, 948, 963, 1051, 1186, 1245, 1275, 1321; fuerant 121, 618, 763; fuero 734, 867, 1082, 1216; fuerim 45; fuerit 255, 747, 880, 1095, 1229; fuerint 518; esset 443, 494, 650, 1276, 1277, 1288; essent 426, 517, 1142; sit 134, 162, 254, 555, 556; sint 738, 871, 1086, 1220; fuisset 918, 942, 947, 991, 1001; esse 12, 279, 431, 487, 498, 509, 588, 646, 691, 695, 729, 824, 828, 862, 1039, 1043, 1077, 1116, 1173, 1177, 1211, 1282
- Sunyer 317
 Sunyerii 24, 25, 37, 43, 61, 68, 81, 86-87, 137, 140, 147, 148, 161
 super 95, 195, 248, 1285; superius 421, 425, 516, 572, 634, 655, 780, 1005, 1009
 supponit 67, 446 (suppono)
 supra 284, 428, 1234, 1292, 1324
 supradicta 79, 146; supradictum 1105; supradicti 247, 296; supradicto 383, 585-586, 667, 800, 887, 1015, 1102, 1150, 1252, 1297, 1329; supradictis 431-432, 673, 806, 982, 994, 1021, 1155; supradictos 605
 supranominatis 772
 surrexit 99, 107, 113 (surgo)
- suscipere 736, 869, 1084, 1218 (suscipio)
 suspecta 697-698, 830-831, 1045-1046, 1180; suspectum 162; suspectos 81, 88, 89 (sispicior)
 sustinere 904 (sustineo)
 suus 494, 501, 511, 531, 532, 542, 557, 608, 626, 643, 768, 787, 913, 920, 926, 931, 934, 937, 949; sua 256, 378, 412, 492, 499, 511, 558, 613, 622, 628, 674, 774, 781, 807, 899, 903, 978, 1022, 1109, 1156, 1281; suum 127, 145; sui 636, 784, 786; suo 93, 134, 205, 222, 456, 489, 536, 600, 608, 778, 913, 927, 943, 957, 1125; sue 905, 984, 1138; suam 288, 586, 634, 920, 992; suorum 777-778; suis 745, 878, 993, 1093, 1227
- tacta 757, 888, 1103; tactis 674, 682, 807, 815, 1022, 1030, 1156, 1163 (tango)
 talibus 56, 1288 (talis)
 tam 170, 248, 383, 441, 669, 685, 757, 802, 818, 888, 1017, 1033, 1103, 1151, 1166, 1242, 1245, 1253, 1272, 1275, 1298, 1317, 1330
 tamal 320
 tamen 112, 442, 498, 510, 1258, 13303, 1335
 tanquam 715, 848, 1063, 1197
 tant 361
 tantum 233, 393
 tarda 261, 310, 537, 898
 té 312; tenia 360, 361; tenien 330; tendria 323; tenguessen 344 (tenir)
 tempus 421, 452; temporis 544, 915; tempore 173, 416, 450, 921, 991; temporibus 51-52
 teneatis 143; tenent 711, 844, 1059, 1193; tenere 54, 697, 717, 730, 830, 850, 863, 1045, 1065, 1078, 1179, 1199, 1212; teneant 89, 1261, 1306, 1338; teneret 558, 967; tenerent 32, 258; tenuerit 73, 409, 654; tenuerint 133
 tertia 28, 35, 119, 166, 173, 201, 244-245, 252, 438, 493, 494, 495, 676, 809, 885, 896, 1024, 1100, 1158; tertia 13; tercii 991-992; tercie 9-10, 250; tercius 392, 1238, 1267-1268, 1313 (tertius)
 terminos 746, 879, 1094, 1228
 terra 928; terris 680, 813, 1028, 1162
 Terrachone 912, 1278; Terrachonam 425
 Terragona 349, 351, 355, 357, 364
 territus 158 (terreo)

- teste 92 (testis)
 testimonium 434, 484, 507, 777, 1231
 Thoma 505, 755, 885, 1100, 1148, 1239,
 1268, 1314, 1327; Thome 439
 timebat 645, 791; timens 640 (timeo)
 timorem 787 (timor)
 tirà (tirar)
 tornàs 372 (tornar)
 Torra 1308, 1313, 1326, 1333
 Torrassa 58
 tot 573; tota 332; totam 790, 792; tots
 315, 326
 tots 315, 326; totes 350
 totus 158, 232; totum 717, 850, 1065,
 1199
 tractà 345 (tractar)
 tractabat 430; tractaretur 203; tractasset
 431 (tracto)
 tradidit 149, 619; tradiderunt 402-403,
 518, 713, 846, 1061, 1123, 1195; tra-
 diderant 605-606; traderent 285; tra-
 darentur 276-277; traditi 620 (trado)
 Tranquiulli 624, 987
 traxit 25 (traho)
 tres 953
 tro 323
 Tu 269, 270
 tunc 159, 252, 265, 273, 282, 393, 396,
 396, 499, 644, 705, 838, 892, 899, 972,
 1053, 1187, 1289
 turbatus 271; turbati 121; turbatos 291
 Turbe 168, 246

 // 272, 366 (ho)
 ubi 41, 47, 139, 547, 565
 ubicumque 729
 ubique 738
 uel 180, 417, 443, 443, 444, 501, 502, 511,
 515, 520, 547, 555, 556, 566, 654, 727,
 733, 735, 868, 953, 955, 966, 1001,
 1076, 1077, 1093
 uenire 732 (venio)
 uerbum 413, uerba 1109
 uero 804
 uiuebat 998 (vivo)
 unquam 189
 unus 269; una 177, 325, 333; unum 139,
 140, 141; unam 824
 uolebant 503, 636 (volo)
 usque 77, 892, 940
 ut 8, 62, 82, 170, 406, 431, 627, 633, 671,
 675, 804, 807, 898, 1143
 uulgariter 1105

 vaccat 1053, 1187, 396, 705, 838; vacabant
 614; vaccabant 1117; vaccauit 705,
 838, 1053, 1187 (vaco)
 vagava 331 (vagar)
 Valesa 1233; Vallesia 1238, 1249, 1256
 valgués 345 (valer)
 Vallibus 912, 916, 1277, 1286
 vbi 141, 173, 266, 274, 302, 453, 455, 506,
 540, 636, 772, 787, 790, 892, 907, 953,
 992
 vbicumque 862, 1077, 1211
 vbique 871, 1086, 1220
 veent 362, 369 (veure)
 vegades 932-933 (vegada)
 vehementer 161-162
 vel 9, 11, 71, 87, 133, 176, 200, 276, 277,
 285, 285, 286, 387, 387, 400, 407, 448,
 452, 488, 489, 513, 526, 566, 570, 636,
 668, 728, 729, 734, 745, 801, 860, 861,
 862, 866, 867, 878, 904, 909, 1006,
 1016, 1075, 1081, 1082, 1083, 1125,
 1151, 1209, 1211, 1215, 1216, 1217,
 1227, 1253, 1276, 1298, 1330
 venerabili 679, 811-812, 1027, 1160, 1236,
 1266, 1311; venerabilium 5;
 venerabilibus 581, 664, 752, 797, 1012,
 1147, 1249, 1294, 1326
 venit 13, 118, 131, 138, 181, 182, 185,
 208, 449, 617, 635, 891, 923-924;
 veniebat 454, 461, 588-589; veniebant
 505; venerat 232; venerunt 22, 129,
 265; veniret 893, 924; venirent 120,
 128-129; venire 865, 895, 898, 1000,
 1214; veniens 157, 522
 ver 308, 321, 326, 351, 357; vera 304, 306
 verbum 413; verbo 219, 935, 938; verba
 40, 83, 108, 142, 200, 649, 779, 973,
 1284; verbis 98, 107, 510
 veritat 376
 veritatem 170, 248, 384, 441, 530, 567,
 757, 888, 1104, 1242, 1272, 1318;
 veritate 402, 561 (veritas)
 vero 671, 1019, 1153
 versus 26, 920, 1126
 verum 12, 486, 498, 588, 1116
 vesperarum 23; vesperis 24; vesperos 117
 (vesperae)
 viam 920 (via)
 vicarii 687, 820, 1035, 1169 (vicarius)
 vice 498, 499, 500; vicem 501;
 videbatur 649; videamus 274; visum 265
 (videor)
 videlicet 58, 387

- vidit 175, 447, 578, 784; viderunt 268;
 videtur 448-449, 521, 604, 613, 627,
 1117; vidente 99; visus 87 (video)
 vigilia 22; vigiliam 78
 vii 448, 1234, 1309
 viii 448, 1125, 1264
 Vila 354
 Vilara 908
 Vilella 1240, 1270, 1316
 Villa 10, 175, 262, 386, 424, 447, 489,
 540, 542, 900, 901, 909, 911, 915, 952,
 953, 960, 961, 1003, 1277, 1286, 1313;
 Ville 2, 5, 14, 23, 92, b204, 213, 217,
 676, 809, 907, 1024, 1158; Villam
 181, 185, 449, 523, 528, 741, 745, 874,
 879, 891, 894, 898, 925, 1089, 1094,
 1223, 1227, 1258, 1303, 1335
 vinculis 743, 876, 1091, 1225 (vinculum)
 viro 1236, 1266, 1311; viris 581, 753 (vir)
 virtut 374
 virtute 586, 668, 801, 954, 1008, 1016,
 1150, 1252-1253, 1258, 1297, 1303,
 1329-1330, 1335 (virtus)
 visitator 27
 vita 256, 558, 776; vitam 221, 391, 700,
 833, 981, 1048, 1182
 vitare 49 (vito)
 viueret 898-899; viuente 499 (vivo)
 vi^{us} 826, 853, 1041, 1068, 1175, 1202
 vn 322, 361;
 vna 498, 500, 578, 766, 781, 977; vnam
 691, 958, 1039, 1173; vno 285 (unus)
 vnquam 419, 419, 443
 vocabat 197; vocabatur 785; vocauit 84;
 vocaret 265, 988; vocatus 204, 215,
 294, 923; vocata 903; vocato 980, 913
 (voco)
 vol 271; volia 351; volien 347; volch
 360; volgués 335, 352 (voler)
 volebat 42, 159, 206, 422, 531, 1282; vole-
 bant 528, 529, 529-530, 637; volue-
 runt 53; volens 586, 634
 volumina 1125 (volumen)
 Vos 27; vobis 45, 677, 810, 1025, 1159;
 vós 319; vosaltres 272
 Vsda 320
 vt 209, 225, 275, 276, 284, 411, 428, 448,
 453, 612, 619, 641, 658, 761, 778, 893,
 923, 1019, 1023, 1127, 1128, 1153,
 1156
 vxore 498, 499 (uxor)
 x 1125
 xiiii 1276
 xl^a 612, 627, 767
 xlv 1310
 xv 286, 526, 1276
 xviii 243
 xx 520
 xxii 94, 701, 834, 1049, 1183
 ymagines 484, 506, 777

POST SCRIPTUM

Nel 1959 Raoul Manselli dimostrava, in *Spirituali e Beghini in Provenza*, come le dottrine di Pietro di Giovanni Olivi avessero trovato accoglienza e si fossero diffuse in una parte dell'Ordine francescano, gli Spirituali appunto, e quindi tra i laici, i Beghini. Nella *Premessa* al volume chiariva il suo proposito, ben lontano dalla volontà di un'esposizione delle loro dottrine, quanto invece preoccupato di «porre in luce come l'ideale religioso ed ecclesiologico dell'Olivi, così alto, austero ed in fondo solitario, pel tramite degli Spirituali ed in conseguenza delle lotte che ebbero ad affrontare, sia divenuto familiare a larghi e vari strati di popolazione della Francia meridionale (p. V)».

Scriveva così la «storia di un movimento» e della fortuna dell'eredità di Francesco, interpretata da un lato teologicamente dall'Olivi, dall'altro vagliata dall'intransigenza giuridica di Giovanni XXII. Tutto accadeva intorno al 1320 e tutto questo racconta Manselli.

Venticinque anni dopo, circa trecento chilometri più a sud della Linguadoca, a Vilafranca del Penedès, si continuava a leggere l'Olivi e le sue letture trovavano ancora appassionati sostenitori; così come, a più di quindici anni dalla sua scomparsa, si continuava a discutere della legittimità del pontificato di Giovanni XXII. In un contesto che non era però più quello violento e sanguinoso del 1320, ma in una situazione che aveva permesso la nascita, accanto alla *comunità* dei beghini, di un servizio indipendente di raccolta di denaro, che consentiva anche il prestito, realizzato «mendicando per villam» e destinato a coloro che dovevano tenersi nascosti.

È una situazione tranquilla, che viene stravolta dalla comparsa sulla scena di due personaggi. Da Avignone, allora residenza pontificia, arriva a Vilafranca il beghino *Franciscus Jobannis*, vi trova opere dell'Olivi, pretende denaro per il proprio silenzio e provoca il processo dell'inquisizione.

A Barcellona, invece, viene nominato un nuovo vescovo, che presiede le sessioni del processo inquisitoriale e, in conclusione, proibisce le riunioni dei beghini nella *Casa dels beguins* e la loro questua in tutto il territorio della diocesi.

Era la primavera del 1346. Due anni dopo, la Peste Nera avrebbe trasformato la società ed avrebbe imposto altri punti di riferimento.

A distanza di cinquanta anni dal volume di Manselli, le ricerche di Josep Perarnau mostrano ancora una volta come sia importante cercare, leggere e capire le fonti. Il suo volume è quasi un *secondo tempo* di *Spirituali e Beghini*; come tale non poteva non essere nella collana che continua, anche nel nome, i primi mitici *Studi storici*.

Massimo MIGLIO

